

กระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของนักแปลอิสระ:
พหุกรณีศึกษานักแปลอิสระไทยที่รับแปลตัวบทเฉพาะทาง
จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

โดย

นางบุญยนุช เนจาด ชมแป้น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา
คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของนักแปลอิสระ:
พหุกรณีศึกษานักแปลอิสระไทยที่รับแปลตัวบทเฉพาะทาง
จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

โดย

นางบุญนุช เนจาด ชมแป้น

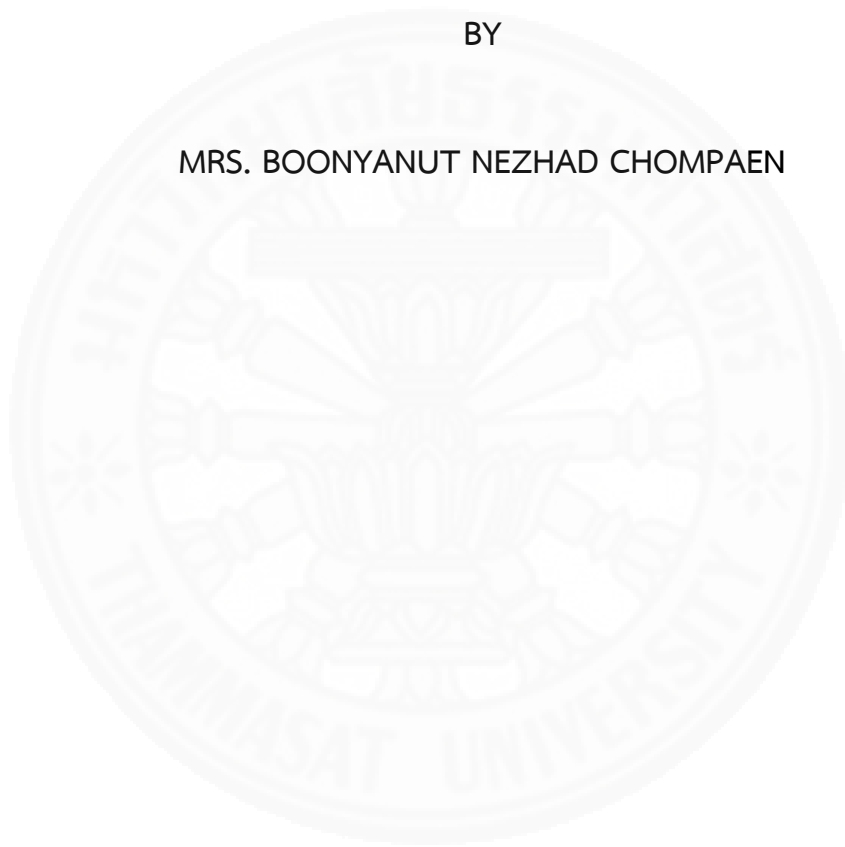

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา
คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

LEARNING PROCESSES, CHALLENGES AND RESPONSES OF
FREELANCE TRANSLATORS: MULTIPLE CASE STUDIES
OF SPECIALIZED-TEXT ENGLISH-TO-THAI THAI
FREELANCE TRANSLATORS

BY

MRS. BOONYANUT NEZHAD CHOMPAEN

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF EDUCATION
IN LEARNING SCIENCES AND EDUCATIONAL INNOVATION
FACULTY OF LEARNING SCIENCES AND EDUCATION
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2019
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางบุญยง นนจาด ชมแป้น

เรื่อง

กระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของนักแปลอิสระ: พหุกรณีศึกษานักแปลอิสระไทย
ที่รับแปลตัวบทเฉพาะทางจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2563

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทองทิพย์ พูลลาภ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร.สุติกาญจน์ อัครกุล)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(อาจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร. อนุชาติ พวงสำลี)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของ นักแปลอิสระ: พหุกรณีศึกษานักแปลอิสระไทยที่รับแปล ตัวบทเฉพาะทางจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย
ชื่อผู้เขียน	นางบุญยณัฐ เนจาด ชมแป้น
ชื่อปริญญา	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	วิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา วิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ดร. จิตติกาญจน์ อัครกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร. ไอยเรศ บุญฤทธิ์
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายในกระบวนการเรียนรู้และวิธีการรับมือกับความท้าทายของนักแปลอิสระไทย โดยออกแบบเป็นพหุกรณีศึกษา (multi-case study research) ซึ่งประกอบด้วยนักแปลอิสระไทยที่แปลคู่ภาษาจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยจำนวน 6 กรณี เครื่องมือเก็บข้อมูลหลักคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ออกแบบจากการทบทวนวรรณกรรม ผลวิจัยพบว่าความต้องการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยแบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการแปล ด้านภาษา ด้านวัฒนธรรม ด้านการค้นคว้าข้อมูล ด้านเทคโนโลยี ด้านความรู้เฉพาะทางและด้านจิตสรีรวิทยา รูปแบบการเรียนรู้มี 6 รูปแบบ ได้แก่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทำงานจริง การรับและปรับปรุงผลงานจากคำวิจารณ์ติชม การทบทวนและประเมินตนเอง การอ่าน การรับสื่ออื่น ๆ และการเรียนรู้แบบเป็นทางการ ความท้าทายในการเรียนรู้ประกอบด้วยการจัดสรรเวลา สุขภาพ อายุ การขาดมาตรฐานวิชาชีพ การขาดการยอมรับในวิชาชีพ จากสังคมและการทำงานแทนโดยเทคโนโลยี สุดท้ายคือรูปแบบการจัดการกับความท้าทายซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้และพึ่งพาตนเองเป็นหลัก และการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ให้กับบุคลากรในวิชาชีพ

คำสำคัญ: นักแปลอิสระ, กระบวนการเรียนรู้, การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

Thesis Title	LEARNING PROCESSES, CHALLENGES AND RESPONSES OF FREELANCE TRANSLATORS: MULTIPLE CASE STUDIES OF SPECIALIZED-TEXT ENGLISH-TO-THAI THAI FREELANCE TRANSLATORS
Author	Mrs. Boonyanut Nezhad Chompaen
Degree	Master of Education
Major Field/Faculty/University	Learning Sciences and Educational Innovation Learning Sciences and Education Thammasat University
Thesis Advisor	Titikarn Assatarakul, Ph.D.
Thesis Co-Advisor	Iyared Boonyarit, Ph.D.
Academic Years	2019

ABSTRACT

This research aims at studying learning processes, its challenges and responses among Thai freelance translators. With a multi-case study research design, the research examines 6 cases which are English-to-Thai Thai freelance translators. The results show that there are 7 learning needs namely translation service provision, language, culture, information research, technology, content specialization and psycho-physiological components. There are also 6 learning strategies including learning by doing, receiving and improving from feedback, self-reflection and analysis, reading, media consumption and formal learning. While time management, health, aging, lack of professional standards and technological disruptions are identified as the challenges obstructing their learning, the translators choose to respond by relying on self-learning and self-dependence as well as sharing expertise with other professionals in the field.

Keywords: Freelance translators, Learning process, Self-directed learning

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากดร. ฐิติกาญจน์ อัครสกุล ในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาอันมีค่าและเมตตาให้คำปรึกษาชี้แนะในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน รวมถึงความอดทน ความเข้าใจและการสนับสนุนให้ผู้วิจัยเป็นผู้ริเริ่มและเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างแท้จริง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาดังกล่าวและขอกราบขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณดร. ทองทิพย์ พูลลาภ ที่สละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่งในการรับเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ ดร. ไอยเรศ บุญฤทธิ์ ที่ให้ความกรุณาเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมและเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยอาจารย์ทั้งสองได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณโรงเรียนเทศบาลเมืองภูเก็ต โรงเรียนสตรีภูเก็ต โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนมอบความรู้ทางด้านวิชาการให้แก่ผู้วิจัยตลอดชีวิตที่ผ่านมา รวมถึงหัวหน้างานทุกท่านที่ไว้วางใจให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ และได้มีโอกาสสั่งสมความรู้และประสบการณ์จนถึงปัจจุบัน

ขอขอบคุณห้องสมุดทุกแห่ง ร้านหนังสือทุกร้าน หนังสือทุกเล่มและบทความจากทุกแหล่งซึ่งเป็นแหล่งที่มาของ “ต้นทุน” ที่ผู้วิจัยใช้ในการแสวงหาความรู้และประกอบวิชาชีพนักแปลซึ่งเป็นอาชีพที่ผู้วิจัยตั้งใจจะทำให้ดีที่สุดเท่าที่สรรพกำลังอำนวย รวมถึงเพื่อนร่วมวิชาชีพทุกท่านที่มีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณคณะอาจารย์และเพื่อน ๆ คณะวิทยาการเรขาคณิตและศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์รุ่นที่ 3 ทุกท่านที่ช่วยเปิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีค่าที่สุดครั้งหนึ่งในชีวิตและคอยช่วยเหลือเกื้อกูลผู้วิจัยจนทำให้การทำวิทยานิพนธ์ประสบความสำเร็จและผ่านไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณพ่อแม่ และครอบครัวที่สนับสนุนการศึกษาและความอิสระในการใช้ชีวิตตลอดมา ขอขอบคุณชาอู๋ตี๋ สามีที่คอยเป็นกำลังใจสำคัญและเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้วิจัยดำเนินตามเป้าหมายด้านการศึกษาและอาชีพการงานของตนเองเสมอมา

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณตัวเองที่มั่นใจในวิถีสักการะที่ยึดมั่น ที่เลือกเข้าเรียน ณ สถาบันแห่งนี้ ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคต่าง ๆ และเดินหน้าต่อไปด้วยปัญญาที่หวังว่าจะค่อย ๆ เพิ่มพูนสืบไป

นางบุญยงษ์ เนจาด ชมแป้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	11
1.3 คำถามการวิจัย	11
1.4 คำสำคัญ (Keywords) ของการวิจัย	12
1.5 ขอบเขตการวิจัย	12
1.5.1 ประชากร	12
1.5.2 กลุ่มตัวอย่าง	12
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	13
1.7 นิยามศัพท์	13
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	14
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
2.1 แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการแปล	16
2.1.1 ความเป็นมาของการแปล	16
2.1.2 ความหมายของการแปล	17

2.1.3 ประเภทของการแปล	19
2.1.3.1 การจัดประเภทตามภาษาที่ใช้	19
2.1.3.2 การจัดประเภทตามการกำหนดการรับรู้ของผู้อ่าน	19
2.1.3.3 การจัดประเภทตามประเภทของงานต้นฉบับและ วัตถุประสงค์ในการนำเสนอ	20
2.1.3.4 การจัดประเภทของงานแปลตามความต้องการใช้สอยของ วงการต่าง ๆ ในตลาด	20
2.2 นักแปลอิสระ	20
2.2.1 คำจำกัดความของนักแปลอิสระ	21
2.2.2 ลักษณะการทำงานของนักแปลอิสระ	22
2.2.3 กระบวนการทำงานของนักแปลอิสระ	23
2.2.3.1 กระบวนการที่เน้นกิจกรรมการแปลเป็นหลัก	24
2.2.3.2 กระบวนการที่เน้นบริบทการทำงานเป็นหลัก	30
2.2.4 สมรรถนะของนักแปล	33
2.2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะนักแปลของกลุ่ม PACTE	33
2.2.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะนักแปลของกลุ่ม EMT	36
2.2.4.3 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะนักแปลแบบปรากฏการณ์ที่สร้าง ขึ้นเอง	38
2.3 วิชาชีพนักแปลในประเทศไทย	42
2.3.1 สถิตินักแปลอิสระในประเทศไทย	42
2.3.2 การรับรองวิชาชีพโดยภาครัฐ	43
2.3.3 เครือข่ายนักแปลภาคสังคม	47
2.3.4 ภาคการศึกษาวิชาแปล	49
2.4 อุตสาหกรรมการแปลยุคปัจจุบัน	50
2.4.1 การขยายตัวของตลาดการแปลทั่วโลก	51
2.4.2 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับอุตสาหกรรมการแปล	52
2.4.3 ลักษณะของตลาดการแปลในยุคปัจจุบัน	53
2.4.4 เจ็อนไขของนักแปลอิสระในยุคปัจจุบัน	54
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้	55
2.5.1 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning)	56
2.5.1.1 ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	56

2.5.1.2	กระบวนการของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	60
	(1) กระบวนการที่เป็นวิธีการสอน	60
	(2) กระบวนการที่เป็นวิธีการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคล	61
2.5.1.3	คุณลักษณะส่วนตัวของผู้เรียน	62
2.5.1.4	บริบทการเรียนรู้	64
2.5.1.5	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	66
2.5.2	ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectivism)	66
2.5.2.1	หลักการและความหมาย	68
2.5.2.2	การวิพากษ์ทฤษฎี	71
2.5.2.3	การประยุกต์ใช้ทฤษฎี	72
2.6	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	73
บทที่ 3	วิธีการวิจัย	81
3.1	ขั้นตอนการการเก็บรวบรวมข้อมูล	81
3.1.1	การออกแบบงานวิจัย	81
3.1.2	การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	82
3.1.2.1	ประชากรในการศึกษา	82
3.1.2.2	กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา	82
3.1.3	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	84
3.1.3.1	เครื่องมือหลัก	84
3.2	การวิเคราะห์ข้อมูล	85
3.3	การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย	85
บทที่ 4	ผลการวิจัย	87
4.1	บริบทกรณีศึกษานักแปลอิสระไทย	88
4.1.1	กรณีศึกษาที่ 1: อินทนิล	88
4.1.2	กรณีศึกษาที่ 2: กระทิง	92
4.1.3	กรณีศึกษาที่ 3: มะค่า	94
4.1.4	กรณีศึกษาที่ 4: พฤษภ	96

4.1.5	กรณีศึกษาที่ 5: แก้ว	99
4.1.6	กรณีศึกษาที่ 6: นนทรี	101
4.2	ผลการวิจัย	107
4.2.1	กระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย	107
4.2.1.1	ความต้องการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย	107
4.2.1.2	ทรัพยากรการเรียนรู้	127
4.2.1.3	วิธีการเรียนรู้	128
4.2.2	ความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย	145
4.2.2.1	ความท้าทายในการเรียนรู้ประเภทปัจจัยภายใน	145
4.2.2.2	ความท้าทายในการเรียนรู้ประเภทปัจจัยภายนอก	151
4.2.3	การจัดการและรับมือต่อความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย	154
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	160
5.1	สรุปผลการวิจัย	160
5.1.1	กระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย	160
5.1.1.1	ความต้องการเรียนรู้	160
5.1.1.2	วิธีการเรียนรู้	161
5.1.1.3	ทรัพยากรการเรียนรู้	162
5.1.2	ความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย	162
5.1.3	การจัดการและรับมือของนักแปลอิสระไทย	162
5.2	อภิปรายผลการวิจัย	164
5.2.1	กระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย	164
5.2.1.1	ความต้องการเรียนรู้	165
5.2.1.2	วิธีการเรียนรู้	167
5.2.2	ความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย	173
5.2.3	การจัดการและรับมือของนักแปลอิสระไทย	175
5.3	ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้	178
5.3.1	ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบอาชีพนักแปลอิสระไทย	178

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับภาคการศึกษา ภาครัฐและภาคสังคมที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้ประกอบอาชีพนักแปล อิสระไทย	179
5.4 ข้อจำกัดในการทำวิจัย	180
รายการอ้างอิง	182
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured Interview)	192
ภาคผนวก ข แบบสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง	195
ภาคผนวก ค แบบฟอร์มรับสมัครกลุ่มตัวอย่างออนไลน์	196
ประวัติผู้เขียน	198

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	กระบวนการแปลที่ดัดแปลงจากกระบวนการ Traid ซึ่งใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์และนิสัย	26
2.2	ขั้นตอนการแปลเปรียบเทียบกับหลักการ “การริเริ่ม (enactment) การคัดเลือก (selection) และการคงไว้ (retention)” ของ Karl Weick	28
2.3	จำนวนผู้ประกอบอาชีพกลุ่มนักแปล ล่าม และผู้เชี่ยวชาญในด้านภาษาศาสตร์อื่น ๆ	43
2.4	นิยามของอาชีพนักแปลหน่วยย่อยต่าง ๆ ที่ปรากฏในเอกสารการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย)	45
2.5	การเปรียบเทียบองค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการนำของครูและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	57
2.6	การเปรียบเทียบคุณลักษณะของทฤษฎีการเรียนรู้หลัก	70
4.1	บริบทของกรณีศึกษาโดยสรุป	105
5.1	แบบสรุปกระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของนักแปลอิสระ	163

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	13
2.1	ขั้นตอนของกระบวนการแปล จาก เรื่องแปลเรื่องใหญ่...จริงหรือ	25
2.2	ขั้นตอน Traid (สัญชาตญาณ – ประสบการณ์ - นิสัย) ในกระบวนการแปล	27
2.3	หลักการจรรยา นีรนัย อุปนัยในกระบวนการแปล	28
2.4	วงล้อแห่งประสบการณ์ของนักแปล	30
2.5	การบริการโครงการแปล โดยประยุกต์จากกรอบการบริหารโครงการของสถาบันบริหารโครงการ (Project Management Institute)	31
2.6	รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างนักแปลอิสระที่ทำงานผ่านบริษัทแปล	32
2.7	รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างนักแปลอิสระและผู้ว่าจ้างตรง	32
2.8	สมรรถนะนักแปลโดยกลุ่มวิจัย PACTE	36
2.9	สมรรถนะของนักแปลของกลุ่ม EMT ค.ศ. 2009	38
2.10	รูปแบบสามมิติของปฏิภณระหว่างสมรรถนะย่อยของนักแปล	39
2.11	สมรรถนะของห้วงขณะของการแปลของนักแปลผู้มีความเชี่ยวชาญ	39
2.12	ภาพสี่มิติของการเกิดขึ้นของสมรรถนะนักแปล	40
2.13	การเกิดขึ้นร่วมกันของสมรรถนะหลายคน	41
2.14	การเติบโตของตลาดบริการภาษาของโลก ตั้งแต่ พ.ศ. 2652 – 2562	51
2.15	กระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	60
2.16	การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	61
2.17	สมดุค 3 ด้านของแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	65
5.1	โมเดลความต้องการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย	167
5.2	โมเดลวิธีการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย	169
5.3	ความท้าทายและวิธีการรับมือของนักแปลอิสระไทย	178

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

การแปลเป็นนวัตกรรมของสังคมที่สร้างประโยชน์ให้แก่มนุษยชาตินับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและมีวิวัฒนาการทั้งด้านรูปแบบและคุณค่าแปรผันตามบริบททางสังคมและกาลเวลา การแปลเกิดขึ้นครั้งแรกราว 3,000 ปีก่อนคริสตกาลในรูปแบบของการแปลแบบปากเปล่าหรือการแปลแบบล่ามในสมัยที่ยังไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อ “ถ่ายทอดและสืบทอดอารยธรรม” (มณีรัตน์ สวัสดิ์รัตน์ ณ อยุธยา, 2548) การแปลในยุคแรกเกิดขึ้นตอนที่ชาวโรมันได้รับการถ่ายทอดอิทธิพลทางศาสนาและวัฒนธรรมจากกรีก เช่น การแปลมหากาพย์โอเดสซีย์ (Odyssey) ของโฮเมอร์ (Homer) ในเวลาต่อมา การแปลถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่คัมภีร์หรือคำสอนทางศาสนาที่สำคัญ เช่น พระคัมภีร์ใหม่ (The New Testament) รวมถึงเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้และศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ (ปัญญา สุนันทา และ สายพิณ รุ่งวัฒนะกิจ, 2562) การแปลในสมัยโบราณมักเป็นการเผยแพร่ศิลปวิทยาการจากวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลเหนือกว่าหรือก้าวหน้ากว่าไปยังอีกวัฒนธรรมหนึ่งและเน้นการแปลแบบคำต่อคำอย่างเคร่งครัดเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของต้นฉบับ (Sacred Translation) แต่ปัจจุบัน การแปลได้ขยายบทบาทมารับใช้บริบทที่กว้างขึ้น ทั้งด้านกฎหมาย ด้านธุรกิจ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านศาสนา ด้านการศึกษา ด้านการเมือง ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านความบันเทิง ฯลฯ และเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นการแปลเพื่อการสื่อสารและถอดความหมาย (Communicative Translation) (เตือนจิตต์ จิตต์อารี, 2549) ซึ่งเป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมแทบทุกประเภทและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวตามอิทธิพลของเศรษฐกิจในระดับนานาชาติ (McKay, 2006) และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการแปล (Translation Technology) (มณีรัตน์ สวัสดิ์รัตน์ ณ อยุธยา, 2548)

การแปล (Translation) คือการถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง โดยรักษารูปแบบ คุณค่าและความหมายในข้อความเดิมไว้อย่างครบถ้วน รวมทั้งความหมายแฝงที่สอดแทรกอยู่ในรูปวัฒนธรรม ปรัชญา ความคิดและความรู้สึก ฯลฯ (สิทธา พิณภูวดล, 2543) การแปลต้องผ่านการเรียบเรียงตัวบทใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนดและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมปลายทาง (วรรณ แสงอร่ามเรือง, 2545) เพื่อสร้างปฏิกริยาในตัวผู้อ่านในแบบที่สามารถเทียบเคียงได้กับการอ่านต้นฉบับจริง นอกจากนี้ การแปลยังเป็นการสื่อสารซึ่งมีผู้แปลหรือนักแปล (Translator) เป็นตัวกลางในการส่งสารต้นฉบับสู่ผู้อ่านที่อยู่ปลายทางเพื่อแก้ปัญหาของมนุษย์ที่ใช้

ภาษาแตกต่างกันและไม่สามารถสื่อสารกันได้เข้าใจ (เดือนจิตต์ จิตต์อารี, 2549) ดังนั้น การแปลจึงไม่ใช่เรื่องภาษาอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังประกอบด้วยสหวิทยาการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการผลิตงานแปลที่มีคุณภาพ เช่น ภาษาศาสตร์เชิงเปรียบเทียบและเชิงสังคมวิทยาซึ่งช่วยให้ผู้แปลเลือกการใช้ภาษาที่เหมาะสมที่สุดในการแปลงจากภาษาต้นฉบับ (Source Language) เป็นภาษาฉบับแปล (Target Language) ตรรกศาสตร์ที่ช่วยให้ผู้แปลเชื่อมโยงเหตุผลเพื่อประมวลผล แปลและเรียบเรียงความหมายให้ถูกต้องและใกล้เคียงกับต้นฉบับมากที่สุด โดยเฉพาะข้อความที่มีความหมายแฝงหรือกำกวม หรือมานุษยวิทยาซึ่งทำให้ผู้แปลเข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรมและสภาพความเป็นอยู่ของบริบทในเนื้อหาทั้งในภาษาทั้งต้นทางหรือปลายทาง (สิทธา พิณีจิวตล, 2543) เมื่อเป็นเช่นนี้ นักแปลจึงต้องเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญทั้งศาสตร์และศิลป์ มีความรู้ความสามารถด้านความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อผลิตงานแปลออกมาให้ถูกตามหลักไวยากรณ์ สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม กาลเทศะ รวมทั้งต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการผสมผสาน ทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล (เดือนจิตต์ จิตต์อารี, 2549)

นักแปลทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ส่งสารซึ่งหมายถึงผู้เขียนต้นฉบับและผู้รับสารซึ่งหมายถึงผู้อ่านฉบับแปล โดยรับสารจากผู้ส่งสารซึ่งใช้ภาษาร่วมกันภาษาหนึ่งและทำหน้าที่ส่งสารไปยังผู้รับสารที่ใช้ภาษาร่วมกันอีกภาษาหนึ่ง นักแปลอยู่ตรงกลางระหว่างต้นฉบับ (Source text) และบทแปล (Translation) ทั้งในแง่สถานที่ เช่น การแปลบทความภาษาอังกฤษที่เขียนโดยนักเขียนอังกฤษให้คนในอีกสังคมที่แตกต่างเข้าใจ และในแง่ของเวลา เช่น การแปลข้อความสมัยโบราณ เช่น หลักฐานประวัติศาสตร์มาเป็นภาษาที่ใช้ในปัจจุบัน

ในการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพของประเทศไทยโดยกรมจัดหางาน นักแปลเป็นอาชีพที่จัดอยู่ในหมู่ 244 ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสังคมศาสตร์และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้หน่วย 2444 นักภาษาศาสตร์ นักแปลและล่าม โดยมีคำอธิบายอาชีพนักแปลไว้ ดังนี้

[นักแปล] แปลข้อความที่พิมพ์หรือเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรจากภาษาเดิมเป็นภาษาอื่น : แปล วรรณคดี บทความทางวิชาการ บทความในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร เอกสารทางการเมือง และเอกสารเกี่ยวกับกฎหมาย จดหมายโต้ตอบ และข้อความที่พิมพ์หรือเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรจากภาษาเดิมเป็นภาษาอื่น โดยการใช้ความรู้จากภาษาเดิม และความรู้ในภาษาต่างประเทศ และค้นหาคำแปลจากพจนานุกรมเท่าที่จำเป็น โดยปกติเชี่ยวชาญในภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และอาจมีชื่อเรียกตามงานที่ทำ (กรมการจัดหางาน, 2559)

แม้จะมีการพยายามอธิบายบทบาทหน้าที่ของอาชีพนักแปล แต่อาชีพนี้เป็นอาชีพที่มีพลวัตสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ ลักษณะการทำงานของนักแปลแตกต่างจากนักแปลเมื่อไม่กี่ทศวรรษก่อนเป็นอย่างมาก (Farser, 2001, อ้างถึงใน Fulford & Zafra, 2008) การทำความเข้าใจ

รูปแบบของอุตสาหกรรมการแปลและการจ้างงานนักแปลที่เปลี่ยนไปในปัจจุบันจะช่วยทำให้มองเห็นภาพรวมของสภาพการทำงาน ความท้าทายและการเรียนรู้ปรับตัวที่จำเป็นสำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพนักแปลในยุคปัจจุบัน

อุตสาหกรรมการแปลขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเติบโตมากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รายงานการศึกษาอุตสาหกรรมบริการด้านภาษาทั่วโลกโดย Common Sense Advisory (CSA Research) ประจำปี พ.ศ. 2562 เปิดเผยว่า อุตสาหกรรมนี้มีมูลค่า 49.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐหรือคิดเป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 6.62% เพิ่มขึ้นจากปีก่อน และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีแบบทบต้น (CAGR) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2562 อยู่ที่ 7.76% (CSA Research) นอกจากนี้ อุตสาหกรรมนี้ยังถูกคาดการณ์ว่าจะเติบโตต่อไปด้วยมูลค่าอุตสาหกรรมประมาณการที่ 56.18 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2564 (GALA) โดยสัดส่วนของตลาดที่แบ่งตามภูมิภาคอ้างอิงตามข้อมูลสำรวจในปี พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย ยุโรป (49.33%) อเมริกาเหนือ (39.41%) เอเชียแปซิฟิก (11.01%) อเมริกาใต้และแคริบเบียน (0.20%) และแอฟริกา (0.05%) ตามลำดับ (Newswire) มูลค่าตลาดที่เติบโตขึ้นยังสะท้อนอยู่ในอัตราการจ้างงานที่เพิ่มสูงขึ้นในหลาย ๆ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติแห่งสหรัฐฯ (United States Bureau of Labor Statistics) เปิดเผยอัตราการจ้างงานอาชีพนักแปลและล่ามที่มีอัตราสูงขึ้นเฉลี่ย 18% ระหว่าง พ.ศ. 2559 -2569 ซึ่งถือว่าเป็นตัวเลขการเติบโตที่รวดเร็วเมื่อเทียบกับอาชีพอื่น ๆ (Bureau of Labor Statistics, 2019) ในประเทศไทย แม้อัตราการเติบโตของอาชีพ “นักแปล ล่าม และผู้เชี่ยวชาญในด้านภาษาศาสตร์อื่น ๆ” ยังไม่สูงเท่าสหรัฐอเมริกา แต่มีแนวโน้มเติบโตในเชิงบวกอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 – 2562 เช่นเดียวกัน โดยมีอัตราเติบโตเฉลี่ย 1.7% ต่อปี ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ประกอบอาชีพในหมวดนี้จำนวน 9,024 คนตามข้อมูลประมาณการประจำปี พ.ศ. 2562 (กองวิจัยตลาดแรงงาน, 2559)

นอกจากการเปลี่ยนแปลงด้านอัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมการแปลทั่วโลก โครงสร้างและลักษณะงานภายในอุตสาหกรรมยังเปลี่ยนไปเช่นกัน การเปลี่ยนแปลงประการแรกคือ ความต้องการผลิตผลงานแปลที่เพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากการขยายตัวการค้าและการพาณิชย์ของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในระดับสากล โดยเฉพาะภาคเอกชนที่ต้องการขยายตลาดสินค้าและบริการไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจ (Aula.int, 2005) ปริมาณงานแปลที่เพิ่มขึ้นและระยะเวลาการส่งมอบงานที่สั้นลง (Choudhury & McConnell, 2013, อ้างถึงใน Marczak, 2018) ทำให้ผู้ให้บริการด้านภาษา (Language Service Provider หรือ LSP) รวมถึงนักแปลต้องปรับตัวตามความต้องการของตลาดซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงประการถัดมาภายในอุตสาหกรรมการแปล นั่นคือการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพและราคา บริษัทที่ให้บริการแปลได้นำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ควบคู่กับนักแปลมนุษย์ เช่น เครื่องมือช่วยแปล

(Computer Assisted Translation หรือ CAT) และการสร้างคลังศัพท์ นอกจากนี้ เทคโนโลยีใหม่ ๆ ยังก่อให้เกิดรูปแบบการทำงานแบบการแปลร่วมเป็นทีม (Collaborative Translation) ซึ่งเป็นการแบ่งงานให้นักแปลจำนวนมากในทีมเดียวกันทำเพื่อลดระยะเวลาการส่งมอบงานให้กับผู้ว่าจ้างและเปิดโอกาสให้นักแปลสามารถทำงานทางไกลได้โดยไม่ต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน (Telecollaborative Work Mode) (Pym, 2016 & Schaeffner, 2016, อ้างถึงใน Marczak, 2018) นอกจากนี้ ผู้ว่าจ้างยังต้องการบริการที่มีความเฉพาะทางมากขึ้น การแปลในภาคธุรกิจไม่ต้องการบริการแปลภาษาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังต้องการบริการแปลวัฒนธรรมควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้ผู้บริโภครที่อยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งมีภาษาและวัฒนธรรมต่างกันสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการนั้น ๆ ได้โดยไม่รู้ว่าเป็นสิ่งที่แปลกแยกจากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แขนงอุตสาหกรรมการแปลแบบใหม่ลักษณะนี้จึงเกิดขึ้นภายใต้ชื่อ ‘การแปลเพื่อปลายทางหรือการแปลเพื่อท้องถิ่น’ (Lcalization) (Aula.int, 2005) Schaffner (2014) อธิบายสภาพการทำงานของอุตสาหกรรมการแปลที่มีความเป็นสากลได้อย่างชัดเจนตอนที่เขากล่าวว่า “ลูกค้ารายหนึ่งในอเมริกาประกาศหานักแปลในอินเทอร์เน็ตช่วงเย็นวันหนึ่ง นักแปลคนหนึ่งในออสเตรเลียสามารถรับงาน แปลงานและส่งกลับไปให้ลูกค้าในช่วงเวลากลางคืนซึ่งลูกค้าเข้านอนไปแล้วเพราะเขตเวลาที่แตกต่างกัน”

ลักษณะการทำงานในอุตสาหกรรมการแปลที่เปลี่ยนไปทำให้รูปแบบการจ้างงานและวิธีการทำงานของนักแปลต้องปรับตัวตาม นักแปลเมื่อไม่กี่ปีก่อนต้องเรียนจบด้านภาษาศาสตร์เพื่อเข้าทำงานในบริษัทขนาดใหญ่และเรียนรู้จากคำแนะนำและการดูแลของนักแปลที่อาวุโสกว่า (Farser, 2001, อ้างถึงใน Fulford & Zafra, 2008) แต่นักแปลในปัจจุบันต้องอยู่ใน “สภาพความเป็นจริงที่ไม่แน่นอน” ด้วยการผันตัวเป็นนักแปลอิสระ เป็นเจ้านายตัวเองและรับงานแบบอิสระด้วยตนเอง ไม่มีสังกัดองค์กรประจำหรือที่เรียกว่าฟรีแลนซ์ (Freelance) โดยอาจรับงานผ่านบริษัทรับแปลหรือผ่านผู้จ้างงานโดยตรง นอกจากนี้ ยังต้องเผชิญกับการแข่งขันกับนักแปลอื่น ๆ ทั่วโลก นักแปลสามารถทำงาน “เมื่อไหร่ก็ได้และที่ใดก็ได้” ไม่ว่าจะที่บ้านหรือระหว่างการเดินทางด้วยแพลตฟอร์มการทำงานที่สะดวก (Marczak, 2018) ทั้งนี้ บริษัทและองค์กรจำนวนมากมีนโยบายจ้างพนักงานภายนอกชั่วคราว (Outsourcing) มากขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดค่าใช้จ่ายในองค์กร แม้กระทั่งบริษัทรับแปลเองก็จ้างพนักงานแปลแบบประจำ (In-House Translator) น้อยลง อัตรานักแปลอิสระจึงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (Szondy, 2016 อ้างถึงใน Horváth, 2016) สถิติของสมาคมนักแปลอเมริกัน (American Translators Association) เปิดเผยว่าสมาชิกสมาคมจำนวน 70% เป็นนักแปลสัญญาจ้างอิสระที่ทำงานอยู่กับบ้าน (Home Worker หรือ Home-Based Worker) (McKay, 2006) ในประเทศไทย ผู้ประกอบอาชีพอิสระมีจำนวนมากกว่า 2 ล้านคนและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น 3 – 6 แสนคนต่อปี ข้อมูลจาก Fastwork ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มการหางานของเหล่าฟรีแลนซ์ไทยเผยว่ามูลค่าการจ้างงานผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบอาชีพกลุ่มนี้อยู่ที่ 120,000 ล้านบาท อาชีพในหมวด

งานเขียนและแปลภาษาติดอยู่ในอันดับที่ 4 คิดเป็นสัดส่วน 10% ของกลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระทั้งหมด ถัดจากอาชีพในหมวดกราฟิกดีไซน์ (35%) อาชีพการตลาดออนไลน์และโฆษณา (20%) และอาชีพเว็บและโปรแกรมมิ่ง (15%) (BLT, 2562)

อุตสาหกรรมการแปลที่กำลังขยายตัวทำให้อุปสงค์งานแปลมากกว่าอุปทานที่นักแปลทั่วโลกสามารถรองรับได้ อัตรากำลังนักแปลในตลาดไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ว่าจ้างและก่อให้เกิดงานค้างจำนวนมาก สถานการณ์เช่นนี้เป็นบ่อเกิดทั้งโอกาสมหาศาลและความท้าทายสำหรับนักแปลทั่วโลกในเวลาเดียวกัน (Atkinson, 2012) จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอสรุปความท้าทายที่นักแปลในปัจจุบันกำลังเผชิญ 5 ประการ

ความท้าทายประการที่หนึ่ง คือ ทักษะที่จำเป็นของนักแปลเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต นักแปลยุคปัจจุบันต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ รอบด้านเพื่อตอบสนองตลาดที่มีพลวัตเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทักษะที่ว่าไม่ใช่ทักษะความรู้ (Hard Skills) ในการทำงานแปลอย่างเดียวนั้น แต่ยังรวมถึงทักษะด้านอารมณ์ (Soft Skills) และทักษะความสามารถในการทำงาน (Employability Skills) เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการใช้สื่อ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การตระหนักรู้ด้านวัฒนธรรม ความยืดหยุ่น ทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการเป็นผู้นำ เป็นต้น (Schultz, 2008, Bartel, 2011 และ Mathias, 2013, อ้างถึงใน Marczak, 2018) นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วยอำนวยความสะดวกด้านการแปล เช่น การแปลภาษาด้วยเครื่อง (Machine Translation หรือ MT) ทำให้นักแปลต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นสำหรับการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Beens, 2017 & Brookes, 2017 อ้างถึงใน Marczak, 2018) Frey และ Osborne (2013 อ้างถึงใน Marczak, 2018) คาดการณ์ว่า 38% ของความสามารถด้านการแปลและล่ามภาษาของมนุษย์สามารถถูกแทนที่ด้วยการใช้คอมพิวเตอร์และส่งผลให้ทักษะอื่น ๆ มีความสำคัญมากขึ้น เช่น ทักษะการพิสูจน์อักษรและทักษะการเขียนเชิงเทคนิค เฉพาะทาง เป็นต้น สำหรับนักแปลอิสระที่ต้องดำเนินงานส่วนใหญ่ด้วยตนเอง ทักษะในการประกอบธุรกิจขนาดเล็กก็มีความจำเป็น เช่น ทักษะด้านการตลาด การผลิต การบริการลูกค้า งานธุรการ เทคโนโลยี การเงิน การป้องกันและจัดการความเสี่ยง (Henter, 2016) นอกจากนี้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานแล้ว ทักษะคตินักแปลก็จำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้สถานะของอาชีพ บทบาทในการเป็นผู้ให้คำแนะนำลูกค้า การพึ่งพาและสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง (Farser, 2001 อ้างถึงใน Fulford & Zafra, 2008) รวมถึงต้องมีทัศนคติที่ยืดหยุ่นและพร้อมสำหรับการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานคนอื่น ๆ ในสังคม (Marczak, 2018) งานวิจัยจำนวนมากสะท้อนว่านักแปลในปัจจุบันยังขาดทักษะเหล่านี้ (Alin, 2013, Fulford & Henter, 2016)

ความท้าทายประการที่สอง คือ องค์กรความรู้ด้านการพัฒนาอาชีพของผู้ประกอบอาชีพอิสระยังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับพนักงานประจำที่ถูกว่าจ้างโดยองค์กร องค์กรความรู้เกี่ยวกับ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาอาชีพส่วนใหญ่ออกแบบมาสำหรับผู้ที่ทำงานกับองค์กรหรือนายจ้างเพียงหนึ่งเดียวอย่างต่อเนื่องและมีความมั่นคงหรือพนักงานประจำ (Bound, H., Rushbrook, P., Waite, E., Evans, K., Lin, M., Karmel, A., . . . Seng, A., 2013) มากกว่าจะออกแบบมาสำหรับผู้ประกอบอาชีพอิสระ อีกทั้ง ผู้ประกอบอาชีพอิสระขาดโอกาสในการพัฒนาอาชีพและการฝึกอบรมจากองค์กรอย่างพนักงานประจำได้รับ งานวิจัยของ Grugulis & Stoyanova (2011) พบว่าชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice) หรือกลุ่มคนที่มาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ทักษะ ความสนใจและความเชี่ยวชาญร่วมกันมีประสิทธิภาพน้อยลงมากในระบบการจ้างงานแบบสัญญาจ้างบุคคลภายนอกและการประกอบอาชีพแบบอิสระเมื่อเปรียบเทียบกับโครงสร้างการทำงานแบบเก่าที่พนักงานทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและมีโครงสร้างลำดับชั้นชัดเจนเนื่องจากไม่มีปัจจัยด้านการสนับสนุนจากองค์กร จึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพาวิธีการสร้างทักษะรูปแบบอื่น ๆ อย่งไรก็ดีถึงแม้ว่าผู้ประกอบอาชีพอิสระจะตระหนักถึงความจำเป็นในการรับผิดชอบการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพของตนเอง แต่พวกเขาไม่ทราบวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมซึ่งนำไปสู่การขาดการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างและแนวโน้มที่จะใช้ทักษะที่มีมาก่อนเพียงอย่างเดียว (Mallon & Walton, 2005)

ความท้าทายประการที่สามคือนักแปลเป็นอาชีพที่มีลักษณะตามธรรมชาติที่ต้องเรียนรู้และฝึกฝนตัวเองอยู่ตลอดเวลา นักแปลไม่สามารถมองว่าตนเองรู้ทุกอย่างเมื่อเรียนจบ แต่ต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ด้วยตัวเองอยู่เสมอ (Henter, 2016) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นอาชีพที่ต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาซึ่งเป็น “สิ่งที่มีชีวิตที่ต้องการสิ่งหล่อเลี้ยงตลอดเวลา มิฉะนั้น [ภาษา] จะหยุดเติบโตและถึงกับสูญหายไปได้ในที่สุด” ดังนั้น นักแปลต้องหมั่นอ่านและเขียนทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปลอยู่เสมอเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ (สัญญาวิ สายบัว, 2525) ซึ่งสอดคล้องกับที่ Peter Newmark (อ้างถึงใน ปัญญา บริสุทธิ์, 2533) ได้บอกว่า “การแปลทั้งหลายเป็นงานซึ่งต้องใช้ทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝน ต้องแสวงหาความรู้ทั้งทางด้านภาษาศาสตร์และด้านอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา โดยหวังว่าจะเรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตน” ความท้าทายข้อนี้ส่งผลให้นักแปลต้องเป็นผู้ที่มีทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Constant Learning) ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับอาชีพนี้ นอกจากนี้ ผู้ว่าจ้างจำนวนมากยังคาดหวังให้นักแปลทำงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานแปลได้ “ไม่ว่าจะเป็นนักบัญชี เจ้าหน้าที่ด้านไอที ผู้เก็บเงิน ผู้จัดการโครงการ หรือนักกฎหมายในบางครั้ง” (Szondy, 2016 อ้างถึงใน Horváth, 2016) นายจ้างไม่ได้คาดหวังให้นักแปลต้อง “หมกตัวทำงานคนเดียวอยู่ในคอกทำงานเล็ก ๆ เป็นชั่วโมง ๆ โดยแทบไม่ได้ปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์คนอื่น ๆ” อีกต่อไป แต่นักแปลถูกคาดหวังให้เป็น “บุคคลที่เข้าสังคม กระตือรือร้น รักในการบริการลูกค้าและสามารถสลับดูแลรับผิดชอบหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายได้” (Poonlarp & Leenakitti, 2016)

ความท้าทายประการที่สี่ของนักแปลยุคปัจจุบันเกิดจากการพยายามปรับตัวของหลักสูตรวิชาแปลในสถาบันการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น ที่ผ่านมา นักวิชาการแปลหลายคนเห็นว่าหลักสูตรเหล่านี้ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์สุดท้ายของงานแปลและเกณฑ์ในการประเมินงานแปลมากกว่ากระบวนการแปล (Bell, 1991 & Lee-Jahnke, 2005 อ้างถึงใน Zhong, 2008) การสอนแปลในห้องเป็นการเน้นสอนเทคนิคและทักษะสำหรับการแปลข้อความและผลิตงานแปลที่ถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด โดยมองว่านักแปลเป็นบุคคลที่มีความสามารถแบบคงที่และไม่ค่อยได้รับการสนใจ (Zhong, 2008) สถานการณ์นี้ยังสะท้อนให้เห็นในงานวิจัยร่วมสมัยหลายชิ้นจากทั่วโลก งานวิจัยของ Katan (2011) สำรวจความคิดเห็นของนักแปลนานาชาติจำนวน 890 คนเปิดเผยว่าผู้ประกอบวิชาชีพนักแปลคิดว่าหลักสูตรการแปลในมหาวิทยาลัยแทบไม่มีบทบาทในการประกอบอาชีพของตนเองเลยเมื่อเทียบกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ซึ่งเน้นการปฏิบัติและการพัฒนาตนเอง งานวิจัยของ Henter (2016) สำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาในหลักสูตรการแปลหลักสูตรหนึ่งในยุโรปพบว่านักศึกษาเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้นที่คิดว่าหลักสูตรด้านการแปลสามารถเตรียมพร้อมพวกเขาสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต ในขณะที่เพียง 14% ประเมินว่าตนเองมีทักษะในการดำเนินธุรกิจและทำงานเป็นนักแปลอิสระ ทั้งนี้ ความรู้เฉพาะทาง การใช้งานเทคโนโลยี การเป็นผู้ประกอบการ การฝึกงาน ประสบการณ์ทำงานจริงหรือการจำลองสภาพแวดล้อมให้คล้ายการทำงานจริงคือสิ่งที่ผู้เข้าร่วมวิจัยต้องการให้เพิ่มเติมในหลักสูตร Aula.int (2005) กล่าวว่าตลาดการแปลในประเทศสเปนสะท้อนความล้มเหลวในการฝึกอบรมวิชาชีพนักแปลและผู้สอนวิชาแปลจะต้องหันมาทบทวนหลักสูตรที่กำลังเปิดสอนและปรับให้ตรงกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน ข้อมูลนี้สอดคล้องกับความเห็นของนักวิชาการที่มองว่าหลักสูตรการสอนวิชาแปลที่มีประสิทธิภาพควรตอบสนองความต้องการของตลาดปัจจุบันและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาโดยรวม โดยหลักสูตรการศึกษาวิชาแปลในมหาวิทยาลัยต้องพิจารณาสภาพความเป็นจริงสองด้าน ทั้งสภาพความเป็นจริงทางวิชาชีพในตลาดและสภาพความเป็นจริงของระบบการศึกษา (Marczak & Krajc, 2016) รวมถึงสร้างเสริมสมรรถนะของนักศึกษาวิชาแปลด้วยการจำลองสภาพการทำงานจริงเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของนักศึกษาวิชาแปล (Kiraly อ้างถึงใน Marczak & Krajc 2016) นอกจากนี้ งานวิจัยที่สำรวจประสบการณ์และความต้องการฝึกอบรมการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แปลภาษาของนักแปลอิสระในสหราชอาณาจักรยังสะท้อนความต้องการเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ เพิ่มเติมเนื่องจากหลักสูตรการสอนวิชาแปลไม่ได้บรรจุไว้ในรายวิชา ในขณะที่บางหลักสูตรมีการบรรจุไว้แต่เป็นการสอนเชิงทฤษฎีมากกว่าการฝึกใช้เครื่องมือในทางปฏิบัติ (Fulford, 2016)

ความท้าทายประการสุดท้ายอาจเป็นผลพวงจากความท้าทายประการก่อนหน้านี้ กล่าวคือ ผู้ประกอบอาชีพนักแปลและผู้ว่าจ้างไม่ตระหนักถึงคุณค่าหรือความสำคัญของหลักสูตรการแปลในสถาบันการศึกษา งานวิจัยเรื่อง “นักแปลแบบใดถูกใจผู้ว่าจ้างงาน” ของ Poonlarp &

Leenakitti (2016) สะท้อนว่าผู้ว่าจ้างคิดว่านักแปลไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาวิชาชีพเฉพาะทางและหลักสูตรการศึกษาด้านการแปลยังต้องปรับตัวอีกหลายประการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดที่แท้จริง เช่น การเปิดสอนแปลให้กับนักศึกษาสายอื่น ๆ โดยไม่จำกัดเฉพาะคนที่เรียนสายภาษาเท่านั้นเพื่อเปิดช่องทางอาชีพ หลักสูตรควรเพิ่มการสอนแปลที่เน้นการสร้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง นอกจากนี้ งานวิจัยเพื่อสำรวจคุณสมบัติของนักแปลไทยของพิมพันธ์ เวสสะโกศล (2546) ยังพบว่านักแปลไทยส่วนใหญ่ไม่เคยศึกษาหรือผ่านการอบรมการแปลมาก่อนเช่นกันซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ด้านการศึกษานักแปลในประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก (Albin, 2014 & Henter, 2016)

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ภาคการศึกษาด้านวิชาแปลได้พยายามค้นหาและพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอน (Sanchez, 2017) เพื่อ “อุดช่องโหว่” ในการผลิตนักแปลที่มีศักยภาพพร้อมเผชิญกับตลาดที่ผันผวนและกลายมาเป็นประเด็นการศึกษาคุณค่าของสาขาวิชาการแปลในช่วงเวลาที่ผ่านมา (Brookes, 2017 & TAUS, 2017 อ้างถึงใน Marczak, 2018) นักวิชาการและนักการศึกษาในต่างประเทศจำนวนมากทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์และพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนวิชาแปลให้มีประสิทธิภาพและมีความร่วมสมัยมากขึ้น (Escaleira, 2016 & Hussein) อาทิ Marczak (2018) เสนอว่าวิวัฒนาการของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์อาจช่วยลดแอกผู้เรียนให้เป็นผู้อิสระจากอำนาจของผู้สอนมากขึ้นเมื่อพวกเขาสามารถเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยีได้ในชีวิตประจำวัน ในทวีปยุโรป หลักสูตรการแปลระดับปริญญาโทในมหาวิทยาลัยมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากและมีความพยายามในการร่วมมือและแลกเปลี่ยนทางวิชาการเพื่อพัฒนาหลักสูตรซึ่งผลิตบุคลากรวิชาชีพการแปลให้มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของผู้ว่าจ้างในตลาด ภายใต้กระบวนการโบโลญญา (Bologna Process) ในการสร้างพื้นที่อุดมศึกษายุโรป (European Higher Education Area) (Schäffner, 2014) งานวิจัยอีกชิ้นยังเสนอแนวทางการสอนที่ชื่อว่า “การฝึกอบรมนักแปลด้วยแนวทางวิชาชีพ” (Professional Approach for Translation Training) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เน้นการฝึกให้นักเรียนวิชาแปลได้ลงมือปฏิบัติงานจริงในสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงชีวิตจริงเพื่อให้คุ้นเคยกับสภาพการทำงานในอนาคต (Aula.int., 2005) เป็นต้น

นอกจากงานวิจัยที่นักการศึกษาและนักวิชาการด้านการแปลผลิตออกมาเพื่อตอบสนองพัฒนาหลักสูตรการสอนแปลแล้ว นักวิชาการยังมีความพยายามพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะของนักแปล (Translator Competence) เพื่อเป็นหลักการพื้นฐานเพื่อใช้อ้างอิงในการพัฒนาและจัดการเรียนการสอนด้านการแปลซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ โดยทั่วไปหมายถึงคุณสมบัติซึ่งประกอบด้วยความรู้ ทักษะและความสามารถด้านต่าง ๆ ที่นักแปลต้องมีเพื่อผลิตงานแปลออกมาให้มีมาตรฐานตามความคาดหวังของผู้ว่าจ้างและผู้วิจารณ์ (Montalt, 2008 อ้างถึงใน Atkinson 2012)

ในประเทศไทย งานวิจัยลักษณะข้างต้นที่ศึกษาความต้องการของตลาดและสภาพเงื่อนไขที่นักแปลต้องเผชิญมีจำนวนน้อยมากซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของไรส์ (1995, อ้างถึง

ในวรรณกรรม แสงอร่ามเรือง, 2545) ที่บอกว่าในบรรดาข้อบ่งชี้หน้าที่ของการวิจัยดำเนินงานแปล 3 ประเภท ซึ่งได้แก่ (1) หน้าที่ในการอธิบายปรากฏการณ์การแปลในฐานะเป็นกระบวนการและเป็นผลผลิต (2) หน้าที่ในการสร้างทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับงานแปล และ (3) หน้าที่ของศาสตร์แห่งการแปลประยุกต์ซึ่งเน้นการฝึกอบรมนักแปล การจัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือที่เหมาะสมกับนักแปล และการวิจารณ์งานแปลนั้น หน้าที่งานวิจัยประเภทสุดท้ายคือวรรณกรรมที่ยังขาดหายไป ทั้งนี้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทของอุตสาหกรรมการแปลในประเทศไทยที่ร่วมสมัยที่สุดอาจเป็นงานของ Poonlarp & Leenakitti (2016) ซึ่งสำรวจความต้องการของผู้ว่าจ้างนักแปลในตลาดแรงงานไทยในแง่ทักษะ ความสามารถ คุณสมบัตินักแปล การศึกษาและประสบการณ์ของนักแปล นอกจากนี้ งานวิจัยด้านการแปลในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงภาษาศาสตร์ เช่น การวิเคราะห์บทแปลวรรณกรรมด้านไวยากรณ์หรือการวิเคราะห์กลวิธีการแปล เป็นต้น และงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งเป็นงานวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาแปลในชั้นเรียนที่ยังขาดบริบทที่ร่วมสมัยและยังไม่อาจตอบสนองความต้องการเรียนรู้เชิงปฏิบัติของนักแปลและความต้องการของตลาดได้ทัน

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยในประเทศไทยยังขาดงานที่มุ่งศึกษาด้านการพัฒนาวิชาชีพนักแปลในบริบทที่ร่วมสมัย และถึงแม้งานวิจัยของต่างประเทศในระยะหลังจะมุ่งศึกษาความต้องการของตลาดการแปลที่มีพลวัตสูงและเสนอแนวทางการออกแบบและจัดการเรียนการสอนวิชาแปลในสถาบันการศึกษาเพื่อตอบสนองความท้าทายทางวิชาชีพที่มาพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ งานวิจัยส่วนใหญ่ยังเป็นการมุ่งปรับปรุงการศึกษาวิชาแปลในขอบเขตการศึกษาในระบบ (Formal Education) เสียเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยตระหนักว่าวิชาชีพนักแปล โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาชีพนักแปลอิสระนั้นเป็นอาชีพที่จำเป็นต้องมีคุณลักษณะการเป็นนักเรียนรู้เป็นพื้นฐานและเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมการทำงานอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาให้นักแปลในขอบเขตการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะเห็นว่าการเรียนรู้รูปแบบนี้สอดคล้องและสามารถส่งเสริมการพัฒนาการทำงานจริงของนักแปลได้ดี สำหรับทั้งนักแปลที่จบการศึกษาในระบบแล้วหรือนักแปลที่ไม่เคยผ่านการศึกษาในระบบซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพนักแปลส่วนใหญ่ที่พบในชีวิตการทำงานจริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระในประเทศไทยเพื่อพัฒนาสมรรถนะให้ยืนหยัดอยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมการแปลในยุคปัจจุบัน โดยผู้วิจัยจะใช้หลักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) ซึ่งเป็นหลักการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่เชื่อว่าผู้เรียนมีอำนาจในการกำหนดความต้องการ เป้าหมาย กลยุทธ์และแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองซึ่งเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับยุคสมัยแห่งข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีซึ่งการศึกษาในระบบเพียงอย่างเดียวไม่สามารถเสริมสร้าง

ความรู้ได้อย่างเพียงพอ อีกทั้งยังเป็นหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่วัยทำงานและสอดคล้องกับบริบทการทำงานจริง (Nokdee, 2007) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปริมาณของ Albin (2014) ที่สรุปว่า นักแปลอิสระใช้หลักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมาเป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพของตนเนื่องจากไม่ได้รับการศึกษาในระบบ แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองยังสอดคล้องกับงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่พบว่าผู้ประกอบอาชีพอิสระส่วนใหญ่ได้รับความรู้และทักษะจากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่เรียกว่า “วิถีแห่งการเรียนรู้” (Ways of Knowing) ผ่านการเรียนรู้ระหว่างการทำงานจริงซึ่งไม่มีโครงสร้างชัดเจน ทั้งความรู้และทักษะใหม่หรือการปรับมุมมองความรู้เก่า มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ในแบบที่นำตนเอง (Self-Directed way) และต้องพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะการสะท้อนตนเอง (Reflective Skill) และอภิปัญญา (Metacognitive Skill) ผู้ประกอบอาชีพอิสระเหล่านี้จำเป็นต้องยึดทักษะ “การเรียนรู้ที่จะเรียน” (Learning to Learn) เป็นกลยุทธ์ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ (Bound, H., Rushbrook, P., Waite, E., Evans, K., Lin, M., Karmel, A., . . . Seng, A., 2013) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงสอดคล้องกับกลุ่มนักแปลอิสระอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังนำทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectivism) ซึ่งเป็นทฤษฎีการเรียนรู้แขนงใหม่ที่คิดค้นขึ้นเพื่ออธิบายรูปแบบความรู้และการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคแห่งเทคโนโลยีซึ่งสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการทำงานของนักแปลในปัจจุบันที่ต้องใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยทฤษฎีการเชื่อมโยงเป็นทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับยุคดิจิทัลที่เสนอว่าการเรียนรู้คือกระบวนการที่เกิดขึ้นผ่านการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ การเรียนรู้มีลักษณะซับซ้อน เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและมีแหล่งการเรียนรู้หลากหลาย (Siemens, 2004&2009) ทั้งนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าหลักการด้านการเรียนรู้ทั้งสองประการข้างต้นจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยในฐานะนักเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Learner) ภายใต้บริบทการทำงานแบบร่วมสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปในโลกดิจิทัลยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพและรอบด้านมากยิ่งขึ้น โดยผู้แปลใช้หลักสมรรถนะนักแปล (Translator Competence) ซึ่งเป็นความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณสมบัติที่นักแปลพึงมีเพื่อผลิตงานแปลที่มีคุณภาพ โดยปรับจากแนวคิดของกลุ่ม EMT (European Master's in Translation) และ PACTE (Process of Acquisition of Translation Competence and Evaluation) เป็นกรอบในการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักแปล โดยประกอบด้วยสมรรถนะด้านการแปลและองค์ประกอบด้านจิตสรีรวิทยา ดังนั้น วัตถุประสงค์การศึกษาข้อนี้จึงมุ่งตอบสนองต่อความท้าทายสามประการแรกที่ว่าด้วยทักษะของนักแปลที่เปลี่ยนแปลง การขาดองค์ความรู้ด้านการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพของกลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระ และคุณลักษณะความเป็นนักเรียนรู้ของนักแปลซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นความท้าทายที่เป็นปัจจัยเกี่ยวเนื่องโดยตรงและอยู่ภายใต้อำนาจการจัดการของนักแปลเป็นหลัก

นอกจากนี้ ด้วยตระหนักว่ากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระในยุคปัจจุบันยังมีความท้าทายซ่อนอยู่หลายประการ ผู้แปลจึงยังมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอุปสรรค ปัญหาและความท้าทายที่นักแปลอิสระไทยต้องเผชิญในกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะของตนเองในยุคปัจจุบัน รวมถึงแนวทางการจัดการรับมือกับความท้าทายดังกล่าวเพื่อให้องค์ความรู้ด้านการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยในบริบทการเรียนรู้ตามอัยศาสตร์มีความสมบูรณ์รอบด้านมากขึ้นเพื่อนำไปสู่การตระหนักรู้และการพัฒนาปรับปรุงต่อไป

ทั้งนี้ ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรที่ประกอบอาชีพนักแปลอิสระในประเทศไทยในระดับปัจเจกบุคคลเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จด้านอาชีพในบริบทสังคมยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังมุ่งหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยสร้างองค์ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระให้แก่ผู้เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคการศึกษา ภาครัฐ เครือข่ายวิชาชีพ และภาคเอกชน ผู้ว่าจ้างเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาบุคลากรของวิชาชีพนี้ให้มีคุณภาพสูงขึ้นซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมวิชาชีพเพื่อประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยในยุคปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาความท้าทายในกระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยในยุคปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาวิธีการรับมือกับความท้าทายที่นักแปลอิสระไทยเผชิญในกระบวนการเรียนรู้

1.3 คำถามการวิจัย

คำถามหลัก

1. กระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยในยุคปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. ความท้าทายในกระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยในยุคปัจจุบันคืออะไร
3. นักแปลอิสระไทยมีแนวทางในการรับมือกับความท้าทายในกระบวนการเรียนรู้
อย่างไร

คำถามรอง

1. ความต้องการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยคืออะไร
2. แหล่งการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยคืออะไร
3. วิธีการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยเป็นอย่างไร

1.4 คำสำคัญ (Keywords) ของการวิจัย

กระบวนการเรียนรู้, นักแปลอิสระไทย, ความท้าทาย, การรับมือ

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ประชากร

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้คือนักแปลอิสระชาวไทยที่ไม่สังกัดองค์กรใดองค์กรหนึ่งและสามารถรับงานจากผู้ว่าจ้างหลายรายได้พร้อมกันตามทรัพยากรเวลาและความสามารถ รวมถึงนักแปลอิสระที่ประกอบอาชีพหลักอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพแปลและประกอบวิชาชีพการแปลเป็นอาชีพเสริม (Moonlighter) ด้วย

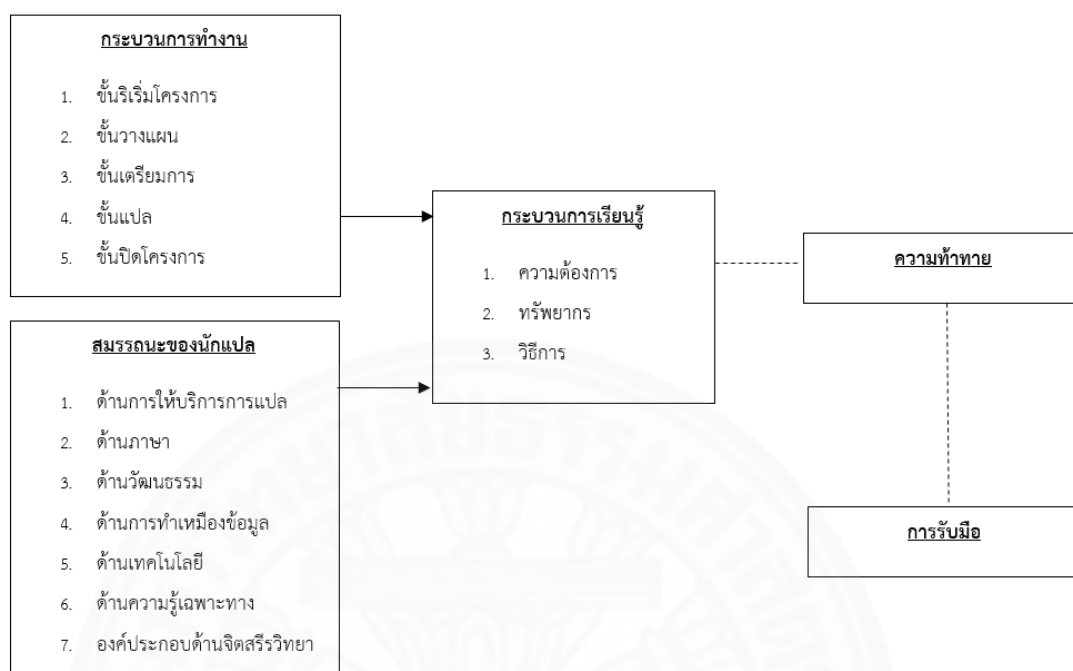
1.5.2 กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ หน่วยที่จะศึกษา (Unit of Analysis) ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งเป็นนักแปลอิสระชาวไทยจำนวน 6 คนที่ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นนักแปลอิสระที่มีอายุการทำงานตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป มีความถนัดในงานแปลประเภทที่ไม่ใช่วรรณกรรม (Non-Literary Translation) ด้วยคู่ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักต้องมีผลงานการแปลเป็นที่ประจักษ์และมีคุณลักษณะในการเรียนรู้พัฒนาด้านวิชาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยต้องการศึกษาแบบกรณีศึกษาแบบพหุกรณี (Multiple Case Study) เพื่อให้เห็นกระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและแนวทางการรับมือของนักแปลอิสระไทยอย่างครอบคลุมรอบด้าน ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายตามเกณฑ์อายุและความถนัดเฉพาะทาง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลรอง (Secondary Informant) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของนักแปลอิสระ โดยเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิด มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสังเกตเห็นกระบวนการทำงานและกระบวนการเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลรองสามารถเป็นผู้ว่าจ้าง หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน หรือคนในครอบครัว

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.7 นิยามศัพท์

นักแปลอิสระไทย หมายถึง บุคคลที่ประกอบอาชีพนักแปลแบบอิสระชาวไทย ไม่สังกัดอยู่กับองค์กรใดองค์กรหนึ่งในตำแหน่งนักแปล สามารถรับงานจากผู้ว่าจ้างหลายคนหรือองค์กรหลายแห่งได้พร้อมกัน สามารถรับงานผ่านบริษัทแปลหรือรับงานผ่านลูกค้าโดยตรงได้ และอาจเป็นนักแปลอิสระที่ประกอบอาชีพหลักอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพแปลและประกอบวิชาชีพแปลเป็นอาชีพเสริม (Moonlighter)

กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ผู้ประกอบอาชีพนักแปลอิสระไทยใช้เพื่อพัฒนาสมรรถนะนักแปลในกระบวนการทำงาน ซึ่งอ้างอิงตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง อันประกอบด้วย ความต้องการเรียนรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้

สมรรถนะของนักแปล (Translator Competence) หมายถึง คุณสมบัติที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพนักแปลอิสระอย่างคุณภาพและได้มาตรฐานตามความคาดหวังของผู้ว่าจ้าง ทั้งทักษะ ความรู้ ทักษะคิด และประสบการณ์ โดยมีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการการแปล ด้านภาษา ด้านวัฒนธรรม ด้านการทำเหมืองข้อมูล ด้านเทคโนโลยี ด้านความรู้เฉพาะทาง และองค์ประกอบด้านจิตสำนึก

ความท้าทาย หมายถึง อุปสรรค ปัญหาหรือความยากลำบากที่ผู้ประกอบการอาชีพนักแปลอิสระไทยต้องเผชิญระหว่างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะนักแปลของตนเอง

แนวทางการรับมือ หมายถึง วิธีการหรือแนวทางการแก้ไข จัดการ ปรับตัวหรือรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักแปลอิสระไทย

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

ระดับปัจเจกบุคคล งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพนักแปลอิสระในประเทศไทย รวมถึงความท้าทายในกระบวนการเรียนรู้ที่นักแปลต้องเผชิญและการรับมือจัดการ ทั้งนี้ เพื่อสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยให้มีศักยภาพทางวิชาชีพที่เข้มแข็งและมีโอกาสในการประสบความสำเร็จทางอาชีพในโลกยุคปัจจุบัน

ระดับสังคม งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยเพื่อให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใช้เป็นพื้นฐานเพื่อต่อยอดในการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรในสาขาวิชาชีพนักแปลอิสระต่อไป เช่น ภาคการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคเครือข่ายอาชีพ ฯลฯ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังต้องการเพิ่มองค์ความรู้ให้แก่บรรณารักษ์งานวิจัยด้านการแปลประยุกต์ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาบุคลากรวิชาชีพแปลและสภาพเงื่อนไขของอุตสาหกรรมซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ยังขาดหายไปจากภาคการศึกษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งหวังว่าการพัฒนาด้านอาชีพให้แก่บุคลากรระดับปัจเจกจะช่วยสร้างเสริมความแข็งแกร่งของอุตสาหกรรมในระดับสังคมต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของนักแปลอิสระ: พหุกรณีศึกษานักแปลอิสระไทยที่รับแปลตัวบทเฉพาะทางจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย” ผู้วิจัยต้องการศึกษากระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกอบอาชีพนักแปลอิสระไทย ความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้และวิธีการรับมือ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็นหัวข้อ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการแปล
 - 2.1.1 ความเป็นมาของการแปล
 - 2.1.2 ความหมายของการแปล
 - 2.1.3 ประเภทของการแปล
- 2.2 นักแปลอิสระ
 - 2.2.1 คำจำกัดความของนักแปลอิสระ
 - 2.2.2 ลักษณะการทำงานของนักแปลอิสระ
 - 2.2.3 กระบวนการทำงานของนักแปลอิสระ
 - 2.2.4 สมรรถนะของนักแปล
- 2.3 วิชาชีพนักแปลในประเทศไทย
 - 2.3.1 สถิตินักแปลอิสระในประเทศไทย
 - 2.3.2 การรับรองวิชาชีพโดยภาครัฐ
 - 2.3.3 เครือข่ายนักแปลภาคสังคม
 - 2.3.4 ภาคการศึกษาวิชาแปล
- 2.4 อุตสาหกรรมการแปลยุคปัจจุบัน
 - 2.4.1 การขยายตัวของตลาดการแปลทั่วโลก
 - 2.4.2 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับอุตสาหกรรมการแปล
 - 2.4.3 ลักษณะของตลาดการแปลในยุคปัจจุบัน
 - 2.4.4 เจ็อนไขของนักแปลอิสระในยุคปัจจุบัน
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้
 - 2.5.1 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning)
 - 2.5.2 ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectivism)

2.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการแปล

ก่อนจะนำเสนอวรรณกรรมที่เกี่ยวกับอาชีพนักแปลอิสระและแนวคิดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยต้องการทบทวนแนวคิดเบื้องต้นทั่วไปเกี่ยวกับการแปลเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจอาชีพนี้อย่างรอบด้าน โดยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับความเป็นมาของการแปล ความหมายของการแปล และประเภทของการแปล ดังนี้

2.1.1 ความเป็นมาของการแปล

การแปลเป็นนวัตกรรมที่มีพลวัตทั้งรูปแบบ หน้าที่ นิยามและคุณค่าตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป การทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของนักแปลในปัจจุบันอย่างถ่องแท้ควรเริ่มจากการทำความเข้าใจที่มาที่ไปของการแปลที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มีมาตั้งแต่อดีตเสียก่อน

การแปลในยุคแรกเกิดขึ้นราว 3,000 ปีก่อนคริสตกาลเพื่อรับใช้การถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมของมนุษย์ (เดือนจิตต์ จิตต์อารี, 2549) จากวัฒนธรรมหนึ่งสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง การแปลในยุคแรกเป็นการแปลปากเปล่าหรือการแปลแบบล่ามซึ่งไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเริ่มจากการเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดคัมภีร์หรือคำสอนทางศาสนา ตำราวิชาการ การเจรจา การทำสัญญาตกลง รวมถึงการปฏิญญาระหว่างคนในชาติเดียวกันที่พูดภาษาต่างกัน จนกระทั่งช่วงศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นยุคทองของการแปล (Age of Translation) มีการแปลข้ามทวีปหรือการแปลภาษาต่างตระกูลเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก อย่างเช่นการแปลด้านศาสนา เช่น การแปลคัมภีร์ไบเบิลหรือพระคัมภีร์ใหม่ (ปัญญา สุนันตา และ สายพิณ รุ่งวัฒนะกิจ, 2562)

ในประเทศไทย การแปลมีจุดเริ่มต้นจากการเผยแพร่ศาสนาไม่ต่างจากฝั่งตะวันตก โดยเกิดขึ้นครั้งแรกตั้งแต่ปลายสมัยสุโขทัยเมื่อมีการแปลคัมภีร์พระพุทธศาสนา เช่น ศิลลาจารึก วัดป่ามะม่วงซึ่งพบทั้งภาษาขอมโบราณ ภาษาไทย และภาษาบาลี ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 3 คณะมิชชันนารีอเมริกันได้เข้ามาเผยแพร่และมีการแปลคำสอนทางคริสต์ศาสนา ในช่วงนั้น นายแพทย์แดน บีช บรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) มิชชันนารีอเมริกันจากคณะ A.B.C.F.M. (American Board of Commissioners for Foreign Mission) ก่อตั้งโรงพิมพ์ภาษาไทยขึ้นครั้งแรกที่วัดเกาะและเริ่มตีพิมพ์หนังสือสอนศาสนาคริสต์และวรรณคดีไทยบางเรื่องออกมาเป็นภาษาไทย ในสมัยรัชกาลที่ 4 การสอนแปลในประเทศไทยเกิดขึ้นครั้งแรกตอนที่มีการส่งคนไปศึกษาต่อในต่างประเทศ (เดือนจิตต์ จิตต์อารี, 2549) นอกจากนี้ ยังมีการตีพิมพ์หนังสือรายปักษ์ที่มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นครั้งแรกและมีการจัดพิมพ์ปทานุกรมระหว่างภาษาไทย ละติน

ฝรั่งเศสและอังกฤษอีกด้วย จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 7 ซึ่งเป็นยุคเฟื่องฟูของวรรณกรรม นวนิยาย นิทาน บทละครและวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ จึงได้รับการแปลออกมาเผยแพร่เป็นจำนวนมาก (ปัญญา สุนันทา และ สายพิณ รุ่งวัฒนะกิจ, 2562)

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน การแปลยังคงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดวัฒนธรรม วิทยาการและความรู้ต่าง ๆ สำหรับมนุษย์ระหว่างสังคมที่มีภาษาและวัฒนธรรม แตกต่างกัน แต่บริบทของการแปลได้ขยายไปในการสื่อสารแทบทุกด้าน ตั้งแต่ด้านกฎหมาย ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านเทคโนโลยี ด้านศาสนา การศึกษา การเมือง ความบันเทิง เป็นต้น พร้อมกับสะท้อนให้เห็นว่า การแปลยังเป็นศาสตร์ที่จำเป็นและสร้างประโยชน์ให้กับมนุษย์โลก (เตือนจิตต์ จิตต์อารี, 2549) การแปลในปัจจุบันกลายเป็นอาชีพที่สำคัญต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจระดับสากลและส่งผลให้กระบวนการทำงานและกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพแตกต่างจากอดีตซึ่งจะอธิบายต่อไป

2.1.2 ความหมายของการแปล

การแปล คือ หน้าที่หลักของผู้ประกอบอาชีพนักแปล ดังนั้น การทำความเข้าใจ นิยามของการแปลจะช่วยให้เราเข้าใจบทบาทหน้าที่และกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องของนักแปลได้ดีขึ้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้คำจำกัดความคำว่า “แปล” (Translate) ว่า “ถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งมาเป็นอีกภาษาหนึ่ง, ทำให้เข้าใจความหมาย” (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา) ในขณะที่นักวิชาการไทยและต่างประเทศได้นิยามคำว่าแปลเอาไว้อย่างหลากหลาย คำนิยามเหล่านี้สอดคล้องกับบทบาทของการแปลในแต่ละยุคสมัยอย่างที่กล่าวไปข้างต้น นักปราชญ์หรือนักวิชาการยุคแรก ๆ กำหนดคำนิยามโดยใช้ภาษาศาสตร์เป็นฐาน เช่น (สิทธา พิณีภูวดล, 2543) จอห์น วายคลิฟ (John Wycliffe) ค.ศ. 1330 – 1384 บอกว่า การแปลคือการแปลประโยคให้ได้ ความชัดเจนโดยใช้ภาษาของคนสามัญ มาร์ติน ลูเธอร์ (Martin Luther) ค.ศ. 1483 – 1546 บอกว่า การแปลคือการสามารถถ่ายทอดวิญญาณของต้นฉบับให้ออกมาให้ได้และให้สามัญชนสามารถเข้าใจได้ วินัยและดาร์เบลเน็ต (J.P. Vinay และ J. Darbelnet) ค.ศ. 1968 บอกว่า การแปลเป็นการวิเคราะห์ความหมายของภาษา โดยพิจารณาหน้าที่ของคำและความหมายของคำตามแนวทางภาษาศาสตร์ ยูจีน ไนดา (Eugene A. Nida) ค.ศ. 1964 บอกว่า การแปลมิใช่การถ่ายทอดความหมายของข้อความจากภาษาหนึ่งไปอีกภาษาหนึ่งเท่านั้น แต่ต้องรักษารูปแบบของข้อความให้ตรงตามต้นฉบับด้วย แคตฟอร์ด (Catford, 1965) มองว่าการแปลคือการแทนที่ข้อความในภาษาหนึ่งด้วยอีกภาษาหนึ่งเพื่อสื่อความหมายที่แสดงไว้ในภาษาเดิม ดานิกา เซเลสโกวิตซ์ (Danica Seleskovitch) บอกว่า สิ่งสำคัญในการแปลมี 3 อย่างที่ต้องคำนึง คือ ข้อความ ความหมายแฝง และการถ่ายทอดความหมายออกมาเป็นภาษาแปลตามธรรมชาติ Nida & Taber (1982) มองว่าการแปลไม่ใช่การ

ถ่ายทอดความหมาย (Meaning) อย่างเดียวเท่านั้น แต่คือการถ่ายทอดรูปแบบการเสนอความหมาย (Form) ให้เป็นธรรมชาติใกล้เคียงกับต้นฉบับมากที่สุดด้วย

ในระยะหลัง วงการวิชาการด้านการแปลเห็นพ้องกันว่า การแปลไม่ใช่เรื่องของภาษาเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีวิชาการอย่างอื่นรวมอยู่ด้วย การศึกษาการแปลจึงถือเป็นการศึกษาสหวิชา อันประกอบด้วยทฤษฎีต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้แปลผลิตงานแปลคุณภาพในทางปฏิบัติ สหวิชาต่าง ๆ ได้แก่ (ลิตธา พินิจภูวดล, 2543) (1) ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (Comparative Linguistics) ให้หลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบความเหมือนและต่างของภาษาต้นฉบับ (Source language) และภาษาฉบับแปล (Target Language) ตั้งแต่ระดับเสียง คำ ประโยค ความหมายและวัฒนธรรม (2) ภาษาศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (Sociolinguistics) คือการศึกษาระดับภาษา (Registers) และบริบทที่ใช้ (Context) เช่น คำพูดของคนที่มาจากแต่ละฐานะ การศึกษา อาชีพ หรือความสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อให้ผู้แปลสามารถเลือกภาษาได้อย่างเหมาะสม รวมถึงสื่อความหมายอย่างครบถ้วนและใกล้เคียงต้นฉบับมากที่สุด (3) วรรณคดีวิจารณ์หรือหลักเกณฑ์การประเมินตัวบท (Text) เพื่อจำแนกประเภทและจุดประสงค์ของต้นฉบับเพื่อถ่ายทอดออกมาให้ใกล้เคียงที่สุด (4) ตรรกวิทยาและวิชาปรัชญาซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความหมายและการใช้คำสื่อความหมาย ผู้แปลต้องสามารถเชื่อมโยงเหตุและผลเพื่อเข้าถึงความเชื่อพื้นฐาน (Presupposition) ของผู้เขียนต้นฉบับเพื่อสื่อความหมายให้ตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องแปลข้อความที่มีความหมายซ่อนหรือกำกวม (5) มานุษยวิทยาซึ่งศึกษาบริบททางสังคม รวมถึงสภาพความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงการใช้ภาษา ช่วยให้ผู้ใช้เป็นแนวทางในการจัดประเภทของความหมายของคำและประโยค รวมถึงถ่ายทอดองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ในต้นฉบับออกมาในภาษาปลายทาง

นอกจากนี้ การถกเถียงว่าการแปลเป็น “ศาสตร์” หรือ “ศิลป์” ยังพบได้ในงานวรรณกรรมที่พูดถึงนิยามของการแปล สัญฉวี สายบัว (2525) บอกว่าในยุคแรก หลายคนเห็นว่าการแปลมองว่าเป็นศิลป์ของคนที่มีหัวหรือพรสวรรค์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดและสั่งสมเพิ่มพูนผ่านประสบการณ์และการฝึกฝน การลองผิดลองถูกและพัฒนาให้ดีขึ้น แต่นักวิชาการอีกกลุ่มมองว่าการแปลเป็นศาสตร์ที่สามารถศึกษาวิเคราะห์และนำมาสร้างเป็นทฤษฎีเพื่อสอนเป็นวิชาแปลได้ ในระยะหลัง การแปลถูกยอมรับว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์อย่างแยกกันไม่ได้ ส. ศิวรักษ์ (2534, อ้างถึงใน เตือนจิตต์ จิตต์อารี, 2549) บอกว่าการแปลเป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญและยังเป็นศิลปะที่ใช้วัดความต้นลึกของความเป็นมนุษย์เนื่องจากผู้แปลต้องมีความเข้าใจวัฒนธรรมของคู่ภาษาที่ตนเองแปลเป็นอย่างดี สุมน อริยะ ปิติพันธ์ (2545, อ้างถึงใน เตือนจิตต์ จิตต์อารี, 2549) เปรียบเปรยงานแปลว่าเป็นทั้ง “งานช่าง” และ “งานศิลป์” หมายความว่าผู้แปลต้องมีความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และการถอดความหมายของทั้งสองภาษาอย่างช่าง และมี

พรสวรรค์และกลวิธีทางภาษาเพื่อผลิตสารให้มีความเป็นธรรมชาติและใกล้เคียงต้นฉบับมากที่สุดอย่างศิลปิน ทั้งในด้านความหมายและลีลาการเขียน

จากการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับนิยามของคำว่า การแปล สรุปได้ว่า “การแปลในปัจจุบันคือการถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งโดยรักษารูปแบบ คุณค่า และความหมายในข้อความเดิมไว้อย่างครบถ้วน รวมทั้งความหมายแฝงซึ่งได้แก่ความหมายทางวัฒนธรรม ปรัชญา ความคิด ความรู้สึก ฯลฯ” (สิทธา พินิจภูวดล, 2543) ให้ใกล้เคียงต้นฉบับมากที่สุดและเรียบเรียงตัวบทใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนดและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมปลายทางเพื่อสร้างปฏิกริยาในผู้อ่านภาษาฉบับแปลได้อย่างเทียบเคียงกับต้นฉบับ (วรรณภา แสงอร่ามเรือง, 2545) นักแปลจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้หลากหลายศาสตร์ ทั้งศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการแปลโดยตรง เช่น ภาษาศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ที่ทำให้งานแปลสมบูรณ์ อีกทั้ง ยังต้องเป็นผู้ที่ฝึกฝนจนสามารถสร้างงานแปลที่เป็นศิลป์ที่มีความงดงามทางการใช้ภาษาและลีลาการเขียน

2.1.3 ประเภทของการแปล

นักวิชาการได้จัดประเภทของการแปล โดยยึดเกณฑ์ที่แตกต่างกัน ดังนี้

2.1.3.1 การจัดประเภทตามภาษาที่ใช้

การจัดประเภทตามภาษาที่ใช้ ได้แก่ ภาษาพูดและภาษาเขียน หากต้นฉบับเป็นการพูดและถูกถ่ายทอดเป็นอีกภาษาหนึ่งด้วยวิธีพูด การแปลแบบนี้เรียกว่าการแปลแบบล้าม (สัญญาวิ สายบัว, 2525, น.5) แต่การแปลในความหมายทั่วไปและในงานวิจัยเล่มนี้หมายถึงงานแปลภาษาเขียนเพียงเท่านั้น

2.1.3.2 การจัดประเภทตามการกำหนดการรับรู้ของผู้อ่าน

(1) การแปลแบบปฐมภูมิ หรือการแปลแบบสื่อสารคือการแปลต้นฉบับเป็นภาษาปลายทางโดยถือว่าผู้อ่านฉบับแปลไม่มีความรู้พื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของภาษาต้นฉบับเลย

(2) การแปลแบบทุติยภูมิ หรือการแปลเชิงวิชาการ หรือการแปลเอกสารสำคัญคือการสื่อสารตามที่ผู้เขียนต้นฉบับตั้งใจสื่อสาร ผู้แปลจะให้อ่านไปหาความรู้เพื่อทำความเข้าใจบริบทในต้นฉบับเองหรืออาจเติมเชิงอรรถหรือคำชี้แจงต่าง ๆ เพื่อขยายความ (วรรณภา แสงอร่ามเรือง 2545, น.10)

2.1.3.3 การจัดประเภทตามประเภทของงานต้นฉบับและวัตถุประสงค์ในการ

นำเสนอ

(1) งานแปลเชิงวรรณกรรม (Literary Translation) คือการแปลงานที่ต้นฉบับเป็นวรรณกรรมซึ่งเน้นการถ่ายทอดอารมณ์ ความคิดและจินตนาการ ส่วนมากเป็นงานแปลที่ผลิตโดยสำนักพิมพ์

(2) งานแปลที่ไม่ใช่วรรณกรรม (Non-Literary Translation) คือการแปลต้นฉบับที่ไม่ใช่วรรณกรรมและมุ่งนำเสนอข้อเท็จจริง เช่น การแปลเอกสารการประชุม การแปลด้านธุรกิจและเทคโนโลยี เป็นต้น (พิมพ์พันธุ์ เวสสะโกศล, 2546)

2.1.3.4 การจัดประเภทของงานแปลตามความต้องการใช้สอยของวงการ

ต่าง ๆ ในตลาด

สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้ (1) วงการวิชาการ เช่น การแปลงานวิจัย เอกสารวิชาการ เอกสารการประชุมสัมมนา (2) วงการกฎหมาย เช่น การแปลสัญญาและนิติกรรม การแปลกฎข้อบังคับทางกฎหมาย (3) วงการธุรกิจ เช่น โฆษณา เอกสารการท่องเที่ยว การเจรจาธุรกิจ และ (4) วงการวัฒนธรรม เช่น การแปลบทภาพยนตร์ นิยาย (สิทธา พิณจิวดล, 2542, อ้างถึงใน จามรี ศิริรัฐนิคม, 2548)

งานวิจัยชิ้นนี้เน้นศึกษากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักแปลอิสระชาวไทย ที่ทำงานแปลประเภทที่ไม่ใช่วรรณกรรม (Non-Literary Translation) ตามเกณฑ์การจัดประเภทในข้อ 2.1.3.3 และกำหนดให้การจัดประเภทตามความต้องการใช้สอยของวงการต่าง ๆ ในตลาดตามข้อ 2.1.3.4 เป็นหนึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายและครอบคลุมในการเก็บข้อมูล เนื่องจากสอดคล้องกับการทำงานของอาชีพนักแปลอิสระในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ การแบ่งประเภทลักษณะนี้ยังสะท้อนความถนัดเฉพาะทางของนักแปลอีกด้วย

2.2 นักแปลอิสระ

การศึกษาความเป็นมาและความหมายของการแปลในหัวข้อก่อนหน้านี้ทำให้เห็นวิวัฒนาการของการแปลที่เปลี่ยนไปตามความต้องการของยุคสมัยซึ่งส่งผลต่อการปรับบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบอาชีพนักแปล แนวโน้มอาชีพนักแปลในปัจจุบันคือการผันตัวมาเป็นนักแปลอิสระมากขึ้น งานวิจัยศาสตร์การแปล (Translation Studies) ในรอบไม่กี่ศตวรรษที่ผ่านมาเน้นการศึกษางานแปลผ่านมุมมองที่เป็นผลิตภัณฑ์ (Product) และกระบวนการ (Process) แต่การศึกษานักแปลในฐานะบุคลากรที่ผลิตงานแปลนั้นมีจำนวนน้อยมาก (Dam & Zethsen, 2009, & Atkinson, 2012) ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังให้งานวิจัยชิ้นนี้เพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับนักแปลในฐานะที่เป็นวิชาชีพที่มีคุณประโยชน์ต่อ

เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเรียนรู้ซึ่งกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จด้านอาชีพในยุคปัจจุบัน

ผู้วิจัยศึกษาคำจำกัดความ ลักษณะการทำงานและกระบวนการทำงานของนักแปลอิสระในหัวข้อนี้เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพนี้ต่อไป

2.2.1 คำจำกัดความของนักแปลอิสระ

ก่อนจะกล่าวถึงนิยามของนักแปลอิสระ ผู้วิจัยต้องการทบทวนความหมาย บทบาทและหน้าที่ของนักแปลโดยทั่วไปก่อน นักแปลคือตัวกลางระหว่างผู้ส่งสาร (ผู้เขียนต้นฉบับ) และผู้รับสาร (ผู้อ่านฉบับแปล) โดยรับสารจากผู้ส่งสาร (Sender) ซึ่งใช้ภาษาร่วมกันภาษาหนึ่งและทำหน้าที่ส่งสารไปยังผู้รับสาร (Receiver) ที่ใช้ภาษาร่วมกันอีกภาษาหนึ่ง นักแปลอยู่ตรงกลางระหว่างต้นฉบับ (Source text) และบทแปล (Translation) ทั้งในแง่สถานที่ เช่น การแปลบทความภาษาอังกฤษที่เขียนโดยนักเขียนอังกฤษให้คนไทยในอีกสังคมที่แตกต่างเข้าใจ และในแง่ของเวลา เช่น การแปลข้อความสมัยโบราณ เช่น หลักฐานประวัติศาสตร์มาเป็นภาษาที่ใช้ในสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้ นักแปลยังต้องรู้จักสร้างสรรค์ด้วยถ้อยคำที่มีความงดงามด้านภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแปลงานวรรณกรรมต่าง ๆ และรู้จักทดลองริเริ่มใช้คำหรือประโยคในแบบใหม่ ๆ เมื่อต้องแปลคำที่ยังไม่มีความหมายในภาษาฉบับแปล นักแปลเป็นคนกลางระหว่างภาษาและวัฒนธรรมและเป็นผู้สร้างสรรค์อย่างอิสระ นักวิชาการบางคน (ไรส์ และ แฟร์เมียร์, 1991 อ้างถึงในวรรณภา แสงอร่ามเรือง, 2545) เชื่อว่านักแปลคือปัจจัยที่สำคัญที่สุดในกระบวนการแปลและมีสภาวะแปรผันตามความสามารถในการแปล ความเข้าใจตัวบทต้นฉบับ เกณฑ์พิจารณาคุณภาพงานแปลและการตัดสินใจเลือกวิธีแปล โฮล์ส-เมนท์แพรี (1986 อ้างถึงในวรรณภา แสงอร่ามเรือง, 2545) มองว่านักแปลคือคนที่อยู่วงนอกที่ผลิตตัวบทเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้อื่นและต้องเชี่ยวชาญด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

เป็นที่น่าสังเกตว่าคำอธิบายบทบาทและหน้าที่ของนักแปลจากภาควิชาการข้างต้นยังไม่ครอบคลุมบริบทของการทำงานในชีวิตจริงของนักแปลในปัจจุบัน รูปแบบอุตสาหกรรมแปลเปลี่ยนโฉมไปจากการจ้างพนักงานประจำของบริษัทขนาดใหญ่กลายเป็นการจ้างงานแบบสัญญาจ้างอิสระ (Independent Contractor) มากขึ้น นักแปลในยุคปัจจุบันกลายเป็นเจ้านายตัวเองและสามารถทำงานให้กับผู้ว่าจ้างหลายคนพร้อมกัน สถิติของสมาคมนักแปลอเมริกัน (American Translators Association) เปิดเผยว่าสมาชิกของสมาคมจำนวน 70% เป็นนักแปลสัญญาจ้างอิสระหรือที่เรียกว่านักแปลที่ทำงานอยู่บ้าน (Home Worker หรือ Home-Based Worker) โดยมากเป็นงานเชิงพาณิชย์มากกว่างานแปลเชิงวรรณกรรม นอกจากนี้ อุตสาหกรรมแปลแขนงใหม่ที่เรียกว่าการแปลเพื่อปลายทางหรือการแปลเพื่อท้องถิ่น (Localization) ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมแปลภาษาและวัฒนธรรมของสินค้าและบริการ เช่น เว็บไซต์ สื่อการตลาดหรือโฆษณา หรือโปรแกรม

คอมพิวเตอร์ ไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกกำลังได้รับความนิยมและขยายตัวอย่างรวดเร็ว นักแปลอิสระจำนวนมากจึงทำงานให้กับบริษัทที่ให้บริการนี้ (McKay 2006)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่านักแปลอิสระคือนักแปลที่ไม่มีพันธะสัญญาผูกพันกับองค์กรใดองค์กรหนึ่ง สามารถรับงานจากผู้ว่าจ้างหลายคนหรือหลายองค์กรได้พร้อมกันตามกำลังความสามารถและศักยภาพในการจัดสรรเวลา นักแปลอิสระมักต้องรับผิดชอบงานส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยตัวเอง ตั้งแต่การหาลูกค้า การทำประชาสัมพันธ์ การจัดการบัญชี การเก็บค่าบริการ และงานด้านสารสนเทศที่มีเทคโนโลยีและระบบการสื่อสารต่าง ๆ มาเกี่ยวข้อง (McKay, 2006) ด้วยลักษณะการทำงานในรูปแบบอิสระ ไม่สังกัดองค์กรใด ๆ และไม่ได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองในแบบที่พึงมี จึงสันนิษฐานว่าผู้ประกอบการอาชีพนักแปลอิสระควรมีคุณลักษณะบางประการที่จำเป็นต่อการรับมือกับปัญหาและอุปสรรคที่ต้องเผชิญในการทำงาน อันประกอบด้วยความเข้มแข็งทางใจ ความเชื่อในความสามารถของตนเอง และการรับรู้ความสำเร็จในอาชีพ (ปัทมา พัฒนพิบูลย์, 2558)

2.2.2 ลักษณะการทำงานของนักแปลอิสระ

ลักษณะการทำงานของนักแปลที่ประกอบอาชีพอิสระสัมพันธ์กับลักษณะการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะทางอาชีพ เนื่องจากนักแปลอิสระไม่ได้เป็นพนักงานประจำภายใต้สังกัดองค์กรใดองค์กรหนึ่ง นักแปลอิสระจึงมีวิธีการรับงานผ่านช่องทางหลัก 2 ช่องทาง ได้แก่

(1) การรับงานผ่านบริษัทแปล บริษัทแปลทำหน้าที่ติดต่อกับลูกค้า บริหารจัดการโครงการแปล จ่ายงานและจ่ายค่าจ้างให้กับนักแปลอิสระ บริษัทแปลไม่สามารถประกันปริมาณงานแปลขั้นต่ำให้กับนักแปลแต่ละคนได้และมีรายรับจากส่วนต่างของค่าแปลที่เรียกเก็บจากลูกค้าและค่าจ้างแปลที่จ่ายให้กับนักแปลอิสระซึ่งโดยทั่วไปอาจมากถึง 50% ของราคาที่เราเรียกเก็บจากลูกค้า นักแปลเหล่านี้จะต้องทำสัญญากับบริษัทเพื่อที่จะไม่รับงานจากลูกค้าโดยตรงในระหว่างที่ทำงาน ไม่เปิดเผยข้อมูลของลูกค้าหรือลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย บริษัทแปลลักษณะนี้สร้างความมั่นคงด้านรายได้และปริมาณงานให้กับนักแปลในระดับหนึ่ง นักแปลสามารถตั้งใจทำงานแปลเพียงอย่างเดียวโดยไม่ต้องประสานงานติดต่อกับลูกค้าด้านอื่น ๆ ในทางกลับกัน บริษัทแปลบางแห่งอาจขอให้นักแปลกำหนดราคาแปลแบบคงที่หรือลดราคาลงเพื่อให้สามารถแข่งขันกับนักแปลคนอื่น ๆ ได้นอกจากนี้ บริษัทอาจมีงานด่วนที่นักแปลต้องรับเพื่อไม่ให้เสียลูกค้าและทำให้ตารางเวลาชีวิตของนักแปลได้รับผลกระทบ

(2) การรับงานกับลูกค้าโดยตรงคือการรับงานที่ไม่ต้องผ่านคนกลาง ลูกค้าบางรายอาจมีปริมาณงานที่ต้องการแปลจำนวนมากและสามารถจ่ายค่าแปลได้สูงตามปริมาณงานซึ่งทำให้นักแปลอิสระได้รับรายได้แบบเต็มโดยไม่ผ่านการหักจากบุคคลหรือบริษัทที่เป็นตัวกลาง อย่างไรก็ตาม นักแปลอิสระอาจรับงานและกระจายงานให้กับนักแปลคนอื่น ๆ และเก็บค่าจ้างบางส่วนไว้เองเช่นกัน

ลักษณะการทำงานของนักแปลอิสระมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีของการเป็นนักแปลอิสระคือคุณภาพชีวิตโดยรวมที่ดีขึ้นเพราะสามารถจัดการเวลาและฐานะของตนเองและครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อัตราความเครียดลดลง เป็นผลดีกับชุมชน และยังสามารถกำหนดตารางการทำงานในแต่ละวันของตนเองได้ อย่างไรก็ตาม อีกด้านหนึ่งของอาชีพนักแปลอิสระคือการสูญเสียความมั่นคงในรายได้ประจำ สวัสดิการ การหยุดงานโดยได้รับค่าจ้าง เงินเกษียณหรือกองทุนสำรองเลี้ยงชีพที่บริษัทสนับสนุน บางส่วนยังเผชิญกับความเครียดและการจัดการงานที่ยากนักแปลจำนวนมากเปรียบเปรยปริมาณงานแปลที่คาดการณ์ไม่ได้ว่าเป็นเหมือน “ฤดูกลางแห่งการเฉลิมฉลอง” ในช่วงที่มีปริมาณงานเยอะจนไม่สามารถหยุดพักได้ตามปกติ และ “ฤดูแล้ง” ซึ่งเป็นช่วงที่พวกเขาแทบจะไม่มียานเลย (McKay, 2006) รายได้ของนักแปลส่วนใหญ่ค่อนข้างต่ำ (Robinson, 2012) การสำรวจนักแปลในยุโรปพบว่ารายได้จากงานแปลต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty Threshold) แม้ว่าอุตสาหกรรมประเภทนี้จะเฟื่องฟูก็ตาม (Henter, 2016) ด้วยความท้าทายต่าง ๆ นักแปลกลุ่มตัวอย่างถึง 65% จากงานวิจัยของ Albin (2014) จึงประกอบอาชีพอื่น ๆ ควบคู่กันไป ด้วย มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ทำอาชีพแปลเป็นหลักเพียงอย่างเดียว เหตุผลของการประกอบอาชีพอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วย ได้แก่ การหลีกเลี่ยงภาวะโดดเดี่ยว การแสวงหาความท้าทายทางสติปัญญา การแสวงหารายได้ที่มั่นคง การแสวงหาสวัสดิการทางสังคม และการแสวงหาชื่อเสียงทางสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าทั้งลักษณะการรับงาน ข้อดีและข้อเสียของการประกอบอาชีพในรูปแบบอิสระแตกต่างจากลักษณะการทำงานของนักแปลที่มีสังกัดองค์กรในยุคนั้นเป็นอย่างมากและมีสมมติฐานว่าปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลต่อรูปแบบการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ข้อจำกัดและวิธีการจัดการรับมือในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระ

2.2.3 กระบวนการทำงานของนักแปลอิสระ

จากการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของนักแปล ผู้วิจัยได้แบ่งกระบวนการทำงานของนักแปลอิสระเป็น 2 ประเภทซึ่งประกอบด้วย กระบวนการทำงานที่เน้นกิจกรรมการแปลเป็นหลักและกระบวนการทำงานที่เน้นบริบทการทำงานเป็นหลัก ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมในช่วงแรก ๆ พูดถึงกระบวนการทำงานที่เน้นเฉพาะกระบวนการแปลที่เกิดขึ้นระหว่างตัวบท ผู้เขียนต้นฉบับ ผู้อ่านฉบับแปล และผู้แปลซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการทำงานของนักแปลในสมัยแรกที่นักแปลเป็นตำแหน่งงานประจำในองค์กรขนาดใหญ่และรับผิดชอบเฉพาะงานด้านการแปลเป็นหลักเพียงอย่างเดียว แต่ในปัจจุบัน นักแปลกลายเป็นอาชีพอิสระและมีขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบขยายออกไปดูแลงานส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยรอบมากขึ้นและไม่ได้ทำเพียงแค่การแปลเพียงอย่างเดียว วรรณกรรมในช่วงหลังจึงมีการอธิบายกระบวนการทำงานของนักแปลที่สะท้อนบริบทการทำงานซึ่งครอบคลุมไปถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยรอบ เช่น ความสัมพันธ์กับลูกค้าจ้าง บริษัทแปลที่

จ่ายงานให้ หรือเทคโนโลยีช่วยแปล เป็นต้น รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของนักแปลทั้งสองประเภท มีดังนี้

2.2.3.1 กระบวนการที่เน้นกิจกรรมการแปลเป็นหลัก

กระบวนการแปลประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องหลักจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เขียนต้นฉบับ ผู้แปล และผู้อ่านฉบับแปล บางครั้ง อาจรวมผู้จ้างแปลคนที่ 4 ด้วย (ปัญญา สุนันทา และ สายพิณ รุ่งวัฒนะกิจ, 2562) โดยเขวง จันทระเชตต์ (2528, อ้างถึงในเตื่อนจิตต์ จิตต์อารี, 2549) กล่าวถึงกระบวนการแปลประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

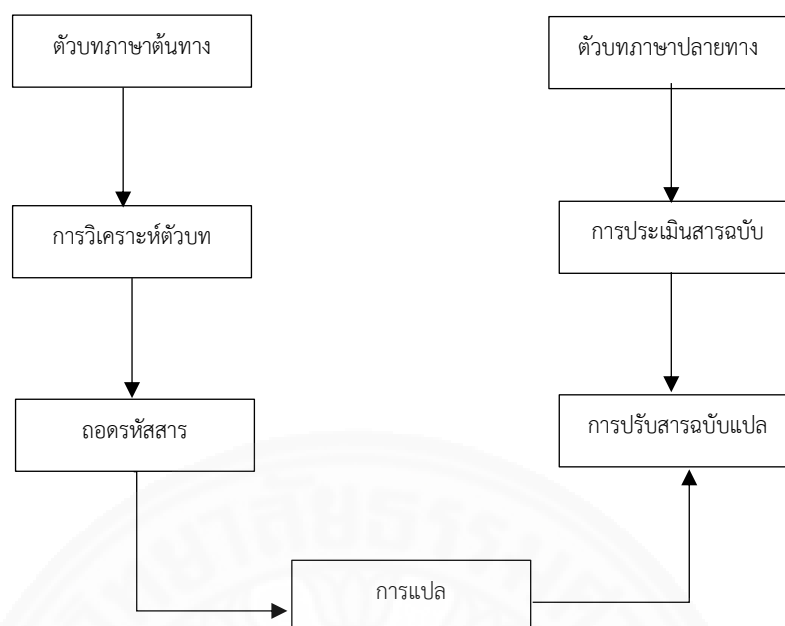
(1) การศึกษาและวิเคราะห์ต้นฉบับ (Text Analysis) ในขั้นแรก ผู้แปลต้องเข้าใจกฎไวยากรณ์และหลักโครงสร้างภาษาต้นฉบับก่อน ผู้แปลต้องจับสาร (Message) ทั้งหมดที่ผู้เขียนต้องการสื่อซึ่งมีตั้งแต่เนื้อหา ความคิด ความหมายแฝง จุดมุ่งหมาย บรรยากาศ และรสชาติ

(2) การตีความและถอดรหัสสารต้นฉบับ (Decoding Message) ในขั้นที่ 2 ผู้แปลต้องตีความและถอดรหัสภาษาต้นฉบับ (Source Language) ออกมาเป็นภาษาฉบับแปล (Target Language) อย่างถูกต้อง

(3) การถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปล (Transformation) ในขั้นที่ 3 ผู้แปลต้องถ่ายทอดต้นฉบับออกมาเป็นภาษาฉบับแปล โดยต้องพิจารณาเลือกลักษณะการแปลที่เหมาะสมซึ่งประกอบด้วย การแปลแบบคำต่อคำ (Word-For-Word Translation) การแปลแบบตรงตัว (Literal Translation) และการแปลแบบเอาความ (Free Translation)

(4) การปรับแต่งฉบับแปล (Adjusting Translation Message) ในขั้นนี้ ผู้แปลต้องเป็นตัวกลางในการปรับบทแปลทุกลักษณะให้ผู้อ่านปลายทางสามารถเข้าใจสารที่ผู้เขียนต้นฉบับตั้งใจจะสื่อให้มากที่สุด เนื่องจากความรู้ ทักษะคติ ความเชื่อหรือวัฒนธรรมระหว่างผู้เขียนต้นฉบับและผู้อ่านฉบับแปลไม่เหมือนกัน ผู้แปลอาจเลือกปรับบทแปลระดับคำซึ่งประกอบด้วย การปรับแต่งคำ สำนวนหรือโวหาร หรือผู้แปลอาจเลือกปรับระดับโครงสร้าง ตั้งแต่โครงสร้างเสียง คำประโยคหรือกลุ่มประโยคให้เหมาะสมกับบริบทและมีความเป็นธรรมชาติในภาษาฉบับแปลมากที่สุด

(5) การทดสอบฉบับแปล (Evaluating Translation Works) ในขั้นสุดท้ายเป็นขั้นกำจัดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในขั้นที่ 1 – 4 โดยผู้แปลต้องทดสอบความถูกต้อง 4 ด้าน ทั้งความหมาย ระดับภาษา (Register) ทำนองและลีลาการเขียน (Style) และจุดมุ่งหมาย

ภาพที่ 2.1 ขั้นตอนของกระบวนการแปล. จาก *เรื่องแปลเรื่องใหญ่...จริงหรือ* (น. 35-43)
โดย เขวง จันทรเขตต์, 2528 อ้างถึงในเดือนจิตต์ จิตต์อารี, 2549: ศิลปศาสตร์ปริทัศน์

ในขณะที่สีธา พินิจภูวิตล (2543) บอกว่ากระบวนการแปลสำหรับนักแปลมือใหม่แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

(1) การวิเคราะห์ต้นฉบับ คือการที่นักแปลต้องวิเคราะห์ประเภท เนื้อหา จุดมุ่งหมายและผู้อ่านกลุ่มเป้าหมายของต้นฉบับซึ่งอาจทำได้โดยการอ่านแบบผ่าน ๆ ในรอบแรก

(2) การอ่านเพื่อความเข้าใจ คือการอ่านซ้ำอีกครั้งอย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาทั้งหมด นักแปลต้องเข้าใจคำศัพท์ที่ไม่รู้ความหมายตั้งแต่ขั้นนี้ รวมถึงความรู้รอบตัวเกี่ยวกับเนื้อหาที่นักแปลต้องรู้

(3) การผลจากภาษาต้นฉบับเพื่อหลีกเลี่ยงกลิ่นนมเนยหรือรูปแบบภาษาต้นฉบับซึ่งสามารถทำได้ด้วยการอ่านซ้ำ ๆ เพื่อให้เข้าใจและเห็นภาพในความคิดชัดเจนและจะค้นพบคำที่เป็นธรรมชาติและเหมาะสมที่สุด

(4) การเขียนบทแปลซึ่งเป็นขั้นที่นักแปลต้องเปลี่ยนจากผู้อ่านมาเป็นผู้แปลและต้องใช้ทักษะการเขียนภาษาฉบับแปล

นอกจากนี้ Robinson (2012) อธิบายกระบวนการทำงานของนักแปลผ่านหลายทฤษฎีซึ่งสะท้อนให้เห็นกระบวนการแปลที่เกิดขึ้นภายในตัวนักแปลซึ่งอาจมองไม่เห็นเป็นรูปธรรม หลักการแรกบอกว่าการแปลเป็นกิจกรรมทางความคิดและสติปัญญา โดยเสนอว่านักแปลทำงานสลับกันไปมาระหว่างสองสภาวะ ได้แก่ สภาวะลื่นไหล (Flow) ใต้สำนึกซึ่งเป็นสภาวะที่นักแปล

ทำงานไปเหมือนไม่ได้ใช้ความคิด และสภาวะวิเคราะห์ตระหนักรู้ระดับสูงซึ่งเป็นช่วงที่นักแปลหยุดเพื่อค้นหาความหมายของคำศัพท์ในพจนานุกรม อ่านข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบไวยากรณ์หรือวิเคราะห์โครงสร้างประโยค เป็นต้น สภาวะแรกทำให้นักแปลทำงานได้อย่างรวดเร็วและทำรายได้เพิ่ม เพราะการแปลงานเสร็จรวดเร็วเท่ากับนักแปลมีเวลาทำงานมากขึ้น ในขณะที่สภาวะที่สองเป็นขั้นตอนที่เป็นไปอย่างช้าและช่วยป้องกันไม่ให้นักแปลแปลผิดพลาด ความแตกต่างระหว่างสองสภาวะนี้คือ ในสภาวะแบบแรก ประสบการณ์ถูกเปลี่ยนเป็นนิสัย (Habit) หรือธรรมชาติที่สอง (Second Nature) แต่ในสภาวะวิเคราะห์แบบที่สอง ความจำเชิงกระบวนการวิธีถูกดึงมาใช้เพื่อการวิเคราะห์ด้วยความตระหนักรู้

การอธิบายกระบวนการแปลลำดับถัดมาใช้หลักการความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์และนิสัยของ Charles Sanders Peirce ที่ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้น ที่เรียกว่า Traid มาประยุกต์ในการอธิบายรายละเอียดในตารางและแผนภาพด้านล่าง ดังนี้

ตารางที่ 2.1

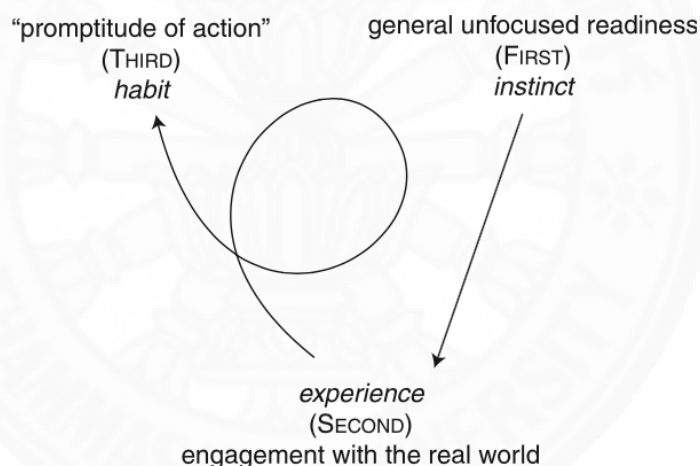
กระบวนการแปลที่ดัดแปลงจากกระบวนการ Traid ซึ่งใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์และนิสัย

ลำดับขั้น	ความหมาย	กระบวนการแปล
สัญชาตญาณ (instinct)	สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นอันดับแรก เป็นความพร้อมในการตอบสนองทั่วไป	นักแปลเริ่มด้วยการรู้สึกตามสัญชาตญาณว่าคำ ประโยคหรือโครงสร้างทางไวยากรณ์ควรเป็นอย่างไร
ประสบการณ์ (experience)	กิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายนอกและส่งผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล	นักแปลเห็นคำหรือประโยคเหล่านั้นในข้อความภาษาต้นทางและเริ่มแปลเป็นภาษาปลายทาง นักแปลจะย้อนกลับไปตรวจสอบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างคำ ประโยคและโครงสร้างของทั้งสองภาษา

ตารางที่ 2.1

กระบวนการแปลที่ดัดแปลงจากกระบวนการ *Traid* ซึ่งใช้หลักความล้มพันธ์ระหว่างประสบการณ์และนิสัย (ต่อ)

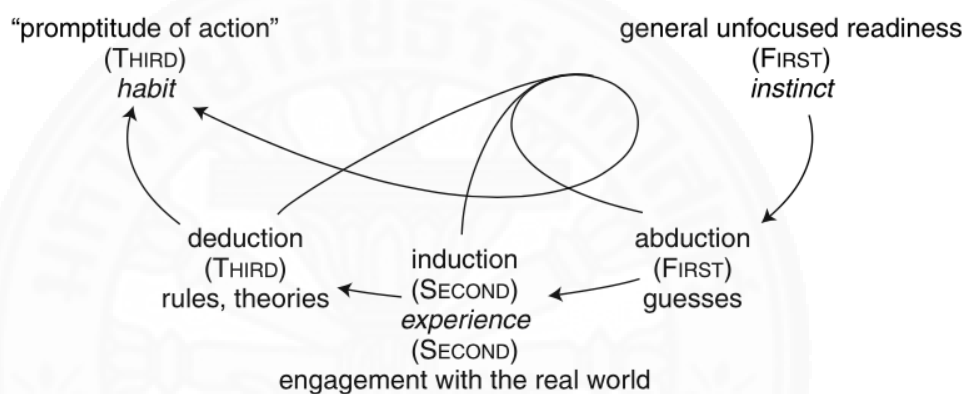
ลำดับขั้น	ความหมาย	กระบวนการแปล
นิสัย (habit)	การผสมผสานหรือสังเคราะห์ระหว่างสัญชาตญาณและประสบการณ์ เป็นสิ่งที่อยู่ระหว่างความพร้อมของสัญชาตญาณและประสบการณ์ภายนอก คือการตอบสนองในบางสถานการณ์ที่ถูกกำหนดโดยประสบการณ์	เมื่อเวลาผ่านไป นักแปลจะซึมซับวิธีการแปลในบางบริบทที่เคยผ่านมาก่อนจนเป็นรูปแบบนิสัยที่ไม่รู้ตัวซึ่งช่วยให้นักแปลสามารถแปลได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น กระบวนการทั้งสามขั้นตอนทำให้นักแปลเกิดความถนัดในอาชีพมากขึ้น

ภาพที่ 2.2 ขั้นตอน Traid (สัญชาตญาณ – ประสบการณ์ - นิสัย) ในกระบวนการแปลจาก *Becoming a translator* โดย Robinson, D., 2012, Oxon: Routledge

นอกจากนี้ Robinson ยังนำหลักการ “จารณัย นิรนัย อุปนัย” ของ Peirce มาช่วยอธิบายประสบการณ์ของนักแปลเกิดขึ้น Pierce สร้างคำว่า “จารณัย” (Abduction) ขึ้นมาเนื่องจากเห็นว่าวิธีการแบบนิรนัย (Deduction) หรือการเริ่มต้นจากหลักการทั่วไปไปสู่รายละเอียดย่อย และวิธีการแบบอุปนัย (Induction) หรือการเริ่มจากรายละเอียดย่อยไปสู่การสรุปหลักการทั่วไปนั้นไม่เพียงพอเพราะไม่ก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ และต้องอาศัยวัตถุดิบตั้งต้นในการหาข้อสรุป แต่จารณัยคือการเปลี่ยนจากข้อมูลที่ไม่สามารถอธิบายได้ออกมาเป็นสมมติฐานที่มีแนวโน้มว่าจะถูกต้องตามญาณทัศนะ (Intuition) หรือสัญชาตญาณ (Instinct) เพื่อนำไปสู่การตรวจสอบ

สมมติฐานแบบอุปนัยและยืนยันข้อสรุปแบบนิรนัย นักแปลต้องใช้วิธีการคาดเดาแบบจรรยาบรรณที่พยายามหาความหมายของคำในภาษาต่างประเทศและตอนที่ต้องแปลคำเหล่านี้เป็นภาษาปลายทางให้มีความหมายตรงกับต้นฉบับ สถานะแบบจรรยาบรรณเป็นสถานะที่บุคคลไม่แน่ใจและสับสน แต่ก็เลือกตัดสินใจลงมือทำ แผนภาพด้านล่างแสดงกระบวนการแปลของนักแปลซึ่งประกอบด้วยประสบการณ์ทั้งสามรูปแบบ (สัญชาตญาณ-ประสบการณ์-นิสัย) การคาดเดาความหมายของข้อความแบบจรรยาบรรณ การแปลข้อความแบบอุปนัยและการรับรู้กฎหรือหลักการแปลเพื่อสร้าง “นิสัย” ที่ทำให้เกิดความจำเชิงกระบวนการที่ทำให้ให้นักแปลประมวลวัตถุดิบที่เป็นข้อความ จิตวิทยาและวัฒนธรรมได้อย่างว่องไว

ภาพที่ 2.3 หลักการจรรยาบรรณ นิรนัย อุปนัยในกระบวนการแปล จาก *Becoming a translator* โดย Robinson, D., 2012, Oxon: Routledge

ไม่เพียงเท่านั้น Robinson ยังใช้จิตวิทยาสังคมแห่งการจัดการ (Social Psychology of Organizing) ของ Karl Weick เพื่ออธิบายกระบวนการทำงานของนักแปล โดยเลือกหลักการ “การริเริ่ม (Enactment) การคัดเลือก (Selection) และการคงไว้ (Retention)” เปรียบเทียบกับขั้นตอนการทำงานแปล 3 ขั้นตอน ได้แก่ การแปล (Translate) การปรับแก้ (Edit) และการซึมซับ (Sublimate)

ตารางที่ 2.2

ขั้นตอนการแปลเปรียบเทียบกับหลักการ “การริเริ่ม (Enactment) การคัดเลือก (Selection) และการคงไว้ (Retention)” ของ Karl Weick

หลักการ	ลำดับขั้นการแปล	กระบวนการแปล
การริเริ่ม (Enactment)	การแปล (Translate)	การลงมือทำโดยการคาดเดาแบบจรรยาบรรณ เทียบได้กับเห็นข้อความและลงมือแปลโดยสัญชาตญาณ

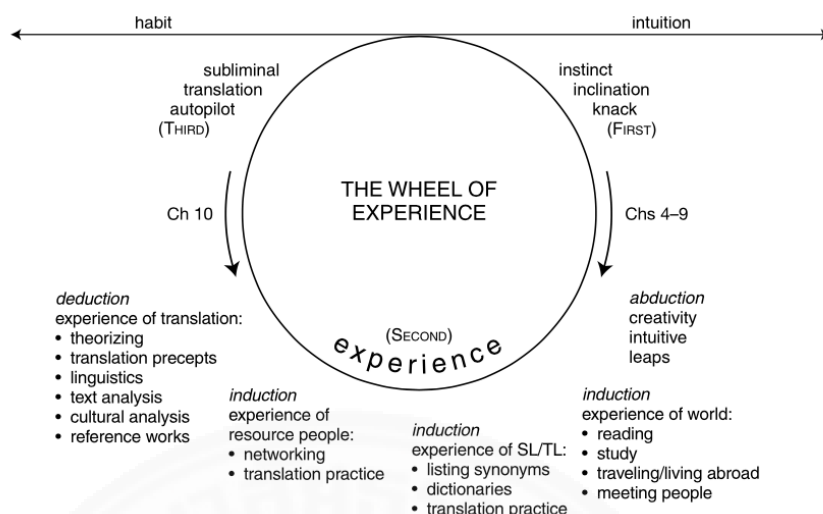
ตารางที่ 2.2

ขั้นตอนการแปลเปรียบเทียบกับหลักการ “การริเริ่ม (Enactment) การคัดเลือก (Selection) และการคงไว้ (Retention)” ของ Karl Weick (ต่อ)

หลักการ	ลำดับขั้นการแปล	กระบวนการแปล
การคัดเลือก (Selection)	การปรับแก้ (Edit)	การลงมือทำไปเรื่อย ๆ และคัดเก็บวิธีการแก้ปัญหาที่ได้ผลจากการลงมือทำและคัดเอาวิธีที่ไม่ได้ผลทิ้งไป โดยทำแบบนี้เรื่อย ๆ เป็นวงจรของการลองผิดลองถูก เทียบได้กับการปรับแก้งานแปลโดยใช้สัญชาตญาณ และทดสอบหรือทำลายสิ่งที่ยังไม่แน่ใจเพื่อปรับแก้ไปเรื่อย ๆ จนได้ผลลัพธ์ที่ดี
การคงไว้ (Retention)	การซึมซับ (Sublimate)	การคงไว้เทียบเท่ากับการซึมซับสิ่งที่เรียนรู้จากกระบวนการแปลเพื่อใช้ในการทำงานครั้งต่อไปจนสิ่งสมเป็นนิสัยหรือเป็นส่วนหนึ่งของสัญชาตญาณ

กระบวนการข้างต้นมีลักษณะเป็นวงจรที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ วนเป็นวงกลม นักแปลต้องเผชิญกับการริเริ่มครั้งใหม่ ๆ ในสถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อผ่านวงจรทั้ง 3 ขั้นครั้งแล้วครั้งเล่า นักแปลสามารถคงรูปแบบหรือหลักการที่ตนเองค้นพบเพื่อสร้างความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการทำงาน แต่ก็ยังต้องตั้งข้อสงสัย เกิดความลังเล เกิดคำถามหรือขัดแย้งกับสิ่งที่ตนเองคงไว้แล้ว เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ดังนั้น รูปแบบกระบวนการทำงานลักษณะนี้ทำให้นักแปลมีสองสถานะภาพ นั่นคือ นักแปลอาชีพ (A Professional) หรือบุคคลที่เชี่ยวชาญในกระบวนการแก้ปัญหาทางการแปลจนเกิดเป็นนิสัยจนสามารถใช้เป็นวิชาชีพ และนักเรียน (A Learner) หรือบุคคลที่เผชิญและแก้ไขใหม่ ๆ ในแต่ละวัน โดยโจทย์ใหม่ ๆ ที่เจอนำไปสู่ความหลากหลาย การเรียนรู้ ความสนใจและความเพลิดเพลิน

แผนภาพวงล้อถัดไปแสดงถึงกระบวนการแปลที่ลื่นไหลมากกว่าเป็นไปตามทิศทางของเข็มนาฬิกา

ภาพที่ 2.4 วงล้อแห่งประสบการณ์ของนักแปล จาก *Becoming a translator* โดย Robinson, D., 2012, Oxon: Routledge

กระบวนการที่อธิบายข้างต้นทำให้เห็นภาพกระบวนการแปลของนักแปลคนเดียวเป็นหลัก แต่ยังคงขาดบริบทอื่น ๆ รอบด้านในสภาพแวดล้อมการทำงานจริงของนักแปลยุคปัจจุบันที่ต้องรับผิดชอบงานหลากหลายหน้าที่มากขึ้นและทำงานร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายมากขึ้น หัวข้อถัดไปจะพูดถึงกระบวนการที่เน้นบริบทการทำงานเป็นหลัก

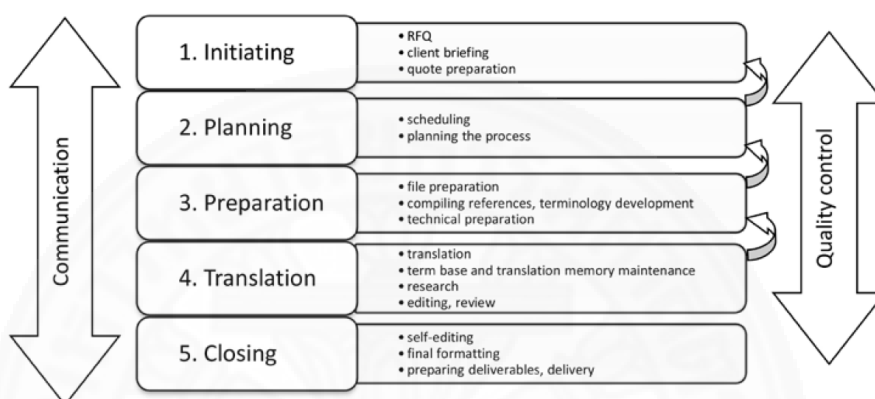
2.2.3.2 กระบวนการที่เน้นบริบทการทำงานเป็นหลัก

เนื่องจากนักแปลอิสระในปัจจุบันต้องดำเนินงานด้วยตัวเองแทบทุกขั้นตอน ลักษณะการทำงานจึงมีความคล้ายกับผู้ประกอบการซึ่งสามารถเลือกรับงานผ่านบริษัทแปลหรือผู้ว่าจ้างโดยตรง และสามารถรับงานได้หลายงานพร้อมกัน ดังนั้น กรอบการทำงานแบบโครงการจึงเหมาะกับกระบวนการทำงานของนักแปลอิสระในปัจจุบัน Robinson (2012) ได้ใช้กรอบการบริหารโครงการของสถาบันบริหารโครงการ (Project Management Institute) มาประยุกต์เพื่ออธิบายกระบวนการทำงานแปล ดังต่อไปนี้

(1) ขั้นริเริ่มโครงการ ได้แก่ การตอบรับงาน รวบรวมข้อมูลจากลูกค้า รวบรวมเอกสารหรือข้อมูลอ้างอิง เตรียมเอกสารคำศัพท์ กำหนดเครื่องมือ วางแผนราคา และประเมินส่วนลด เป็นต้น

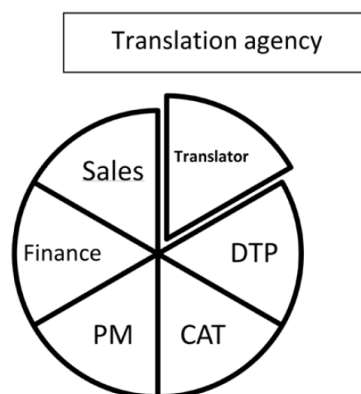
(2) ขั้นวางแผน ได้แก่ การวิเคราะห์เครื่องมือช่วยแปล (CAT) ที่จำเป็นต้องใช้ เตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เตรียมตารางการดำเนินโครงการ เป็นต้น

- (3) ขั้นเตรียมการ ได้แก่ การเตรียมไฟล์ที่ต้องแปล คลังคำศัพท์และการตั้งค่าเครื่องมือช่วยแปลต่าง ๆ เป็นต้น
- (4) ขั้นแปล ซึ่งรวมไปถึงการปรับแก้ฉบับแปลและการประเมินงาน
- (5) ขั้นปิดโครงการ ได้แก่ การส่งมอบงาน รวบรวมเอกสารต่าง ๆ ส่งให้ลูกค้า และรอการตอบกลับของลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้อง

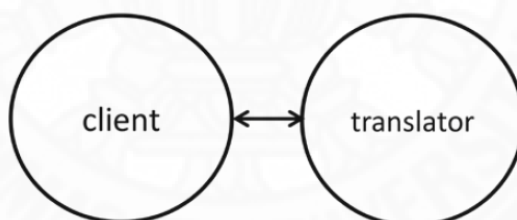
ภาพที่ 2.5 การบริการโครงการแปล โดยประยุกต์จากกรอบการบริหารโครงการของสถาบันบริหารโครงการ (Project Management Institute) จาก *Becoming a translator* โดย Robinson, D., 2012, Oxon: Routledge

ความแตกต่างที่ชัดเจนอย่างหนึ่งของกระบวนการที่เน้นกิจกรรมการแปลเป็นหลักและกระบวนการทำงานแปลที่เน้นบริบทการทำงานเป็นหลักคือความสัมพันธ์ระหว่างนักแปลและลูกค้าที่เพิ่มเติมเข้ามา นักแปลอิสระสามารถทำงานกับลูกค้าได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ การทำงานผ่านบริษัทแปลหรือทำงานกับลูกค้าโดยตรง การทำงานผ่านบริษัทแปลประกอบด้วยหน่วยงานหลายส่วนภายในบริษัท เช่น ฝ่ายขาย ฝ่ายการตลาด ฝ่ายดูแลลูกค้า ฝ่ายบริหารโครงการ ฝ่ายการบัญชี และฝ่ายจัดการระบบเอกสาร นักแปลรับผิดชอบเฉพาะงานแปลเท่านั้นและรับเงินค่าจ้างจากบริษัท แต่นักแปลอิสระที่รับงานจากลูกค้าโดยตรงจะต้องรับผิดชอบส่วนงานทั้งหมด แต่ค่าจ้างที่ได้จะมีสัดส่วนสูงกว่าค่าจ้างที่ได้รับผ่านบริษัทแปล เนื่องจากไม่ต้องเสียส่วนต่างเป็นรายรับให้กับบริษัทแปล แผนภาพต่อไปนี้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างนักแปลและลูกค้าทั้งสองรูปแบบ

ภาพที่ 2.6 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างนักแปลอิสระที่ทำงานผ่านบริษัทแปล จาก *Becoming a translator* โดย Robinson, D., 2012, Oxon: Routledge

ภาพในวงกลมแสดงถึงฝ่ายต่าง ๆ ในบริษัทแปลที่นักแปลต้องทำงานด้วย ซึ่งประกอบด้วย (1) Sales หมายถึงฝ่ายขาย (2) Finance หมายถึงฝ่ายการเงิน (3) PM ย่อมาจาก Project Manager หรือผู้จัดการโครงการ (4) CAT ย่อมาจาก Computer-Aided Translation หมายถึงฝ่ายคอมพิวเตอร์ช่วยแปล (5) DTP ย่อมาจาก Desktop Publishing หมายถึงฝ่ายออกแบบสิ่งพิมพ์

ภาพที่ 2.7 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างนักแปลอิสระและผู้ว่าจ้างตรง จาก *Becoming a translator* โดย Robinson, D., 2012, Oxon: Routledge

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการทำงานแปลในประเภทแรกทำให้เห็นมุมมองการทำงานแปลเชิงลึกซึ่งเน้นความสัมพันธ์ที่มีต่อดัชนี (Text) ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานที่เกิดขึ้นภายในตัวนักแปล แต่กระบวนการทำงานแปลในประเภทหลังแสดงภาพในมุมมองกว้างที่ครอบคลุมทั้งบทบาทหน้าที่ของนักแปลอิสระและผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำงานแปลภายใต้บริบทการทำงานยุคใหม่ ดังนั้น ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต่อไป ผู้วิจัยจะอ้างอิงกระบวนการทำงานแปลซึ่งเน้นบริบทการทำงานเป็นหลักเนื่องจากบริบทการทำงานที่เปลี่ยนไปคือที่มาของการศึกษากระบวนการเรียนรู้ในงานวิจัยชิ้นนี้ ดังที่ได้กล่าวไปในบทที่ 1 นอกจากนี้ รูปแบบความสัมพันธ์ในการ

ทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการทำงานผ่านบริษัทแปลหรือการรับงานแปลกับผู้ว่าจ้างโดยตรง สะท้อนให้เห็นว่านักแปลอยู่ในฐานะผู้ให้บริการ (Service Provider) ซึ่งก็คืองานแปลเท่านั้น บริษัทแปลหรือผู้ว่าจ้างไม่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาทักษะอาชีพหรือวางแผนความก้าวหน้าให้กับนักแปลเหมือนกับองค์กรที่ว่าจ้างนักแปลแบบพนักงานประจำเหมือนรูปแบบการจ้างงานที่ได้รับความนิยมในยุคก่อน นักแปลอิสระจึงต้องรับผิดชอบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพในสายงานนี้ด้วยตนเอง

ก่อนที่จะไปศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระเพื่อหาคำตอบว่านักแปลอิสระเรียนรู้รู้อย่างไรนั้น คำถามสำคัญที่ต้องตอบให้ได้ก่อนคือนักแปลอิสระเหล่านี้จำเป็นต้องเรียนรู้อะไรบ้างเพื่อที่จะพัฒนาอาชีพของตนเองได้อย่างสำเร็จ นักวิชาการด้านการแปลได้พูดถึงความรู้ ทักษะ ความสามารถ รวมถึงคุณสมบัติที่ทำให้นักแปลเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพแปลได้หลากหลายรูปแบบ ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะของนักแปล (Translator Competence) เพื่อเป็นกรอบด้านเนื้อหาการเรียนรู้ของนักแปล ตามวรรณกรรมที่ได้ศึกษาในหัวข้อถัดไป

2.2.4 สมรรถนะของนักแปล

ความต้องการงานแปลในตลาดและการเติบโตของอุตสาหกรรมนำมาซึ่งการสร้างมาตรฐานสำหรับนักแปลเพื่อผลิตงานแปลที่มีคุณภาพ ซึ่งทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับ “สมรรถนะของนักแปล” (Translator Competence) มากมาย (Schäffner, 2014) สมรรถนะของนักแปลหมายถึงคุณสมบัติที่นักแปลจำเป็นต้องมีเพื่อผลิตผลงานแปลที่ตรงกับความคาดหวังของลูกค้าและผู้วิจารณ์ โดยประกอบด้วยความรู้ด้านวิชาการ ทักษะและความสามารถด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดหลัก ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการศึกษา ดังนี้

แนวคิดด้านสมรรถนะของนักแปลเชิงอธิบายเป็นแนวคิดที่มีที่มาจากการศึกษา ค้นคว้าเชิงวิชาการและการสังเกตพฤติกรรมของนักแปลเชิงประจักษ์ (Atkinson, 2012) ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ขอทบทวนวรรณกรรมแนวคิดหลัก ๆ ที่ได้รับการยอมรับ 3 แนวคิด ได้แก่

2.2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะนักแปลของกลุ่ม PACTE

แนวคิดของกลุ่มวิจัย PACTE (Process of Acquisition and Evaluation of Translation Competence) มีที่มาจากงานศึกษาวิจัยเชิงวิชาการจากการสำรวจพฤติกรรมของนักแปลและเป็นหลักการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับและมีการอ้างอิงมากที่สุด นักวิจัยกลุ่มนี้ประกอบด้วยนักแปลและครูสอนวิชาแปลในประเทศสเปนมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบโมเดลของคุณสมบัติพึงมีของนักแปลอาชีพและโมเดลในการได้มาซึ่งคุณสมบัตินี้ดังกล่าวเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการ

ปรับปรุงหลักสูตรและเป็นเครื่องมือการประเมิน โดยจำแนกสมรรถนะนักแปลออก ดังนี้ (PACTE, 2003)

(1) สมรรถนะด้านการแปล (Translation Competence) คือระบบความรู้ที่จำเป็นในการแปลถ่ายทอดจากภาษาต้นทางไปยังภาษาปลายทางได้สำเร็จซึ่งประกอบด้วยความรู้เชิงประกาศ (Declarative Knowledge) และความรู้เชิงกระบวนการ (Procedural Knowledge) แต่เน้นที่ความรู้ประเภทหลังมากกว่า แนวคิดนี้ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย 5 ประการ และมีกลไกทางจิตสำนึกวิทยาเป็นองค์ประกอบ ดังนี้

- สมรรถนะย่อยด้านความสามารถใช้สองภาษา (Bilingual Sub-Competence) คือความรู้เชิงกระบวนการที่จำเป็นต่อการสื่อสารสองภาษา ซึ่งประกอบด้วยความรู้ย่อย ดังนี้

- ความรู้วัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatic Knowledge) คือความรู้ในการแปลภาษาในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา
- ความรู้ภาษาศาสตร์เชิงสังคม (Socio-Linguistic Knowledge) เช่น ความรู้ด้านระดับของภาษา สำเนียงพื้นถิ่น ฯลฯ ซึ่งทำให้การแปลภาษาในบริบทต่าง ๆ ถูกต้องเหมาะสม
- ความรู้ตัวบท (Textual Knowledge) คือความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานและประเภทของตัวบท
- ความรู้ไวยากรณ์ภาษา

- สมรรถนะย่อยด้านความรู้ที่นอกเหนือจากตัวภาษา (Extra-Linguistic Sub-Competence) คือความรู้เชิงประกาศเกี่ยวกับความรู้รอบตัวทั่วไปหรือความรู้เฉพาะทาง ซึ่งประกอบด้วย

- ความรู้ด้านวัฒนธรรมของภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง (Bicultural Knowledge)
- ความรู้เชิงสารานุกรมเกี่ยวกับโลกทั่วไป (Encyclopaedic Knowledge)
- ความรู้เฉพาะด้าน (Subject Knowledge)

- สมรรถนะย่อยด้านความรู้เกี่ยวกับการแปล (Knowledge About Translation Sub-Competence) คือความรู้ความเข้าใจด้านการแปลและการประกอบอาชีพนักแปล ซึ่งประกอบด้วย

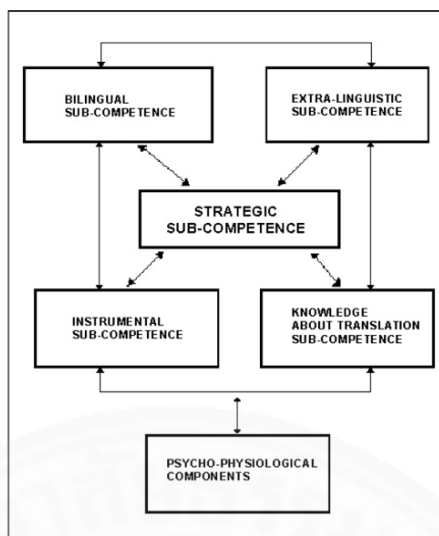
- ความรู้เกี่ยวกับการแปล เช่น ประเภทของการแปล วิธีการกระบวนการแปล และวิธีการแก้ปัญหา
- ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพนักแปล เช่น ความรู้เกี่ยวกับตลาด (ประเภทของคำมอบหมายงาน ลูกค้า ผู้รับสาร ฯลฯ)

- สมรรถนะย่อยด้านเครื่องมือ (Instrumental Sub-Competence) คือ ความรู้เชิงกระบวนการที่เกี่ยวกับการใช้งานแหล่งข้อมูล รวมถึงเทคโนโลยีและการสื่อสาร เช่น การใช้พจนานุกรม การค้นคว้าและจัดการข้อมูล การใช้ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

- สมรรถนะย่อยด้านกลยุทธ์ (Strategic Sub-Competence) คือความรู้ในการดำเนินการแปลอย่างมีประสิทธิภาพและกลยุทธ์การแก้ปัญหาการแปล ซึ่งเป็นสมรรถนะที่จำเป็นและสัมพันธ์กับสมรรถนะด้านอื่น ๆ ทั้งหมดเพราะทำหน้าที่ควบคุมกระบวนการแปลทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยการวางแผนและดำเนินการแปล การประเมินกระบวนการแปลและผลลัพธ์ที่จะได้ การเลือกใช้สมรรถนะย่อยบางอย่างและชดเชยสมรรถนะย่อยที่มีความด้อยบางอย่าง และการระบุปัญหาในการแปลและใช้กระบวนการแก้ไขปัญหา

(2) องค์ประกอบด้านจิตสรีรวิทยา (Psycho-Physiological Components) คือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องด้านปัญญา ทัศนคติ และจิตวิทยา ได้แก่ (1) ด้านปัญญา เช่น ความจำ ความตั้งใจ การรับรู้และอารมณ์ (2) ด้านทัศนคติ เช่น ความกระหายใคร่รู้ ความอดทน ความขี้เม่งวด การคิดวิเคราะห์ ความรู้และความมั่นใจในความสามารถของตนเอง แรงจูงใจ ฯลฯ

(3) ด้านทักษะ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ เป็นต้น

ภาพที่ 2.8 สมรรถนะนักแปลโดยกลุ่มวิจัย PACTE จาก *Building a Translation Competence Model In: Alves, F. (ed.). Triangulating Translation: Perspectives in Process Oriented Research* โดย PACTE, 2013, Amsterdam: John Benjamins.

จุดเด่นที่แตกต่างจากโมเดลอื่น ๆ ของ PACTE คือมีองค์ประกอบด้านกลยุทธ์ (Strategic Component) ซึ่งหมายถึงการวางแผน ประเมินและดำเนินกระบวนการแปล รวมถึงองค์ประกอบด้านจิตสรีรวิทยา (Psycho-Physiological Component) ซึ่งโมเดลอื่น ๆ ไม่ได้พูดถึง นอกจากนี้ โมเดลอื่น ๆ ยังเพียงพูดถึงสมรรถนะด้านต่าง ๆ โดยไม่ได้อธิบายว่าสมรรถนะเหล่านั้นสัมพันธ์กันอย่างไร

2.2.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะนักแปลของกลุ่ม EMT

สมรรถนะอีกรูปแบบหนึ่งเสนอโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ EMT (European Masters in Translation) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการการแปลแห่งคณะกรรมการธิการยุโรป (Directorate-General of the European Commission) โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนวิชาการแปลในหลักสูตรระดับปริญญาโทในสหภาพยุโรปเพื่อตอบสนองพัฒนาการของตลาดการแปลที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ การขยายตัวของสหภาพยุโรปใน ค.ศ. 2004 และการขาดมาตรฐานทางวิชาชีพแปลในภูมิภาค รูปแบบนี้เสนอสมรรถนะ 6 ด้าน ได้แก่ (Eszenyi, 2016 อ้างถึงใน Horváth, 2016)

(1) สมรรถนะด้านการให้บริการการแปล (Translation Service Provision Competence) ซึ่งประกอบด้วยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal) และด้านการผลิต (Production) นักแปลคือผู้ให้บริการงานแปลแก่ลูกค้า ไม่ว่าจะผ่านบริษัทรับแปลหรือ

รับงานโดยตรงจากลูกค้าก็ตาม เพราะฉะนั้น นักแปล โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักแปลอิสระจึงเหมือนผู้ประกอบการที่ต้องมีทักษะหลายอย่างในการบริการ อาทิ การหางานแปล การเจรจาต่อรอง การกำหนดราคา การบริหารจัดการเวลาให้ทันตามกำหนดเวลา การจัดการค่าจ้าง การประเมินงานของตนเอง เป็นต้น

(2) สมรรถนะด้านภาษา (Language Competence) นักแปลต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาแม่ในระดับดีเยี่ยมและภาษาที่สองระดับดี

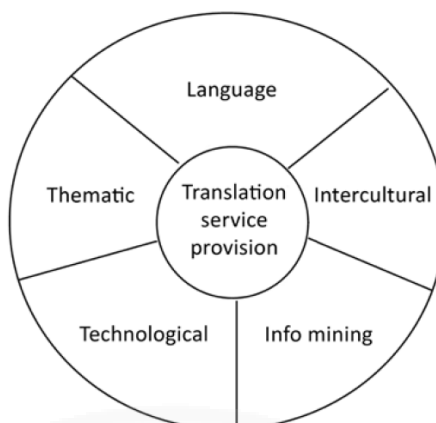
(3) สมรรถนะด้านวัฒนธรรม (Intercultural Competence) นักแปลต้องมองเห็นและแปลความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรมระหว่างภาษาต้นทางและภาษาปลายทางได้ ดังนั้น นักแปลต้องมีความสามารถด้านภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistic) เช่น ความรู้ในหน้าที่และความหมายของภาษา กฎเกณฑ์ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนที่แตกต่างหลากหลาย การใช้วัจนภาษา และระดับภาษาที่เหมาะสม เป็นต้น นอกจากนี้ นักแปลยังต้องมีความสามารถด้านการใช้ข้อความ (Textual) เช่น โครงสร้างและความเชื่อมโยง ความหมายที่ละไว้ การอ้างอิง รวมถึงการตระหนักถึงข้อจำกัดในการทำความเข้าใจข้อความของตนเอง ทั้งนี้ นักแปลต้องคิดถึงผู้อ่านปลายทาง (Target Audience) เป็นหลัก

(4) สมรรถนะด้านการทำเหมืองข้อมูล (Information Mining Competence) นักแปลต้องค้นหาข้อมูลประกอบการแปลเสมอ โดยสามารถทำได้ด้วยการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต โปรแกรมช่วยหาคำศัพท์ พจนานุกรมออฟไลน์และออนไลน์ ห้องสมุดหรือผู้เชี่ยวชาญ แต่ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันคือการประเมินผลลัพธ์ของการค้นหาและการพิจารณาเลือกใช้แหล่งอ้างอิงที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือเสมอ

(5) สมรรถนะด้านเทคโนโลยี (Technological Competence) นักแปลควรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยงานแปลซึ่งประกอบด้วยเครื่องช่วยแปล (CAT) และเครื่องแปล (Machine Translation) เป็นหลัก

(6) สมรรถนะด้านความรู้เฉพาะทาง (Thematic Competence) เนื่องจากตลาดการแปลเต็มไปด้วยงานเฉพาะทาง เช่น งานด้านกฎหมาย งานเชิงเทคนิค หรืองานด้านการแพทย์ ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรการสอนแปลที่เน้นด้านภาษาศาสตร์และวรรณคดี ดังนั้น นักแปลจึงควรมีความรู้เฉพาะด้านในสาขาที่ต้องการประกอบอาชีพแปลหรือควรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสายงานบางด้าน เช่น แนวคิดและคำศัพท์พื้นฐานของวงงานนั้น ๆ สมรรถนะด้านนี้สามารถพัฒนาไปได้เรื่อย ๆ ไม่สิ้นสุด

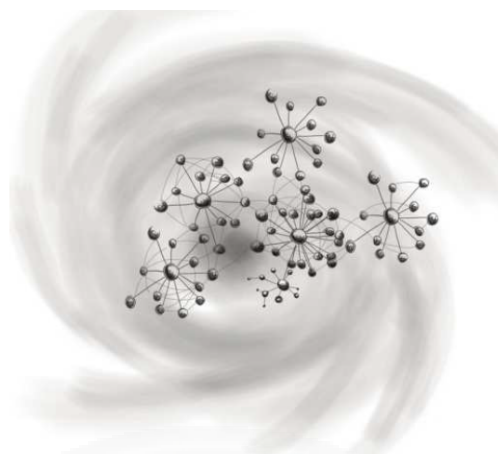
แผนภาพโมเดลสมรรถนะนักแปลของ EMT มีลักษณะเป็นวงกลมด้านในที่สื่อถึงการให้บริการงานแปลซึ่งเป็นงานหลักและมีสมรรถนะอีก 6 ด้านล้อมรอบเพื่อทำให้บริการด้านการแปลมีประสิทธิภาพ

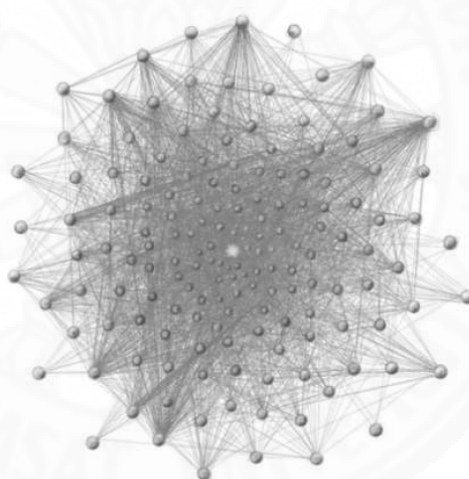
ภาพที่ 2.9 สมรรถนะของนักแปลของกลุ่ม EMT ค.ศ. 2009 จาก *The modern translator and interpreter* โดย Horváth, I., 2016, Budapest, Eötvös University Press.

2.2.4.3 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะนักแปลแบบปรากฏการณ์ที่สร้างขึ้นเอง

แนวคิดนี้เกิดขึ้นโดย Don Kiraly ซึ่งเห็นว่าแนวคิดแบบสองมิติที่ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งความรู้ คุณลักษณะ และทักษะที่นักแปลควรมีสำหรับการแปลนั้นไม่ได้พูดถึง “กระบวนการเรียนรู้” หรือการสร้างและพัฒนาองค์ประกอบเหล่านี้เลย Kiraly จึงเสนอแนวคิดการสร้าง (Emergence) ของ สมรรถนะนักแปลซึ่งมีรากฐานมาจากทฤษฎีความซับซ้อน (Complexity Theory) ซึ่งว่าด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป (Becoming) ของผู้เรียนที่ต้องสร้างและรักษาการเรียนรู้ของตนเอง แนวคิดนี้เชื่อว่าความรู้ไม่ได้เกิดจากกระบวนการสั่งสม (Acquisition) แต่เกิดจากการค่อย ๆ ขยายเพิ่มขึ้นจากการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์แปลด้วยตนเอง (Habitus) แนวคิดนี้ถอยห่างจากผลิตภัณฑ์ (Product) และเขยิบเข้าไปใกล้กระบวนการ (Process) มากกว่า ดังนั้น สมรรถนะนักแปลของแนวคิดนี้ดำรงอยู่ในสมองของคน แต่เกิดขึ้นและขับเคลื่อนอยู่ในกิจกรรมการแปลซึ่งเรียกว่า “ห้วงขณะของการแปล” (Translator Moment) Kiraly ให้นิยามว่ามันคือห้วงเวลาที่กระบวนการแปลเกิดขึ้นภายในเครือข่ายสมรรถนะที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่ควบคุมและคาดเดาไม่ได้ ทั้งความทรงจำจากประสบการณ์แปล ความรู้ที่ได้เรียนมาหรือญาณทัศนะ ทักษะที่เป็นมนุษย์หรือเครื่องมือต่าง ๆ และปัจจัยส่วนตัว ระหว่างบุคคลและจิตวิทยาร่างกาย เครือข่ายนี้จะซับซ้อนและก่อตัวหนาขึ้นเรื่อย ๆ ตามประสบการณ์ ดังนั้น สมรรถนะของนักแปลในแนวคิดนี้จะไม่มึลักษณะเป็นกล่องมีขอบเขตแยกกันเป็นสมรรถนะอีกต่อไป แต่ตามแนวคิดนี้ ไม่มีการระบุสมรรถนะย่อย ๆ อย่างชัดเจน

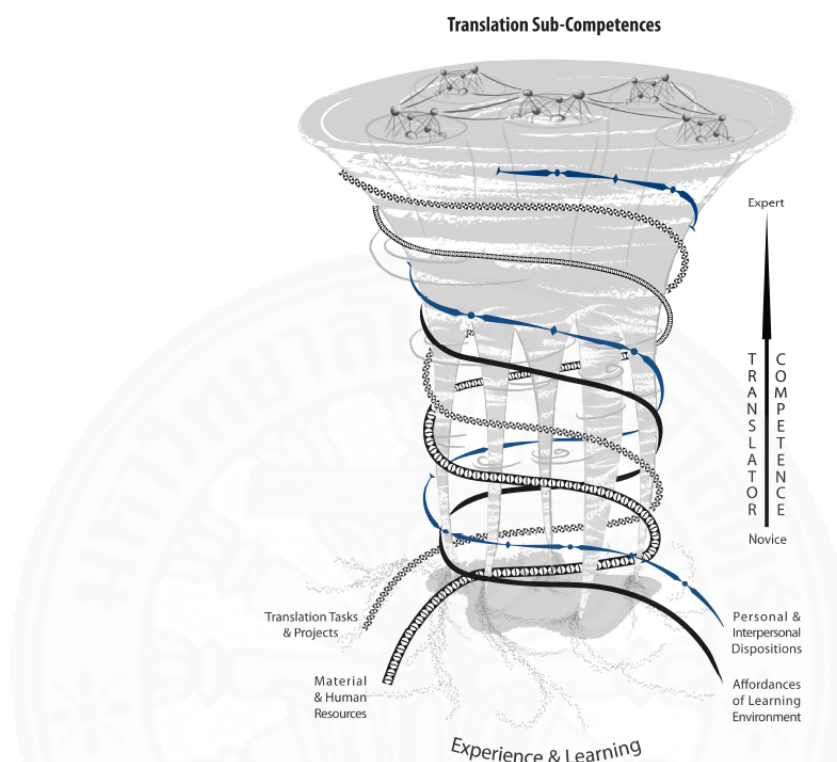
ภาพที่ 2.10 รูปแบบสามมิติของปฏิกริยาระหว่างสมรรถนะย่อยของนักแปล จาก *Towards a view of translator competence as an emergent phenomenon: thinking outside the box(es) in translator education* โดย Kiraly, D., 2013.

ภาพที่ 2.11 สมรรถนะของห้วงขณะของการแปลของนักแปลผู้มีความเชี่ยวชาญ จาก *Towards a view of translator competence as an emergent phenomenon: thinking outside the box(es) in translator education* โดย Kiraly, D., 2013.

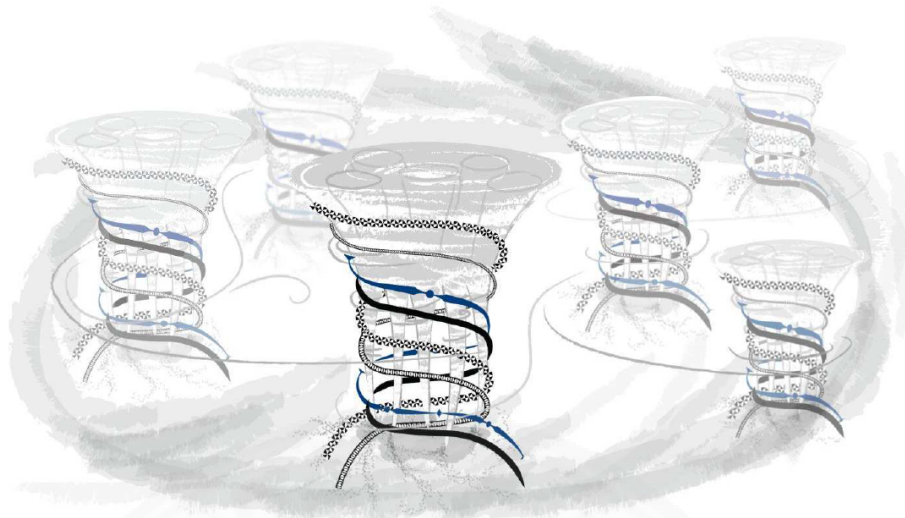
เมื่อพูดถึงการพัฒนาสมรรถนะนักแปลผ่านแนวคิดนี้ Kiraly เพิ่มมิติที่สี่หรือเวลาเข้ามาเพื่อให้เห็นปฏิกริยาที่ซับซ้อนระหว่างสมรรถนะที่ก่อตัวขึ้นเป็นระบบย่อย ๆ ขึ้นเองผ่านประสบการณ์และการเรียนรู้ของนักแปลแต่ละคน ภายใต้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โครงการหรือ

งานแปล ทักษะการมนุษยและอุปกรณ์ คุณลักษณะส่วนตัวและระหว่างมนุษย์ และสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ การเรียนรู้สมรรถนะของนักแปลจึงไม่ใช่กระบวนการที่เป็นผลของการสอน

ภาพที่ 2.12 ภาพเสมือนของการเกิดขึ้นของสมรรถนะนักแปล จาก *Towards a view of translator competence as an emergent phenomenon: thinking outside the box(es) in translator education* โดย Kiraly, D., 2013.

นอกจากนี้ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักแปลคนอื่น ๆ ลูกค้ำและผู้เชี่ยวชาญภายนอกระหว่างการทำงานแปลหรือเรียนแปลยังก่อให้เกิดชุมชนของกระแสนสมรรถนะที่เชื่อมโยงกัน นักแปลแต่ละคนส่งอิทธิพลต่อคนอื่น ๆ ในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Kiraly, 2013)

ภาพที่ 2.13 การเกิดขึ้นร่วมกันของสมรรถนะหลายคน จาก *Towards a view of translator competence as an emergent phenomenon: thinking outside the box(es) in translator education* โดย Kiraly, D., 2013.

ผู้วิจัยศึกษารวบรวมกรณีเกี่ยวกับสมรรถนะของนักแปลเพื่อใช้เป็นกรอบในแง่ของเนื้อหา (Content) การเรียนรู้ของผู้เรียน จากการศึกษาพบว่าสมรรถนะของนักแปลคือความรู้ของนักแปลที่ก่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการผลิตงานแปลที่มีคุณภาพซึ่งประกอบด้วยความรู้เชิงประกาศและความรู้เชิงกระบวนการซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้เป็นหลายสมรรถนะ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะของกลุ่ม EMT มาเป็นฐานของการศึกษาวิจัยชิ้นนี้เพราะเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับบริบทการทำงานจริงมากกว่าแนวคิดของกลุ่มวิจัย PACTE ซึ่งสังเกตได้จากการที่ให้สมรรถนะการให้บริการแปล ซึ่งว่าด้วยทักษะการทำงานร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องและการดำเนินงานแปลในระบบธุรกิจอย่างสำเร็จมาเป็นแกนกลางสำคัญของสมรรถนะอื่น ๆ รูปแบบสมรรถนะนักแปลของ EMT จึงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเหตุจูงใจในทำวิจัยชิ้นนี้ที่ต้องการหากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลในบริบทการทำงานปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ยังขาดมิติด้านจิตสรีรวิทยาที่ว่าด้วยปัญญา ทักษะ และจิตวิทยาที่ช่วยทำให้นักแปลมีสมรรถนะ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะนำองค์ประกอบด้านนี้จากรูปแบบแนวคิดแบบ PACTE มาประกอบเพื่อให้กรอบในการศึกษาเนื้อหาการเรียนรู้ของนักแปลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะเชิงปรากฏการณ์ที่สร้างขึ้นเองของ Kiraly ทำให้เห็นการเรียนรู้ของนักแปลในแบบที่เป็นกระบวนการซับซ้อนซึ่งสอดคล้องกับคำถามวิจัยที่ต้องการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลและรูปแบบการเกิดขึ้นของชุมชนสมรรถนะนักแปลยังสอดคล้อง

กับบริบทการทำงานของนักแปลในปัจจุบันที่ต้องปฏิสัมพันธ์และทำงานกับผู้อื่นจากหลากหลายส่วนมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectivism) ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นกรอบในการศึกษาว่านักแปลแต่ละคนมีเครือข่ายการเรียนรู้ในลักษณะใดบ้าง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปกรอบเนื้อหาเกี่ยวกับสมรรถนะของนักแปลซึ่งจะใช้ในการศึกษาต่อไป ดังนี้

- (1) สมรรถนะด้านการให้บริการการแปล
- (2) สมรรถนะด้านภาษา
- (3) สมรรถนะด้านวัฒนธรรม
- (4) สมรรถนะด้านการทำเหมืองข้อมูล
- (5) สมรรถนะด้านเทคโนโลยี
- (6) สมรรถนะด้านความรู้เฉพาะทาง
- (7) องค์ประกอบด้านจิตสำนึกวิชาชีพ

2.3 วิชาชีพนักแปลในประเทศไทย

องค์ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพนักแปลในประเทศไทยมีจำนวนค่อนข้างน้อยมาก ผู้วิจัยจึงต้องการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนักแปลในประเทศไทยซึ่งอาจมีเงื่อนไขที่แตกต่างจากนักแปลจากที่อื่น ๆ

2.3.1 สถิตินักแปลอิสระในประเทศไทย

จากการศึกษาข้อมูล ไม่พบจำนวนตัวเลขนักแปลอิสระในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ มีเพียงข้อมูลสถิติจากแหล่งข้อมูลบางแห่งที่ทำให้สามารถประมาณการอัตราตำแหน่งงานและแนวโน้มการจ้างงานของอาชีพนี้ในระดับหนึ่ง ข้อมูลตัวเลขประมาณการของอาชีพกลุ่ม “นักแปลล่าม และผู้เชี่ยวชาญในด้านภาษาศาสตร์อื่น ๆ” ในรายงาน “ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของอาชีพปี 2558 – 2562” ซึ่งนำข้อมูลมาจากสำนักงานสถิติแห่งชาติแสดงให้เห็นอัตราการเติบโตของอาชีพในเชิงบวกด้วยค่าเฉลี่ย + 1.7% และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี (กรมการจัดหางาน, 2559)

ตารางที่ 2.3

จำนวนผู้ประกอบอาชีพกลุ่มนักแปล ล่าม และผู้เชี่ยวชาญในด้านภาษาศาสตร์อื่น ๆ

2558	2559	2560	2561	2562	อัตราแตกต่าง	อัตราเติบโตเฉลี่ย
8,432	8,614	8,778	8,912	9,024	148	1.7%

หมายเหตุ. จาก การจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) โดย กรมการจัดหางาน, 2559.

สมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นสมาคมวิชาชีพที่มีสมาชิกประกอบด้วยนักแปล ล่าม สำนักพิมพ์และบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการแปลและการล่าม ตลอดจนบุคคลทั่วไปองค์กรที่สนใจ โดยมีสมาชิกจำนวน 1,250 คน (ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562)

สำหรับข้อมูลจากภาคเอกชน Fastwork แพลตฟอร์มการหางานของฟรีแลนซ์ในไทยระบุว่ามูลค่าการจ้างงานของฟรีแลนซ์ไทยที่มาจากการแนะนำหรือบอกต่อมีมูลค่า 120,000 ล้านบาทและการจ้างงานผ่านทางออนไลน์มีมูลค่า 12,000 ล้านบาท โดยหมวดงานเขียนและแปลภาษาอยู่อันดับที่ 4 คิดเป็นสัดส่วน 10% ของงานทั้งหมดในแพลตฟอร์ม รองจากอาชีพในหมวดกราฟิกดีไซน์ (35%) อาชีพการตลาดออนไลน์และโฆษณา (20%) และอาชีพเว็บและโปรแกรมมิ่ง (15%) (BLT, 2562)

ในด้านประชากรศาสตร์ งานวิจัยของพิมพันธ์ เวสสะโกศล (2546) สะท้อนลักษณะประชากรนักแปลในประเทศไทยจากกลุ่มตัวอย่างว่า นักแปลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่เคยศึกษาหรือผ่านการอบรมการแปลมาก่อน รับแปลงานที่ไม่ใช่วรรณกรรมมากกว่า และแปลคู่มือภาษาอังกฤษมาเป็นฉบับแปลภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่

กล่าวโดยสรุป นักแปลเป็นกลุ่มอาชีพที่มีจำนวนไม่มากในประเทศไทย แต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี และยังเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมในการจ้างงานแบบอิสระเช่นเดียวกับสถิติที่พบในประเทศอื่น ๆ ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์เกี่ยวกับลักษณะของนักแปลอิสระไทย ทั้งด้านเพศ การผ่านการศึกษาในระบบ รวมถึงประเภทของงานแปลในตลาดก็สอดคล้องกับข้อมูลจากการวิจัยในประเทศอื่น ๆ เช่นกัน

2.3.2 การรับรองวิชาชีพโดยภาครัฐ

องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องอย่างกรมจัดหางาน กระทรวงแรงงานให้นิยามอาชีพนักแปลไว้ว่า

“[นักแปล] แปลข้อความที่พิมพ์หรือเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรจากภาษาเดิมเป็นภาษาอื่น : แปล วรรณคดี บทความทางวิชาการ บทความในหนังสือพิมพ์

หรือนิตยสาร เอกสารทางการเมือง และเอกสารเกี่ยวกับกฎหมาย จดหมายโต้ตอบ และข้อความที่พิมพ์หรือเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรจากภาษาเดิมเป็นภาษาอื่น โดยการใช้ความรู้จากภาษาเดิม และความรู้ในภาษาต่างประเทศ และค้นหาคำแปลจากพจนานุกรมเท่าที่จำเป็น โดยปกติเชี่ยวชาญในภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และอาจมีชื่อเรียกตามงานที่ทำ” (กรมการจัดหางาน, 2559)

นอกจากนี้ ยังได้จัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) ตามการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพสากล (International Standard Classification of Occupations : ISCO) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO) โดยอาชีพนักแปลอยู่ในอาชีพหมู่ 244 ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสังคมศาสตร์และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Social Science and Related Professionals) หน่วย 2444 นักภาษาศาสตร์ นักแปลและล่าม (Philologists, Translators and Interpreters) ซึ่งมีคำอธิบายว่า

“ผู้ปฏิบัติงานอาชีพในหน่วยนี้ ได้แก่ ผู้ที่ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับต้นกำเนิด โครงสร้างและการพัฒนาการของภาษาต่าง ๆ ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาโบราณที่เป็นต้นกำเนิดของภาษาต่าง ๆ กับกลุ่มภาษาใหม่ วิวัฒนาการของคำ รูปแบบ ไวยากรณ์และภาษา จัดทำระบบการจำแนกประเภท กลุ่มภาษา ไวยากรณ์ พจนานุกรมต่าง ๆ และอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน แปลความหมายจากภาษาหนึ่งไปอีกภาษาหนึ่ง ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ กฎหมายและวิทยาศาสตร์ของภาษานั้น ๆ อาจใช้คอมพิวเตอร์หรือเครื่องมืออื่น ๆ ช่วยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานแปล ทำหน้าที่เป็นล่าม ถอดความจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง ให้ได้ใจความสำคัญและความหมายที่ถูกต้องตามหลักภาษานั้น จัดเตรียมเอกสารและรายงานทางวิชาการ ปฏิบัติหน้าที่การงานที่เกี่ยวข้อง และควบคุมดูแล ผู้ปฏิบัติงานอื่น ๆ” (กรมการจัดหางาน, 2559)

ในหน่วย 2444 ยังได้แบ่งหน่วยย่อยของอาชีพนักแปลอีก 3 หน่วย ได้แก่

ตารางที่ 2.4

นิยามของอาชีพนักแปลหน่วยย่อยต่าง ๆ ที่ปรากฏในเอกสารการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย)

หน่วยย่อย	ชื่ออาชีพ	คำอธิบาย
2444.40	นักแปล (Translator)	แปลข้อความที่พิมพ์หรือเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรจากภาษาเดิมเป็นภาษาอื่น : แปล วรรณคดี บทความทางวิชาการ บทความในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร เอกสารทางการเมือง และเอกสารเกี่ยวกับกฎหมาย จดหมายโต้ตอบ และข้อความที่พิมพ์หรือเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรจากภาษาเดิมเป็นภาษาอื่น โดยการใช้ความรู้จากภาษาเดิม และความรู้ในภาษาต่างประเทศ และค้นหาคำแปลจากพจนานุกรมเท่าที่จำเป็น โดยปกติเชี่ยวชาญในภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และอาจมีชื่อเรียกตามงานที่ทำ
2444.50	นักแปลบท (โทรทัศน์ , ภาพยนตร์) (Translator, script / television, motion picture)	แปล เรียบเรียง เขียนบทภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ บทละคร โทรทัศน์หรือรายการอื่นใดที่เป็นภาษาต่างประเทศให้เป็นภาษาไทยที่สละสลวย มีระดับของการใช้ภาษาที่ตรงกับต้นฉบับของงานเดิม เพื่อส่งต่อให้นักพากย์ ผู้ประกาศ หรือผู้บรรยายทำการพากย์ บรรยาย หรือประกาศต่อไป
2444.55	ผู้แปลข่าว (Translator, news)	แปลข่าวประเภทต่าง ๆ ที่รับจากสำนักข่าวต่างประเทศและข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต โทรสารหรือสื่ออื่น ๆ จากภาษาต่างประเทศให้เป็นภาษาไทยที่สละสลวยและถูกต้อง ตรวจสอบ ค้นคว้าข้อมูลและเรียบเรียงข่าวพร้อมนำเสนอองบรรณาธิการ รวมทั้งติดตาม ศึกษา รวบรวมข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นทั่วโลกอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

นอกจากกรมแรงงานแล้ว สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) ซึ่งทำหน้าที่ พัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติและสนับสนุนกลุ่มอาชีพในการจัดทำมาตรฐานอาชีพให้ได้ มาตรฐานสากล รวมถึงทำหน้าที่รับรองสมรรถนะบุคคลตามมาตรฐานอาชีพที่ได้กำหนดในข้อบังคับ สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการให้คุณวุฒิวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 ให้อาชีพนักแปลอยู่ในสาขาวิชาชีพงานภาษาต่างประเทศและล่ามแปล โดย แบ่งอาชีพนักแปลเป็น “อาชีพนักแปลเอกสาร” และ “อาชีพนักแปลวรรณกรรมและบันเทิงคดี”

ต่อมาในปี พ.ศ. 2559 สถาบันฯ ได้จัดทำมาตรฐานอาชีพนักแปลพร้อมกับอีก 5 อาชีพในสาขาวิชาชีพธุรกิจหนังสือและสิ่งพิมพ์ ได้แก่ นักเขียน นักวาดภาพประกอบ นักออกแบบ กราฟิก นักพิสูจน์อักษรและบรรณาธิการ โดยอาศัยความร่วมมือจากสมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทยและสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย โดยกำหนดมาตรฐานอาชีพ แปลจัดทำตามกรอบมาตรฐานสากล ISO/IEC 17024 และกรอบคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติซึ่งแบ่งระดับ คุณวุฒิวิชาชีพออกเป็น 7 ระดับ คือ

- ระดับ 1 ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้ทักษะเบื้องต้น
- ระดับ 2 ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้ทักษะอาชีพระดับกึ่งฝีมือ
- ระดับ 3 ผู้ปฏิบัติงานเฉพาะทาง
- ระดับ 4 ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพระดับต้น, ผู้บริหารระดับต้น
- ระดับ 5 ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพ, ผู้บริหารระดับกลาง
- ระดับ 6 ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพ, ผู้บริหารระดับสูง
- ระดับ 7 ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพระดับพิเศษ, ผู้บริหารอาวุโสระดับสูง

มาตรฐานอาชีพนักแปลเริ่มตั้งแต่ระดับ 4 – 6 เท่านั้นเนื่องจากต้องการวัดและ รับรองสมรรถนะบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในอาชีพแล้วเท่านั้น สำหรับมาตรฐานระดับ 7 จะต้องเป็นที่ ยอมรับระดับประเทศและนานาชาติซึ่งปัจจุบันมีบุคคลที่ถึงมาตรฐานนี้จำนวนน้อยมาก

ทั้งนี้ สถาบันฯ ได้ให้ความหมายคำว่า “สมรรถนะ” ว่าเป็น

“ความสามารถเพียงพอที่จะสนับสนุนการยกระดับการผลิตและการบริการที่ใช้ องค์ความรู้ ตลอดจนถึงการพัฒนานวัตกรรมใหม่ โดย “สมรรถนะ” นั้นต้องวัด ได้อย่างมี ‘มาตรฐาน’ เป็นระบบ เพื่อที่สามารถจะใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา กำลังคนของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการส่งเสริมและ ช่วยเหลือส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐในการพัฒนากำลังคนให้สามารถ ทำงานได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ”

ส่วนคำว่า “มาตรฐานอาชีพ” หมายถึง “การกำหนดระดับสมรรถนะของบุคคลในการประกอบอาชีพ โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพ พร้อมทั้งพัฒนาระบบการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพ” (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพฯ, 2557)

จากการสำรวจประเด็นหัวข้อนี้ ผู้วิจัยพบว่าการจัดมาตรฐานอาชีพนักแปลสอดคล้องกับความพยายามรับรองมาตรฐานอาชีพของต่างประเทศ แต่ยังไม่พบข้อมูลว่าภาครัฐให้การส่งเสริมการพัฒนาและการเรียนรู้ของอาชีพนักแปลในประเทศไทยอย่างไรบ้าง อย่างไรก็ตามการจัดมาตรฐานอาชีพนักแปลในประเทศไทยยังเป็นเรื่องใหม่และยังต้องสำรวจการรับรู้และการยอมรับในเชิงปฏิบัติในหมู่ผู้ประกอบการอาชีพนักแปลและผู้เกี่ยวข้องต่อไป

2.3.3 เครือข่ายนักแปลภาคสังคม

นอกจากองค์กรภาครัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรับรองมาตรฐานวิชาชีพนักแปล เครือข่ายภาคสังคมของนักแปลในประเทศไทยจัดเป็นภาคส่วนที่มีบทบาทต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักแปลในประเทศค่อนข้างมาก ทั้งเครือข่ายที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการโดยกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องในอาชีพและเครือข่ายที่จัดตั้งกันเองอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ชุมชนในโลกออนไลน์ เป็นต้น สมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทยคือเครือข่ายด้านวิชาชีพสำหรับนักแปล ล่ามสำนักพิมพ์ บุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการแปลและการล่าม รวมถึงบุคคลและองค์กรทั่วไปที่สนใจ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเป็นศูนย์รวมนักแปลและล่าม ช่วยพัฒนามาตรฐานการแปลและล่าม ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าวิจัยและประสานความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ สมาคมฯ มีจุดเริ่มต้นจากการเป็นชมรมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทยซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2538 และก่อตั้งเป็นสมาคมฯ เมื่อปี พ.ศ. 2543 เนื่องจากจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น ปัจจุบัน สมาคมฯ มีบทบาทในการส่งเสริมวิชาชีพและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนานักแปลและส่งเสริมหนังสือแปล ดังต่อไปนี้ (สมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทย)

- อบรมการแปลระดับพื้นฐาน และระดับเฉพาะทาง
- อบรมการล่าม
- อบรมเกี่ยวกับบรรณาธิการกิจงานแปล
- การประกวดหนังสือแปล
- จัดหมายข่าวเพื่อเผยแพร่ผลงานและกิจกรรมของสมาคม ฯ และเป็นสื่อกลางระหว่างสมาชิกและสมาคม ฯ
- เสวนา บรรยาย อภิปราย ปาฐกถาเกี่ยวกับการแปล การล่าม และบรรณาธิการกิจ โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ
- กิจกรรมประชุมสัญจร

- กิจกรรมส่งเสริมการอ่านหนังสือแปล
- ประชุมใหญ่สามัญประจำปี และประชุมวิชาการทุกปี
- โครงการจัดอบรมให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่ขอความร่วมมือ
- นิทรรศการนักแปล การแปล และการล่าม
- กิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนผ่านงานแปล
- กิจกรรมสาธารณประโยชน์ โดยจัดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- กิจกรรมสมาชิกสัมพันธ์เพื่อให้สมาชิกพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน
ในบรรยากาศครื้นรรมย์

ปัจจุบัน สมาคมฯ มีสมาชิกจำนวน 1,250 คนและมีผู้เข้ารับการอบรมแล้วทั้งสิ้น 3,475 คน โดยมีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการแปล เช่น หลักสูตรการแปลบันเทิงคดี หลักสูตรแปลซบสารคดีจากไทยเป็นอังกฤษ หลักสูตรนักแปลมือใหม่ และหลักสูตรภาษาไทยสำหรับนักแปล เป็นต้น หลักสูตรเหล่านี้เปิดให้ทั้งสมาชิกและบุคคลทั่วไปที่สนใจโดยมีค่าอบรมแตกต่างกัน (สมาคมนักแปลและล่ามประเทศไทย) นอกจากนี้ สมาคมฯ ยังมีกลุ่มในเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กชื่อ “The Translators and Interpreters Association of Thailand (TIAT)” ซึ่งเป็นกลุ่มปิดและมีสมาชิกกว่า 16,000 คน

นอกจากองค์กรภาคสังคมที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์ยังมีการสร้างชุมชนสำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพนักแปลอิสระอย่างไม่เป็นทางการเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นด้านการประกอบอาชีพนี้ เช่น เฟซบุ๊กที่ชื่อ ‘เพจนี้เพื่อนักแปล’ ที่ตั้งขึ้นโดยนักแปลอิสระที่ตั้งใจแบ่งปันประสบการณ์การประกอบอาชีพและมีผู้ติดตามกว่า 7,500 คน เพจ ‘Wanna be นักแปล’ ที่มีสมาชิกกว่า 800 คนและกลุ่มปิด ‘พี่เลี้ยงนักแปล’ ซึ่งมีสมาชิกกว่า 200 คนหลังจากเปิดได้ไม่ถึงเดือน ประเด็นหัวข้อสนทนาในกลุ่มออนไลน์เหล่านี้ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับแนวทางการประกอบอาชีพในแทบทุกมิติ ทั้งเทคนิคการแปล การหาลูกค้า การตั้งราคา การแบ่งปันหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการแปลต่าง ๆ เป็นต้น ตัวอย่างหัวข้อบทสนทนาที่เกิดขึ้น เช่น “วิธีสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากลูกค้างานแปล” (พี่เลี้ยงนักแปล) “รับหรือไม่รับงานนี้ดี” “ISO17100 มาตรฐานที่นักแปลควรเข้าใจ” “15 เคล็ดลับไม่ลับ ค้นหาข้อมูลด้วย Google” “หายนะอันดับหนึ่งของนักแปล - ลูกค้าหาย” (เพจนี้เพื่อนักแปล) นอกจากนี้ ยังมีกระทู้คำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเว็บไซต์อื่น ๆ เช่น เว็บไซต์ Pantip.com ซึ่งมีทั้งคนทั่วไปที่สนใจทำงานแปลและนักแปลอาชีพเข้ามาแลกเปลี่ยน ตัวอย่างหัวข้อกระทู้ได้แก่ “ถ้าอยากเป็นนักแปลมืออาชีพ ต้องเริ่มต้นอย่างไรครับ” “รีวิว ชีวิตนักแปล .. เงินล้านต่อปี เรื่องไม่ยาก (แบบฟรีแลนซ์)” และ “แชร์ประสบการณ์นักแปลไม่มีอาชีพเป็นแรงบันดาลใจให้คนอยากแปล (บทความยาว)” เป็นต้น (Pantip.com) ลักษณะการเกิดขึ้นของชุมชนออนไลน์ของผู้ประกอบอาชีพอิสระเช่นนี้สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ Wood, Lehdonvirta & Graham (2018) ที่ค้นพบว่าชุมชนออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงานเพราะเป็นพื้นที่ที่ผู้ประกอบอาชีพอิสระได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน ถึงแม้ว่าพวกเขาแทบจะไม่เคยเจอหน้ากันจริง ๆ มาก่อน อย่างไรก็ตาม ชุมชนลักษณะนี้ยังจำกัดอยู่ในขอบเขตภูมิศาสตร์ของแต่ละประเทศ ถึงแม้ว่าลักษณะของงานจะมีความเป็นสากลหรือมีขอบเขตข้ามประเทศก็ตาม และชุมชนเหล่านี้ยังไม่เชื่อมโยงกับกลุ่มสหภาพวิชาชีพอิสระซึ่งเป็นกลุ่มที่จะช่วยส่งเสริมสิทธิ์ประโยชน์และข้อต่อรองของผู้ประกอบอาชีพให้แข็งแกร่งขึ้นกว่าเดิม

จากการศึกษาวรรณกรรม พอสรุปได้ว่าการศึกษาบทบาทของเครือข่ายภาคสังคมที่มีต่อการประกอบอาชีพของนักแปลมีน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการศึกษาของผู้วิจัยสะท้อนว่าเครือข่ายเหล่านี้น่าจะมีบทบาทต่อการพัฒนาทักษะของกลุ่มอาชีพนี้พอสมควร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาด้วยว่าเครือข่ายภาคสังคมเหล่านี้มีความสัมพันธ์และสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยอย่างไรบ้าง

2.3.4 ภาคการศึกษาวิชาแปล

การสอนแปลในสถาบันการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การสอนแปลเพื่อพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศของผู้เรียน และการสอนแปลเพื่อการสื่อสารหรือเพื่ออาชีพซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งด้านรูปแบบการสอน จุดประสงค์ และผลลัพธ์ของการสอน การแปลเพื่อพัฒนาภาษาต่างประเทศเป็นเพียงวิธีการสอนภาษาแบบหนึ่ง โดยผู้สอนไม่ได้มุ่งหวังจะนำบทแปลไปใช้งานและมักให้ความสำคัญกับการคงรูปแบบของภาษาต้นฉบับไว้เพื่อใช้พิจารณาความรู้ความเข้าใจภาษาของผู้เรียน ในขณะที่การสอนแปลเพื่อการสื่อสารหรือเพื่ออาชีพเน้นการเก็บความหมายของต้นฉบับอย่างถูกต้อง การแปลสำหรับการสอนแบบนี้จึงไม่ใช่วิธีการสอนภาษา แต่เป็นเป้าหมายของการสื่อสารด้วยการแปล (Durieux, 1991, อ้างถึงใน ศศิ อินทโกสุม, 2555)

การสอนวิชาแปลในประเทศต่าง ๆ เพิ่งได้รับความสนใจและถูกพัฒนาได้ไม่นานนัก ก่อนหน้านี้ การสอนวิชาแปลเป็นไปอย่างไร้ระบบ โดยใช้หลักสูตรที่อ้างอิงจากการสอนภาษาต่างประเทศเป็นหลัก จนกระทั่งช่วงหลัง มีการเพิ่มเติมเนื้อหาด้านทฤษฎี กระบวนการแปล และทักษะการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพนักแปลขึ้น นอกเหนือจากทักษะด้านภาษาศาสตร์ซึ่งถูกส่งเสริมในอดีต ไม่ว่าจะเป็นทักษะการใช้และจัดการข้อมูล ทักษะที่จำเป็นต่อการตอบสนองต่อตลาด และความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ผู้สอนควรวางแนวทางพื้นฐาน แต่ไม่ควรตั้งเป้าหมายเพื่อสร้างความเชี่ยวชาญระดับสูงให้กับนักศึกษาเพราะความต้องการตลาดอาจเปลี่ยนไปเมื่อนักศึกษาเรียนจบ (Aula.int., 2005)

ในประเทศไทย การแปลปรากฏครั้งแรกในรูปแบบการสอนภาษาต่างประเทศด้วยวิธีการสอนแบบเน้นไวยากรณ์และการแปล (Grammar Translation Method) แต่ถูก

วิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นรูปแบบการสอนที่ล้าสมัยและไร้ประสิทธิภาพ ในเวลาต่อมา เมื่อความต้องการด้านการแปลในตลาดมีมากขึ้นทุกสาขา กระทรวงศึกษาธิการจึงบรรจุวิชาการแปลในหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับทักษะการแปลเบื้องต้นและถูกบรรจุในหลักสูตรของสาขาวิชาภาษาอังกฤษและเป็นวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาเอกวิชาภาษาอังกฤษทุกมหาวิทยาลัยในระดับอุดมศึกษา (จามรี ศิริรัฐนิคม, 2548) ปัจจุบัน หลักสูตรการแปลระดับปริญญาโทบัณฑิตเปิดสอนโดยมหาวิทยาลัยจำนวน 6 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (Poonlarp & Leenakitti, 2016)

ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนเพื่อผลิตนักแปลออกมาช่วยสามารถรองรับความต้องการของตลาดที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นมากทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนไทย (สิทธา พินิจภูวดล, 2542 อ้างถึงใน จามรี ศิริรัฐนิคม, 2548) และงานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้ความสำคัญกับการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพของหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาแปลในระบบค่อนข้างมาก แต่ความพยายามนี้ก็กลับสวนทางกับการให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบของนักแปลอาชีพและภาคอุตสาหกรรมผู้จ้างงาน งานวิจัยเรื่อง “นักแปลแบบใดถูกใจผู้จ้างงาน” ของ Poonlarp & Leenakitti (2016) และงานวิจัยเพื่อสำรวจคุณสมบัติของนักแปลไทยของพิมพ์พันธุ์ เวสสะโกศล (2546) ยังพบว่านักแปลไทยส่วนใหญ่ไม่เคยศึกษาหรือผ่านการอบรมการแปลมาก่อนซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ด้านการศึกษาของนักแปลในประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก (Albin, 2014 & Henter, 2016) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าการศึกษากการแปลในระบบส่งผลหรือมีความสัมพันธ์อย่างไรต่อกระบวนการเรียนรู้และความท้าทายของนักแปลอิสระ

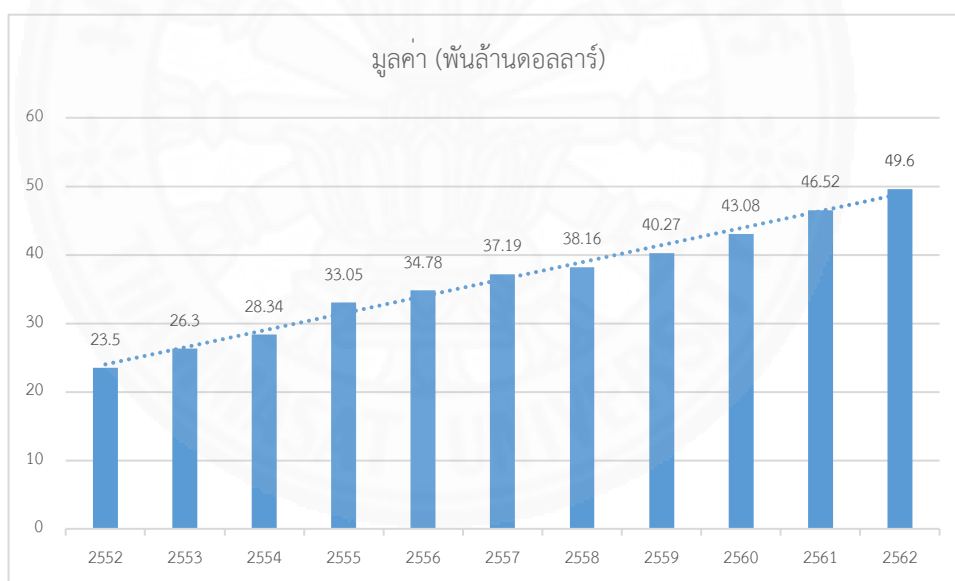
2.4 อุตสาหกรรมการแปลยุคปัจจุบัน

เนื่องจากอุตสาหกรรมการแปลในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการขยายตัวของเศรษฐกิจระดับนานาชาติ การเปลี่ยนแปลงที่ว่าส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน รวมถึงนักแปลซึ่งทำหน้าที่หลักในการแปลภาษา ก่อนที่จะศึกษากระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของนักแปลอิสระไทยในปัจจุบัน เราจำเป็นต้องเข้าใจลักษณะที่สำคัญของอุตสาหกรรมการแปลในปัจจุบันเสียก่อน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงรวบรวมประเด็นสำคัญไว้ ดังต่อไปนี้

2.4.1 การขยายตัวของตลาดการแปลทั่วโลก

อุตสาหกรรมการแปลเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในช่วงสองสามทศวรรษที่ผ่านมา จากที่เคยเป็นงานศิลปะหรืองานเชิงวิชาการ เช่น การแปลวรรณกรรมคลาสสิกหรืองานเชิงปรัชญาและศาสนา ปัจจุบัน งานแปลกลายเป็น “งานเชิงพาณิชย์ ขับเคลื่อนด้วยตลาด มีความกดดันด้านเวลา และเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยทักษะวิชาชีพที่มีมาตรฐานขั้นสูง” (O’Hagan and Ashworth 2002, Austermlühl 2007, Gouadec 2007 อ้างถึงใน Atkinson 2012) ขนาดและมูลค่าของตลาดการแปลก็พุ่งสูงขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน

รายงานการศึกษาอุตสาหกรรมบริการด้านภาษาจากทั่วโลกโดย Common Sense Advisory (CSA Research) ประจำปี พ.ศ. 2662 เปิดเผยว่าอุตสาหกรรมนี้มีมูลค่า 49.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐหรือคิดเป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 6.62% จากปีก่อน และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีแบบทบต้น (CAGR) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2562 อยู่ที่ 7.76% (CSA Research) โดยมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี ตามข้อมูลในตารางด้านล่าง

ภาพที่ 2.14 การเติบโตของตลาดบริการภาษาของโลก ตั้งแต่ พ.ศ. 2552 – 2562 ดัดแปลงจาก Language Market Growth 2009 to 2019 [Website]. Retrieved from <https://csa-research.com/More/Global-Market-Study/Top-100-LSPs>

นอกจากนี้ ยังมีการคาดการณ์ว่าอุตสาหกรรมนี้จะเติบโตต่อไปด้วยมูลค่าอุตสาหกรรมประมาณการณ์ที่ 56.18 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2564 (GALA) “มนโศกข์แบบ

การแปลเพื่อปลายทาง” (localization paradigm) (Esselink, 2000 & O’Hagan, 2005 อ้างถึงใน Atkinson, 2012) ครอบคลุมตลาดการแปลระดับโลกและการศึกษาวิชาแปลเชิงวิชาการ การแปลเพื่อปลายทางหรือการแปลเพื่อท้องถิ่นคือการแปลงผลิตภัณฑ์และบริการ เช่น บรรจุภัณฑ์ เว็บไซต์ คู่มือ และวิธีการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า คำประกาศ ฯลฯ ให้สอดคล้องกับภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในตลาดที่ผลิตภัณฑ์และบริการเหล่านี้หวังจะเข้าไปเจาะตลาด (Austermühl 2007 อ้างถึงใน Atkinson, 2012) อุตสาหกรรมนี้กำลังขยายตัวและสร้างโอกาสมหาศาลให้กับนักแปลทั่วโลก นักวิจัยจากการแปลเพื่อปลายทางสำหรับคนรุ่นใหม่ (Center for Next Generation Localization) ให้ข้อมูลว่า ข้อมูลที่ต้องการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ มีจำนวนมากขึ้น ทั้งในแง่ปริมาณและจำนวนภาษาที่หลากหลาย อัตรากำลังของนักแปลในตลาดที่มีอยู่ไม่เพียงพอและมีงานตกค้างอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ถูกแปล

ผู้ให้บริการทางภาษา (Language Service Provider) เข้ามามีอิทธิพลต่อตลาดรูปแบบนี้ด้วยการทำให้การแปลกลายเป็นกระบวนการผลิตที่ถูกเร่งด้วยเวลา (Wilss, 2004 & Gouadec, 2007 อ้างถึงใน Atkinson, 2012) บริษัทเหล่านี้จะให้บริการแปลและคำแนะนำทางการตลาดแบบครบวงจรในตลาดท้องถิ่น ในระบบการทำงานแบบนี้ นักแปลเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการตลาดทั้งหมดและมักถูกมองว่ามีบทบาทหรือความสำคัญต่ำ

2.4.2 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับอุตสาหกรรมการแปล

การขยายตัวของตลาดเดิมนำหน้าควบคู่กันไปกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ และส่งเสริมให้อุตสาหกรรมการแปลเปลี่ยนโฉมอย่างรวดเร็ว อุตสาหกรรมการแปลได้นำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เพื่อผลิตงานแปลด้วยความเร็วและประสิทธิภาพสูงขึ้น

การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ช่วยแปล (Computer-Aided Translation Tool) ช่วยลดจำคำศัพท์ในคลังและย่นระยะเวลาการทำงานแปลได้บางส่วน เช่น ช่วยจดจำและแปลศัพท์ที่นักแปลเคยแปลไปแล้วโดยไม่ต้องมาแปลซ้ำอีกครั้ง นอกจากนี้ การแปลภาษาด้วยเครื่อง (Machine Translation) ยังเข้ามาทำให้งานแปลภาษาถูกต้องเที่ยงตรงและรวดเร็วมากกว่าการแปลแบบดั้งเดิมโดยมนุษย์ แต่ก็ยังมีจุดบกพร่องในเรื่องท่วงทำนองการเขียน (Style) ซึ่งยังต้องใช้ทักษะของมนุษย์อยู่ดี แต่ในอนาคตข้างหน้ามีการคาดการณ์ว่านวัตกรรมนี้จะถูกพัฒนาไปอีกขั้นเพื่อรองรับความต้องการในตลาดที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น นักแปลก็ต้องเรียนรู้วิธีใช้งานอยู่เสมอเพราะเทคโนโลยีต่าง ๆ ถูกพัฒนาให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาและยังต้องแบกรับความคาดหวังและความกดดันของการลดจำนวนข้อผิดพลาดในระยะเวลาการทำงานที่สั้นลง

เทคโนโลยีถัดมาคือคราวด์ซอสซิง (Crowdsourcing) ซึ่งเป็นระบบที่ให้บุคคลใดก็ได้เข้ามาร่วมกันแปลคนละประโยค มวลชนที่เข้ามาแปลอาจเป็นผู้ใช้งานผลิตภัณฑ์หรือบริการ เช่น เว็บไซต์หรือโปรแกรมอย่างวิกิพีเดีย (Wikipedia) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ระบบนี้กำลังถูกวิพากษ์ว่า

เป็นระบบที่ทำให้คุณภาพงานแปลต่ำลงและสร้างคำถามด้านจริยธรรมวิชาชีพเนื่องจากมวลชนเหล่านี้ไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนำมาซึ่งนวัตกรรมและเครื่องมือช่วยแปลใหม่ ๆ มากมายที่นักแปลต้องเรียนรู้และศึกษาวิธีการใช้งานเพื่อนำมาสร้างประสิทธิภาพการทำงานและทำให้ตนเองยังคงอยู่รอดในการทำงานในอุตสาหกรรมนี้

2.4.3 ลักษณะของตลาดการแปลในยุคปัจจุบัน

จากการขยายตัวของตลาดและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ส่งเสริมกัน Aulaint (2005) ได้สรุปลักษณะของตลาดการแปลในยุคปัจจุบันเอาไว้อย่างครอบคลุม ดังนี้

(1) ตลาดสากล ตลาดการแปลมีความเป็นสากลเนื่องจากการค้าและการพาณิชย์ข้ามชาติที่เติบโตขึ้นพร้อมกับเศรษฐกิจและการขยายฐานตลาดไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทำให้สินค้าและบริการใหม่ ๆ ถูกส่งไปยังกลุ่มลูกค้าในประเทศต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ปริมาณเอกสารที่ต้องแปลเพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศเหล่านี้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมหาศาล

(2) ตลาดแบบกระจายอำนาจ เทคโนโลยีทำให้ตลาดของงานแปลไม่ถูกจำกัดด้วยพื้นที่ทางภูมิศาสตร์กายภาพอีกต่อไป ตลาดงานแปลประกอบด้วยตลาดในประเทศและต่างประเทศซึ่งมีทั้งผลดี ผลเสียที่เห็นได้ชัดคือความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและการฝึกอบรมนักแปลเผชิญกับความท้าทายมากขึ้น ภาษาปลายทางมีไม่จำกัดและนักแปลต้องแข่งขันกับนักแปลทั่วโลก

(3) ตลาดที่เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ความต้องการงานแปลมีความเฉพาะทางมากขึ้น ทั้งในแง่ของเนื้อหาและเครื่องมือเทคโนโลยีที่ใช้ประกอบการแปล การแปลสำหรับอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในปัจจุบันไม่ใช่การแปลเนื้อหาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น นักแปลต้องสามารถแปลทั้งภาษาและวัฒนธรรมหรือที่เรียกอีกอย่างว่าการแปลเพื่อปลายทางซึ่งคือการแปลที่ทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางไม่รู้สึกรู้สึกว่าสินค้าหรือบริการที่ตนเองกำลังบริโภคนั้นแปลมาจากภาษาหรือวัฒนธรรมอื่น นอกจากนี้นักแปลยังต้องมีความเชี่ยวชาญในการใช้อุปกรณ์หรือเทคโนโลยีที่ทำให้งานแปลง่ายตายขึ้นอีกด้วย เช่น การใช้ซอฟต์แวร์ออกแบบสิ่งพิมพ์ (Desktop Publishing Software)

(4) ตลาดที่มีพลวัต เนื่องจากสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความต้องการงานแปลในวงการต่าง ๆ จึงไม่สามารถคาดการณ์ได้แม้ในอนาคตระยะกลาง ดังนั้น นักแปลจึงต้องเรียนรู้และฝึกฝนตนเองในสายงานใหม่ ๆ ด้วยตัวเองเสมอเพื่อให้ทันกับความก้าวหน้าของตลาด

(5) ตลาดเสมือน นักแปลเปลี่ยนจากการให้บริการในสถานที่ทำงานเชิงกายภาพเป็นการทำงานในโลกเสมือนผ่านอินเทอร์เน็ต สำหรับนักแปลอิสระ อินเทอร์เน็ตคือช่องทางหลักหรือ

อาจเป็นเพียงช่องทางเดียวในการติดต่อกับลูกค้า แม้กระทั่งบริษัทรับแปลเองก็อาจอยู่ในโลกเสมือนเพียงอย่างเดียวเพื่อให้บริการแก่ลูกค้าและติดต่อประสานงานกับนักแปลที่ร่วมงาน

(6) ตลาดที่มีความต้องการสูง ลูกค้าในตลาดงานแปลมีความคาดหวังที่เกี่ยวกับงานแปลทั้งในแง่กำหนดส่งงานและคุณภาพของงานแปลที่สูงมาก กรอบการทำงานของ นักแปลสั้นลงจนแทบจะทำได้จริงไม่ได้เนื่องจากจำนวนงานแปลที่เพิ่มขึ้นทุกวัน นักแปลส่วนใหญ่ปฏิเสธงานเหล่านี้ไม่ได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้ ลูกค้ายังใช้เทคโนโลยีบางอย่างเพื่ออำนวยความสะดวกและรักษาความถูกต้อง เช่น การสร้างคลังคำศัพท์หรือฐานข้อมูลสำหรับการแปลให้กับนักแปล ดังนั้น ความคาดหวังด้านคุณภาพของงานแปลและประสิทธิภาพผลจึงสูงขึ้นตาม

2.4.4 เงื่อนไขของนักแปลอิสระในยุคปัจจุบัน

ปฏิเสธไม่ได้ว่านักแปลซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทำหน้าที่ผลิตงานแปลป้อนให้กับตลาดคือหนึ่งในบุคคลที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจากพลวัตการปรับตัวของตลาดและสภาพแวดล้อมด้านการทำงาน

ช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1970 ถึงต้นคริสต์ทศวรรษที่ 1980 นักแปลมักเป็นพนักงานประจำในหน่วยงานรัฐบาลหรือบริษัทเอกชนรายใหญ่ซึ่งมีความมั่นคงและมีเส้นทางอาชีพชัดเจน แต่ปัจจุบัน องค์กรต่าง ๆ ปรับรูปแบบการจ้างพนักงานจากพนักงานประจำให้กลายเป็นพนักงานจ้างชั่วคราวที่มีความชำนาญเฉพาะทางซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจาก BLT ที่บอกว่าผู้ประกอบการอิสระมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีเนื่องจากบริษัทนิยมจ้างพนักงานชั่วคราวจากข้างนอกที่ช่วยทำให้ค่าใช้จ่ายลดลงถึง 60% (BLT) ดังนั้น ในปัจจุบัน นักแปลส่วนใหญ่จึงทำงานอิสระและต้องหาผู้ว่าจ้างด้วยตัวเองท่ามกลางการแข่งขันที่สูง นักแปลอิสระต้องเป็น “พนักงานขาย” พร้อมกับ “ทำงานแปลที่มีความยากเฉพาะทางได้เร็วกว่าคู่แข่ง ผลิตงานออกมาด้วยคุณภาพที่สูงกว่า ในราคาที่ต่ำกว่าและส่งงานที่สมบูรณ์ให้กับลูกค้าในรูปแบบที่สะดวกที่สุด” ด้วยสถานการณ์แบบนี้ นักแปลที่อยู่ในตลาดต้องเผชิญกับความท้าทายหลายทาง เช่น กรอบเวลาในการทำงานที่สั้นเพราะต้องแข่งกับปริมาณงานจำนวนมาก ในขณะที่ต้องรักษาคุณภาพมาตรฐานของงานเอาไว้ อีกทั้ง ภาคสังคมและธุรกิจยังไม่ตระหนักถึงความซับซ้อนและทักษะที่จำเป็นในการทำงานแปล โดยเห็นได้จากการที่ตำแหน่งงาน เช่น เลขานุการได้รับมอบหมายให้ทำงานแปลและนักแปลยังต้องแข่งขันกับคนที่ไม่มีประสบการณ์และนักแปลหน้าใหม่ที่ยินดีรับงานในราคาต่ำเพื่อตัดราคาซึ่งทำให้ชื่อเสียงของวงการนักแปลเสื่อมลงในภาพรวม (Atkinson, 2012)

กล่าวโดยสรุป ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมการแปลจะเติบโตขึ้นทั่วโลกและมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาช่วยให้การแปลสะดวกและมีประสิทธิภาพมากขึ้น นักแปลกลับต้องเรียนรู้และปรับตัวอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ทั้งด้านทักษะการทำงานที่จำเป็น คุณภาพงาน ระยะเวลาทำงานที่สั้น

ขึ้น รวมถึงความท้าทายต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการอาชีพอิสระต้องเผชิญ นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะด้านอาชีพยังไม่อยู่ภายใต้การรับผิดชอบดูแลของนายจ้างหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเหมือนกับที่พนักงานประจำสังกัดองค์กรได้รับ ด้วยสถานการณ์ที่เป็นอยู่นี้ เงื่อนไขในการยืนหยัดอยู่บนอาชีพนี้อย่างเชี่ยวชาญคือการมีความเชื่อมั่นในทักษะและศักยภาพของตนเอง รวมถึงการเรียนรู้อย่างมั่นใจเพื่อปรับตัวรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่กระทบกับการทำงานนี้ (Austermühl, 2001 & Muñoz, 2006 อ้างถึงใน Atkinson, 2012) การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการแปลยุคปัจจุบันช่วยให้เข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระซึ่งย่อมแตกต่างไปจากกระบวนการเรียนรู้ด้านอาชีพในอดีต รวมถึงความท้าทายและการรับมือต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและอยู่รอดทางอาชีพที่มาพร้อมกับเงื่อนไขอุตสาหกรรมที่มีพลวัตสูง

ในหัวข้อต่อไป ผู้วิจัยจะทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการประกอบอาชีพของนักแปลอิสระไทย

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระ ความท้าทายที่ต้องเผชิญภายใต้กระบวนการเรียนรู้และการจัดการรับมือกับความท้าทาย เมื่อพิจารณา ลักษณะและเงื่อนไขการทำงานของนักแปลอิสระในปัจจุบันพบว่า นักแปลอิสระเป็นบุคคลที่ไม่สังกัดองค์กรใด ต้องรับผิดชอบและดำเนินงานหลากหลายหน้าที่ ทั้งหาลูกค้า เสนอราคา แปล ตรวจสอบคุณภาพ ดูแลการเงิน เป็นต้น นักแปลอาจทำงานร่วมกับคนอื่นในลักษณะทีมผ่านการทำงานกับบริษัทแปลหรือทำงานตามลำพังคนเดียวเมื่อรับงานจากลูกค้าโดยตรง นอกจากนี้ นักแปลสามารถเลือกรับงานได้หลายงานพร้อม ๆ กันและลักษณะการทำงานแต่ละชิ้นมีลักษณะการทำงานเป็นโครงการ (Project-Based Work) อีกทั้ง ยังต้องประสบกับความท้าทายหลาย ๆ ด้าน เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการแปล ความจำเป็นในการพัฒนาทักษะในการทำงานที่หลากหลายมากขึ้น การดำเนินและปรับปรุงหลักสูตรการแปลในระบบให้ตอบสนองความต้องการของตลาดให้ทันการไม่อยู่ในสังกัดองค์กรที่สนับสนุนการพัฒนาพนักงานประจำ และลักษณะโดยธรรมชาติของอาชีพนักแปลที่ต้องเรียนรู้ตลอดเวลา ฯลฯ ผู้วิจัยจึงได้เลือกแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้สองแนวคิดที่สอดคล้องกับเงื่อนไขของอาชีพนักแปลอิสระ โดยใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาขั้นต่อไป แนวคิดดังกล่าว ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) และ ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectivism) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.5.1 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning)

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่จัดเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติในชีวิตประจำวันเมื่อผู้เรียนควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง การเรียนรู้มีลักษณะไม่เป็นทางการ ไม่มีโครงสร้างตายตัว เน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และไม่ได้เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษา (Ellinger, 2016) เป็นการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับยุคแห่งข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีซึ่งการศึกษาในระบบ (Formal Education) อาจรองรับได้ไม่หมด อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่และเหมาะสมกับบริบทการทำงาน (Nokdee, 2007) ดังนั้น แนวทางการเรียนรู้แบบนี้จึงสอดคล้องกับผู้ประกอบอาชีพ นักแปลอิสระ

ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนความหมาย กระบวนการเรียนรู้ คุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียนและบริบทการเรียนรู้ ดังนี้

2.5.1.1 ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีคำเรียกหลากหลาย นักวิชาการไทยใช้คำ เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยการนำตนเอง การศึกษาด้วยตนเองและการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เป็นต้น ในขณะที่นักวิชาการต่างประเทศใช้คำเรียกแนวคิดนี้หลากหลายเช่นกัน เช่น Self-Access Learning, Self Instruction, Independent Learning และ Autonomous Learning เป็นต้น ในงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอใช้คำว่า “การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง” (Self-Directed Learning)

แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนี้มีรากฐานจากทฤษฎีการเรียนรู้สายคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) เช่นเดียวกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) และทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory) (Candy, 1991 อ้างถึงใน Nokdee, 2007) ถึงแม้ว่าแนวคิดนี้จะได้รับความนิยมในหมู่นักวิชาการและสถาบันการศึกษาตั้งแต่ช่วง ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา แต่เราเห็นแนวคิดนี้ในเชิงปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยโบราณก่อนหน้านั้นมาก เช่น การศึกษาของนักปรัชญาโบราณที่สำคัญหลายคน ได้แก่ เพลโต ไสเครติส และอริสโตเติล ผู้ล้วนเป็นตัวอย่างของบุคคลที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเองทั้งสิ้น (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2549) แนวคิดนี้เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาและรับผิดชอบตนเองผู้เรียนคือหัวใจสำคัญ แต่การเรียนรู้ลักษณะนี้ไม่ได้ประกอบด้วยผู้เรียนแต่เพียงเท่านั้น ผู้เรียนคนอื่น ๆ และบริบททางสังคมยังมีส่วนในการสร้างและประเมินการเรียนรู้ด้วย (Garrison, 1992 อ้างถึงใน Nokdee, 2007)

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีคำจำกัดความที่กว้างขวางและไม่มีคำจำกัดความใดที่มีความหมายครอบคลุมและได้รับการยอมรับแบบหนึ่งเดียว การเรียนรู้ลักษณะนี้คือ

การเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องรับผิดชอบในการวางแผน ปฏิบัติตามและประเมินประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเอง การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในสถาบันการศึกษาในระบบและนอกระบบ ผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ตามลำพัง แต่สามารถขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือใช้ทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกการเรียนรู้ของตนเองได้ (Ellinger, 2016)

นักวิชาการหลายคนมักเปรียบเทียบแนวคิดนี้กับแนวคิดการเรียนรู้ในยุคก่อนซึ่งเน้นผู้สอนหรือผู้ฝึกอบรมเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Directed Learning) ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ดังเช่น Knowles (1975) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นคนริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยได้รับความช่วยเหลือจากคนอื่นหรือไม่ก็ได้ ระบุความต้องการเรียนรู้ของตนเอง กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ หาแหล่งเรียนรู้ กำหนดกลยุทธ์การเรียนรู้และประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองหรืออาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่น ทั้งนี้ Knowles ได้เปรียบเทียบของค์ประกอบต่าง ๆ ที่แตกต่างกันระหว่างการเรียนรู้ด้วยการนำของครู (Teacher-Directed Learning) หรือที่มักเรียกว่าการศึกษาเด็ก (Pedagogy) และการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) หรือการศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy) ดังนี้

ตารางที่ 2.5

การเปรียบเทียบองค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการนำของครูและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

องค์ประกอบ	การเรียนรู้ด้วยการนำของครู (Teacher-Directed Learning)	การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning)
แนวคิดเกี่ยวกับผู้เรียน	บุคลิกภาพพึ่งพาผู้อื่น	สิ่งมีชีวิตที่สามารถนำตนเองได้มากขึ้นเรื่อย
บทบาทของประสบการณ์การเรียนรู้	ประสบการณ์เรียนรู้มักถูกสร้างขึ้นมากกว่าถูกนำมาใช้	ประสบการณ์เรียนรู้เป็นทรัพยากรในการเรียนรู้
ความพร้อมในการเรียนรู้	แตกต่างกันตามระดับความเป็นผู้ใหญ่	พัฒนาจากหน้าที่และปัญหาในชีวิต
แนวทางการเรียนรู้	เน้นประเด็นการเรียนรู้เป็นหลัก	เน้นงานหรือปัญหาเป็นหลัก
แรงจูงใจ	รางวัลและบทลงโทษภายนอก	รางวัลหรือความสงสัยใคร่รู้จากภายใน

ตารางที่ 2.5

การเปรียบเทียบองค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการนำของครูและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (ต่อ)

องค์ประกอบ	การเรียนรู้ด้วยการนำของครู (Teacher-Directed Learning)	การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning)
บรรยากาศ	มีความเป็นทางการ อำนาจเหนือ การแข่งขันและการตัดสิน	มีความไม่เป็นทางการ การเคารพซึ่งกันและกัน การเห็นร่วม ความร่วมมือร่วมใจและการสนับสนุน
การวางแผน	การวางแผนโดยครูเป็นหลัก	การวางแผนร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียน
การวิเคราะห์ความต้องการเรียนรู้	โดยครูเป็นหลัก	โดยการประเมินร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียน
การตั้งเป้าหมาย	โดยครูเป็นหลัก	โดยการตกลงร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียน
การออกแบบแผนการสอน	การออกแบบตามเนื้อหาในประมวลวิชาตามลำดับความเหมาะสม	การออกแบบตามโครงการการเรียนรู้ตามลำดับความพร้อม
กิจกรรมการเรียนรู้	เทคนิคการถ่ายทอดโดยครู การสั่งงานและการอ่าน	การทำโครงการงานศึกษา การศึกษาด้วยตนเอง เทคนิคการสอนเชิงประสบการณ์
การประเมิน	โดยครูเป็นหลัก	โดยการประเมินร่วมกันด้วยผลการเรียนรู้ที่รวบรวมไว้

Gibbons (2002) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองคือการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสำเร็จหรือการพัฒนาตนเองที่ปัจเจกบุคคลเป็นคนเลือกและพยายามด้วยตนเอง ด้วยวิธีการ สถานการณ์และเวลาใดก็ได้ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้ด้วยการนำของครู ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนทักษะหรือความรู้ของผู้เรียนด้วยการริเริ่มของครู ตั้งแต่การเลือกเนื้อหาในการสอน การนำเสนอบทเรียน การสั่งงานศึกษา กิจกรรมฝึกหัดและการทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ Gibbons ไม่ได้มองว่าการเรียนแบบใดดีกว่าแบบใด แต่มองว่าทั้งสองอย่างมีความสำคัญแตกต่างกัน การเรียนรู้ด้วยการนำของครูเป็นวิธีที่ดีในการนำเสนอความรู้หรือแนวทางปฏิบัติ ในขณะที่การเรียนรู้ด้วยการนำ

ตนเองทำให้ผู้เรียนออกแบบแนวทางการเรียนรู้ รวมถึงพัฒนาทักษะให้เข้ากับบุคลิกภาพและเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต Gibbons เสนอว่าเราไม่จำเป็นต้องเลือกแบบใดแบบหนึ่ง แต่ครูในสถาบันการศึกษาควรทำทนายตนเองให้ปรับบทบาทมาส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนมากขึ้น นอกจากนี้ Gibbons มองว่าการสอนทักษะและสร้างประสบการณ์ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ในการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตคือการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองอย่างประสบความสำเร็จ ดังนั้น ความสำเร็จของครูที่สอนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนไม่จำเป็นต้องพึ่งพาครูอีกต่อไป ครูผู้สอนไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนมีความรักในการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังผลักดันให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จและก้าวหน้าให้ได้มากที่สุด ครูไม่ชี้นำผู้เรียนมาก แต่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำตนเอง ผู้เรียนยังทำงานใกล้ชิดกับผู้เรียนหรือผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ไม่ได้ทำงานเพียงคนเดียวเท่านั้น

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543) อ้างถึงใน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2549) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิตในปัจจุบันและอนาคต เป็นการเรียนรู้ที่ยอมรับความแตกต่างของปัจเจกบุคคล เคารพในศักยภาพและตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยยอมรับว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมที่เปลี่ยนแปลง

นักวิชาการไทยหลายคน (ชัยฤทธิ์ 2541, สมคิด 2538, ทองจันทร์ 2531 อ้างถึงใน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2549) เห็นสอดคล้องกันว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนริเริ่มด้วยตนเอง โดยอาศัยความช่วยเหลือจากคนอื่นหรือไม่ก็ตาม ผู้เรียนระบุความต้องการเรียนรู้ (Learning Need) ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ (Learning Goal) แสวงหาทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning Resource) เลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง (Learning Strategies) และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง (Learning Evaluation)

โดยสรุป การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองคือแนวทางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีอำนาจในการกำหนดความต้องการการเรียนรู้ เป้าหมายการเรียนรู้ กลยุทธ์การเรียนรู้ การตรวจสอบและประเมินการเรียนรู้ของตนเอง โดยอาจเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาหรือภายนอกการศึกษาก็ได้ และผู้เรียนอาจเรียนรู้ตามลำพังหรือร่วมกับคนอื่นและทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ แนวทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของผู้ประกอบอาชีพนักแปลอิสระอย่างยิ่งเพราะเป็นแนวทางการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และเหมาะสมกับบริบทการทำงานที่ต้องรับผิดชอบงานด้วยตัวเองและจำเป็นต้องขนขวายหาความรู้เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมตลอดเวลา

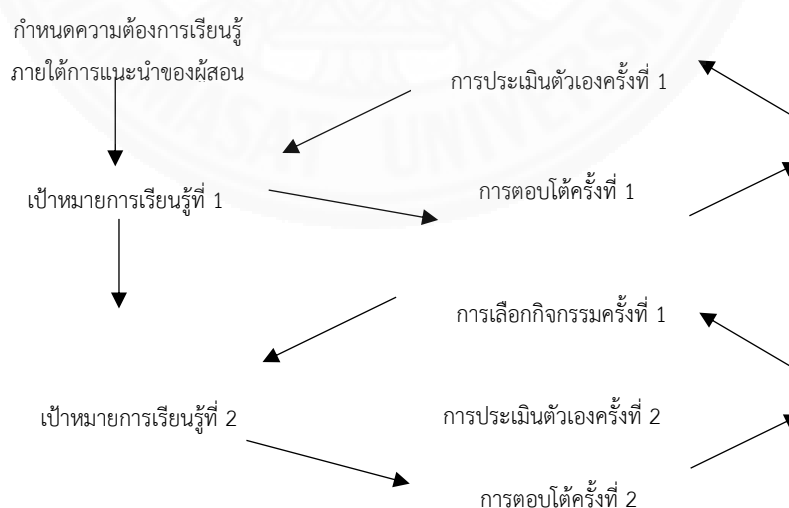
2.5.1.2 กระบวนการของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

นักการศึกษาและนักวิชาการนำเสนอกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้หลากหลายรูปแบบซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มองว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นวิธีการสอนและกลุ่มที่มองว่าเป็นวิธีการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคล (Percival, 1996 ถูกอ้างถึงใน Ellinger, 2004) โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) กระบวนการที่เป็นวิธีการสอน

Knowles (1975) ระบุว่ากระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองประกอบด้วยกระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย อิสรภาพ ความเชื่อใจ การเคารพซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เป็นต้น (2) ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันวางแผนบทเรียน (3) ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดความต้องการการเรียนรู้ (4) ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ (5) ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ (6) ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกิจกรรมตามแผนที่ร่วมกันกำหนดด้วยกัน (7) ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้

สุทธิรัตน์ รุจิเกียรติกำจร (2541) เสนอวงจรกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง 5 ขั้นตอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ภายใต้การดูแลของผู้สอน โดยวงจรนี้จะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ ประกอบด้วย (1) การระบุความต้องการการเรียนรู้ (2) การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ (3) การเลือกกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (4) การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และ (5) การประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง

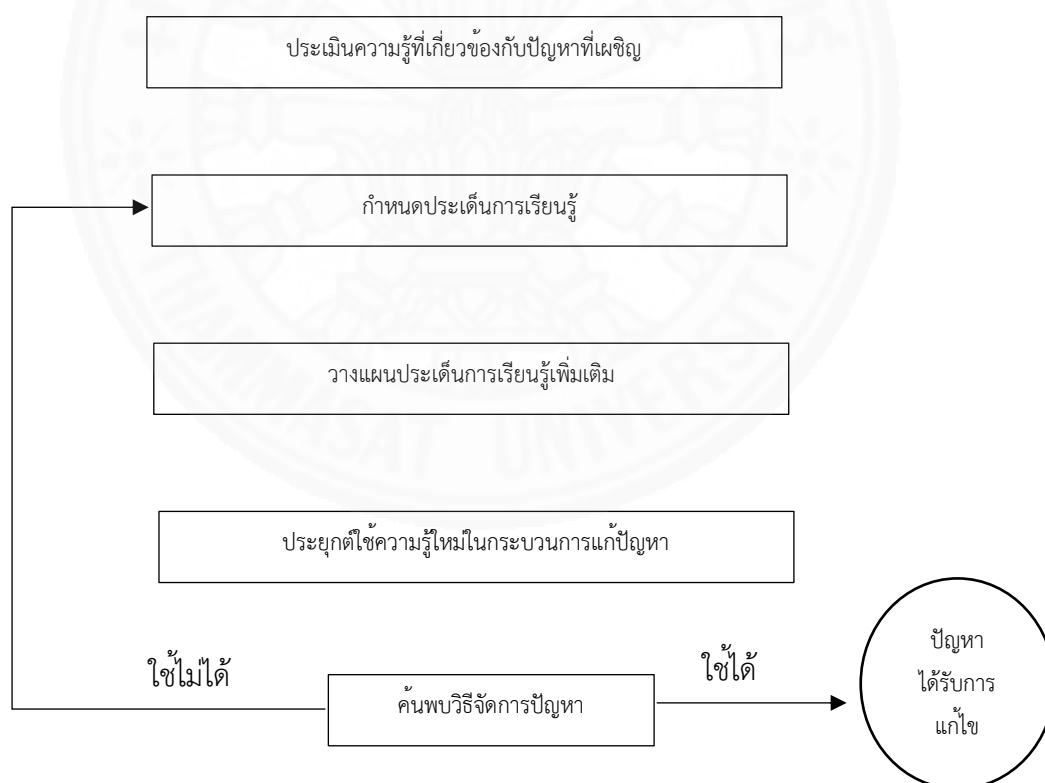
ภาพที่ 2.15 กระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จาก *การผสมผสานการเรียนรู้ด้วยตนเองในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ* โดย สุทธิรัตน์ รุจิเกียรติกำจร. (2541). มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มข. 15(2), (61-70).

(2) กระบวนการที่เป็นวิธีการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคล

กระบวนการเรียนรู้ลักษณะนี้ยึดผู้เรียนเป็นหลักและไม่ยึดติดกับการพึ่งพาผู้สอน

Candy (1991, อ้างถึงใน Nokdee 2007) เสนอกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ไม่พึ่งพาผู้สอน อันได้แก่ (1) การวางแผนสิ่งที่ต้องเรียน (2) การกำหนดความต้องการการเรียนรู้ (3) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (4) การทำแผนการเรียนรู้ (5) การดำเนินการตามแผนการเรียนรู้ และ (6) การประเมินความสำเร็จของการเรียนรู้

Hmelo & Line (2000, อ้างถึงใน Nokdee, 2007) เสนอกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองซึ่งเป็นกระบวนการที่ตั้งต้นมาจากการพยายามแก้ปัญหาที่เผชิญในชีวิตการทำงานและชีวิตทั่วไป ได้แก่ (1) การประเมินข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เผชิญ (2) การสร้างประเด็นการเรียนรู้ (3) การพัฒนาและสร้างแผนปฏิบัติงานสำหรับประเด็นการเรียนรู้ (4) การนำความรู้ใหม่ไปใช้กับกระบวนการแก้ปัญหา และ (5) การพิจารณาว่าปัญหาถูกค้นพบและได้รับการแก้ไขหรือไม่

ภาพที่ 2.16 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดย Hmelo & Line (2000) อ้างถึงใน *Self-Directed Learning among Thai Nurses in Clinical Practice. (Doctoral Thesis)* โดย โน Nokdee, S. (2007). Victoria University, Faculty of Art, Education and Human development.

Tough (1971 & 1979 อ้างถึงใน Ellinger 2004) กล่าวว่าการเรียนรู้คือ ความพยายามในการได้รับความรู้ ทักษะหรือการเปลี่ยนแปลงที่ใช้เวลาอย่างน้อย 7 ชั่วโมงและ 70% ของกระบวนการเรียนรู้ได้รับการวางแผนโดยผู้เรียนไว้ก่อน ประกอบด้วย 13 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ตัดสินใจว่าทักษะและความรู้ใดที่ต้องการเรียน (2) ตัดสินใจเลือกกิจกรรม วิธีการ ทรัพยากรหรือ อุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้ (3) ตัดสินใจเลือกสถานที่เรียน (4) ตั้งกำหนดเวลาหรือเป้าหมาย (5) ตัดสินใจเวลาที่จะเริ่มกระบวนการเรียนรู้ (6) ตัดสินใจความเร็วของกระบวนการเรียนรู้ (7) ประเมินระดับความรู้และทักษะหรือความก้าวหน้าในการได้ความรู้และทักษะที่ต้องการ (8) ระบุ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้หรือมิติที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้ไม่มีประสิทธิภาพ (9) หา ทรัพยากร อุปกรณ์หรือสถานที่ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ (10) การเตรียมหรือปรับห้องหรือพื้นที่สำหรับการ เรียนรู้ (11) เตรียมงบประมาณที่จำเป็นสำหรับการใช้ทรัพยากรบุคคลหรือไม่ใช้บุคคลสำหรับการ เรียนรู้ (12) หาเวลาสำหรับการเรียนรู้และ (13) เพิ่มแรงจูงใจในกระบวนการเรียนรู้แต่ละขั้น

Garrison (1992, อ้างถึงใน Nokdee 2007) เสนอกระบวนการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองในอีกมิติหนึ่งซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้านที่สอดคล้องกัน ได้แก่ (1) การ จัดการตนเอง (Self-Management) คือการควบคุมปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ และการประยุกต์และใช้เป้าหมายการเรียนรู้ การจัดการทรัพยากรการเรียนรู้และการสนับสนุน รวมถึงการประเมินผลการเรียนรู้ (2) การตรวจสอบตนเอง (Self-Monitoring) คือกระบวนการทาง ปัญญาและอภิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในการสร้างความหมายของปัจเจกบุคคลซึ่ง รวมถึงการพิจารณาแนวทางการเรียนรู้ การตระหนักถึงและสามารถวางแผนและปรับเปลี่ยน เป้าหมายและกิจกรรมการเรียนรู้ได้ และ (3) แรงจูงใจ (Motivation) หมายถึงแรงจูงใจที่ผู้เรียนใช้ ริเริ่มและรักษาการเรียนรู้

สำหรับการศึกษาระบบการเรียนรู้ของนักแปลอิสระ ผู้วิจัยจะเน้นที่ กระบวนการกลุ่มที่สองที่เป็นวิธีการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคลเนื่องจากนักแปลส่วนใหญ่ไม่ได้ผ่านหรือ กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรการแปลที่มีผู้สอนในระบบการศึกษาเป็นผู้จัดการเรียนรู้ให้ แต่นักแปลต้อง เรียนรู้การทำงานด้วยตัวเองในสภาพแวดล้อมการทำงานจริงเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ ของแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองแบบเน้นปัจเจกบุคคลจึงมีความสอดคล้องมากกว่า

2.5.1.3 คุณลักษณะส่วนตัวของผู้เรียน

นอกจากวรรณกรรมที่พูดถึงกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเอง นักวิชาการจำนวนมากเสนอคุณลักษณะของผู้เรียนตามแนวคิดนี้

Oddi (1987, อ้างถึงใน Nokdee, 2007) ระบุว่าคุณลักษณะของผู้ที่ เรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างต่อเนื่องแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) แรงขับเชิงรุกและแรงขับเชิง

ตอบสนอง ผู้เรียนที่มีแรงขับเคลื่อนที่มีความสามารถในการควบคุมตนเอง มั่นใจและมองเห็นศักยภาพของตนเอง ผู้เรียนเหล่านี้จะริเริ่มเรียนรู้ด้วยตนเองก่อน ในขณะที่ผู้เรียนที่มีแรงขับเคลื่อนตอบสนองมักเลิกเรียนเมื่อเผชิญกับปัญหาระหว่างกระบวนการและมักไม่เชื่อมั่นในตนเอง (2) การเปิดโอกาสในการเรียนรู้และการปิดกั้นโอกาสในการเรียนรู้ ผู้เรียนที่เปิดกว้างต่อโอกาสในการเรียนรู้มักเปิดกว้างให้กับแนวคิดหรือกิจกรรมใหม่ ๆ สามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงหรือความไม่คลุ้มเครือได้ ผู้เรียนที่ปิดตัวเองต่อโอกาสในการเรียนรู้ปรับตัวไม่ได้ กลัวความล้มเหลวและมักหลีกเลี่ยงกิจกรรมหรือแนวคิดใหม่ ๆ (3) ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้และความไม่ฝักใฝ่เรียนรู้ ผู้เรียนที่มุ่งมั่นต่อการเรียนรู้จะมีทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ผู้เรียนที่เพิกเฉยหรือรังเกียจการเรียนรู้มักมีทัศนคติเชิงลบ

สมคิด (2531, อ้างถึงใน สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน 2549) กล่าวว่าลักษณะของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองควรมีลักษณะดังนี้ ผู้เรียนสมัครใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ได้ถูกบังคับ ผู้เรียนคือแหล่งข้อมูลของตนเอง (Self-Resourceful) นั่นคือผู้เรียนเป็นผู้ระบุสิ่งที่ต้องการเรียน กำหนดเป้าหมาย วิธีการเรียนและวิธีประเมินผล รวมถึงสามารถจัดการความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้วยตนเอง รับรู้ความสามารถของตนเอง และรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้เรียนที่ดี ผู้เรียนรู้วิธีการที่จะเรียน นั่นคือรู้ว่าขั้นตอนการเรียนรู้ของตนเองเป็นอย่างไร

Candy (1991, อ้างถึงใน สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน, 2549) กล่าวว่าผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีลักษณะดังนี้ ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มในการวิเคราะห์และประเมินความต้องการเรียนรู้ของตนเอง อาจได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้ ผู้เรียนเลือกแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสมหรืออาจหากทรัพยากรอื่นที่ไม่ต้องเรียนรู้ด้วยตนเองก็ได้ ผู้เรียนสามารถพัฒนาเกณฑ์ในการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนรู้จักซักถามเหตุผลของกฎกระบวนการ หลักการหรือสมมติฐานที่ได้รับการยอมรับโดยปริยาย ผู้เรียนสามารถปฏิเสธและไม่ยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นต้องการถ้าเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ ผู้เรียนตระหนักในทางเลือกด้านกลยุทธ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ของตนเอง ผู้เรียนทบทวนกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและปรับกลยุทธ์การเรียนรู้ของตนเองเพื่อเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ผู้เรียนพิจารณาเป้าหมายและแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ปราศจากความกดดันจากผู้อื่น ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจในความเป็นไปได้ต่าง ๆ จนสามารถอธิบายให้ผู้อื่นได้ ผู้เรียนสามารถสร้างกรอบแนวคิดได้ชัดเจนเป็นอิสระและสามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดเมื่อมีเหตุผล ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้นและสม่ำเสมอ โดยไม่ต้องพึ่งการเสริมแรงหรือรางวัลจากผู้อื่น ผู้เรียนรู้จักค่านิยมและความสนใจของตนเอง ผู้เรียนเต็มใจและสามารถยอมรับแนวคิดอื่น ๆ ที่ถูกต้องได้ สามารถเผชิญอุปสรรค การต่อต้านและการวิจารณ์เป้าหมายของตนเองโดยไร้โทสะ ผู้เรียนสามารถประเมินข้อบกพร่องและข้อจำกัดของตนเองได้

Skager (1978, อ้างถึงใน สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน, 2549) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้เรียนด้วยการนำตนเอง 7 ลักษณะ ได้แก่ (1) การเป็นผู้ยอมรับตนเอง (Self-Acceptance) คือผู้ที่มีเจตคติเชิงบวกต่อตนเอง (2) การเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้ (Planfulness) คือผู้ที่รู้ความต้องการการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งเป้าหมายที่สอดคล้องกับความต้องการนั้น และวางแผนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพที่ให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ (3) การเป็นผู้มีแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) คือการเรียนรู้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก เช่น รางวัล การทำโทษ ตำแหน่งหรือคุณวุฒิ (4) การเป็นผู้ประเมินตนเอง (Internalized Evaluation) คือการสามารถประเมินตนเองว่าเรียนได้ดี (5) การเป็นผู้เปิดกว้างต่อประสบการณ์ (Openness to Experience) สนใจใคร่รู้ อดทนต่อความคลุมเครือ ความยุ่งยากซับซ้อน สนุกในการเรียน (6) การเป็นผู้มีความยืดหยุ่น (Flexibility) คือสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้เมื่อไม่ประสบความสำเร็จ รู้จักสำรวจปัญหา ถ้าวัดลองผิดลองถูก โดยไม่เลิกล้มความตั้งใจในการเรียนรู้ (7) การเป็นผู้มีความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy)

Guglielmino (1997, อ้างถึงใน สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน, 2549) พูดถึงคุณลักษณะของผู้ที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ดังนี้ การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ การมีมโนคติของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ การมีความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ การมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ความรักการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ การมองอนาคตในแง่ดี และความสามารถในการใช้ทักษะทางการศึกษาขั้นพื้นฐานและทักษะการแก้ปัญหา

2.5.1.4 บริบทการเรียนรู้

เนื่องจากรรณกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่ผ่านมาเน้นการศึกษาผ่านมิติด้านกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะส่วนตัวของผู้เรียน สิ่งที่ยังขาดไปในวรรณกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองคือการศึกษาการใช้หลักการนี้ในบริบทการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน Song & Hill (2007) เสนอกรอบแนวคิดสำหรับทำความเข้าใจการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในบริบทสิ่งแวดล้อมแบบออนไลน์ โดยนำเอาแนวคิดที่เน้นคุณลักษณะส่วนตัวของผู้เรียนและกระบวนการที่เสนอโดยนักวิชาการก่อนหน้านี้เป็นหลัก และเพิ่มมิติที่เป็นบริบทของปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ โดยให้ความหมายของบริบทไว้ว่าเป็นปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนซึ่งแบ่งเป็น

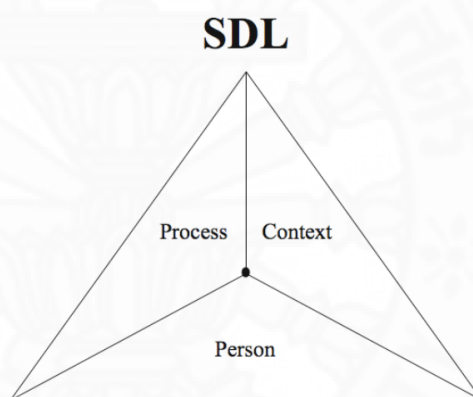
ปัจจัยด้านการออกแบบ (Design) ประกอบด้วยทรัพยากร โครงสร้าง และธรรมชาติของกิจกรรมการเรียนรู้ในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจถูกกำหนดโดยธรรมชาติของบริบทนั้น ๆ หรือกำหนดโดยผู้สอน เช่น บริบทการเรียนรู้ออนไลน์มีลักษณะที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ “ทุกเวลา

และทุกที่” ฯลฯ ปัจจัยนี้ยังเป็นตัวกำหนดระดับการนำตนเองที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีในการเรียนรู้ในบริบทที่แตกต่างกัน

ปัจจัยด้านการสนับสนุน (Support) อาจมาจากความคิดเห็นจากผู้สอน การทำงานร่วมกันหรือการสื่อสารกับผู้เรียนคนอื่น ๆ

ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาระบบการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นมีประโยชน์ต่อการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระเนื่องจากบริบทการทำงานที่เปลี่ยนไปของอาชีพนี้คือที่มาหลักของความจำเป็นในการศึกษาประเด็นนี้

เมื่อพิจารณาแนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้คุณลักษณะส่วนตัว และบริบทการเรียนรู้ Tullier (2011) เสนอว่าผู้ที่เรียนรู้ได้ดีตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจะต้องมีความสมดุลทั้ง 3 ด้านตามรูปแบบด้านล่าง

ภาพที่ 2.17 สมดุล 3 ด้านของแนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จาก *SDL Emerging Trends and Themes* โดย Tullier, D., 2011, Retrieved from <http://sdlearning.pbworks.com/w/page/1899143/SDL%20Emerging%20Trends%20and%20Themes>

จากการศึกษาวรรณกรรม ผู้วิจัยจะนำกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นแกนหลักในการศึกษาการเรียนรู้ของนักแปลอิสระ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

- (1) ความต้องการเรียนรู้
- (2) ทฤษฎีการเรียนรู้
- (3) วิธีการเรียนรู้

2.5.1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ถึงแม้ว่าจะมีการนำแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมาปรับใช้กับหลักสูตรการสอนในหลาย ๆ สาขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรการสอนภาษาต่างประเทศ แต่ยังไม่ค่อยพบในการเรียนการสอนวิชาแปล งานวิจัยของ Zhong (2008) ศึกษาการออกแบบ ดำเนินการ และผลลัพธ์ของการนำวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) มาประยุกต์กับหลักสูตรการสอนวิชาการแปล โดยทำการศึกษานักเรียนจำนวน 4 คนด้วยการสังเกตอย่างต่อเนื่อง การจดบันทึก ศึกษาความคิดเห็นที่นักเรียนมีต่อการเรียนการสอนแบบนี้และความเชื่อมโยงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแปล ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการเรียนรู้แบบนี้สามารถประยุกต์สำหรับการฝึกฝนความเชี่ยวชาญด้านการแปลได้อย่างดีและเป็นวิธีที่นำไปให้ผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ กำหนดวิธีการเรียนรู้และเวลาในการเรียนรู้ของตนเองได้สำเร็จ แนวทางนี้มีประสิทธิภาพเมื่อมีการตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดี มีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในเชิงรุก ได้รับการสนับสนุนและผู้เรียนมีความรับผิดชอบตนเอง สุดท้ายคือผู้เรียนชอบการเรียนรู้รูปแบบนี้

แนวทางการสอนวิชาแปลทางเลือกสำหรับสภาพแวดล้อมทางอาชีพที่เปลี่ยนไปของนักแปลคือการสอนให้ผู้เรียน “รู้จักตัวเองดีขึ้น สอนให้รู้จักวิธีและจัดการความสามารถของตนเอง การบริหารจัดการงานเพื่อผลิตงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด การหาความช่วยเหลือ การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ และพัฒนาทักษะที่มีอยู่เดิม” หรือการเปลี่ยนการสอนที่เน้นเทคนิคเป็นศูนย์กลาง (Technique-Centered Teaching) มาเป็นการสอนที่เน้นนักแปลเป็นศูนย์กลาง (Translator-Centered Teaching) ดังนั้น “การเรียนรู้ด้วยตนเอง (SDL) เป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่เน้นนักแปลเป็นศูนย์กลางอย่างเป็นธรรมชาติ”

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยตระหนักว่าการศึกษาระบบการเรียนรู้ของนักแปลอิสระต้องเกี่ยวข้องกับบริบทการทำงานโดยรวม ดังนั้น การพิจารณาทั้งกระบวนการ คุณลักษณะส่วนตัวและบริบทของการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงมีประโยชน์ต่อการศึกษาคั้งนี้

2.5.2 ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectivism)

หนึ่งในเหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาระบบการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยมาจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะการทำงานของนักแปลในยุคปัจจุบันที่ได้รับอิทธิพลจากเทคโนโลยีและระบบโลกาภิวัตน์ ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ลักษณะการทำงานของนักแปลยุคปัจจุบันเน้นการทำงานติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวนมากผ่านเครื่องมือหรืออุปกรณ์ดิจิทัลมากมายที่ช่วยให้การแปลมีประสิทธิภาพและดำเนินการได้รวดเร็วขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ร่วมสมัยที่สุดและเกิดขึ้นเพื่ออธิบายการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันคือทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectivism)

ของ George Siemens ผู้วิจัยจึงจะนำทฤษฎีนี้มาใช้ทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพ นักแปลอิสระในยุคปัจจุบัน ทั้งลักษณะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่าง เครือข่ายต่าง ๆ

เมื่อ 20 ปีที่ผ่านมา เทคโนโลยีได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีการใช้ชีวิต การสื่อสาร และการเรียนรู้ของเราใหม่ จนกระทั่งทฤษฎีที่มีอยู่เดิมไม่สามารถอธิบายบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ เพียงพออีกต่อไป ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ทฤษฎีการเรียนรู้ กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) Siemens (2004) สรุป ข้อจำกัดของทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม ดังนี้

การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) เช่น ชุมชนนักปฏิบัติ เครือข่าย การเรียนรู้ส่วนบุคคล การเรียนรู้จากการทำงาน ฯลฯ มีความสำคัญมากกว่าการศึกษาในระบบ เนื่องจากคนจำนวนมากจะต้องเรียนรู้เพื่อทำงานในสายงานต่าง ๆ ที่หลากหลายตลอดทั้งชีวิต นอกจากนี้ การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและแยกออกจากกิจกรรม ทางการทำงานไม่ได้

ในสมัยก่อน การศึกษาในระบบอาจเพียงพอสำหรับเตรียมพร้อมให้คนออกไป ทำงานตลอดชีวิต แต่ปัจจุบัน “ครึ่งชีวิตของความรู้” หรือระยะเวลาตั้งแต่การเกิดขึ้นของชุดความรู้ จนกระทั่งความรู้นั้นล้าสมัยและมีระยะสั้นลงมาก ประกอบกับความรู้มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าใน ทศวรรษที่ผ่านมาและจะเพิ่มขึ้นสองเท่าทุก ๆ 18 เดือนตามสถิติของ American Society of Training and Documentation

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม รวมถึงทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชื่อว่าการเรียนรู้เป็น กระบวนการที่สร้างขึ้นทางสังคมและความรู้เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ไม่ได้พูดถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ภายนอกหรือภายในองค์กร เช่น การเรียนรู้ที่ถูกเก็บหรือควบคุมโดยเทคโนโลยี เป็นต้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้มากกว่าคุณค่า ของสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เพราะในสมัยที่ความรู้ยังมีจำนวนไม่มาก การประเมินคุณค่าของสิ่งที่เลือก เรียนรู้นั้นมักเกิดจากความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียน แต่เมื่อความรู้มีจำนวนเพิ่มพูนขึ้นมหาศาล การ ประเมินความรู้ก่อนที่จะเริ่มเรียนกลายเป็นเรื่องสำคัญ

องค์กรและปัจเจกบุคคลคือสิ่งมีชีวิตที่เรียนรู้ (Learning Organism) ดังนั้น เรา จึงต้องการทฤษฎีที่อธิบายความเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลและองค์กรเรียนรู้

เทคโนโลยีได้เข้ามาทำหน้าที่แทนกระบวนการต่าง ๆ ที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการเรียนรู้ เช่น การประมวลผลข้อมูลด้วยปัญญา ฯลฯ ดังนั้น คำถามที่ว่า “การเรียนรู้อย่างไร” (Know-How) และ “การเรียนรู้อะไร” (Know-What) ไม่สำคัญเท่า “การเรียนรู้ที่ใด” (Know-Where) หรือการรู้ว่าต้องหาความรู้ที่ไหน

เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีผู้เสนอทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectivism) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล ถึงแม้ว่านักวิชาการหลายคนยังถกเถียงกันอยู่ว่าทฤษฎีการเชื่อมโยงจัดเป็น “กระบวนทัศน์” หรือ “ทฤษฎี” ใหม่ได้หรือไม่ (Conradie, 2014) แต่ก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการศึกษาและสำรวจต่อไป (Craig)

2.5.2.1 หลักการและความหมาย

ทฤษฎีการเชื่อมโยงได้รับการเสนอขึ้นครั้งแรกโดย George Siemens ในฐานะที่เป็นทฤษฎีการเรียนรู้แห่งโลกดิจิทัลและจัดเป็นหนึ่งในทฤษฎีหมวดการเรียนรู้แบบเครือข่าย (Networked Theories of Learning) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นเพื่อรองรับลักษณะขององค์ความรู้ในยุคปัจจุบันที่มีอายุสั้นและเกิดขึ้นใหม่ทุกวันและทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน (วาสนา สังข์พุ่ม, 2554) รวมถึงอธิบายการเรียนรู้ในยุคที่การเก็บ การประมวลผลและการดึงข้อมูลมาใช้เป็นหน้าที่ของอุปกรณ์ต่าง ๆ และการเชื่อมโยงของเครือข่าย (Craig)

ทฤษฎีการเชื่อมโยงอธิบายว่าการเรียนรู้สามารถเกิดได้ทุกสถานที่และทุกเวลาด้วยการบูรณาการเชื่อมโยงกับเครือข่ายของสิ่งต่าง ๆ ที่ซับซ้อน การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดจากการแลกเปลี่ยนความรู้ การแสดงความคิดเห็น หรือการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีความสนใจร่วมกันในชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (วาสนา สังข์พุ่ม, 2554) อย่างที่ Siemens (2004) กล่าวว่า “จุดเริ่มต้นของทฤษฎีการเชื่อมโยงเกิดขึ้นจากปัจเจกบุคคล ความรู้ส่วนตัวของปัจเจกบุคคลเกิดจากเครือข่ายภายในองค์กรหรือสถาบันซึ่งส่งความรู้กลับสู่เครือข่ายและปัจเจกบุคคลตามลำดับ วงจรการพัฒนาความรู้ (จากระดับบุคคล เครือข่ายและองค์กร) ทำให้ผู้เรียนตามทันความรู้ในสาขาของตนเองทันด้วยการเชื่อมโยงที่พวกเขาสร้าง”

การเรียนรู้คือกระบวนการสร้างเครือข่ายปมหรือโหนด (node) ซึ่งหมายถึงหน่วยภายนอกที่เราใช้สร้างเครือข่ายซึ่งอาจหมายถึงบุคคล องค์กร ห้องสมุด เว็บไซต์ หนังสือ บทความ ฐานข้อความหรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การเรียนรู้เกิดทั้งภายนอกและภายในตัวผู้เรียน นั่นคือผู้เรียนเชื่อมโยงและสร้างข้อมูลรู้ผ่านการเชื่อมโยงกับปมเครือข่ายภายนอกเพื่อรับและเชื่อมต่อกับความรู้ที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา พร้อมกับกับที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภายในสมองในขณะที่พยายามเชื่อมโยงและทำความเข้าใจความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับ ปมต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมและปมที่เสื่อมคุณค่าจะเริ่มอ่อนแอและหลุดจากเครือข่ายไป ดังนั้น ผู้เรียนควรพัฒนาตัวเองเพื่อสร้างเครือข่ายผ่านทางทรัพยากรและเครื่องมือออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงความรู้ที่ทันสมัยที่สุดในยุคที่ความรู้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Siemens, 2006)

เครือข่ายสังคม (Social Network) ที่ว่าประกอบด้วยแหล่งรวม (Hub) ของผู้คน que เชื่อมโยงกันอย่างดีเพื่อส่งเสริมและรักษาการเคลื่อนไหวของความรู้ระหว่างคนในแหล่งรวม

ความรู้ที่อยู่ในฐานข้อมูลจึงจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับบุคคลให้ถูกที่ถูกเวลาเพื่อรักษาการไหลของข้อมูล (Information Flow) ที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพขององค์กร (Siemens, 2004) ลักษณะของเครือข่ายความรู้ที่เชื่อมโยง (Connective Knowledge Network) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเชื่อมโยงประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ (1) ความหลากหลาย คือการรวมตัวของความคิดเห็นที่หลากหลายที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (2) อำนาจของบุคคลคือการที่ปัจเจกบุคคลสามารถถ่ายทอดความรู้และความเชื่อของตนเองอย่างเป็นอิสระและไม่ขึ้นกับหน่วยงานภายนอกใด (3) การมีปฏิสัมพันธ์คือความรู้ที่เกิดขึ้นในเครือข่ายเกิดจากการแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย ไม่ได้เป็นเพียงการรวบรวมความรู้เท่านั้น (4) ความเปิดเผยคือกลไกที่ทำให้สมาชิกสามารถสื่อสารความรู้ ความคิดเห็นหรือทัศนคติอย่างเปิดเผยต่อสมาชิกในเครือข่ายคนอื่น ๆ (Siemens, 2006)

ทฤษฎีการเชื่อมโยงมีพื้นฐานมาจากการผสมผสานของหลักการด้านความโกลาหล (Chaos) เครือข่าย (Network) ความซับซ้อนและทฤษฎีองค์การบริหารตนเอง (Self-Organization) การเรียนรู้คือกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใต้สิ่งแวดล้อมอันคลุมเครือของส่วนประกอบหลักที่เคลื่อนไหวและไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของปัจเจกบุคคลทั้งหมด การเรียนรู้ (ซึ่งถูกนิยามว่าความรู้ที่สามารถนำไปใช้การได้) สามารถดำรงอยู่ภายนอกตัวเรา (ภายในองค์กรหรือฐานข้อมูล) และเน้นการเชื่อมโยงกับชุดข้อมูลที่มีความชำนาญเฉพาะ และการเชื่อมโยงที่ทำให้เราเรียนรู้ได้มากขึ้นมีความสำคัญกว่าสถานะของความรู้ในปัจจุบันขณะ ทักษะในการแยกแยะระหว่างข้อมูลที่จำเป็นและไม่จำเป็น รวมถึงทักษะในการประเมินความสมเหตุสมผลของการตัดสินใจในอดีตเมื่อความรู้เปลี่ยนไปก็เป็นสิ่งสำคัญ (Siemens, 2004)

Siemens (2004) ได้สรุปหลักการของทฤษฎีความเชื่อมโยงไว้ว่าเป็นการเรียนรู้และความรู้ที่เกิดจากความคิดเห็นอันหลากหลาย เป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างปมหรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาจอยู่ในอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ไม่ใช่มนุษย์ ความสามารถในการเปิดรับความรู้เพิ่มเติมสำคัญกว่าความรู้ที่มีอยู่แล้วในตัว การดูแลรักษาการเชื่อมโยงจำเป็นต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ความสามารถในการมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างสาขาความรู้ ความคิดเห็น และแนวคิดคือทักษะหลักในการเรียนรู้ ความรู้ที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันที่สุดคือจุดประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชื่อมโยง สุดท้าย การตัดสินใจเป็นกระบวนการเรียนรู้ในตัวเอง การเลือกสิ่งที่จะเรียนรู้และความหมายของข้อมูลที่เข้ามาถูกมองผ่านการรับรู้สภาพความเป็นจริงของผู้เรียน ความรู้ที่ถูกต้องในปัจจุบันอาจไม่ถูกต้องในอนาคตหากข้อมูลเปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ Siemens (2009) ยังได้เปรียบเทียบองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของทฤษฎีการเรียนรู้หลัก ๆ เพื่อให้เห็นความชัดเจนของทฤษฎีนี้มากขึ้น ดังนี้

ตารางที่ 2.6

การเปรียบเทียบคุณลักษณะของทฤษฎีการเรียนรู้หลัก

คุณลักษณะ	ทฤษฎีการเรียนรู้ กลุ่มพฤติกรรม นิยม (Behaviorism)	ทฤษฎีการ เรียนรู้กลุ่ม พุทธินิยม (Cognitivism)	ทฤษฎี คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism)	ทฤษฎี การเชื่อมโยง (Connectivism)
การเกิดขึ้น ของการ เรียนรู้	กล่อดำ ซึ่งเน้น การสังเกต พฤติกรรมของ ผู้เรียนที่แสดง ออกมาให้เห็น	การเรียนรู้ เกิดขึ้นอย่างมี แบบแผน โครงสร้างเหมือน การประมวลผล ข้อมูลของ คอมพิวเตอร์	ผู้เรียนแต่ละคนให้ ความหมายการ เรียนรู้ของตนเอง	การเรียนรู้กระจาย อยู่ในเครือข่ายที่ สนับสนุนด้วย เทคโนโลยีและ กลุ่มสังคม ความรู้ เกิดจากการ ตีความและสังเกต รูปแบบ
ปัจจัยที่มี อิทธิพล	การเสริมแรงและ การลงโทษ สิ่งเร้า	แบบแผนความรู้ และ ประสบการณ์ที่มี อยู่เดิม	การมีส่วนร่วมและ การเข้าร่วมกิจกรรม ทางวัฒนธรรมและ สังคม	ความหลากหลาย ของเครือข่าย ความแข็งแรงของ การเชื่อมโยงและ บริบทแวดล้อม
บทบาทของ ความจำ	ความจำฝังอยู่กับ ประสบการณ์ที่ เกิดขึ้นซ้ำ ๆ โดย การให้รางวัลและ การลงโทษมี อิทธิพลต่อการ สร้างความจำมาก ที่สุด	การเข้ารหัส การ จัดเก็บและการ ดึงข้อมูล	ความรู้ที่มีอยู่เดิม ผสมกับบริบท ใหม่ ๆ	ความจำมีรูปแบบ ที่ผันแปรอยู่เสมอ ตามสภาวะ ปัจจุบันใน เครือข่ายที่ดำรง อยู่

ตารางที่ 2.6

การเปรียบเทียบคุณลักษณะของทฤษฎีการเรียนรู้หลัก (ต่อ)

คุณลักษณะ	ทฤษฎีการเรียนรู้ กลุ่มพฤติกรรม นิยม (Behaviorism)	ทฤษฎี การเรียนรู้กลุ่ม พุทธินิยม (Cognitivism)	ทฤษฎี คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism)	ทฤษฎี การเชื่อมโยง (Connectivism)
ลักษณะของ การ แลกเปลี่ยน ความรู้	การตอบสนองต่อ สิ่งเร้า	การคัดลอกองค์ ความรู้ของ “ผู้รู้”	การขัดเกลาทาง สังคม	การเชื่อมโยงหรือ เพิ่มปม การขยาย ของเครือข่าย (ทางสังคม/ ความคิด/ชีววิทยา)
ประเภทของ การเรียนรู้	การเรียนรู้ฐาน กิจกรรม	การให้เหตุผล วัตถุประสงค์การ เรียนรู้ที่ชัดเจน การแก้ปัญหา	มีความคลุมเครือ ภายในสังคม	การเรียนรู้ที่ ซับซ้อน เปลี่ยนแปลง รวดเร็ว แหล่ง ความรู้หลากหลาย

2.5.2.2 การวิพากษ์ทฤษฎี

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีการเชื่อมโยงเป็นทฤษฎีใหม่และยังอยู่ในขั้นพัฒนา จึงได้รับความสนใจและคำวิพากษ์วิจารณ์จากนักการศึกษาค่อนข้างมาก (Craig) นักวิชาการหลายคน มองว่าทฤษฎีการเชื่อมโยงยังไม่สามารถจัดเป็นทฤษฎีได้ Pløen Verhagen (2006 อ้างถึงใน Siemens, 2009) วิจารณ์ว่าทฤษฎีนี้ยังไม่มีหลักการที่เพียงพอที่จะเรียกว่าเป็นทฤษฎีซึ่งสอดคล้องกับ Verhagen (2006 อ้างถึงใน Craig) ที่มองว่าทฤษฎีนี้เป็นเพียงชุดทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 เท่านั้น เพราะไม่ได้อธิบายวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์หรือลักษณะธรรมชาติของความรู้ นอกจากนี้ เขายังวิจารณ์ว่าความรู้ไม่สามารถดำรงอยู่ในอุปกรณ์เครื่องมือเพื่อตอบโต้ Siemens (2005) ที่บอกว่า “การเรียนรู้สามารถดำรงอยู่ภายนอกตัวเรา” Duke, Harper & Johnson (2013) กล่าวว่าการศึกษาอย่างมีแบบแผนโครงสร้างด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีอยู่ยังมีความจำเป็นต่อการได้รับความรู้หลัก ๆ ในแต่ละสาขา และทฤษฎีการเชื่อมโยงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสอนมากกว่าเป็นทฤษฎีในตัวเอง นอกจากนี้ Craig วิจารณ์ว่ายังไม่เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างทฤษฎีนี้และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ยังมีคำถามที่ ทฤษฎีนี้ยังตอบไม่ได้ เช่น ความแตกต่างระหว่างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ของเครือข่าย

นักวิจารณ์คนอื่น ๆ ยังมีคำถามและมองว่าทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมสามารถอธิบายการเรียนรู้ในปัจจุบันที่เชื่อมโยงถึงกันด้วยเทคโนโลยีได้อยู่แล้ว (Bill Kerr 2007 อ้างถึงใน Siemens, 2009) ในขณะที่ Curtis Bonk (Siemens, 2009) มีคำถามว่าทฤษฎีการเชื่อมโยงควรถูกจัดเป็นทฤษฎีการเรียนรู้แบบทั่วไปที่มีรากมาจากจิตวิทยาหรือควรจัดเป็นหลักการเรียนรู้เชิงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามากกว่า

2.5.2.3 การประยุกต์ใช้ทฤษฎี

ถึงแม้ว่าทฤษฎีการเชื่อมโยงถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการในแง่ของความเหมาะสมของการเป็นทฤษฎีใหม่ แต่ทฤษฎีนี้ได้สร้างกรอบแนวคิดสำคัญที่นักวิชาการคนอื่น ๆ นำไปศึกษา ประยุกต์และต่อยอดเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลในปัจจุบัน รวมถึงทำให้นักการศึกษาได้กลับมาทบทวนและอภิปรายเกี่ยวกับการศึกษาในยุคดิจิทัล การประเมินอย่างต่อเนื่องว่าคนแต่ละยุคเรียนรู้อย่างไรจะช่วยยกระดับมาตรฐานของการศึกษาให้สูงขึ้น (Duke, Harper & Johnson, 2013) ผู้วิจัยจึงเห็นว่าทฤษฎีนี้สอดคล้องกับการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระซึ่งเป็นอาชีพที่กำลังเผชิญกับความท้าทายหลาย ๆ ด้านในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศแบบดิจิทัล ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมวรรณกรรมบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเชื่อมโยงกับวิเคราะห์และพัฒนาการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระต่อไป ดังนี้

Gaballo ศึกษาประสบการณ์ การเรียนแบบการร่วมกันแปล (Collaborative Translation) ของนักเรียนในชั้นเรียนภาษาและการแปลซึ่งเป็นแนวทางการสอนที่มีรากมาจากการเรียนรู้แบบเครือข่าย (Networked Learning) และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) เพื่อส่งเสริมการเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนและผู้สอนและระหว่างชุมชนการเรียนรู้ ทฤษฎีการเชื่อมโยงคือที่มาของแนวทางการสอนดังกล่าว งานวิจัยยังระบุว่าครูผู้สอนต้องสอนให้นักศึกษารู้จักสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ส่วนตัว (Personal Learning Network) และแสวงหาโอกาสในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะทางภาษาและการแปลของตนเองซึ่งเป็นวิธีที่สอดคล้องกับวิธีการทำงานของผู้ประกอบอาชีพแปลในชีวิตจริง

Agafonova, Abrosimova & Vatskovskaya (2019) ศึกษาแนวโน้มการใช้ MOOC ในยุโรป สหรัฐอเมริกาและรัสเซียสำหรับการพัฒนาวิชาชีพนักแปล รวมถึงวิเคราะห์ประสิทธิภาพและผลการเรียนรู้ของนักแปลที่เข้าเรียนคอร์สออนไลน์บนแพลตฟอร์ม Udemy ที่มหาวิทยาลัย Herzen เป็นครั้งแรก ทั้งนี้ MOOC เป็นรูปแบบการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดำเนินการด้วยตัวเอง และสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยตัวเองของนักแปล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเพิ่มพูนความรู้เฉพาะทาง ถึงแม้ว่าจะยังไม่ค่อยได้รับความนิยมมากนักในปัจจุบัน

Fictumova เสนอการจัดออกแบบคอร์สสอนวิชาแปลทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติด้วยระบบจัดการระบบการเรียนการสอนแบบเปิด (Open Source Learning Management System) ซึ่งมีลักษณะเด่น เช่น ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามหลักสูตรรายสัปดาห์หรือหัวข้อ ความยืดหยุ่นของกิจกรรมการสอน เช่น ฟอรัมอภิปราย บทความ คำถาม แบบสำรวจและงานมอบหมาย รายงานติดตามการเข้าเรียน เป็นต้น (Fictumova)

Díaz & González งานวิจัยชิ้นนี้รายงานผลการใช้โปรแกรมเปิดที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายอย่าง bitext2tmx และ OmegaT ในการช่วยนักเรียนวิชาแปลเริ่มต้นเรียนรู้การใช้เครื่องมือช่วยแปล (CAT)

2.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่าม้งานวรรณกรรมในต่างประเทศและในประเทศที่เกี่ยวข้องจำนวนหนึ่งซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจากการต้องการวิเคราะห์และสรุปองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการศึกษาด้านการแปลเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดและผู้ประกอบอาชีพนักแปลที่เปลี่ยนแปลงไป สะท้อนว่าวงการศึกษายพยายามปรับตัวให้ทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม มีงานจำนวนน้อยที่ศึกษาการเรียนรู้ของนักแปลผ่านมุมมองของผู้ประกอบอาชีพนี้หรือผ่านแนวทางการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ซึ่งเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักแปลในชีวิตประจำวันมากกว่า

งานของ Albin (2014) เป็นงานวิจัยชิ้นแรก ๆ ที่นำแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมาใช้สำรวจการเรียนรู้ของนักแปลและเป็นงานชิ้นหลักที่สร้างองค์ความรู้สำหรับการค้นคว้าเพิ่มเติมในแนวทางนี้ สาเหตุที่ Albin เลือกหยิบเอาแนวคิดการเรียนรู้นี้มาใช้เนื่องจากวิชาการแปล (Translations Studies) ยังเป็นศาสตร์ที่ใหม่มากในประเทศโปแลนด์และหลาย ๆ ประเทศ หลักสูตรการแปลถูกบรรจุรวมกับภาควิชาปรัชญาในมหาวิทยาลัยและไม่สามารถฝึกทักษะและความสามารถด้านอาชีพแปลได้อย่างเพียงพอ Albin ศึกษากลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักแปลในโปแลนด์ด้วยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างนักแปลจำนวน 400 คนและผลการค้นพบก็สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือนักแปลจำเป็นต้องเรียนรู้ด้วยตนเองเนื่องจากการขาดการเรียนการสอนวิชาการแปลในมหาวิทยาลัยที่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนแปล ความชำนาญเฉพาะวิชา และเครื่องมือช่วยแปล (CAT) ทักษะที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่าขาดและเป็นทักษะที่เรียนรู้ด้วยตนเองไม่ได้ เช่น ทักษะการจัดการ ความรู้เฉพาะทาง และเครื่องมือช่วยแปล (CAT)

นอกจากนี้ งานวิจัยยังได้สำรวจแหล่งที่มาของสมรรถนะ (Source of Competence) นักแปลในความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างพบว่าแหล่งที่มา 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ตนเอง (2) การอาศัยอยู่ที่ต่างประเทศ (3) ความสัมพันธ์ส่วนตัว (4) การสังเกตนักแปลคนอื่น และ

(5) การศึกษาระดับปริญญาโท ตามลำดับ ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าแหล่งสมรรถนะอันดับหนึ่งคือการวิเคราะห์ตนเองบ่งชี้ว่านักแปลเป็นอาชีพที่รู้จักและพึงพาตัวเองได้ดี แต่ในขณะเดียวกันก็บ่งบอกว่าการศึกษาวิชาแปลยังขาดประสิทธิภาพเนื่องจากการวิเคราะห์ตนเองเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างทักษะอื่น ๆ ที่ต้องใช้ ประกอบกับการที่การศึกษาระดับปริญญาโทถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 5 ซึ่งสะท้อนความบกพร่องของการส่งเสริมการศึกษาโดยสถาบันฝึกอบรมด้านอาชีพโดยตรง ผลศึกษาเหล่านี้สะท้อนว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองคือกลยุทธ์ที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพนักแปล อย่างไรก็ตาม การศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามที่ไม่มีคำถามปลายเปิดให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นมีข้อจำกัดในการได้ข้อมูลที่ลึกและรอบด้าน ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้ตั้งใจเติมเต็มวรรณกรรมเกี่ยวกับกลยุทธ์และแนวทางการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของนักแปลให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นและเพิ่มบริบทในการเรียนรู้ของยุคดิจิทัลด้วยการนำทฤษฎีการเชื่อมโยงมาศึกษาร่วม

นอกจากนี้ Albin (2014) ยังศึกษาปัจจัยทางด้านจิตใจหรืออารมณ์ที่ส่งผลต่อนักแปลอาชีพและพบว่านักแปลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับสูงมีมุมมองที่เป็นบวกต่อความล้มเหลว ประเมินความสำเร็จทางอาชีพของตนเองด้วยปัจจัยเงินและชื่อเสียง และมีทักษะการจัดการและการใช้เครื่องมือช่วยแปล (CAT) โดดเด่น และนักแปลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับต่ำมีมุมมองที่เป็นลบต่อความล้มเหลว ประเมินความสำเร็จทางอาชีพของตนเองด้วยการอ้างอิงกับผลงานตนเอง และไม่มีทักษะด้านใดโดดเด่น

Fulford (2016) สำนวจความคิดเห็น ประสบการณ์และความต้องการฝึกอบรมการแปลด้วยเครื่องมือ (Machine Translation) ในหมู่นักแปลอิสระในสหราชอาณาจักร พบว่าการแปลด้วยเครื่องมือยังเข้ามาแทรกแซงอาชีพแปลในระดับต่ำ แต่นักแปลเหล่านี้มีความสนใจและต้องการเรียนรู้เพิ่มวิธีการใช้งานเพิ่มเติมเพื่อการนำมาใช้กับงานของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนที่พวกเขาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและได้ฝึกทดลองใช้จริงกับการทำงาน เก็บข้อมูลโดยการทำ Focus Group กับนักแปลจำนวน 30 คนระหว่างปี ค.ศ.2001 – 2002 พบว่าเหตุผลที่นักแปลอิสระที่สนใจเรียนรู้วิธีการแปลด้วยเครื่องมือ (MT) ได้แก่ หลักสูตรการสอนวิชาแปลไม่ได้การแปลด้วยเครื่องมือ (MT) ลงไป และหลักสูตรการสอนวิชาแปลเน้นทฤษฎีและการอภิปรายความเป็นไปได้ของการใช้เครื่องแปลภาษาในอนาคตเป็นหลัก แต่ไม่มีการฝึกใช้เครื่องมือในสถานการณ์จริง

สำหรับงานวรรณกรรมในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องมีค่อนข้างน้อยและไม่สะท้อนบริบทร่วมสมัยเท่าไรนัก พิมพ์พันธุ์ เวสสะโกศล (2546) ศึกษาคุณสมบัติพึงมีของนักแปลในประเทศไทย โดยรวบรวมวรรณกรรมเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักแปลที่เสนอโดยนักวิชาการทั้งชาวไทยและต่างประเทศ โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มซึ่งประกอบด้วยลักษณะย่อย 25 ลักษณะ ได้แก่ ความสามารถด้านภาษาต้นฉบับและฉบับแปล ความรู้ด้านหลักวิธีการแปล ความรู้เกี่ยวกับต้นฉบับ ลักษณะนิสัยที่ส่งเสริมการแปล และความรู้ด้านภาษาศาสตร์และวรรณคดี ผลวิจัยพบว่านักแปลและกลุ่มนายจ้าง/

บรรณาธิการมีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับคุณสมบัติจำเป็นที่นักแปลพึงมีสามอันดับแรก ได้แก่ ความสามารถด้านภาษาต้นฉบับและฉบับแปล ความรู้เกี่ยวกับต้นฉบับ และลักษณะนิสัยที่ส่งเสริมการแปล ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าคุณสมบัติที่นักแปลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง นั่นคือ ความสามารถด้านภาษาต้นฉบับและฉบับแปล สอดคล้องกับความเห็นที่สอดคล้องกับปัญญา สุนันตา และ สายพิณ รุ่งวัฒนะกิจ (2562, น.125) ที่มองว่านักแปล “ควรใส่ใจเนื้อหาที่เป็นบทหลัก เนื่องจากเป็นต้นเนื้อความในการแปล และผู้แปลต้องอ่านทุกรายละเอียดที่ปรากฏอยู่ รวมถึงการเข้าถึงเนื้อหาของเรื่องนั้น...เพื่อให้ได้เนื้อความแปลที่เหมาะสม” นอกจากนี้ ทั้งสองคนยังมองว่าการเป็นนักแปลต้องอาศัยการฝึกฝนเป็นประจำ “เพื่อเกิดการเรียนรู้และทักษะ รวมถึงจะได้ค้นพบแนวทางในการแปลที่มีความเหมาะสมกับตนเองและรู้แนวทางในการพัฒนาตนเองในทักษะด้านการแปล”

งานวิจัยของ Poonlarp & Leenakitti (2016) ศึกษาความต้องการของผู้ว่าจ้างนักแปลในตลาดแรงงานไทย ในแง่ทักษะความสามารถ คุณสมบัติ การศึกษาและประสบการณ์ของนักแปล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาหลักสูตรการศึกษาการแปลให้ตรงกับตลาดแรงงาน งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ข้อมูลจากประกาศรับสมัครงานนักแปลจำนวน 95 ชิ้นจากเว็บไซต์สมัครงาน 8 แห่งระหว่างวันที่ 31 มกราคมถึง 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 โดยศึกษาประเด็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับงาน คุณลักษณะ ทักษะและความรู้ การศึกษาและประสบการณ์ที่ผู้ว่าจ้างต้องการ

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณสมบัติที่ผู้ว่าจ้างต้องการ ได้แก่ ส่วนใหญ่เกือบ 90% ไม่ได้ระบุเพศของผู้สมัครงาน ผู้ว่าจ้างเกือบ 10% ระบุว่าต้องการผู้สมัครเพศหญิงและอีก 2% ต้องการเพศชาย ซึ่งสะท้อนว่าการต้องการรับสมัครเพศหญิงน่าจะสอดคล้องกับการคาดหวังให้นักแปลทำงานอื่น ๆ เช่น เลขานุการหรือประสานงานซึ่งสังคมไทยมองว่าเป็นงานของผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ อายุที่ต้องการอยู่ระหว่าง 22 – 36 ปี และอายุสูงสุดประมาณ 50 ปี ผู้ว่าจ้างส่วนใหญ่ต้องการผู้สมัครที่มีประสบการณ์ระหว่าง 3 – 5 ปี แต่ไม่ได้ระบุว่าประสบการณ์ด้านใด ผู้ว่าจ้างหนึ่งในห้าต้องการผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการแปล ในขณะที่เกือบ 10% ต้องการผู้สมัครที่มีประสบการณ์เฉพาะด้านเกี่ยวกับอุตสาหกรรมขององค์กรนั้น เช่น ธุรกิจ การเงิน รถยนต์ หรือวิศวกรรม ซึ่งสะท้อนว่าผู้ว่าจ้างให้ความสำคัญกับความรู้เฉพาะทางมากกว่าทักษะการแปล “ซึ่งสามารถเรียนรู้ระหว่างการทำงานได้” สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wilasinee Artsmiti (2004, น.52) ซึ่งได้ศึกษาคุณสมบัติของนักแปลที่วิสาหกรรมการขนาดกลางและขนาดเล็หรือ SME ต้องการพบว่า 80% ต้องการนักแปลที่มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีเท่านั้นและมีเพียงไม่ถึง 6.7% เท่านั้นที่ต้องการวุฒิมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้สายการศึกษาที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องการคือภาษาต่างประเทศและมีเพียง 13% เท่านั้นที่ต้องการนักแปลที่จบด้านการแปลมาโดยตรง

ภาษาที่ผู้ว่าจ้างต้องการแปล ภาษาอังกฤษเป็นเหมือนภาษาที่สองแบบไม่เป็นทางการของประเทศไทยและเป็นภาษาหลักที่ใช้สื่อสารในการดำเนินธุรกิจในประเทศ ความต้องการตลาดของ

ภาษาอื่น ๆ ที่รองลงมาเป็นไปตามธุรกิจที่เข้ามาดำเนินงานในประเทศไทย เช่น ญี่ปุ่น จีน เกาหลี ส่วนภาษาพม่าคาดการณ์ว่าเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารกับแรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานในไทย

สำหรับประเภทธุรกิจที่ต้องการตำแหน่งงานแปล 5 อันดับแรก ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิต ธุรกิจการแปลและการแปลเพื่อปลายทาง ธุรกิจสื่อ ธุรกิจบันเทิงและธุรกิจท่องเที่ยว งานวิจัย พบว่าทักษะและคุณสมบัติส่วนตัวที่ผู้ว่าจ้างต้องการ ได้แก่

ความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ (58.95%) ประกอบด้วยไมโครซอฟต์ออฟฟิศ เช่น เวิร์ด เอ็กเซล พาวเวอร์พอยต์ อินเทอร์เน็ต ทักษะการพิมพ์ เป็นต้น สำหรับธุรกิจด้านการแปลและโลคัลไลเซชัน ผู้สมัครต้องสามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยแปล (Computer-Aided Translation) หรือที่เรียกว่า CAT เช่น โปรแกรมทราดอส (Trados) คาทาไลสต์ (Catalyst) อีเดียม (Idiom) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ข้อมูลสะท้อนว่าภาคธุรกิจส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงประโยชน์ของโปรแกรมช่วยแปลเหล่านี้และคาดหวังให้นักแปลทำงานกับโปรแกรมอย่างไมโครซอฟต์เวิร์ด (Microsoft Word) ต่อไป อาจเป็นเพราะจำนวนงานที่ไม่มาก ดังนั้น หลักสูตรการแปลอาจพิจารณาว่าควรนำโปรแกรมช่วยแปลเหล่านี้บรรจุเข้ามาอยู่ในหลักสูตรหรือไม่

ทักษะและคุณสมบัติอื่น ๆ เช่น ทักษะการสื่อสารด้วยการเขียนที่ชำนาญ (43%) การสื่อสารด้วยการพูดที่ชำนาญ (36%) ทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ (19%) ทักษะการแปล (15%) การรักการเรียนรู้และเรียนรู้เร็ว (13%) การทำงานเป็นทีม (12%) เป็นต้น

ผลสำรวจแสดงให้เห็นว่าฝ่ายผู้ว่าจ้างและภาคการศึกษาให้น้ำหนักกับทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการทำงานแปลเหมือนและแตกต่างกันในบางด้าน ทั้งสองฝ่ายเห็นตรงกันว่าสมรรถนะทางภาษาหรือความสามารถในการใช้ภาษาสองภาษา การสื่อสารระหว่างบุคคลและสมรรถนะความรู้เฉพาะทางเป็นสิ่งจำเป็น แต่ผู้ว่าจ้างไม่ได้คำนึงถึงสมรรถนะด้านวัฒนธรรมหรือการข้ามวัฒนธรรมและสมรรถนะเชิงกลยุทธ์ เช่น การแก้ปัญหาในการแปล ฯลฯ งานวิจัยเสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยสนับสนุนให้นักศึกษาคณะด้านมนุษยศาสตร์ที่เรียนเอกภาษาไปลงเรียนหลักสูตรอื่น ๆ ด้านวิชาชีพเพิ่มเติมเพื่อสะสมความรู้อื่น ๆ นอกเหนือจากภาษาเพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด ในขณะเดียวกัน นักศึกษาจากภาควิชาอื่น ๆ เช่น วิศวกรรม นิติศาสตร์หรือบัญชีอาจลงเรียนการแปลเพิ่มเติมสำหรับโอกาสทางอาชีพในอนาคต นอกจากนี้ หลักสูตรการแปลควรเพิ่มการสอนเกี่ยวกับการแปลเชิงเทคนิคเฉพาะทาง การแปลเชิงธุรกิจ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในด้านการศึกษาผู้ว่าจ้างส่วนใหญ่ต้องการผู้สมัครที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป รองลงมาคือประกาศนียบัตรด้านวิชาชีพและไม่ได้ระบุการศึกษา แต่ที่น่าสนใจคือ มีเพียง 1% เท่านั้นที่ระบุว่าต้องการผู้สมัครที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี Poonlarp & Leenakitti (2016) วิเคราะห์ว่าการที่คนไทยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่หนึ่งและไม่มีภาษาที่สองอย่างเป็นทางการ

ทำให้ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาเป็นผู้มีความสามารถในการใช้ภาษา แต่ไม่สามารถเป็นนักแปลที่เชี่ยวชาญได้ ดังนั้น การประกอบอาชีพนักแปลต้องผ่านการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการแปล การฝึกอบรมการแปล หรือมีประสบการณ์ทำงานแปลมาก่อน การที่ผู้ว่าจ้างต้องการเพียงแค่การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือระดับอาชีวศึกษา อีกทั้ง ไม่ได้ระบุว่าต้องการผู้สมัครที่ผ่านการศึกษาด้านการแปลโดยตรงสะท้อนความเข้าใจผิดของผู้ว่าจ้างที่คิดว่าคนที่รู้ภาษาจะสามารถผลิตงานแปลได้ ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นว่าสังคมยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนหลักสูตรการแปล นอกจากนี้ หนึ่งในสามของผู้ว่าจ้างไม่ได้ระบุสายการศึกษาที่ต้องการและบางส่วนระบุว่าสายการศึกษาใดก็ได้

งานวิจัยยังได้สรุปความเข้าใจผิดเกี่ยวกับอาชีพนักแปลในประเทศไทยผ่านมุมมองของผู้ว่าจ้าง กล่าวคือ นักแปลมีหน้าที่ในการแปลทั้งผ่านการเขียนและการพูด แต่ที่จริงแล้ว การแปลคือการถ่ายทอดผ่านภาษาเขียนเท่านั้นและใช้ทักษะแตกต่างจากการแปลผ่านการพูดหรือล่าม คนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความแตกต่างระหว่างการแปลและการล่าม

ความเข้าใจผิดอีกประการหนึ่งคือ “ใครก็ตามที่รู้ภาษาสามารถแปลได้” ซึ่งเห็นได้จากการที่แทบไม่มีประกาศรับสมัครงานใดระบุว่าต้องการผู้สมัครที่จบการแปลโดยตรง ซึ่งสะท้อนว่าคนส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาหรือการฝึกอบรมด้านการแปล นักแปลถูกมองว่าเป็นเพียงผู้ใช้ภาษาได้ดีมากกว่าเป็นวิชาชีพนักแปลอย่างเป็นทางการและอาจเป็นเหตุผลที่ผู้ว่าจ้างจำนวนมากต้องการให้นักแปลรับผิดชอบงานอื่น ๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับงานแปล เช่น งานธุรการ เลขานุการและการสอนภาษา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะจาก Poonlarp & Leenakitti (2016) สะท้อนว่าหลักสูตรด้านการแปลยังต้องปรับเปลี่ยนอีกหลายอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดที่แท้จริง เช่น การเปิดสอนแปลให้กับนักศึกษาสายอื่น ๆ ไม่จำกัดเฉพาะสายภาษาเท่านั้นเพื่อเปิดช่องทางอาชีพ หลักสูตรควรเพิ่มการสอนแปลที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น ธุรกิจ บัญชี เป็นต้น หลักสูตรควรเปิดสอนการล่ามและเน้นการพัฒนาคุณสมบัติอื่น ๆ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคล การทำงานเป็นทีม การบริหารจัดการ เป็นต้น

Henter (2016) สัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักแปลจำนวน 155 คนในทวีปยุโรปที่มีต่อหลักสูตรการแปล และสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของหลักสูตร รวมถึงความรู้และทักษะจากหลักสูตรการแปลที่พวกเขานำไปใช้ในการทำงานจริงเพื่ออุดช่องว่างที่หายไประหว่างการศึกษาด้านการแปลที่มหาวิทยาลัยนำเสนอและคุณค่าของความรู้จากหลักสูตรที่นักแปลนำไปใช้จริง ผลวิจัยโดยรวมแสดงว่าผู้เข้าร่วมวิจัยพอใจกับการเตรียมสอนของอาจารย์และกว่าครึ่งพอใจกับสิ่งที่ได้เรียนมา แต่ผู้เข้าร่วมวิจัยเพียงครึ่งหนึ่งบอกว่าการศึกษาด้านการแปลที่ได้รับสามารถเตรียมพวกเขาให้พร้อมกับการประกอบอาชีพปัจจุบัน 37% บอกว่าวิชาที่สอนสอดคล้องกับความต้องการ

ตลาดและ 14% บอกว่าตนมีทักษะในการทำธุรกิจและทำงานเป็นนักแปลอิสระ สิ่งที่พวกเขาอยากให้หลักสูตรเพิ่มเติมคือการสอนความรู้เฉพาะด้าน เทคโนโลยี การเป็นผู้ประกอบการ การฝึกงาน ประสบการณ์ทำงานจริงหรือการจำลองสภาพแวดล้อมในการทำงาน Henter สรุปว่าเราไม่สามารถมองว่าเราจะรู้ทุกอย่างเมื่อเรียนจบ “ในฐานะคนทำงานมืออาชีพ เราต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ด้วยตัวเองอยู่เสมอ” แต่ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ผ่านการศึกษาศึกษาจากสถาบันที่เตรียมพวกเขาให้พร้อมกับโลกการทำงานจริงจะพอใจมากกว่า เขายังบอกอีกว่าสถาบันจะเพิ่มเติมความรู้เหล่านี้เข้าไปในหลักสูตรหรือไม่ขึ้นอยู่กับพิจารณาของสถาบันแต่ละแห่ง แต่นักภาษาศาสตร์ที่ทำงานอิสระต่างหากที่จำเป็นต้องเปลี่ยนทัศนคติ นอกจากจะเชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านภาษาแล้ว พวกเขาจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการประกอบธุรกิจเล็ก ๆ ของตัวเองซึ่งประกอบด้วยทักษะย่อยต่าง ๆ เช่น การตลาด การผลิต การบริการลูกค้า งานธุรการ เทคโนโลยี การเงิน การป้องกันและจัดการความเสี่ยง เป็นต้น ข้อที่น่าสังเกตอีกประการคือนักศึกษาวิชาแปลจำนวนมากสนใจทำงานแปลด้านภาษาศาสตร์และหลักสูตรก็เน้นการสอนแปลสำหรับงานวรรณกรรม ในขณะที่ตลาดกำลังต้องการการแปลแบบเฉพาะทาง ธุรกิจและวิทยาศาสตร์มากที่สุด การแปลทั่วไปมักอยู่ในหลักสูตรการสอนในขณะที่การแปลในโลกแห่งการทำงานจริง ๆ ต้องการความถนัดเฉพาะทาง

นอกจากนี้ งานวิจัยของ Nakoengan (2017) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรการแปลในมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกาด้วยแนวทางการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเนื่องจากแนวทางไม่ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้มากนัก ทำให้นักศึกษาที่เรียนจบไปมีสมรรถนะไม่เพียงพอและไม่ตรงกับความต้องการทางวิชาชีพในตลาด จากการศึกษา สภาพแวดล้อมที่ผู้สอนควรส่งเสริมในหลักสูตรการแปลมี 4 ปัจจัย ได้แก่ การมีอำนาจในตนเอง ความรับผิดชอบความซบซน ระยะเวลา และเสียงสะท้อนและทางเลือกของผู้เรียนและลักษณะการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมลักษณะ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน หลักสูตรเป็นฐาน ผู้สอนเป็นฐาน ผู้เรียนเป็นฐาน ทรัพยากรเป็นฐาน และเทคโนโลยีเป็นฐาน โดยการจัดการศึกษาแบบนี้จะประกอบด้วย ผู้สอน ผู้เรียนและวิธีการสื่อสาร ทั้งนี้ Nakoengan ยังได้เสนอแนวทางจัดการสอนสำหรับหลักสูตรการแปลที่ใช้หลักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับมหาวิทยาลัย ดังนี้ (1) ใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อการสอนนักแปลเพื่อที่จะได้ครอบคลุมองค์ประกอบทางวิชาชีพที่นักศึกษาต้องออกไปเจอในอนาคต ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (2) เตรียมความพร้อมให้นักศึกษาที่จะออกไปประกอบอาชีพในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้วยทักษะในด้านการดำเนินโครงการด้วยตนเอง (3) สนับสนุนให้นักศึกษาฝึกงานกับบริษัทหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง และ (4) ส่งเสริมให้นักศึกษาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยที่สุดเพื่อช่วยพัฒนากระบวนการทำงานแปล

Chan, A. L. J. & Liu, C. F. M. (2013) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานะของนักแปลตลาดการแปลและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอาเซียนจำนวน 10 ประเทศซึ่งถือเป็นงานวิจัย

เชิงสังคมวิทยา งานแรก ๆ ที่ศึกษาด้านการแปล กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้คือนักแปลและผู้เชี่ยวชาญด้านการแปล 28 คนจาก 10 ประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่ตอบแบบสอบถามผ่านอีเมลอย่างสมบูรณ์ (หามาจากเว็บไซต์ ProZ, TranslatorsTown และ TranslatorsCafé และเว็บไซต์องค์กรหรือสมาคมนักแปล) ผลการศึกษาพบว่านักแปลส่วนใหญ่เห็นว่าตลาดการแปลพัฒนามากกว่าที่คาดการณ์ โดยงานแปลส่วนใหญ่มาจากภาคการค้า แต่สถานะของนักแปลยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำเนื่องจากการขาดการรับรองมาตรฐานวิชาชีพ นักแปลส่วนใหญ่คิดว่าโลกาภิวัตน์คือปัจจัยที่ทำให้เกิดความต้องการในตลาดมากขึ้น แต่ไม่แน่ใจความต้องการในตลาดของภูมิภาคตนเอง

อัตลักษณ์ทางอาชีพที่ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จและได้รับการว่าจ้างของผู้ประกอบอาชีพอิสระคือส่วนผสมระหว่างงานฝีมือ (Craft) และความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Self) งานฝีมือประกอบด้วยคุณลักษณะ เช่น ความมุ่งมั่น ความอดทน ความหลงใหล ทักษะทางเทคนิคและความงาม ในขณะที่ความเป็นผู้ประกอบการด้วยคุณลักษณะเช่นการทำงานหนัก การทำงานเป็นทีม การเป็นนักเรียนรู้ตลอดเวลา การรู้จักบริหารจัดการความสัมพันธ์ การบริหารเวลา การสร้างเครือข่าย ความรู้และการจัดการสัญญา การเข้าใจกฎกติกาหรือมารยาททางวิชาชีพและการทำการตลาดของตนเอง เป็นต้น (Bound, H., Rushbrook, P., Waite, E., Evans, K., Lin, M., Karmel, A., . . . Seng, A., 2013)

ผู้ประกอบอาชีพอิสระส่วนใหญ่ได้รับความรู้และทักษะจากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่เรียกว่า “วิถีแห่งการเรียนรู้” (Ways of Knowing) ผ่านการเรียนรู้ระหว่างการทำงานจริงซึ่งไม่มีโครงสร้างชัดเจน ทั้งความรู้และทักษะใหม่หรือการปรับมุมมองความรู้เก่า ผู้ประกอบการกลุ่มนี้มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ในแบบที่นำตนเอง (Self-Directed Way) และต้องพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะการสะท้อนตนเอง (Reflective Skill) และอภิปัญญา (Metacognitive Skill) ผู้ประกอบอาชีพอิสระจำนวนน้อยมากที่ผ่านการศึกษาระบบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานที่ทำ

กลยุทธ์การเรียนรู้ของผู้ประกอบอาชีพอิสระ ได้แก่ การมีพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแนะนำ การมีต้นแบบทางอาชีพ การสังเกต การตั้งคำถามและการอภิปราย การใช้ประโยชน์จากเครือข่าย การหาข้อมูลด้วยตัวเอง การฝึกฝนเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ การลงมือทำงานนั้น การเรียนรู้ในระบบ เช่น การเข้าสัมมนา การเข้าอบรม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะที่ผู้ประกอบอาชีพอิสระต้องมีคือ “การเรียนรู้ที่จะเรียน” (Learning to learn)

การทบทวนวรรณกรรมในประเด็นเกี่ยวกับการแปล นักแปลอิสระและอุตสาหกรรมการแปลในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นสถานการณ์และเงื่อนไขที่ผู้ประกอบอาชีพนักแปลอิสระต้องเผชิญ ในขณะที่การทบทวนวรรณกรรมแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ ทั้งการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและทฤษฎีการเชื่อมโยงช่วยสร้างกรอบแนวคิดที่สอดคล้องต่อการศึกษาระบบการเรียนรู้ของนักแปล

อิสระไทยในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพนักแปลให้สามารถปรับตัวและตอบสนองความท้าทายที่กำลังเผชิญต่อไปในอนาคต

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของนักแปลอิสระ: พหุกรณีศึกษานักแปลอิสระไทยที่รับแปลตัวบทเฉพาะทางจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาและศึกษากระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักแปลอิสระไทยในยุคปัจจุบัน ความท้าทายที่นักแปลอิสระเหล่านี้ต้องเผชิญและวิธีการจัดการรับมือเพื่อเป็นสร้างแนวทางในการเรียนรู้สำหรับผู้ประกอบอาชีพนี้และสร้างองค์ความรู้ให้แก่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อต่อยอดพัฒนาและส่งเสริมอาชีพนี้ต่อไป การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบพหุกรณีศึกษา (Multiple-Case Study) โดยศึกษาหน่วยการศึกษา (Unit of Analysis) ซึ่งประกอบด้วยนักแปลอิสระไทยซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 6 คน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานแปลของนักแปลซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลรอง โดยเก็บข้อมูลจนกว่าจะอิ่มตัว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 การออกแบบงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบพหุกรณีศึกษา (Multi-Case Study Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ประเด็นคำถามเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยและความท้าทายที่ต้องเผชิญในการเรียนรู้ในยุคนี้เกิดจากพลวัตของสภาพแวดล้อมการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนไปด้วยเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งสอดคล้องกับที่ ยายใจ พงษ์บริบูรณ์ (2010) กล่าวว่าการศึกษาทางภาษามีปัญหาหลากหลายและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป การวิจัยจึงควรศึกษาปัญหาอย่างลึกซึ้งเพื่อให้ได้แนวทางหรือคำตอบที่เที่ยงตรงและสอดคล้องกับแต่ละกรณี เหตุการณ์หรือกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาแบบกรณีศึกษาเป็นการศึกษาปัญหาแบบเจาะลึกเพื่อให้เห็นสภาพปัญหา ที่มา ผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อแนวทางการพัฒนาและแก้ไข

ในการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา ผู้วิจัยศึกษาหน่วยหรือแหล่งที่จะศึกษาจำนวนมากเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งโดยศึกษาหลายกรณี (Multi Cases) ในงานวิจัย นักแปลอิสระไทยคือ “กรณี” ที่เป็นบุคคลที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของผู้ประกอบอาชีพกลุ่มนี้ ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมี

รูปแบบกรณีศึกษาแบบค้นหา (Exploratory) เพื่อถอดรูปแบบแนวคิด (Concept Model) สำหรับกระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของนักแปลอิสระไทย

3.1.2 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.2.1 ประชากรในการศึกษา

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้คือนักแปลอิสระชาวไทยที่ไม่สังกัดองค์กรใด องค์กรหนึ่ง และสามารถรับงานจากผู้ว่าจ้างหลายรายได้พร้อมกันตามทรัพยากรเวลาและความสามารถ รวมถึงนักแปลอิสระที่ประกอบอาชีพหลักอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพแปลและประกอบวิชาชีพการแปลเป็นอาชีพเสริม (Moonlighter) ด้วย จากรายงานทิศทางการเปลี่ยนแปลงของอาชีพ พ.ศ. 2558 – 2562 ของกรมการจัดหางาน นักแปลจัดอยู่ในหมวดอาชีพ ‘ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ’ (Professionals) ในอุตสาหกรรมภาคบริการประเภทข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารและมีจำนวนประมาณการในปี พ.ศ. 2562 อยู่ที่ 9,024 คนและมีแนวโน้มเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.7% ต่อปี (กรมการจัดหางาน, 2559)

3.1.2.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นวิธีการเลือกที่ไม่มีโครงสร้างเคร่งครัดและมีวิธีการดำเนินการไม่ซับซ้อนเพราะกรณีศึกษาที่ได้ไม่ใช่กลุ่มตัวแทนของประชากรทั้งหมด แต่เป็นตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการบรรลุวัตถุประสงค์การศึกษา (ชาย โปธิสิตา, 2550) โดยผู้วิจัยจะเลือกกรณีที่สามารถให้ข้อมูลได้สมบูรณ์ (Rich Information Case)

ผู้วิจัยมีช่องทางในการสรรหาและคัดเลือกกรณีศึกษา 2 ช่องทางในช่วงเริ่มแรก แต่ต่อมาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้ขาดความหลากหลายเนื่องจากมาจากแวดวงนักแปลที่ผู้วิจัยรู้จัก ทำให้ผู้ที่มีแนวโน้มสามารถเป็นกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติคล้ายกันในหลายด้าน เช่น การศึกษา ความถนัดเฉพาะทางและอายุ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเพิ่มอีกช่องทางการค้นหาและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอีกหนึ่งช่องทาง รวมเป็นทั้งหมด 3 ช่องทาง ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ของนักแปลอิสระไทยจากการทบทวนวรรณกรรม ผู้แปลพบว่ามีแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์หลายแห่งที่เป็นแหล่งรวมทั้งนักแปลอิสระหน้าใหม่และนักแปลมืออาชีพที่เข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ สอบถามข้อมูลหรือคำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพนักแปลอิสระ เช่น เพจและกลุ่มเฟซบุ๊ก ‘เพจนี้เพื่อนักแปล’ ‘พี่เลี้ยงนักแปล’ ‘Wanna be นักแปล’ และ ‘The Translators and Interpreters Association of Thailand (TIAT)’ ซึ่งผู้วิจัยติดตามหรือเป็นสมาชิกอยู่แล้ว ผู้วิจัยได้กรณีศึกษาจาก

วิธีการนี้ 2 คนซึ่งได้แก่ กรณีศึกษารายที่ 1 ชื่อสมมติว่าอินทนิล และกรณีศึกษารายที่ 2 ชื่อสมมติว่า กระจ่าง

2. ความสัมพันธ์ส่วนตัว การติดต่อหรือแนะนำผ่านคนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับนักแปลอิสระ เนื่องจากผู้วิจัยประกอบอาชีพนักแปลอิสระควบคู่กับการทำงานประจำและรู้จักนักแปลอิสระและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานสายนี้ ผู้วิจัยได้กรณศึกษาจากวิธีการนี้ 1 คนซึ่งได้แก่ กรณีศึกษารายที่ 3 ชื่อสมมติว่ามะค่า

3. แบบรับสมัครกลุ่มตัวอย่างออนไลน์ซึ่งผู้วิจัยสร้างโดยเครื่องมือ Google Form และนำไปประชาสัมพันธ์ทางช่องทางต่าง ๆ ซึ่งเป็นช่องทางการเสาะหากกลุ่มตัวอย่างที่เพิ่มเติมในภายหลังเพราะสองช่องทางแรกทำให้ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเกินไปพื้นที่ที่ผู้วิจัยนำแบบฟอร์มไปประชาสัมพันธ์ เช่น กลุ่มเฟซบุ๊กที่มีนักแปลเป็นสมาชิก เฟจเฟซบุ๊ก The Translators and Interpreters Association of Thailand (TIAT) และฝากประชาสัมพันธ์ผ่านคนรู้จักที่อยู่ในวงการ ผู้วิจัยได้กรณศึกษาจากวิธีการนี้ 3 คนซึ่งได้แก่ กรณีศึกษาที่ 4 – 6 ซึ่งมีชื่อสมมติว่าพฤกษ์ แก้วและนนทรีตามลำดับ

ทั้งนี้ หน่วยการศึกษาประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นนักแปลอิสระชาวไทยจำนวน 6 คนที่ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นนักแปลอิสระที่มีอายุการทำงานตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปเพราะเป็นระยะเวลาที่มีการสำรวจว่าผู้ประกอบอาชีพอิสระจะอยู่รอด (Merz & Paic, 2006) มีความถนัดในงานแปลประเภทที่ไม่ใช่วรรณกรรม (Non-Literary Translation) ด้วยคู่ภาษาการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ทั้งนี้ ได้อ้างอิงจากข้อมูลการสำรวจคุณสมบัตินักแปลไทยว่าเป็นกลุ่มนักแปลและคู่ภาษาแปลที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในหมู่นักแปลชาวไทย (พิมพ์พันธุ์ เวสสะโกศล, 2546) นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักต้องมีผลงานการแปลเป็นที่ประจักษ์ มีคุณลักษณะในการเรียนรู้พัฒนาด้านวิชาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง และอาจเป็นผู้ทำงานประจำหรือประกอบอาชีพอื่นหรือไม่ก็ได้

ผู้วิจัยต้องการศึกษาแบบกรณีศึกษาแบบพหุกรณี (Multiple Case Study) เพื่อให้เห็นกระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและแนวทางการรับมือของนักแปลอิสระไทยอย่างครอบคลุมรอบด้าน ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. อายุ
2. ความถนัดเฉพาะทางโดยใช้ความต้องการใช้สอยของวงการต่าง ๆ ในตลาดเป็นเกณฑ์ ได้แก่ วงการวิชาการ วงการกฎหมาย วงการธุรกิจ และวงการวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลรอง (Secondary Informant) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของนักแปลอิสระ โดยเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิด มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสังเกตเห็นกระบวนการทำงานและกระบวนการเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลรองสามารถเป็นผู้ว่าจ้าง หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน หรือคนในครอบครัวเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ยืนยันความเที่ยงของข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ ทั้งนี้ จำนวนหน่วยที่จะศึกษาอาจคงที่หรือปรับเปลี่ยนจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

3.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1.3.1 เครื่องมือหลัก

(1) การสัมภาษณ์ (Interview) คือเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยนี้ การเก็บข้อมูลในลักษณะการสนทนาระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยเตรียมโครงสร้างคำถามหลักไปล่วงหน้า แต่เปิดพื้นที่ให้เกิดการยืดหยุ่นระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยเตรียมการสัมภาษณ์ไป 2 ชุดตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรอง

ประเด็นคำถามของแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ชุดมีความคล้ายคลึงกัน แต่ผู้วิจัยปรับคำถามให้เข้ากับหน้าที่และบทบาทการทำงานของผู้ให้ข้อมูล แบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ชุดประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนักแปลอิสระ
- ส่วนที่ 3 กระบวนการเรียนรู้
- ส่วนที่ 4 ความท้าทายในกระบวนการเรียนรู้
- ส่วนที่ 5 แนวทางการรับมือกับความท้าทาย

นอกจากการสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นเครื่องมือหลักแล้ว ผู้วิจัยยังได้เตรียมเครื่องมือรองเพื่อให้เก็บข้อมูลอย่างครอบคลุมมากขึ้นและเป็นการเก็บข้อมูลหลายทางเพื่อการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลในภายหลัง

(2) อุปกรณ์ในการเก็บบันทึกข้อมูล

อุปกรณ์ในการเก็บบันทึกข้อมูล ได้แก่ สมุดบันทึก เครื่องอัดเสียง คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลคือการสร้างข้อสรุปจากการศึกษารูปแบบของข้อมูลจำนวนหนึ่ง การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ด้วยวิธีการแบบอุปนัย (Analytic induction) ซึ่งเป็นการหาข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกตและบันทึกที่เห็นเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย (Descriptive) และเป็นรูปธรรมมาสร้างเป็นข้อสรุปที่เรียกว่าสมมติฐานชั่วคราว โดยแบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล คือขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลเชิงกายภาพที่เก็บมาจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และบันทึกภาคสนามมาเรียบเรียงและจัดระเบียบเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ หรือที่เรียกว่าการจัดระเบียบข้อมูลเชิงกายภาพในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะถอดเทปการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแบบคำต่อคำ รวมถึงระบุดวงวิจนาภาษาหรือปฏิกิริยาที่บันทึกระหว่างการเก็บข้อมูล เช่น การยิ้ม หัวเราะ สีหน้า เป็นต้น

2. การกำหนดรหัสข้อมูล (Coding) แบบอุปนัย (Induction) ด้วยการนำข้อมูลที่จัดระเบียบไว้เชิงกายภาพมาหาคำหลัก (Keyword) ซึ่งอาจเป็นวลีหรือข้อความที่แทนความหมายหรือมโนทัศน์ของชุดข้อมูล

3. การสร้างบทสรุปคือการมองหาแบบแผนหรือประเด็นสำคัญที่ปรากฏขึ้นซ้ำ ๆ (Noting Patterns and Themes) และจัดกลุ่มเข้าด้วยกัน (Clustering) เพื่อสร้างข้อสรุปที่ตอบคำถามวิจัย จากนั้น จึงเชื่อมโยงบทสรุปย่อยที่มีความสัมพันธ์เข้าด้วยกันเพื่อรวมเป็นข้อสรุปใหญ่ในทำนองเดียวกับการสร้างทฤษฎีจากพื้นที่ (Grounded Theory)

4. การตีความผลวิจัยคือการที่ผู้วิจัยนำข้อสรุปสำคัญที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ความหมายและความสำคัญเพื่อนำเสนอในแง่ทฤษฎีและปฏิบัติสำหรับการนำไปใช้ในอนาคต

3.3 การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

ในการตรวจสอบความเพื่อความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) ของงานวิจัย ผู้วิจัยใช้แนวทาง ดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาถูกต้องหรือไม่ ด้วยการตรวจสอบความแตกต่างด้านเวลา สถานที่และบุคคล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดศึกษากลุ่มตัวอย่าง 6 กรณี โดยแต่ละกรณีประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นนักแปลอิสระจำนวน 1 คน และผู้ให้ข้อมูลรองคนซึ่งเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิด มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสังเกตเห็น

กระบวนการทำงานและกระบวนการเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลรองสามารถเป็นผู้ว่าจ้าง หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน หรือคนในครอบครัว

การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดด้านการเรียนรู้ 2 แนวคิด ซึ่งได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการตนเองและทฤษฎีการเชื่อมโยง ดังนั้น ในการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยจะสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้

การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์ การสังเกตและการบันทึกภาคสนามเพื่อตรวจสอบข้อมูล

2. การนำผลการวิเคราะห์ให้นักวิชาการหรือนักวิจัยคนอื่น ๆ ที่มีความสนใจประเด็นศึกษาเดียวกันอ่านและให้ความเห็น (Peer Review)

3. การฟังเสียงสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูล (Playback Method) คือการที่ผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านเพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบการตีความที่แตกต่างกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการยืนยันฐานความคิดและทัศนคติของผู้วิจัย ไม่ใช่เพื่อหักล้างความถูกต้องของข้อมูล

4. การระบอคติ (Bias) ของผู้วิจัย เนื่องจากผู้วิจัยประกอบอาชีพนักแปลอิสระควบคู่กับงานประจำด้านอื่น ๆ มาเป็นระยะเวลา 8 ปี ดังนั้น ผู้วิจัยอาจมีอคติและนำประสบการณ์ส่วนตัวเข้ามาใช้ในการวิเคราะห์และตีความข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการสะท้อนตนเองผ่านบันทึกภาคสนามเพื่อแยกแยะอคติส่วนตัวที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการทำวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการศึกษากระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายในการเรียนรู้และการจัดการและรับมือกับความท้าทายในการเรียนรู้ที่นักแปลอิสระไทยต้องเผชิญประกอบด้วยการศึกษากรณศึกษา 6 กรณี ซึ่งเป็นนักแปลผู้ชายจำนวน 5 กรณีและเป็นผู้หญิงจำนวน 1 กรณีซึ่งมีความหลากหลายทั้งด้านอายุระหว่าง 24 – 56 ปี และความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง 6 แขนง เพื่อเป็นกลุ่มตัวแทนนักแปลอิสระที่มีความหลากหลาย ทั้งหมดเป็นนักแปลที่มีความถนัดในการแปลตัวบทเฉพาะทางจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยรายงานผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อ ดังต่อไปนี้

4.1 บริบทกรณีสึกษานักแปลอิสระไทย

- 4.1.1 กรณีศึกษาที่ 1: อินทนิล
- 4.1.2 กรณีศึกษาที่ 2: กระทิง
- 4.1.3 กรณีศึกษาที่ 3: มะค่า
- 4.1.4 กรณีศึกษาที่ 4: พฤษภ
- 4.1.5 กรณีศึกษาที่ 5: แก้ว
- 4.1.6 กรณีศึกษาที่ 6: นนทรี

4.2 ผลการวิจัย

- 4.2.1 กระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย
 - 4.2.1.1 ความต้องการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย
 - 4.2.1.2 ทรัพยากรการเรียนรู้
 - 4.2.1.3 วิธีการเรียนรู้
- 4.2.3 ความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย
- 4.2.4 การจัดการและรับมือต่อความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย

4.1 บริบทกรณีศึกษานักแปลอิสระไทย

4.1.1 กรณีศึกษาที่ 1: อินทนิล

นักแปลด้านการตลาดที่ผลิตงานให้ลูกค้าองค์กรขนาดใหญ่ระดับโลก ผู้คร่ำหวอดในอุตสาหกรรมแปลเพื่อปลายทาง (Localization Industry)

อินทนิลคือชื่อสมมติของกรณีศึกษาที่ 1 ซึ่งเป็นนักแปลอิสระวัย 39 ปีผู้มีประสบการณ์ทำงานแปลหลากหลายและโซซิกโซน ด้วยวัยและประสบการณ์ทำงานเป็นเวลา 12 ปีในวงการการแปล นักแปลอิสระคนอื่น ๆ ที่รู้จักอินทนิลรวมถึงตัวผู้วิจัยเองมักเรียกเขาว่า “พี” เสมอ นอกจากเป็น “พี” แล้ว เขายังเป็น “พ่อ” ของลูกชายวัย 3 ขวบที่เข้ามาปั่นเปียในตอนที่เขาจะให้สัมภาษณ์ผ่านวิดีโอคอลจากที่บ้าน อินทนิลนัดหมายให้ผู้วิจัยโทรไปสัมภาษณ์ในวันจันทร์ธรรมดาวันหนึ่ง เวลา 10.00 น. ซึ่งคงเป็นเวลาทำงานวันแรกของสัปดาห์ของพนักงานประจำทั่วไป แต่สำหรับนักแปลอิสระที่ทำงานอยู่กับบ้านที่จังหวัดพิษณุโลกอย่างอินทนิล เขายังได้ใช้เวลากับลูกที่กำลังจะเข้าเรียนในเร็ววันนี้ ก่อนเริ่มสัมภาษณ์ เขาบอกลูกชายเป็นภาษาอังกฤษด้วยน้ำเสียงใจดีและใบหน้ายิ้มแย้มว่า “Papa is working, you see? Please get in the room. Wait for me in the room. (พ่อกำลังทำงานอยู่ เห็นไหมครับลูก เข้าห้องไปก่อน ไปรอพ่อที่ห้องนะ)”

อินทนิลเริ่มประกอบอาชีพนักแปลอิสระด้วยเหตุจำเป็นในการโยกย้ายที่อยู่จากกรุงเทพฯ เพื่อไปแต่งงานและสร้างครอบครัวกับภรรยาผู้ประกอบอาชีพแพทย์อยู่ที่จังหวัดพิษณุโลก หลังจากทำงานประจำในตำแหน่งกองบรรณาธิการของนิตยสารชื่อดังหัวหนึ่งในบริษัทสื่อสิ่งพิมพ์ขนาดใหญ่ระดับประเทศ

“เราก็นั่งคิดว่าจะหากินด้วยวิชาชีพอะไรดีเพราะต่างจังหวัด งานหนังสือแทบไม่มีเลย จะมีแต่พวก Free Copy นิตยสารท้องถิ่นซึ่งส่วนใหญ่มีแค่คนเดียวทำทุกอย่าง ไม่ได้มีทีมงาน เราก็ต้องมานั่งคิดว่าจะใช้ความรู้อะไรที่เรามีทำมาหากินได้บ้าง เราก็รู้อยู่อย่างเดียวคือเรื่องตัวหนังสือ คิดว่าเราก็พอรู้ภาษาอังกฤษอยู่บ้างเพราะเราจบมนุษยฯ อิงค์ ที่มช. (มหาวิทยาลัยพิษณุโลก) มา ตอนอยู่ [ชื่อนิตยสาร] ก็ได้แปลบทความบ้าง แต่มันจะเป็นแปลที่เน้นหาข้อมูลแล้วมาเรียบเรียงเขียนใหม่ ไม่ใช่การแปลแบบตรงไปตรงมา ก็เลยคิดว่าเราน่าจะพอทำงานแปล” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

เมื่อย้ายมาอยู่ที่พิษณุโลก อินทนิลเริ่มรับงานแปลครั้งแรกผ่านเครือข่ายหรือ “คอนเน็กชัน” จากสำนักพิมพ์ในเครือที่ทำงานเก่าจนสร้างผลงานแปลวรรณกรรมคู่ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยจำนวน 4-5 เล่ม จากที่เคยแค่ “สนใจ” อยากหาอาชีพเสริมสร้างรายได้พิเศษด้วยการแปลในช่วงที่ทำงานประจำและ “อยากมีชื่อตัวเองบนแผงบ้าง” แต่ทำไม่ได้เพราะมี “กฎหน้อยว่าไม่

อยากให้คนในทำงาน Sideline (งานเสริม) ในที่เดียวกันเอง เราเป็นกองบ.ก. ตัวเล็ก ๆ เราเลยไม่กล้าไปขอเขาทำ” เขาบอกว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว คนที่รับงานแปลจากสำนักพิมพ์นี้ได้มักเป็นบรรณาธิการที่มีชื่อเสียงและมีตำแหน่งหน้าที่การงานระดับสูง

ปัจจุบัน อินทนิลผันตัวมาประกอบอาชีพนักแปลอิสระเต็มตัว โดยหยุดรับงานจากสำนักพิมพ์เพราะมีการเปลี่ยนแปลงบรรณาธิการบ่อยครั้ง ทำให้งานขาดช่วงเพราะบรรณาธิการแต่ละคนมักมีนักแปลที่นิยมว่าจ้างอยู่แล้วติดตามมา อินทนิลเริ่มรับงานจากแหล่งอื่น ๆ และกลายมาเป็นนักแปลที่มีความถนัดด้านการตลาด เขาเริ่มจากการรับงานจากบริษัทรับแปลเล็ก ๆ ในประเทศ โดยได้ “เริ่มเรียนรู้ใหม่ทุกอย่าง” ที่นี้ ทั้งการใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ช่วยแปลและการเลือกรับงานที่ตนถนัด จากช่วงเริ่มต้นที่เปิดรับงานทุกอย่างแบบไม่เลือก “เขาให้เราทำอะไร เราก็คิดว่าน่าจะทำได้หมด ก็ทำได้จริงด้วยความรู้ Linguistics (ภาษาศาสตร์) ที่เรามี... แต่ช่วงแรก ๆ ก็เป็นธรรมดาของคนที่ไม่มีงานเยอะ เราก็พยายามไม่เลือกงาน ให้ทำอะไร ก็ทำหมด การทำงานหลากหลาย เราจะได้รู้ว่าเราถนัดหรือไม่ถนัดอะไร” ปัจจุบัน อินทนิลเรียนรู้แล้วว่าตนไม่ควรรับงานในสายงานที่ไม่ถนัดเพราะทำให้เขาต้องใช้เวลาทำงานนานกว่างานสายที่ตนถนัดซึ่งเท่ากับว่ารายได้จากการทำงานก็จะลดลงโดยปริยายเนื่องจากการตั้งราคางานแปลทุกสายเท่ากันหมด

“อะไรที่เราถนัดและทำได้เร็ว เราก็ทำราคาให้ต่ำเพื่อรับลูกค้าให้มากขึ้น เป็น Strategy (กลยุทธ์) ในการตั้งราคาหาลูกค้าในอนาคต ถ้าให้เทียบ พี่เป็นเด็กมนุษย์ฯ รับงาน General (ทั่วไป) งานการตลาด เทียบกับเด็กวิศวกรรมฯ ที่ทำงานแปล เขามีสิทธิ์คิดราคาวิศวกรรมฯ ถูกกว่าตลาด แต่ละคนก็มีจุดแข็งของตัวเอง เพราะไม่มีใครเลยที่ทำได้ดีเท่ากันทุก field (สายงาน) เพราะเป็นศาสตร์เฉพาะทางมาก ๆ” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

ทุกวันนี้ อินทนิลทำงานให้กับบริษัทแปลต่างประเทศหรือที่เรียกว่า Localization Agency โดยเน้นการแปลเชิงการตลาดให้กับลูกค้าที่เป็นแบรนด์โอท็อปักษ์ใหญ่ระดับโลกสองเจ้าที่มีผลิตภัณฑ์และบริการจำหน่ายเป็นภาษาไทย ลักษณะการแปลเป็นแบบ Transcreation หรือการแปลที่ไม่เน้นยึดติดกับตัวบทต้นฉบับมากนัก แต่เน้นลีลา ความสละสลวย การดึงดูดใจและต้องการสื่อสารที่กระทบต่อกลุ่มเป้าหมายในลักษณะเดียวกัน เช่น ทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกต้องการซื้อหรือบริโภคสิ่งนั้นหรือทำให้ผู้รับสารรู้สึกภูมิใจ

อินทนิลไม่ได้มีตำแหน่งแค่นักแปลเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตงานแปลในบริษัทแปลต่างประเทศ โดยหน้าที่เหล่านี้แตกต่างกันไปตามบริษัท ลูกค้า หรือโครงการที่เขาได้รับมอบหมายให้ดูแล เช่น บรรณาธิการ (Editor) โดยทำหน้าที่ตรวจงานแปลของนักแปลคนอื่น หน้าที่หัวหน้าภาษาศาสตร์ (Language Lead) โดยทำหน้าที่ตรวจงานแปลประชุม และหาแนวทางปรับปรุงการทำงานกับลูกค้า และผู้ตรวจทาน (Reviewer) อินทนิลบอกว่า

ก่อนจะขึ้นมาทำหน้าที่เหล่านี้ได้ต้องผ่านการเป็นนักแปลและทำผลงานให้มีคุณภาพให้ได้ก่อนเพราะหน้าที่เหล่านี้ต้องการประสบการณ์สูง ต้องประเมินงานคนอื่นบนพื้นฐานของหลักการ และบางตำแหน่งอาจมองว่าเทียบเท่ากับระดับผู้จัดการในงานประจำได้

หากแรงจูงใจแรกเริ่มในการประกอบอาชีพนักแปลอิสระคือการทำงานที่สามารถทำที่ต่างจังหวัดเพราะต้องโยกย้ายไปลงหลักปักฐานสร้างครอบครัว ทุกวันนี้ ความเป็นอิสระและค่าตอบแทนอาจเป็นแรงจูงใจที่ตามมาที่ทำให้อินทนิลยื่นระยะประกอบอาชีพนี้เป็นหลักมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี

“เราสามารถทำงานได้ทุกที่จริง ๆ ขอแค่มีคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ผลตอบแทน พี่มองว่าการเป็นนักแปล Criteria ตลาดเริ่มต้น ทำงานวันละ 2,000 คำ เดือนละ 20 วัน รับแค่คำละ 1 บาท คุณมี 4 หมื่น คุณจะไปหางานประจำที่ไหนที่เริ่มต้น 40,000 บาท พี่มองว่าเงิน 40,000 ต้องเป็น Junior Up ขึ้นไปแล้ว ไม่ใช่ Entry Level เพราะอย่างพี่เอง ตอนทำงานนิตยสาร [ชื่อนิตยสาร] เมื่อ 10 ปีที่แล้ว ตอนออกมา พี่เงินเดือน 14,000 เองนะ ประมาณ 10 กว่าปีแล้ว เงินเดือนขึ้นปีละไม่ถึงพัน ตอนเข้าไป 12,000 พี่ก็มองว่าการได้เงิน 40,000 อยู่กับบ้าน รายจ่ายแทบไม่มี พี่มองว่าถ้าคุณมีวินัยในตัวเอง ซื่อสัตย์กับตัวเอง ซื่อสัตย์กับวิชาชีพ พี่มองว่าวิชาชีพนี้มีผลตอบแทนให้คุณมากพอ พอถึงวันที่ทำได้เป็นหลักแสนต่อเดือนนี่คือระดับ Manager บริษัทข้ามชาติเลยนะ ขณะที่คุณอยู่กับบ้าน กางเกงในตัวเดียว ทำได้แล้ว ไม่ต้องปวดหัว แบกรับตัว เป้าหมาย ยอดขายอะไรต่าง ๆ ให้เครียด พี่มองว่าเป็นอาชีพที่ผลตอบแทนดี” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

แต่แน่นอนว่าต้องแลกมากับความไม่มั่นคงที่หลาย ๆ คนกังวลกับการทำงานอิสระที่ไม่สามารถประกันงานและรายได้ที่เข้ามาได้ แต่อินทนิลก็เชื่อว่าอย่างน้อยที่สุด คุณภาพการทำงานของเขาจะเป็นตัวประกันความมั่นคงในอาชีพหากต้องรับมือกับเรื่องที่ไม่คาดฝัน

“จริง ๆ เราารู้สึกไม่มั่นคงนะเพราะเราไม่มีทางรู้ล่วงหน้าเกิน 1 เดือนเลยว่าเราจะมียางใหม่ มันก็จะมี ความกังวลอยู่อย่างเงี้ย แต่พี่ก็คงวันนีมา 6-7 ปีแล้ว โดยที่ไม่ มีเวลาไปทำอย่างอื่น งานก็มาตลอดเวลาเลย....ถ้าเป็นคนที่ต้องการความมั่นคง อาจจะรู้สึกว่ามันน่ากลัว เพราะจริง ๆ ก็มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้งานตรงนี้ไม่เป็นแบบนี้ตลอดไป อย่างที่พี่กระทิง (นามสมมุติของกรณีศึกษาที่ 2) บอก วันหนึ่ง เขาเจอคนที่ทำได้ดีกว่าเรา แต่จ่ายถูกกว่าเรา เขาไม่เห็นใจเราหรอกว่า จู้ ๆ งานหายไปเลย แล้วจะเกิดอะไรขึ้นกับเรา เพราะเขาก็ต้องเอาบริษัทเขาให้รอด ฉะนั้น เราก็ต้องมีทางเลือก ทางหนีทีไล่ของเราไว้ อย่างเช่น ลูกค้ำก็ไม่ควรพึ่งแค่

ไม่กี่เจ้า ทุกวันนี้พี่ทำงานผิดหลักการโดยที่มีลูกค้าแค่สองเจ้า เพราะวันหนึ่งโดนเทขึ้นมา ก็จะเป๋เลย เพราะงานหายไปเลย แต่ถามว่า มันมีอะไรมายืนยันให้เราคือคะแนนหรือ Result (ผลลัพธ์) ของงานแต่ละชิ้นจะขึ้นไป ซึ่งพี่คะแนนตกน้อยมาก เขาก็บอกว่ายังไม่เคยเจอ ทำกับใครแล้วคะแนนตกน้อยขนาดนี้ พี่ก็เลยคิดเข้าข้างตัวเองว่า เขาจะหาเรื่องให้ตัวเองทำไม ในเมื่อเขาอยู่กับเราแล้วลูกค้า Happy มาก พยายามเข้าข้างตัวเอง แต่ถามว่า วันหนึ่ง ถ้ามันเกิดอะไรขึ้นมา พี่ก็ต้องหาทางหนีทีไล่ แต่เราอยู่มาระดับนี้แล้ว เรารู้ว่าเรามีคุณภาพไว้รองรับ พี่ก็เลยคิดว่าการหาลูกค้าใหม่ก็ไม่น่าจะใช้เรื่องยาก” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากประสบการณ์ทำงานแปลโดยตรง อินทนิลยังเคยผ่านการเรียนวิชาการแปลระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งมาก่อนตั้งแต่ช่วงยังรับงานแปลหนังสือ โดยให้เหตุผลว่า “ระหว่างทำก็มีจุดที่คิดว่าความรู้เราไม่พอแล้ว เราเริ่มมีจุดที่เห็นไม่ตรงกันกับบก. คือเวลาบก. แก้งาน เรา รู้สึกว่าไม่ชอบที่เขาแก้ แต่เราไม่มีอะไรไปเถียงเขาได้เลย เรามีแค่ความชอบ ชอบ ไม่ชอบ แต่ไม่รู้ว่าจะเพราะอะไร เราเลยคิดว่า เออ สงสัยเราต้องลองไปหาความรู้ ก็เลยตัดสินใจไปเรียน ป. โทการแปลที่ [ชื่อมหาวิทยาลัย] พอเรียนโทเลยได้รู้ว่ามีหลักการยังไงบ้าง ก็เลยได้รู้ว่าที่บก. ตัดสินใจถูกแล้ว แค่ว่าไม่เข้าใจว่ามันเป็นเพราะอะไร เพราะตอนนั้นเรายังไม่มีความรู้มากพอ พอได้เรียนโทการแปล มีวิชา มีหลักให้ฟังมากขึ้น” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

เขาลงเรียนครบทุกรายวิชาที่เปิดสอน แต่ไม่สามารถทำวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จในกรอบระยะเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนดด้วยภาระงานที่มากในช่วงนั้น ทำให้เขา “ต้องเลือกระหว่างงานหรือปริญญาโท” และสุดท้ายเขาก็เลือกงานเพราะ “มองว่าจุดที่พี่ไปเรียน ป.โทคือพี่ต้องการความรู้ พี่ก็คิดว่าเต็มทีตลอดเวลาที่มีเพราะพี่ลงทุกตัวที่เรียนได้ พี่ไม่เคยมองว่าจะเลือกลงเพราะเกรดสวย ฉะนั้นจะต้องจบเกรดดี ๆ พี่ลงทุกตัวที่เปิด.....ก็มองว่าตั้งใจเรียน ทำเต็มที่ทุกอย่าง ได้ความรู้ ก็ขาดแค่ปริญญาบัตรอย่างเดียว พี่ก็มองว่าไม่น่าใช้สิ่งจำเป็นปะ ในเมื่อเราก็ตั่งใจมาเอาความรู้ เราก็ได้ความรู้แล้ว”

นอกจากการทำงานเป็นนักแปลเพื่อเลี้ยงชีพแล้ว อินทนิลยังสนใจแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพนี้ให้กับคนอื่น ๆ ในวงการด้วย ผู้วิจัยพบกับอินทนิลครั้งแรกที่งานสัมมนานักแปลที่จัดโดยกระทรวงศึกษาที่ 2 อินทนิลมาพูดในฐานะแขกรับเชิญแบ่งปันประสบการณ์ เขาเดินทางไกลจากจังหวัดพิษณุโลกมายังกรุงเทพฯ และไม่ขอรับค่าตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับที่สัก (ชื่อสมมติ) ผู้ให้ข้อมูลรองซึ่งเป็นเพื่อนร่วมหลักสูตรการแปลระดับปริญญาคนหนึ่ง

ของเขาและเป็นคนที่เคยรับงานแปลต่อจากอินทนิลกล่าวว่า “เขาเคยพูดว่าอยากไปเป็น Guest พูดให้นักศึกษาปริญญาตรีเกี่ยวกับอัตราการรับงาน ราคาค่าจ้าง เด็กจบใหม่จะได้ไม่ต้องมารับงานหน้าละ 100-200 บาท จะได้ว่าราคาและคุณค่าวิชาชีพ.....เพื่อที่น้องจะได้ไม่ต้องเสียเปรียบอย่างที่เราเคยโดนมา” (สีก, ผู้ให้ข้อมูลรองและเพื่อนร่วมหลักสูตรปริญญาโทการแปลของกรณีศึกษาอินทนิล, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

4.1.2 กรณีศึกษาที่ 2: กระทั่ง

นักธุรกิจเจ้าของเพจบุกเบิกด้านการแปลที่มีผู้ติดตามหลักหมื่นและทำงานแปลเป็นงานอดิเรก

กระทั่ง (ชื่อสมมุติ) กรณีศึกษาที่ 2 ประกอบอาชีพหลากหลายที่สุดในบรรดานักแปลอิสระทุกคนที่ผู้วิจัยศึกษาในครั้งนี้ เขาเคยเป็นทั้งนักเขียน นักแปล ผลิตรายการโทรทัศน์ อาจารย์มหาวิทยาลัย ทำงานด้านโปรแกรมมิ่ง รับจัดงานอีเวนต์ ทำนิตยสารและอีกมากมาย ในวัย 42 ปี เขาจัดให้งานแปลเป็นเพียง “Hobby (งานอดิเรก)” ที่ใช้เวลาแค่ 10 – 15% ของเวลาทำงานทั้งหมดหรือ 2 – 3 ชั่วโมงต่อวันจากชั่วโมงทำงาน 18 – 20 ชั่วโมงต่อวัน แต่เขาสามารถสร้างรายได้หลักแสนจากงานแปลและสามารถเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์มาเผยแพร่ให้แก่ักแปลคนอื่น ๆ ผ่านทางโซเชียลมีเดีย เว็บไซต์และงานสัมมนาที่เขาจัดขึ้น

ผู้วิจัยเจอกับตัวจริงของกระทั่งครั้งแรกตอนสมัครไปเป็นผู้เข้าร่วมงานสัมมนา หรือ “Meeting” ชื่อ ‘ก้าวแรกสู่ักแปล’ ซึ่งเขาเป็นทั้งผู้จัดและวิทยากรหลัก งานสัมมนานี้จัดขึ้นมาหลายครั้งก่อนหน้านี้แล้ว โดยเน้นการแบ่งปันประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานแปลในหัวข้อเช่น การเขียน CV ที่ดี แหล่งหางานแปล การคิดราคางานแปล กระบวนการแปลและงานที่เกี่ยวข้องซอฟต์แวร์ CAT Tools และการเรียกเก็บเงิน เป็นต้น กระทั่งประชาสัมพันธ์ผ่านเพจเฟซบุ๊กชื่อ ‘เพจนี้เพื่อนักแปล’ ซึ่งเขาเป็นผู้ดูแล เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานแปลผ่านการเขียนโพสต์ และมียอดผู้ติดตาม ณ ปัจจุบันประมาณ 14,000 คน เพจนี้สร้างขึ้น “เพื่อให้งานแปลเป็นอาชีพที่มั่นคงของทุกคน” และเพื่อให้คนทราบว่า “‘งานแปล’ นั้น ไม่ได้กินแกลบอย่างที่หลายคน (รวมถึงผม) ประสบมาหลายปี” (กระทั่ง, เพจเฟซบุ๊ก) ตามที่เขาเขียนไว้ในส่วนข้อมูลทั่วไปของหน้าเพจ อุบัติเหตุรถชนครั้งใหญ่ในชีวิตทำให้เขาคิดอยากทำเพจนี้ขึ้นมา

“ผมกลัวตายและรู้สึกว้าว ไอ้ที่ผมรู้มา อาจจะหายไป ก็แค่อยากแชร์ต่อ เรื่องที่สองคือ ผมเจอคนบ่นว่านักแปลรายได้ไม่ดี แต่อย่างผม ทำงานแปลเป็นงานอดิเรก ไม่ต้องเอาเยอะเท่าผมก็ได้ ถ้าทำบ้าง แล้วได้รายได้ 3-4 หมื่นต่อเดือน ผมว่าเขาก็น่าจะอยู่รอดละ อีกอย่างคือ 6 ปีที่ผมมาทำกับพวก Global Agency รายได้ขยับเยอะ อย่างปีนี้ รายได้ประมาณ 1.6-1.7 ล้าน หมายถึง เดือนหนึ่ง

ประมาณแสนกว่า ถ้าไปเดินผิดทางหรือเดินทางที่ผมเดินมาเป็น 10 ปีก่อนหน้านั้น ยังไงรายได้ก็อยู่เท่านั้น อีกอย่าง งานแปลมีเยอะมาก ในมุมของผม มนุษย์ทำไม หันอยู่แล้ว มันถึงต้องมีหุ่นยนต์มาช่วย ฉะนั้น การที่ผมจะส่งต่อ ก็ไม่น่ามีผลเสียอะไร ผมเองไม่ชอบอะไรที่เป็นความลับ แล้วให้ Inbox เข้ามา ผมจะเกลียดมาก ทำไมต้อง Inbox มันไม่เปิดเผย ในมุมผมคือเป็นคนเปิดเผย ใครอยากรู้อะไรถามมา เดี่ยวผมจะตอบทั้งหมด เก็บไว้คนเดียวก็หายไป” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

จุดต่างของเพลงของกระทิงคือการเผยแพร่ประสบการณ์ทำงานแปลเชิงพาณิชย์ “ในเพลงผมไม่ได้สอนเรื่องแปล ผมพูดถึงวิธีที่ผมหาดังค์ซึ่งหลาย ๆ คนยังไม่รู้”

แต่กว่าจะมาถึงจุดนี้ กระทิงเริ่มต้นทำงานแปลและงานอื่น ๆ ด้วยเหตุผลเพียงแค่ว่า “ทำได้” และ “มีคนจ้าง ไม่มีอะไรมาก” กระทิงจบการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ด้านบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยเอกชนชื่อดังแห่งหนึ่ง งานแปลที่เขาถนัดจึงเป็นงานด้านธุรกิจและไอที เขาทำอาชีพนี้มาได้ 20 ปี โดยเริ่มรับงานเอกสารสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือต่าง ๆ ของแบรนด์ต่างประเทศจากบริษัทประชาสัมพันธ์ (PR agency) ในประเทศไทย ก่อนที่จะหันมารับงานประเภทสื่อของแบรนด์หรือองค์กร เว็บไซต์ เอกสารหรือคู่มืออบรม หรือเอกสารภายในองค์กรจากเอเจนซีต่างประเทศเมื่อช่วง 5 – 6 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วยที่เขาเริ่มเข้าใจอุตสาหกรรมการแปลระดับโลกมากขึ้นและมีปริมาณเพิ่มขึ้นระดับหมื่นถึงแสนคำ

แนวคิดเชิงธุรกิจที่เป็นความสนใจส่วนตัวของกระทิงสะท้อนอยู่ในทั้งการศึกษา แนวทางงานแปลที่ถนัด เหตุผลและแรงจูงใจในประกอบอาชีพ และตอบอย่างไม่ลังเลถึงเหตุผลที่ยังทำงานแปลและพัฒนาอาชีพตัวเองว่า

“เงิน ผมไม่มีอะไร ผมมีเงินอย่างเดียว ผมเป็นคนชอบเงิน...เงินมันโอเคสำหรับที่จะเป็น Hobby (งานอดิเรก) ที่ทำเงินได้ ผมเลยเลือกที่จะทำมันเยอะกว่า ผมก็เลยเอาเวลาตีกอล์ฟหรืออะไรแบบนี้มาลงที่งานแปล อีกเรื่องคือได้ความรู้เยอะ เป็นความรู้ที่หาจากที่อื่นไม่ได้ ไม่อยู่ในหนังสือทั่วไปเพราะเป็น Internal Document (เอกสารภายใน) หนังสือ Confidential (ลับ) บ้าง มันเลยมีเสน่ห์ในตัวมันเอง” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

ก่อนจะจบการสัมภาษณ์ที่ Co-Working Space แห่งหนึ่งย่านฝั่งธนบุรีซึ่งเขาเสียค่าใช้บริการรายเดือนเพื่อใช้ทำงาน ชายอีกคนหนึ่งทำงานเป็นฟรีแลนซ์ให้กับเขามาเดินทางมาถึง ดูมีที่ท่าร้อนรน กระทิงทักว่า “กินน้ำที่ อันนี้เรียกว่าสายหนึ่งชั่วโมง” ความยืดหยุ่นที่เป็นวิถีชีวิตของฟรีแลนซ์สะท้อนอยู่ในรูปแบบการทำงานที่ทำที่ไหนก็ได้ อย่างที่กระทิงบอกว่า “[ผมทำงาน] ผ่านอีเมล เป็นงาน Remote (ทางไกล) ที่ทำที่ไหนก็ได้ สำหรับผมแล้ว ผมทำงานทุกที่ ผมเดินทางไป

เวียดนามมาประมาณ 2 อาทิตย์ ผมก็นั่งทำงานที่เวียดนาม อีก 2-3 วัน ผมบินต่อ ผมก็ถือโน้ตบุ๊ก ซึ่งงานทุกอย่างที่ผมทำ ไม่เฉพาะงานแปล คืองานที่ทำที่ไหนก็ได้” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

การทำงานทางไกลทำให้กระทิงไม่เคยเห็นหน้าหรือรู้จักคนที่เขาร่วมงานด้วยเป็นการส่วนตัวเลย ผู้วิจัยสอบถามขอสัมภาษณ์บุคคลที่สามารถเป็นผู้ให้ข้อมูลรองของเขาได้ กระทิงบอกว่า

“ขอโทษด้วยนะครับ เรียกว่า ทำงานมา ผมไม่มีเพื่อนร่วมงานเลย เพราะทำงานผ่าน Agency ครับ คนตรวจงานเป็นใครก็ไม่รู้ หรือถ้าผมตรวจงาน นักแปลเป็นใคร ผมก็ไม่รู้ครับ เรียกว่า ไม่มีเพื่อนจริง ๆ และ 5-6 ปีที่ผ่านมา ไม่ได้คุยกับคนไทยเลย เพิ่งจะมาได้คุยกับคนไทยที่เป็น Agency สาขาไทย ก็เมื่อ 3 เดือนที่แล้วเองครับ แต่เค้าไม่ได้เป็นนักแปล เค้าเป็น Project Coordinator ครับ และผมน่าจะให้ Contact ไม่ได้ เพราะเค้าเองก็ไม่รู้ว่าผมเปิดเพจ 55555555” (กระทิง, ข้อความส่วนตัวทางเฟซบุ๊ก, 8 พฤศจิกายน 2562)

4.1.3 กรณีศึกษาที่ 3: มะค่า

นักเล่นบอร์ดเกมสมัครเล่นผันตัวเป็นนักแปลบอร์ดเกมมืออาชีพ

มะค่าคือชื่อสมมติของกรณีศึกษาที่ 3 ที่ผันตัวจากนักเล่นบอร์ดเกมตัวอย่งมาเป็นนักแปลฟรีแลนซ์ประจำให้กับบริษัทบอร์ดเกมไทยเจ้าหลักแห่งหนึ่งของประเทศซึ่งซื้อลิขสิทธิ์แปลและจำหน่ายบอร์ดเกมในประเทศไทย มะค่าเป็นผู้ชายวัย 33 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลและเข้าเรียนต่อระดับปริญญาโท หลักสูตรการแปลที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแต่ไม่ได้ทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ หลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มะค่าทำงานเป็น “ดีไวเตอร์” หรือครูสอนพิเศษตามสถาบันต่าง ๆ ใกล้บ้านและรับสอนเองส่วนตัวซึ่งเป็นงานที่เขาเคยทำมาตั้งแต่สมัยเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย ส่วนงานแปลนั้น มะค่ารับมาทำบ้างเมื่อมีลูกค้าติดต่อเข้ามาเรื่อยๆ ที่

มะค่าเริ่มเป็นนักแปลอิสระเต็มตัวประมาณ 3 – 4 ปีที่ผ่านมาเมื่อเจ้าของร้านคาเฟ่บอร์ดเกมที่เขาไปเล่นเป็นประจำจนสนิมสนมคุ้นเคยตัดสินใจเปิดบริษัทจำหน่ายบอร์ดเกม โดยซื้อลิขสิทธิ์เกมจากต่างประเทศมาแปลเพื่อจำหน่ายให้เข้าถึงลูกค้าคนไทย บริษัทเริ่มจากการแปลกันเองก่อนในตอนแรก แต่เมื่อได้รับเสียงสะท้อนว่าภาษาที่ใช้อ่านยากเพราะทางร้านไม่ได้ใช้นักแปลที่มีประสบการณ์ด้านอาชีพโดยตรง

“พอเขา [มะขวิด, ผู้ให้ข้อมูลรองของกรณีศึกษามะค่าและเจ้าของบริษัทบอร์ดเกมผู้ว่าจ้าง] เริ่มแปลกันเองสัก 3-4 เกม เขาก็เริ่มรู้สึกว่าได้แล้ว เพราะเกม

เริ่มมี Text และรายละเอียดเยอะขึ้น เขาเลยรู้สึกว่าเขาแปลเองไม่ได้ ลูกค้าเริ่มบ่นแล้ว อ่านไม่เข้าใจบ้าง เขาเลยมาถามเราซึ่งเราเป็นนักแปลอยู่แล้ว แรก ๆ เขามาติดต่อให้เรา Proof (พิสูจน์อักษร) นิดหน่อย มีสินน้ำใจเล็กน้อย พอเราเริ่มรับแปลจากเขาจริง ๆ เขาเลยมีงานแปลให้เรื่อย ๆ จนกระทั่งปิดร้าน [ชื่อร้านคาเฟ่บอร์ดเกม] ไป แล้วมาทำ [ชื่อบริษัทแปลและจำหน่ายเกม] เต็มตัว” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“เราเลยคิดว่าต้องทำอะไรสักอย่างกับ Comment (ความคิดเห็น) ตรงนี้ว่าเราควรใช้นักแปลที่เขาศึกษาด้านนี้มาจริง ๆ ก็เลยลองถามพี่มะค่า จำได้ว่าเขาเป็นนักแปลฟรีแลนซ์ เลยถามว่าสนใจมาลองทำตรงนี้ได้ไหม” (มะขวิด, ผู้ให้ข้อมูลรองของกรณีศึกษามะค่าและเจ้าของบริษัทบอร์ดเกมผู้ว่าจ้าง, สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2562)

จาก “ลูกค้า” มะค่าได้กลายมาเป็นนักแปลฟรีแลนซ์ประจำหลักให้กับบริษัทนี้ ด้วยปริมาณงานแปลที่ค่อนข้างต่อเนื่องราว 12 เกมต่อปี มะค่าจึงหยุดสอนพิเศษและไม่ได้รับงานจากลูกค้าเจ้าอื่นมากนัก ผู้วิจัยสนใจว่าทำไมมะค่าไม่ไปเป็นนักแปลประจำให้กับบริษัทฯ เลยหารับเป็นฟรีแลนซ์ประจำอยู่แล้ว มะค่าสะท้อนว่างานประจำไม่เหมาะกับลักษณะนิสัยส่วนตัว รายได้และรูปแบบการทำงาน

“จริง ๆ รู้สึกว่าถ้าต้องไปทำงานประจำเป็นนักแปล รู้สึกว่าไม่น่าจะใช่แนวเรา ยิ่งไปทำงานในออฟฟิศ ทำทั้งวัน เราไม่สามารถที่จะทำได้ อย่างอยากนอน เราก็อยู่ได้ แตกต่างจากปกติที่แบบ คิดไม่ออก ลูกไปกินน้ำ เปิดเกมเล่นสักแปบ แต่พองานประจำ คงไม่สามารถเปิดเกมเล่นได้” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“เราก็จะทำงานตามอารมณ์ ส่วนมากก็ทำงานตอนกลางคืน นั่งทำดึก ๆ ตอนกลางวันก็จะหลับ มันทิดเป็นนิสัยแล้ว บางที เราก็ไม่ได้ทำงานนะ เริ่มทำงานตอน ติ 4-5 อารมณ์มีอารมณ์ทำ พอเริ่มม่วงปุ๊บจะเริ่มมีไฟ แล้วแต่งงาน คือบางงานรีบจริง ๆ เราก็จะทำเหมือนเป็น Full-Time (พนักงานทำงานเต็มเวลา) ตื่นแต่เช้ามานั่งทำ แต่บางงานมีเวลา เราก็เลือกเวลา บริหารเวลาเอง โดยที่เราจะเลือกเวลาที่สะดวกใจ คือดึก ๆ ไม่ต้องคุยกับใคร ไม่มีใครไลน์มา สมาธิเยอะกว่า

ใช้ชีวิตเป็นค่างควา เราชินแล้ว เรานอนเมื่อไหร่ก็ได้ ก็เลยเลือกเวลาแบบนี้ทำงานรัว ๆ ได้มากกว่า” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

ผู้วิจัยจึงไม่แปลกใจที่มะค่านัดสัมภาษณ์ที่คอนโดมิเนียมของเขาในช่วงบ่ายซึ่งเขาบอกว่าเพิ่งตื่นมาได้ไม่กี่ชั่วโมง ค่าตอบแทนของอาชีพนักแปลฟรีแลนซ์ก็ดูจะเป็นแรงจูงใจอีกอย่างที่ทำให้มะค่ายังคงทำงานในสายนี้

“ถือว่าอยู่ระดับโอเค มันเยอะกว่าเงินเดือนทำงานประจำ แต่มันเป็นเงินฟรีแลนซ์ เราไม่สามารถมีเงินประจำได้ เงินจะแกว่งมาก บางเดือนเงินเข้า 9,000 บางเดือนเงินเข้าหลักแสน ก็ถั่ว ๆ ไป ถือว่าโอเค มีความสุขกว่าการทำงานประจำ เราไม่ต้องตื่นไปทำงานเข้าออฟฟิศ” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากนี้ ในช่วงที่มะค่าเป็นติวเตอร์อิสระ เขาเคยเข้าไปทำงานเป็นครูสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนแห่งหนึ่งที่เคยเรียนเป็นเวลาหนึ่งภาคการศึกษา แต่ก็ค้นพบว่างานประจำไม่ใช่สำหรับเขา มะค่าบอกว่า “เป็นฟรีแลนซ์มาตลอด ก็เจอระบบที่เงินเดือนน้อย กินเวลาตอนเย็นต้องประชุม วันเสาร์ต้องทำงาน ต้องเข้าเวร ก็เลยคุยกับเขาว่าไม่ไหว” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

ในอนาคต มะค่ามีทางเลือกที่จะกลับไปเรียนต่อปริญญาเอกด้านการแปลที่เขาได้รับทุนการศึกษาเพื่อกลับไปเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยหรือประกอบอาชีพนักแปลอิสระต่อไป แต่เขาก็พร้อมปรับตัวและเปลี่ยนไปกับสภาพความต้องการของตลาดในอนาคต “เอาจริง ๆ เรามองในแง่ความเป็นจริงนะ ถ้าวันหนึ่ง ลูกค้าหลักของเราอย่าง [ชื่อบริษัทบอร์ดเกม] ตลาดเริ่มต้น เริ่มขายไม่ได้ มันก็ต้องหยุด บอร์ดเกมมันเป็นกระแสที่บูมขึ้นมามากกว่า จริง ๆ เรามองว่าเราอยากขยับขยายไปเป็นเอเจนซีกระจายงานเองมากกว่า เพราะเราก็เคยลอง เวลาว่างมันปั่น เราก็ส่งงานให้เพื่อน คิดว่ามีโอกาส ถ้าทำอย่างนั้น ก็ค่อนข้างโอเค” แต่ ณ วันนี้เขายังสนุกกับการเล่นเกมและมองว่าอาชีพนักแปลอิสระ “มันก็สนุกนะ เป็นอาชีพที่ค้นคว้าอยู่ตลอด”

4.1.4 กรณีศึกษาที่ 4: พฤกษ์

นักแปลรุ่นใหญ่ อดีต Copy Writer บริษัทโฆษณาชื่อดัง เจ้าของผลงานหนังสือแปลกว่า 40 เล่ม

พฤกษ์ (ชื่อสมมติ) เป็นนักแปลรุ่นใหญ่วัย 56 ปีที่ลาออกจากงานประจำด้านสื่อโฆษณามาเป็นนักแปลอิสระเต็มตัวเมื่อราว 20 ปีก่อน งานแปลทำให้เขายังได้ใช้ทักษะ “ขีด ๆ เขียน ๆ” เหมือนเดิม พฤกษ์มีผลงานหลากหลาย เริ่มจากงานแปลนวนิยายจากอังกฤษเป็นไทยกับ

สำนักพิมพ์ต่าง ๆ และแปลหนังสือที่ไม่ใช่วรรณกรรม ทั้งประเภทธุรกิจและการพัฒนาตนเอง รวมกว่า 40 เล่ม ไม่นับงานอื่น ๆ เช่น งานแปลบทพากย์ภาพยนตร์ จากบริษัทแปลและลูกค้าตรง ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พุกษ์ที่โฮสเทลกิ่งคาเฟ่ใกล้บ้านเขาในย่านหนึ่งใจกลางเมืองกรุงเทพฯ เขาพูดคุยกับพนักงานวัยรุ่นที่ร้านอย่างสนิทสนมเพราะเป็นที่ที่เขามาทำงานประจำจนคุ้นเคยรองจากที่บ้าน การแต่งตัวสี่สันสดใสสบาย ๆ ดูค่อนข้างวัยรุ่นและการออกตัวที่บอกว่าเขาชอบอะไรสบาย ๆ ไม่จริงจัง ก่อนสัมภาษณ์ค่อนข้างสะท้อนตัวตนและอาชีพการงานของเขาได้อย่างดี

พุกษ์จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอกการโฆษณาและเริ่มไล่ล่าความฝันในการเป็นนักแปลหนังสือตั้งแต่สมัยยังเรียนหนังสืออยู่และยังส่งต้นฉบับแปลด้วย “ลายมือ”

“นี่ก็อยากแปลหนังสือขึ้นมา คิดว่าตัวเองทำได้ ไปอ่านดูว่านักแปลทำยังไง เขาเลยแนะนำว่า คุณอยากแปลเล่มไหน คุณอยากแปลอะไร คุณไปเข้า Asia Books ไปเลือกเองเลย คุณก็แปลเล่มนั้นแล้วส่งสำนักพิมพ์ ก็เลยเดินเข้า Asia Books ชื่อหนังสือ The Good Son ตะลุยแปลจนเสร็จ เอาไปเสนอที่สำนักพิมพ์คู่แข่งที่อยู่ตรงเพชรบุรีตัดใหม่ ไปเจอบก. ทีฟลอร์ แล้วเขาก็เหมือนจะไปธุระ เราก็เอาหนังสือไปให้เขาอ่าน ตอนนั้นเขียนอะ แปลจบเล่ม หนาปึกเลย เป็นลายมือเขียนด้วยดินสอ ไม่ได้พิมพ์ด้วยนะ ประมาณปี 1992-1996 ไม่ถนัดพิมพ์ตอนนั้น เขาก็ดูเหมือนไม่สนใจ เราก็คิดว่าอ่านแบบนี้เลยเหอ เขาก็บอก ‘โอเค’ ผมก็บอก ‘โอเคแล้วเหอครับ’ ‘น้องไปแปล มีงานแปลอยู่เล่มหนึ่ง หากคนอยู่ งานด่วนมาก’ เลยได้งานแปลเล่มแรกคือ Flintstone.... สุดท้ายก็พิมพ์ออกมา เป็นความตื่นเต้น ภูมิใจ หนังสือออก ผลงานเล่มแรกของเรา มีนามปากกาเราอยู่ มันก็เหมือนเป็นใบเบิกทาง ทำให้หลังจากนั้น เราได้ตัวนี้ไปขายสำนักพิมพ์อื่น ๆ” (พุกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

พุกษ์ได้แปลหนังสือให้กับหลากหลายบริษัทและสำนักพิมพ์ สลับกับการทำงานประจำและงานอื่น ๆ ไปด้วย ดูเหมือนว่างานประจำจะไม่ใช่วางที่เขาถนัดและงานแปลแบบอิสระก็ตอบโจทย์เขามากกว่า

“[เหตุผลที่เป็นนักแปล] หนึ่งคือเราทำได้ สอง เราทำได้ดี สาม รายได้ก็โอเค ก็เป็นอะไรที่เราพอทำได้ในการดูแลตัวเอง เราไปทำประจำ คงไม่เหมาะ คือไปทำประจำหลายที่ แต่ทำแล้วก็ออก ประมาณ 3 ที่ ตำแหน่งนักแปล In-House (ประจำ) ก็เคยทำ 2 ที่ หลังจากนั้นก็ทำ Social ให้สถานทูตอิสราเอล ก็มีปัญหาก็ไม่รอด พี่ทำงานประจำเป็นช่วง ๆ หลักร ๆ ก็ทำบริษัทโฆษณา หลังจากนั้นก็ทำ ออก หยุดไป 3 ปี หลังจากได้โอกาสก็ทำ ลองดู คนชอบบอกว่าเราทำงานประจำ

ปรับตัวไม่ได้ ไม่ชิน แต่พี่ไม่เชื่ออย่างนั้น พี่คิดว่าที่พี่ออกมาเป็นปัญหาของตัวงาน และองค์กรมากกว่าเพราะพี่ปรับตัวได้หมด เข้าเข้าได้ ประชุมได้ Deadline เราได้หมด แต่มันมีรายละเอียดเยอะ เขาคาดหวังแบบนี้ แต่เราให้ไม่ได้ อย่างนั้น” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

“งานอิสระเป็นเรื่องของเราตอบโจทย์เขา เขาให้งานอะไรมา เราส่งให้ตามนั้น คุณภาพได้ ก็จบ เขาจ่ายเงิน งานประจำเป็นเรื่องของมุมมองความคิด ผู้บริหาร มั่วซั่ว มีเยอะแยะ แต่บางที แค่เปื้อ บางทีทำให้เราเซ็ด ไม่ค่อยอยากเข้าไปแล้ว งานประจำ นอกจากโอกาสมันดีจริง ๆ จริง ๆ เราไม่มีปัญหาหรอก เราทำได้หมด” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากงานแปล เขายังออกมาทำอาชีพอื่น ๆ เสริมหรือควบคู่ไปด้วย เช่น เคยออกมาเปิดกิจการร้านก็พ็ช้อปกับภรรยาและปัจจุบันเขาขายสินค้าออนไลน์ให้กับเพื่อน ๆ ในเครือข่าย สมัยเรียนซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้หลักในทุกวันนี้เพราะปริมาณงานแปลเข้ามาแบบ “กะปริดกะปรอย” และไม่ค่อยต่อเนื่องเพราะพฤกษ์ “หยุดไปเอง บางทีก็ปฏิเสธ” หรืองานหนังสือ “ตลาดซบเซา คนไปทำนิยายวัยรุ่นเยอะ พวก Gen Y นิยาย Y งานพวกบริหารธุรกิจเลยหายไปเลย ก็เลยไม่มี”

“ชายทุกอย่าง สากเปื่อยยันเรือบหลัก ๆ ชายในกลุ่ม Line ของเทพศิรินทร์ที่พี่เรียนจบมา พี่เล่นเน็ตเยอะ ตามเพจเยอะ รองเท้า นาฬิกา ของสะสม ตามไป ตามมาเป็นพันเพจ เราก็เห็นอันนี้สวย อันนี้ขายได้ เราก็ก็อปไปรูปบวกส่วนต่าง พอขายได้เราก็ค่อยส่ง เขาก็ส่งให้เรา ง่ายมาก เราก็กินส่วนต่าง” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

ปัจจุบัน พฤกษ์อยากแปลบทพากย์ภาพยนตร์ให้บริษัทเผยแพร่ภาพยนตร์ ห้วนอกชื่อดังแห่งหนึ่งมากเพราะค่าตอบแทนสูงกว่าราคาตลาดทั่วไป แต่ก็ยังรอให้โอกาสนั้นมาถึงอยู่ อย่างไรก็ตาม รายได้ไม่ใช่เหตุผลเดียวที่ทำให้พฤกษ์เลือกทำอาชีพนี้ เขาย้ำถึงความรักและความภาคภูมิใจในผลงานแปลหลายครั้ง

“มันไม่ใช่แค่เรื่องเงิน แต่เป็นความภูมิใจ มันเป็นความภูมิใจ เหมือนเป็นลูกเรา เราประทับใจประหม่อมันมาตั้งแต่ตัวอักษรตัวแรกจนตัวอักษรตัวสุดท้าย เราก็ดูแล ค่อย ๆ โตขึ้นทุกวัน ๆ พอไม่แปล เหมือนกับลูกเราไม่ได้เกิด ไม่ได้คลอด โยนทิ้ง ถึงขยะไปเฉย” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

“การถามตัวเองว่าคุณเข้ามาในวงการนี้เพราะอะไร ถ้าคุณรักงานแปลจริง ๆ คุณต้องอยู่กับมันให้ได้ คุณได้ทำสิ่งที่คุณรัก ถ้าอย่างอื่นขาดไป คุณก็ต้องพยายามเติมส่วนนั้นด้วยตัวเอง เช่น คุณอาจต้องหางานอดิเรกทำ งานสร้างรายได้เพิ่มเติม เพื่อที่คุณจะได้ทำงานที่ตัวเองรัก แต่ถ้าคุณคาดหวังว่างานที่คุณรักจะเป็นงานที่เลี้ยงคุณได้จริง ๆ จัง ๆ บางที มันอาจจะไม่ก็ได้ บางทีโลกธุรกิจไม่ได้เป็นเหมือนที่คุณคาดไว้ บางที มันกดราคาจนคุณอยู่ไม่ได้หรือบางที คุณก็เลือกที่จะทิ้งสิ่งที่คุณรักไปหาเงินอย่างเดียว แล้ววันหนึ่ง คุณก็จะเสียดายที่ชีวิตหนึ่ง คุณไม่ได้ทำสิ่งที่รักเลย มัวแต่หาเงินอย่างเดียว พยายามทำให้มันสมดุลให้ได้” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

ในขณะที่นักแปลหลายคนบ่นเรื่องการถูกจ้างแปลแต่ไม่ได้ค่าตอบแทน ความคับข้องใจของพฤกษ์กลับเป็นการถูกว่าจ้าง ได้รับค่าตอบแทนครบ แต่ผลงานไม่ถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่

“มีแปลแล้วไม่พิมพ์ใหม่ มีหลายเล่ม แต่พี่ได้เงินหมด โคตรเสียดาย บางเล่ม เราแปลสุดฝีมือและเราคิดว่ามันเป็นงานแปลที่ดี แต่สำนักพิมพ์ไม่พิมพ์ เช่น พี่แปล (ชื่อสำนักพิมพ์) สนุกมาก พระเอกตาบอด แปลก็ดี หนังสือสนุก ไม่พิมพ์เฉยเลย ได้เงิน แต่ไม่ภูมิใจ.... เราต้องทำใจ ไม่ใช่ทุกเล่มที่ทำจะได้เผยแพร่ บางทีต้องยอมรับแค่เงินนั้นแหละ” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

ด้วยอายุและประสบการณ์กว่า 30 ปี ผู้วิจัยจึงมองว่าพฤกษ์จะเป็นตัวแทนของนักแปลจากรุ่นที่มีประสบการณ์สูงได้ และเนื่องจากพฤกษ์ทำงานที่บ้านเป็นหลัก คนที่ใกล้ชิดและเห็นการทำงานของเขามากที่สุดคือแพงพวย (ชื่อสมมติ) ภรรยาวัย 45 ปีที่ทำงานประจำที่องค์กรแห่งหนึ่ง เธอ “เห็นเขาทำงานและเขาแชร์ให้ฟัง เขานั่งทำงานส่วนใหญ่ที่บ้าน ไปร้านกาแฟบ้าง” (แพงพวย, ผู้ให้ข้อมูลรองและภรรยาของกรณีศึกษาพฤกษ์, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562) บางครั้ง เธอช่วยเขาพิมพ์คำแปลลงบนคอมพิวเตอร์ตอนคำบอกของพฤกษ์ตอนเขาเริ่มรู้สึกล้าและยังเคยตีพิมพ์ผลงานแปลของเขาซึ่ง “เขาก็ยอมรับบ้าง” (แพงพวย, ผู้ให้ข้อมูลรองและภรรยาของกรณีศึกษาพฤกษ์, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

4.1.5 กรณีศึกษาที่ 5: แก้ว

นักแปลที่มีชีวิตและการทำงานที่แยกออกจากกันไม่ขาด

แก้ว (ชื่อสมมติ) เป็นนักแปลหญิงวัย 37 ปี จบการศึกษาปริญญาตรีด้านประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และปริญญาโท 2 ใบจากคณะเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยในประเทศไทยและคณะบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษ งานแปลที่เธอถนัดคืองานแปลบทพากย์ (Subtitle) ซีรีส์ที่ฉายตามโทรทัศน์และภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ โดยรับ

งานจากเอเจนซีภายในประเทศ 5 – 6 เจ้า เธอยึดอาชีพนี้ เป็นอาชีพหลักมานานกว่า 8 ปี เนื่องจาก แก้วอาศัยอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องโทรผ่านวิดีโอเพื่อสัมภาษณ์เธอ แต่กว่าจะได้คุยกัน จริง ๆ ก็ต้องเลื่อนนัดกันอยู่ 2 – 3 ครั้ง เพราะปริมาณงานที่คาดการณ์ไม่ได้ ทำให้เธอต้องทำงานที่ถนัด โหมเข้ามาให้เสร็จก่อน

เหตุผลหลักที่แก้วเลือกทำอาชีพนี้ แพลอิสระคือลักษณะนิสัยส่วนตัวเป็นหลัก “พี่เป็นคนทำงานเข้ากับคนอื่นยาก แล้วก็พี่ไม่ค่อยเก่ง และเข้าสังคมไม่ค่อย เก่งเท่าไร แต่คือเข้าได้ คือเข้ากับคนยาก แล้วพี่ก็เลยติดกับตัวเองว่า มันจะมีสัก งานหนึ่งไหมที่ไม่ต้องทำงานร่วมกับมนุษย์หลาย ๆ คน คืองานแปลกก็ติดกับคนที่ ส่งงานหรือลูกค้าบ้าง แต่มันไม่ต้องไปนั่งเฝ้ามอยกันทุกวัน พี่แบบเวลาทำงาน แล้วมันไม่ได้งานตามเป้าหมายหงุดหงิดอะ คือ Nature (ธรรมชาติ) ส่วนใหญ่ใน ออฟฟิศไทยมันเป็นแบบนั้นเนอะ ต้องกินข้าวด้วยกัน ซึ่เกี่ยวข้องกัน แต่งหน้า ต้องแต่งพร้อมกัน ทาปากต้องทาสีเดียวกัน พี่ว่ามัน Nonsense (ไร้สาระ) ไป หน่อย แล้วก็พอเราแยกตัวเดี่ยวๆปุ๊บเนี่ย เราจะมีปัญหากับการทำงานออฟฟิศกับ คนอื่นคือเป็นคนไม่น่ารัก พี่ก็ออกมาหางานทำเองก็ได้” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

แก้วเริ่มรับทำงานแปลเป็นงานเสริมตั้งแต่เรียนจบปริญญาตรีและเริ่มทำงาน ประจำ โดยเริ่มจากการแปลเอกสารทั่วไป แต่เมื่อเธอกลับจากเรียนจบปริญญาโทที่ต่างประเทศและ ได้โอกาสทำงานโครงการแปลขนาดใหญ่ของหน่วยงานราชการไทยซึ่งมีค่าตอบแทนสูงและต้องใช้เวลา ทำงานที่นานถึงหนึ่งปี แก้วจึงตัดสินใจลาออกจากงานประจำมาทำงานแปลที่บ้านต่างจังหวัดเป็นหลัก นั่นคือจุดเริ่มต้นของการประกอบนักแปลอิสระจนถึงปัจจุบัน แม้ว่า “ช่วงที่ออกมาใหม่ ๆ ตอนนั้น แต่งงาน เกาะที่บ้านกินเป็นหลัก ให้สามีเลี้ยง” ก็ตาม

อาชีพนักแปลสอดคล้องประสานกับการใช้ชีวิตประจำวันและการใช้เวลากับครอบครัว อย่างแยกไม่ออก ชั่วโมงการทำงานของเธอแตกต่างจากพนักงานประจำในองค์กรค่อนข้างมากและ ไม่ได้มีกำหนดเวลาเริ่มและเลิกงานอย่างชัดเจน

“ปกติ ถ้าช่วงปกตินี้ น่าจะ [ทำงาน] อยู่ประมาณ 18 ชั่วโมง [ต่อวัน] เพราะว่าพี่ จะได้นอนประมาณหกชั่วโมงหรือไม่ก็ทำกิจกรรมอย่างอื่นนิดหน่อย อะไรอย่างนี้ ... คือด้วยความที่อยู่บ้านเป็นหลัก ทำทั้งวันทั้งคืน แล้วก็เวลาที่ใช้กับครอบครัวก็คือเวลาที่ใช้ทำงานนี้แหละ แต่อาจจะมึนนอนน้อยหน่อยเป็นบางวัน ถ้าให้คำนวณ เป็นชั่วโมงก็ประมาณ 20 ชั่วโมงต่อวัน บางวันก็ไม่ได้นอนเลย (หัวเราะ)” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“ระหว่างวัน พี่ก็ ทำข้าวหมา กินข้าวอาบน้ำ ที่บ้านคือโชคดีที่แบบที่บ้านค่อนข้างเข้าใจในงานที่เราทำแล้วเค้าค่อนข้างสบายใจที่เราไม่ต้องออกไปไหน เพราะฉะนั้นทุกอย่างมันจะเซอร์วิส (บริการ) เราหมดเลย... ที่บ้านพี่ก็ไม่ชอบออกไปไหน ส่วนใหญ่จะอยู่บ้านกันเป็นหลัก เสาร์อาทิตย์ก็ไม่ค่อยเที่ยว เอาตรง ๆ วิทยสาวก่อนแต่งงานก็ลุยกันร้อยเอ็ดเจ็ดเจ็ดยันน้ำมาหมดแล้ว” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

แก้วเป็นนักแปลอิสระคนหนึ่งที่ตั้งใจว่านักแปลต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและเป้าหมายในอาชีพที่วางไว้ก็ไม่ได้ไกลจากปัจจุบัน “เป้าหมายของพี่คือทำงานแบบนี้ ทำทุกวันให้ดีที่สุด แต่ถ้าวันหนึ่งไม่มีงานเราก็มีงานอื่นอีกอะ พี่ก็ไม่ว่างมันต้องยังไง ไม่ได้คิดเผื่อว่าถ้าวันหนึ่งมันไม่มีงานแล้วจะทำยังไง คือพี่ถือว่าคนเราทุกคนมันมีความสามารถอยู่กับตัว ตัวเองก็มีดีในตัวเองเหมือนกัน ถึงต่อให้ไม่มีงานนี้ เราก็ทำงานอื่นก็ได้” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

แก้วเป็นกรณีศึกษาอีกคนหนึ่งซึ่งผู้แปลมีอุปสรรคในการติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรอง แก้วให้ข้อมูลติดต่อพลู (ชื่อสมมติ) นักแปลที่ทำงานร่วมกัน แต่พลูไม่สะดวกคุยผ่านโทรศัพท์ ไม่ค่อยมีเวลาว่างและตอบอีเมลกลับมาช้ามาก

4.1.6 กรณีศึกษาที่ 6: นนทรี

นักศึกษาเอกภาษาอังกฤษที่เกลียดภาษาเป็นที่สุด แต่ทำงานแปลหารายได้ส่งเสียตัวเอง

นนทรี (ชื่อสมมติ) เป็นกรณีศึกษาที่ 6 ที่ยังเป็นนักศึกษา อายุ 24 ปี จากคณะศิลปศาสตร์ เอกวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เขาเรียนและทำงานหลายอย่างไปพร้อมกันเพราะจำเป็นต้องส่งเสียตัวเองเรียน โดยทำอาชีพนักแปล นักพิสูจน์อักษร ช่างภาพ และกราฟฟิคดีไซน์เนอร์มาเป็นเวลา 5 ปีแล้ว นนทรีใช้เวลาช่วงเย็นและกลางคืนที่ว่างจากการเรียนในการทำงานเหล่านี้ งานแปลที่เขาแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ งานแปลเอกสารที่นักศึกษาต้องใช้ประกอบการเรียน เช่น บทคัดย่อ เอกสารทบทวนวรรณกรรมงานวิจัย เป็นต้น และงานแปลประวัติหรือ Resume ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่อยู่ในช่วงเรียนจบและกำลังหางานทำ งานในส่วนหลังมาพร้อมกับบริการออกแบบกราฟิกควบคู่ไปด้วยหากลูกค้าต้องการ นนทรีรับแปลทั้งคู่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษและภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยคิดค่าบริการ 150 – 450 บาทและ 150 – 300 บาทตามลำดับ ลูกค้าส่วนใหญ่ของเขาเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นหลัก

นนทรีมองเห็นความต้องการของตลาดและได้ใช้ทักษะความสามารถด้านภาษาตนเองที่ “เกลียด [ภาษา] น้อยที่สุด” เป็นเครื่องมือในการหาเลี้ยงรายได้ประมาณครึ่งหนึ่งของรายได้ที่เข้ามาทั้งหมด

“ที่มา [เรียนภาษา] คือเป็นคนไม่ชอบวิทย์-คณิต แต่ตอนม.ปลายเรียนแผนนี้ แต่ไม่ชอบ ก็เลยลองเรียนภาษาดีกว่า เพราะจนถึงม. 6 เทอมสุดท้ายก็ยังไม่รู้ว่าตัวเองชอบอะไร แครู้สึกว่าเกลียดภาษาน้อยที่สุด... [ตอนนี้ก็รู้สึก] เกลียดครับ (หัวเราะ)... แต่ด้วยความที่มันมีเหตุผลอื่นมา Support (สนับสนุน) มันต้องใช้ และเอาไปต่อยอดได้หลายอย่าง เลยต้องเรียน ถ้าให้เปลี่ยนไปเรียนอย่างอื่น ก็เกลียดอยู่ดี เกลียดแล้ว ไม่ได้ใช้ด้วย แต่ภาษา เกลียดแล้วได้ใช้ ตอนนี้อยู่ปี 5 ดรีอไปปีหนึ่ง” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

“เพราะเราเรียนเอกภาษาอังกฤษ มองว่างานตรงนี้ยังไม่มีใครลงมาจับ นักศึกษาที่เรียนมหาวิทยาลัยจะมีงานขายเสื้อผ้า ผู้หญิงก็มีงานรีวิวขายสินค้า แต่พอผู้ชายเราแทบไม่มีงานอะไรให้จับเลย แทบไม่เหลืองานอะไรให้ทำแล้ว ผมเลยตัดสินใจเอาสิ่งที่เราเรียนตัวหลักคือเอกภาษาอังกฤษมาทำประกอบอาชีพดู เลยลองจับงานแปลดู ตอนเริ่มทำ ยังหาข้อมูลจากที่อื่นไม่ได้เลยนะ ที่มีนักศึกษารับแปลงานหาข้อมูลไม่เจอ เลยคิดว่าไหน ๆ ยังไม่มีใครทำ ก็เลยลองทำดูแล้วกัน” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

นนทรีใช้ช่องทางออนไลน์ในโซเชียลมีเดียเป็นช่องทางในการหาลูกค้าและทำการตลาดเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพจ ‘Hi Me Please : จ้างเถอะ อยากแปล’ ซึ่งมีคำโปรยประชาสัมพันธ์ว่า ‘งานด่วน งานไว งานไฟไหม้ส่งเข้านี้ของถนัดเลยครับ แต่ราคาไม่แพง’ เทคนิคการให้บริการของเขาเต็มไปด้วยกลยุทธ์การตลาดที่ไม่ค่อยพบในนักแปลส่วนใหญ่ที่ผู้วิจัยรู้จัก

“ผมไม่ชอบเล่นเฟซบุ๊กส่วนตัว ไม่ชอบอัปเดตอะไรเลย ก็เลยรู้สึก ถ้าไม่อัปเดตเลย ลูกค้าจะรู้หรือ ลูกค้าก็ไม่รู้ว่าเรารับงาน ไปโพสต์ในเพจ” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

“ในเมื่อไม่มีใบเซอร์ (Certificate) เราก็สร้างฐานขึ้นมาเอง ง่ายกว่า สมมติผมเป็นนักแปล พี่ [ชื่อเล่นผู้วิจัย] จะเชอร์รี่เปล่าว่าผมเป็นนักแปล พี่ [ชื่อเล่นผู้วิจัย] จะเอาข้อมูลมาจากไหนว่าผมแปลได้จริง แต่พอพี่ไปดูเพจ พี่ก็เกิดความสนใจขึ้นมาว่าฐานคนที่สนใจเพจ มีอยู่ ถ้า Quality (คุณภาพ) ไม่ดีจริง คงไม่มีคนสนใจเลย เช่น ถ้ามี 2 เพจของผม 20,000 อีกคน 200 มันก็เกิดมาตรฐานขึ้นมาแล้วว่าทำไมเพจอื่น 200 เพจ ผม 20,000 ถ้าเราไม่ยอมรับทาง Official (หน่วยงานทางการ) เราก็สร้างความน่าเชื่อถือ มาตรฐานขึ้นมาเอง ง่ายกว่า” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

มหาวิทยาลัย

นนทรีบอกว่าตนเองเป็น “Starter” หรือผู้ริเริ่มบุกเบิกบริการด้านนี้ใน

“ปัจจุบัน ผมว่าผมเป็น Starter ในม. ผมเลย ถ้ามีใครอยากแปลงงาน หาคนช่วย แปล ทุกคนจะคิดถึงผมก่อน ทั้ง ๆ ที่เราไม่เคยรู้จักกันมาก่อนหรือไม่เคยไปยุ่งกับ คณะเขามาก่อน ทุกคนก็จะแบบ มีคนหนึ่งหรือมีเพจหนึ่ง Hi Me Please บางครั้ง ผมก็นั่งอยู่ในวงนั้นด้วย แปลงานหรือ ก็ไปจ้าง Hire Me Please บางที ก็เซ็น ๆ ฎเอง ไหน ๆ ก็ทำมาขนาดนี้แล้ว เลยอยากทำให้ผู้คนรู้จัก” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

ปัจจุบัน นนทรีรับงานแปลร่วมกับเพื่อนอีกสองคนซึ่งเรียนจบไปแล้วและทำงาน อยู่คนละจังหวัด เมื่อถามถึงแผนการทำงานแปลหลังจบการศึกษา นนทรีมองว่างานแปลควรเป็นงาน เสริมด้วยเหตุผลของความมั่นคงเป็นหลัก

“มองว่าทำเป็นงานเสริมไปเรื่อย ๆ เพราะมันไม่จำเป็นต้องทำในเวลากลางวัน ลักษณะนิสัยธรรมชาติคือผมเป็นคนสมาธิสั้น ผมชอบทำงานกลางคืน แบบไม่มีใครมายุ่งเลย เจียบกริบ ชอบทำงานเจียบ ๆ คนเดียว กลางวัน ทำงานอะไรก็ได้ ที่ไม่ต้องนั่งอยู่หน้าคอม งาน Adventure (ผจญภัย) อะไรก็ได้ ได้หมด แต่พอ กลางคืน ขออยู่ส่วนตัว หน้าคอม นั่งทำงานแปล ทำนอกเวลา ทำเป็นงานเสริม ช่วงกลางคืน ช่วงพัก” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

“ภาพรวม มองว่าคนรุ่นผมสนใจงานด้านของเอกชน ไม่ก็รัฐวิสาหกิจ ราชการ เพราะอัตราการตกงานสูง อัตราการไต่งานต่ำ ทำให้รัฐวิสาหกิจและราชการ สามารถ Support (สนับสนุน) ตัวเองในระยะยาวได้ดีกว่า ต่างจากงานเอกชนที่ไม่ได้อยู่ในองค์กรใหญ่ แต่ถ้าทำงานเอกชน ต้องอยู่ในองค์กรใหญ่ให้ได้ ถ้างาน แปลควรทำเป็น Mixed Skills (ทักษะหลายอย่างผสมกัน) ไม่ควรเอามาเป็นงาน หลักเพราะตัวงานเอื้อในการทำเป็นงานรองได้ ไม่มีเหตุผลให้ทำเป็น Job หลัก เลย Job หลักไปทำอะไรก็ได้ ตีรันฟันแทง งานที่ Support เราได้ ส่วนงานแปล เป็นงานรอง ทำคู่กัน มันจะมี Balance ดีกว่า กลางวัน เราไปตีรันฟันแทงกับ ชาวบ้าน หรือไม่ก็ว่างงานไปเลย มันก็ Work ทั้งสองทาง ควรจะเป็นงานที่ สบาย ๆ ชิว ๆ มีผลตอบแทนให้เราได้มั่นคง แล้วเอางานแปลมาเป็นงานเสริม แต่ ไม่อยากให้เป็นอาชีพหลัก เพราะงานแปลไม่ได้มีทุกวัน เราควรหาอาชีพหลัก

ที่มีความมั่นคงก่อน แล้วเอางานแปลเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้พิเศษดีกว่า”
(นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

ผู้วิจัยคาดว่านนทรีจะเป็นตัวแทนของนักแปลรุ่นใหม่ที่มีประสบการณ์ไม่มาก แต่
เน้นทำเป็นงานเสริมเพื่อหารายได้เพิ่มเติม

ตารางที่ 4.1

บริบทของกรณีศึกษาโดยสรุป

กรณีศึกษา	ชื่อสมมติ	อายุ (ปี)	เพศ	การศึกษา	ภูมิสำเนาปัจจุบัน	ประเภทงานแปล	ผู้ว่าจ้าง	ความถนัด	แหล่งที่มา	ผู้ให้ข้อมูลรอง
1	อินทนิล	39	ชาย	1) ปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) ปริญญาโท สาขาวิชาการแปล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ไม่สำเร็จวิทยานิพนธ์)	พิษณุโลก	เว็บไซต์ ผลิตภัณฑ์และบริการของแบรนด์ระดับโลก ที่มีตลาดในไทย งานแปลแบบ Transcreation	เอเจนซีต่างประเทศ	การตลาด	ผ่านงานสัมมนาและผ่านคนรู้จัก	สั๊ก (เพื่อนร่วมรุ่นจากหลักสูตรป.โทที่เคยรับมาจากอินทนิล)
2	กระทิง	42	ชาย	ปริญญาตรี-โท คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	กรุงเทพฯ	เอกสารภายในองค์กร เว็บไซต์และสื่อแบรนด์ต่างประเทศ	เอเจนซีต่างประเทศ	ธุรกิจและไอที	แพลตฟอร์มออนไลน์ (เฟสบุ๊ก)	ไม่มี
3	มะค่า	33	ชาย	1) ปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2) ปริญญาโท สาขาวิชาการแปล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กรุงเทพฯ	บอร์ดเกม	บริษัทบอร์ดเกมในประเทศไทย	บอร์ดเกม	ผ่านคนรู้จัก	มะขวิด (เจ้าของบริษัทบอร์ดเกมไทย ผู้ว่าจ้าง)
4	พฤกษ์	56	ชาย	ปริญญาตรี คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กรุงเทพฯ	หนังสือนิยาย หนังสือที่ไม่ใช่วรรณกรรม บทพากย์	สำนักพิมพ์เอเจนซีในไทยและต่างประเทศ	นิยาย ธุรกิจ และการพัฒนาตนเอง	แบบสำรวจออนไลน์	แพงพวย (ภรรยา ผู้เห็นการทำงานแปลที่ของพฤกษ์ที่บ้าน)

ตารางที่ 4.1

บริบทของกรณีศึกษาโดยสรุป (ต่อ)

กรณีศึกษา	ชื่อสมมติ	อายุ (ปี)	เพศ	การศึกษา	ภูมิลำเนาปัจจุบัน	ประเภทงานแปล	ผู้ว่าจ้าง	ความถนัด	แหล่งที่มา	ผู้ให้ข้อมูลรอง
5	แก้ว	37	หญิง	1) ปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2) ปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยในประเทศไทยและคณะบริหารธุรกิจจาก Liverpool University	เชียงใหม่	บทพากย์ซีรี่ย์และภาพยนตร์	เอเจนซีในไทย		แบบสำรวจออนไลน์	มี 1 คน (นักแปลซึ่งเคยทำงานร่วมกัน) แต่มีอุปสรรคในการติดต่อและไม่เต็มใจให้ข้อมูล
6	นนทรี	24	ชาย	กำลังศึกษาปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	สงขลา	เรซูเม่ เอกสารประกอบการเรียนในมหาวิทยาลัย	นักศึกษาในมหาวิทยาลัย	เอกสารวิชาการ เรซูเม่	แบบสำรวจออนไลน์	ไม่มี

4.2 ผลการวิจัย

4.2.1 กระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย

กระบวนการเรียนรู้หมายถึงกระบวนการที่ผู้ประกอบอาชีพนักแปลอิสระไทยใช้เพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพ โดยผู้วิจัยได้นำหลักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมาเป็นกรอบในการนำเสนอข้อมูลเนื่องจากการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นหลักและมักตั้งต้นจากปัญหาในการทำงานหรือในชีวิตประจำวัน ซึ่งประกอบด้วย 3 หัวข้อ ดังนี้ ความต้องการเรียนรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้ และวิธีการเรียนรู้

4.2.1.1 ความต้องการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย

กรณีศึกษาซึ่งเป็นนักแปลอิสระไทยได้กำหนดความต้องการเรียนรู้ในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นนักแปลอิสระซึ่งประกอบด้วยความรู้ ทักษะและทัศนคติ จากผลวิจัยที่เก็บจากกรณีศึกษา ผู้วิจัยเลือกใช้การจัดหมวดหมู่ความต้องการเรียนรู้ตามโมเดลสมรรถนะของนักแปลเพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ความต้องการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการการแปล ด้านภาษา ด้านวัฒนธรรม ด้านการค้นคว้าข้อมูล ด้านเทคโนโลยี ด้านความรู้เฉพาะทางและด้านจิตสรีรวิทยา

(1) ด้านการให้บริการการแปล

ความต้องการเรียนรู้นักแปลอิสระด้านการให้บริการการแปลสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ด้านย่อย ได้แก่ ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ การคัดเลือกและตรวจสอบลูกค้า การสื่อสารกับลูกค้า การส่งเสริมการตลาด และการบริการลูกค้า

ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ

ทักษะการเป็นผู้ประกอบการเป็นทักษะที่นักแปลอิสระจำเป็นต้องมีหากต้องการ “อยู่รอด” ในวิชาชีพ ความเป็นผู้ประกอบการประกอบด้วยทักษะย่อยหลายประการที่ไม่ใช่เฉพาะทักษะในการผลิตผลงานเท่านั้น แต่เป็นทักษะที่ทำให้สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการต้นทางถึงปลายทาง นักแปลอิสระพึ่งพาตนเองเป็นหลักก็จริง แต่ทักษะการเป็นผู้ประกอบการหมายความว่านักแปลต้องทำหน้าที่มากกว่า “นักแปล” แต่เป็นเหมือน “องค์กร” อย่างที่กระทรวงศึกษาผู้มีพื้นฐานการประกอบธุรกิจอิสระอย่างซ้ำของกล่าววว่า

“คนที่มาทำงานฟรีแลนซ์เนี่ย คุณต้องทำตัวเป็นองค์กรอยู่แล้ว ฉะนั้น ในบริษัทมีแผนกอะไรบ้าง คุณต้องยารวมทุกอย่างอยู่ในตัวคุณคนเดียว คนที่ไปไม่รอดคือคนที่ไม่เข้าใจตรงจุดนี้ เช่น กราฟฟิกดีไซน์เนอร์รับฟรีแลนซ์ คุณก็อาจจะรับได้ แต่พอรับมาเสร็จปั๊บ ถ้าคุณบริหารเงินไม่เป็น คุณก็จบ ถ้าคุณไม่ทำบัญชี ก็จบ ถ้าคุณไม่ได้เป็น HR ในตัวเองเพื่อที่จะพัฒนา

ตัวเอง มันก็จบ ถ้าคุณไม่ได้ทำมาร์เก็ตติ้ง (การตลาด) คุณก็อาจจะได้แค่ลูกค้า เดิม ๆ ก็จบ ถ้าคุณไม่ออกไปขาย คุณก็จบ พอเป็นอาชีพฟรีแลนซ์ปั๊บ คุณต้องเข้าใจก่อนว่ามันคือการย่ำรวมบริษัทอยู่ในตัวคน ๆ เดียว ฉะนั้น คุณต้องพัฒนาทุกอย่าง คุณอาจจะไม่ต้องเก่งทั้งหมด แต่คุณต้องรู้หลักการของมันทั้งหมดเพื่อให้คุณอยู่รอดในอาชีพนี้ได้....ต้องถามว่า Objective (วัตถุประสงค์ของการทำงาน) คืออะไร ถ้าบอกว่าแค่ทำงานเฉย ๆ ก็แค่ทำอย่างเดียวก็น่าได้ แต่ถ้าจะอยู่รอดด้วย มันไม่ได้” (กระซิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

การคัดเลือกและตรวจสอบลูกค้า

นักแปลอิสระมีช่องทางการรับงานผ่าน 2 ช่องทางหลัก ๆ คือการรับงานแปลผ่านบริษัทแปลและรับงานแปลจากลูกค้าโดยตรง ดังนั้น นักแปลจึงต้องผ่านกระบวนการพบปะและตัดสินใจรับงานแปลจากลูกค้าในช่วงต้นของกระบวนการด้วยตนเอง นอกจากนี้ นักแปลอิสระยังมีแนวโน้มที่จะรับงานจากลูกค้าที่หลากหลาย ประสบการณ์การถูกเอารัดเอาเปรียบจากลูกค้าบางรายจึงทำให้นักแปลบางคนให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในการคัดกรองและตรวจสอบลูกค้าก่อนตกลงปลงใจรับงาน อย่างที่พุกษ์ได้กล่าวไว้ว่า “ชีวิตนักแปลนี่เจอหลายเรื่องนะ โดนโกงก็มี พกบริษัทแปล ยิ่งต่างชาติไม่ต้องพูดถึง แปลแล้วหาย เสียการแปลไป 2 เดือน นำสงสาร บางคน เด็กรุ่นใหม่ ของพี่โดนกระปิบกระปอย 2-3 พัน” ดังนั้น พุกษ์จึงเน้นความสำคัญของการตรวจสอบลูกค้าก่อนรับงานอย่างมาก

“พี่จะตรวจสอบบริษัท บางทีก็เข้าไปถามในสมาพันธ์ Freelance หรือเพจนักแปลว่าบริษัทนี้น่าเชื่อถือไหม ของพี่นี่ ถ้าอะไรมาจากอินเดีย-เวียดนาม พี่ไม่เอาเลยเพราะโดนมาเยอะ” (พุกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

“คุณต้องมีความฉลาดช่วยในการรับงาน คุณต้องตรวจสอบ อย่างลึกลาม บางที เวลาผิดหวังมาก ๆ อาจกระทบอารมณ์ความรู้สึกคุณไปตลอดเลยก็ได้ บางทีคุณไปรับงาน หุ่นทุกอย่าง แต่เขาโกงค่าแรงคุณ มันอาจทำให้คุณแค้นกับมันไปเลย ไม่อยากทำไปเลย เพราะฉะนั้น ต้องฉลาดในการรับงาน ต้องตรวจสอบ อย่าเกียจคร้านที่จะตรวจสอบ อย่าเกียจคร้านที่จะถามคนในวงการ เขาพร้อมให้ข้อมูลคุณอยู่แล้ว บางคนแบบ คุณยอมไวใจเขาโดยไม่ได้เซ็นสัญญาเลย คุณแปลไปทั้งเล่ม ใช้เวลาไป 2-3 เดือน

สุดท้ายเขาบอกว่าโครงการยกเลิก ไม่พิมพ์แล้ว แยกย้ายตัวใครตัวมัน ตาย เพล” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

การสื่อสารและการให้บริการลูกค้า

ในกระบวนการทำงานแปลให้กับลูกค้าตรง นักแปลอิสระต้องสื่อสารกับลูกค้าเป็นระยะ ตั้งแต่รับงานและส่งมอบงานให้กับลูกค้า นนทรี กรณีศึกษาที่มีช่องทางการสื่อสารกับลูกค้าที่โดดเด่นอย่างเพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามหลักพันคนและได้รับการประเมินในระดับดีมาจากลูกค้าที่มาใช้บริการบอกว่า ทักษะการสื่อสารและการให้บริการลูกค้าช่วยสร้างความมั่นใจกับลูกค้า และเพิ่มโอกาสได้รับงานมากขึ้น

“มันเป็นจิตวิทยาการสื่อสารด้วย ผมคุยกับลูกค้าเป็น Pattern (รูปแบบ) ในการคุยให้ลูกค้าจ้าง ตั้งแต่ลูกค้าให้เราประเมินราคา เราก็จะอธิบายตัวงานของลูกค้าให้ฟังคร่าว ๆ ว่างานชิ้นนี้คืออะไร และได้มายังไง บางคนหาเอง แปลก่อนแล้วค่อยส่งให้อาจารย์ หรือบางทีอาจารย์เลือกให้ ถ้าเป็นงานหาเอง ผมจะถามลูกค้าก่อนว่าอยากได้วิจัยประมาณไหน Result (ผลลัพธ์) คืออะไร ผมจะแนะนำว่าชิ้นนี้จะเหมาะหรือไม่เหมาะ เช่น ถ้าลูกค้าอยากได้ result (ผลลัพธ์) เป็น A-B แต่งานชิ้นนี้เป็น C-D ผมก็จะแนะนำว่าลองไปเลือกชิ้นอื่นก่อนไหม ลองเอาหลาย ๆ ชิ้นมาให้ดู ก็จะอธิบายว่าชิ้นนี้ควรแปล ชิ้นนี้ไม่ควร พอมีบริการแบบนี้ ซึ่งจริง ๆ กินเวลาไม่นาน ทำให้ลูกค้ามั่นใจว่าเราอ่านและตรวจสอบ Paper (เอกสาร) จริง ๆ มีให้คำแนะนำเขาได้ในขณะที่เขายังไม่ได้จ้างเราด้วยซ้ำ” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

“จิตวิทยาการขาย ควรใช้เทคนิคต่าง ๆ มาใช้ส่งเสริมการขายงาน ผมมองว่างานแปลคือบริการอย่างหนึ่ง เราต้องมีจิตวิทยาการขายสินค้าด้วย เราต้องมีการเลือกใช้คำพูดหวานล่อม ให้ลูกค้าตัดสินใจในการซื้อสินค้าของเรา” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

“จิตบริการ (Service Mind) ลูกค้าจะไม่มีทางรู้ว่าเราแปลเก่งหรือไม่เก่ง เราต้องพูดคุยกับลูกค้า ต้องแนะนำ เชิญชวนมาแปลกับเรา ตรงคำพูดจุดนี้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า สร้างความประทับใจกับลูกค้า ถ้าเราทำได้ ส่วนใหญ่ลูกค้าจะจ้างงาน ไม่ว่าจะป็นงานอะไรก็แล้วแต่ ถ้าเรา

บริการดี สร้างความประทับใจให้ลูกค้าได้ Result จะออกมาดีตาม”
(นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากนี้ นนทรียังมองว่าทักษะการสื่อสารและการให้บริการเป็นทักษะที่ทำให้นักแปลมนุษย์แตกต่างจากนักแปลคอมพิวเตอร์หรือปัญญาประดิษฐ์ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเข้ามาทำงานแปลบางส่วนที่มนุษย์ทำได้ในปัจจุบัน นนทรีกล่าวว่า

“เราอย่าทำงานให้เหมือนหุ่นยนต์ เราอย่าไปแพ้หุ่นยนต์ AI ยกตัวอย่าง หุ่นยนต์มันไม่มี Reaction กับเรา Google Translate ไม่มีระดับภาษา ไม่มีบริการ ไม่มี discussion feedback กับเรา นี่คือจุดแตกต่างระหว่างเรากับหุ่นยนต์ ทำให้เรายังขายงานได้อยู่ คุยกับลูกค้าได้ Google Translate คุยกับลูกค้าไม่ได้ มีลูกค้าไม่มีคนหอรอกที่ใช้ Google Translate ได้อย่างถูกต้อง...นี่คือจุดที่ทำให้นักแปลที่สามารถคุยกับลูกค้าได้ ยังขายงานได้อยู่ ไม่มีทางที่ AI จะมาแทนที่ในอนาคตได้ ถ้าคนทำงานกับลูกค้าเป็น ไม่ใช่แปลเป็นอย่างเดียว” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

การส่งเสริมการตลาด

การส่งเสริมการตลาดยังเป็นอีกหนึ่งทักษะที่นักแปลอย่างนนทรีให้ความสำคัญ นนทรีแตกต่างจากนักแปลกรณีศึกษาคนอื่น ๆ ตรงที่เขามีช่องทางการสื่อสารและกลยุทธ์การตลาดที่โดดเด่นและมีประสิทธิภาพ นนทรีเปิดเพจเฟซบุ๊กที่ชื่อ ‘Hi Me Please : จ้างเถอะอยากแปล’ เป็นช่องทางหลักในการรับงานแปล โดยมีผู้ติดตามกว่า 20,000 คนและมียอดรีวิวเต็ม 5 คะแนนจากลูกค้าที่เข้ามาประเมินกว่า 100 คน กลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดของเขาประกอบด้วย 3 วิธี คือ การให้ลูกค้ามารีวิวผลงานแปลและการให้บริการ การมอบส่วนลดเพื่อดึงดูดให้มาใช้บริการแปลครั้งต่อไป และการทำการตลาดโดยเน้นแบ่งปันข้อมูลที่มีประโยชน์และดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมายเพื่อเพิ่มโอกาสในการเปลี่ยนสถานะมาเป็นลูกค้าหรือที่เรียกว่าการทำ Content Marketing

“ผมแจ้งลูกค้าให้ Review (ในหน้าเพจเฟซบุ๊ก) ได้ตามเป็นจริง ไม่เคยมีต่ำกว่า 5 ผมจะบอกเสมอว่า Review ตามใจได้เลย เขียนได้ตามจริง”
(นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

“หลังจากนั้นจะให้ส่วนลดไปใน Chat ถ้ามาใช้บริการครั้งหน้า มีส่วนลดให้ในบริการครั้งต่อไป ส่วนใหญ่ลูกค้าที่ทำ Paper อยู่ปี 3-4 พอเราส่งตัวนี้ไป เขาก็จะเห็นบริการ Resume ของเรา พอจบบู๊ เขาก็มาจ้างทำ Resume ต่อ วิธีการนี้ได้ผล 70%” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

“ไม่ค่อยว่างทำ แต่ก็ทำ Content ต้องดูก่อนว่า เราอยากให้เป็นเป้าหมายคืออะไร มันจะมีทำเพราะอารมณ์และทำเพราะอยากได้จำนวนคน Reaction ถ้าทำเพราะอยากทำก็จะเป็น Content เช่น แพลลิจัยทำยังไง แพลลิจัยเบื้องต้นทำยังไง แต่ถ้า Content แชร่เยอะก็จะเป็นสัมภาษณ์งานยังไง สคริปต์ง่าย ๆ ของการสัมภาษณ์ คนจะมี Reaction เยอะ เพราะเป็นอะไรที่ไม่มีใครมานั่งบอกกัน ดูจุดประสงค์ในการทำ Content ก่อน ถ้าเราอยากได้ยอด ก็ต้องทำ Content ที่คนมี Reaction กับเรา ถ้าทำเพราะอยากทำเฉย ๆ ก็ทำ Content ที่ตามใจเราไปเลย” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

ผู้วิจัยสังเกตว่ามีกรณีศึกษาเพียงหนึ่งหรือสองคนเท่านั้นที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้านการให้บริการการแปล นั่นก็คือกระทิงและนนทรี กรณีศึกษาทั้งสองคนนี้แตกต่างจากกรณีศึกษาคนอื่น ๆ ตรงที่แรงจูงใจการเริ่มต้นประกอบอาชีพนักแปลอิสระคือแรงจูงใจด้านรายได้เป็นหลัก ซึ่งแตกต่างจากกรณีศึกษาคนอื่น ๆ ที่มีแรงจูงใจหลักในการประกอบอาชีพนักแปลเป็นทักษะและความสามารถ ความชอบและความภูมิใจในอาชีพเป็นหลัก โดยกรณีศึกษาเหล่านี้ให้ความสำคัญด้านการให้บริการการแปลน้อยมากหรือแทบไม่ให้ความสำคัญเลย ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการประกอบอาชีพและความต้องการเรียนรู้ด้านการให้บริการการแปลจึงมีนัยสำคัญต่อการวิเคราะห์และประเมินผลในบทต่อไป

(2) ด้านภาษา

กรณีศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความต้องการเรียนรู้ด้านภาษา เนื่องจากเป็นทักษะหลักในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งเป็นความต้องการเรียนรู้ด้านภาษา 4 ด้านย่อย ได้แก่ ภาษาต้นทาง ภาษาปลายทาง ความรู้เชิงภาษาศาสตร์และหลักการใช้ภาษา

ภาษาต้นทาง

ภาษาต้นทางหรือภาษาต้นฉบับคือภาษาที่นักแปลต้องแปลมาเป็นภาษาปลายทางเพื่อให้ผู้อ่านในสังคมปลายทางเข้าใจทั้งความหมายและความรู้สึก ภาษาอังกฤษคือภาษาต้นทางของกรณีศึกษาทุกคน พวกเขาบอกว่าทักษะการใช้ภาษาต้นทางที่ดีทำให้ผลงานแปลเป็นธรรมชาติ และกระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างที่อินทนิลซึ่งประเมินว่าทักษะภาษาอังกฤษของตนดีอยู่แล้ว แต่ก็ยังต้องการพัฒนาภาษาอังกฤษของตนให้ใกล้เคียงเจ้าของภาษาเพิ่มเติม “ระบบภาษาอังกฤษ ถ้ามองว่าภาษาอังกฤษเราดีไว้ พี่ประเมินว่าก็ดีดีมากเลยนะ แต่ถ้ามองว่าใกล้เคียงกับ Native (ระดับเจ้าของภาษา) ไหม ก็ต้องบอกว่ายังห่างอยู่ อยากใช้ภาษาอังกฤษได้ Native (ระดับเจ้าของภาษา) เลย พี่รู้สึกว่ามันจะทำให้งานเรามีความเป็นธรรมชาติมากขึ้นและใช้เวลาในการหาข้อมูลน้อยลง...รู้สึกว่าการพัฒนาได้ ก็อยากพัฒนาตรงนี้ อยากให้ตัวเองภาษาดีมากขึ้น” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

ภาษาปลายทาง

นอกจากความต้องการเรียนรู้ภาษาต้นทางตามหัวข้อก่อนหน้านี้ กรณีศึกษาบางส่วนให้ความสำคัญกับทักษะการใช้ภาษาปลายทางซึ่งในกรณีนี้คือภาษาไทยมากกว่าภาษาต้นทางเสียอีก อย่างที่กรณีศึกษาอย่างมะค่าและพฤกษ์บอกว่า

“อย่างน้อยคือภาษา (ปลายทาง) ควรอยู่ในระดับที่ดีเลิศที่จะทำงานแปล ส่วนภาษาต้นทาง จริง ๆ ก็ควรจะเก่ง แต่เท่าที่เห็นมา บางคนอ่านภาษาต้นทางแบบงู ๆ ปลา ๆ ก็แปลโอเค ก็ได้” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“ก่อนที่พี่จะแปลเยอะ ๆ เราภูมิใจที่เราเก่งภาษาอังกฤษ เราแปลได้ แต่พอแปลไปสักกระยะหนึ่ง พี่เปลี่ยนเลย พี่คิดว่าน่าจะแปลที่ดีไม่ใช่เก่งภาษาอังกฤษ แต่นักแปลที่ดีต้องเก่งภาษาไทย เหมือนแสงสว่าง เห็น เราแปลได้เพราะเราเก่งภาษาไทยต่างหาก ภาษาอังกฤษอะไร เราเปิดดิกได้ แต่ภาษาไทย คุณจะเอาอะไร ถ้าคุณไม่มีคลังศัพท์ในตัวคุณเอง ถ้าคุณอ่านไม่เยอะ คุณจะรู้สำนวนหรือ คุณจะกระชับภาษาได้” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

กรณีศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า “ต้องเก่งภาษาเป็นพื้นฐาน ทั้งภาษาต้นทาง และภาษาปลายทาง” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

ความรู้ด้านหลักภาษาศาสตร์

นอกจากทักษะและความรู้ในภาษาต้นทางและภาษาปลายทางแล้ว กรณีศึกษายังเห็นว่าความรู้ด้านหลักภาษาศาสตร์ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อเป็นหลักการพื้นฐานในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องทำงานกับผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่ต้องวิพากษ์ ปรับปรุง หรือประเมินผลงานแปล เช่น ตำแหน่งบรรณาธิการ เป็นต้น หลักการเชิงภาษาศาสตร์ช่วยให้การทำงานแปลวิพากษ์เพื่อการปรับปรุงบนพื้นฐานของศาสตร์ที่มีการจัดเป็นระบบที่นอกเหนือจาก “ความชอบ” และ “จิตวิญญาณและความรู้สึก” ส่วนตัวของกรณีศึกษาแต่ละคน อย่างอินทนิลซึ่งตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียนรู้หลักภาษาศาสตร์เพื่อมีความเห็นไม่หลงรอยและไม่เข้าใจการประเมินงานของบรรณาธิการ อย่างที่เขา กล่าวว่า

“ระหว่างทำก็มีจุดที่คิดว่าความรู้เราไม่พอแล้ว เราเริ่มมีจุดที่เห็นไม่ตรงกันกับบก. คือเวลาบก. แก้งาน เรา รู้สึกว่าไม่ชอบที่เขาแก้ แต่เราไม่มีอะไรไปเถียงเขาได้เลย เรามีแค่ความชอบ ชอบ ไม่ชอบ แต่ไม่รู้ว่าเพราะอะไร เราเลยคิดว่า เออ สงสัยเราต้องลองไปหาความรู้ ก็เลยตัดสินใจไปเรียนป. โทการแปลที่จุฬาฯ พอเรียนโทเลยได้รู้ว่ามันมีหลักการยังงี้บ้าง ก็เลยได้รู้ว่าที่บก. ตัดสินใจถูกแล้ว แค่ว่าไม่เข้าใจว่ามันเป็นเพราะอะไร เพราะตอนนั้นเรายังไม่มีความรู้มากพอ พอได้เรียนโทการแปล มีวิชา มีหลักให้ฟัง มากขึ้น” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากนี้ พุกษ์ยังเป็นกรณีศึกษาอีกคนที่เห็นความสำคัญของความรู้ด้านนี้ แม้ตัวเขาเองจะไม่ชอบการศึกษาด้วยวิชาการเลยก็ตาม

“คนที่ทำงานแปลจริง ๆ ควรจะมีทักษะด้านวิชาการการแปลจริง ๆ ซึ่งพี่ไม่มีเลย พี่ไม่เคยศึกษาด้วย เพราะเป็นคนไม่ชอบเรื่องแบบนี้ วิชาการ หลักการ แปลตรงเป๊ะ จี๊ ๆ ไม่เคยเรียนเลย ไม่เคยไป Take Course (เข้าหลักสูตรอบรม) แปลจากจิตวิญญาณและความรู้สึกอย่างเดียวเลย ซึ่งจริง ๆ ควรจะมีนะ จะทำให้งานมีคุณภาพมากขึ้น พี่รู้จากการ Edit งานของบก. ที่เรียนมา เขามีวิชาการ เขาเรียบเรียงคำของเรา ทำให้เรารู้ว่าจริงวะ ซึ่งมันเข้าใจง่ายกว่า” (พุกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

“ไวยากรณ์ต้องแม่น อย่ามั่ว คุณต้องเรียบเรียงได้ให้มันอ่านรู้เรื่อง บาง คนเขียนอะไรยังไม่รู้เลย แล้วจะเป็นนักแปล ประธาน กริยา กรรม ต้อง เรียงกันมา....ศัพท์ รู้ศัพท์เยอะ ไม่งั้นจะเกิดการซ้ำ แล้วเป็นเรื่องความลึก ของภาษา ความลึกของภาษาเป็นเรื่องสำคัญนะ คำบางคำมีตั้ง 5 คำที่ใช้ ใช้ เช่น คำว่าโดดเดี่ยว เดี่ยวโดด อ่างว่าง เว้งว่าง โหวงเหวง หรือคุณจะใช้ อะไร ถ้าคุณลึกด้านภาษา คุณจะได้เปรียบ มันจะเข้าเป้า คนอ่านจะได้ แบบที่คุณอยากให้เขารู้สึกจริง ๆ ถ้าภาษาคุณดี อ่านแล้ว ไม่กินใจ ไม่ ประทับใจ” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

หลักการใช้ภาษา

หลักการใช้ภาษาคืออีกหนึ่งทักษะที่กรณีศึกษาบางคนให้ความสำคัญ ทั้ง การสะกดและการเรียบเรียงประโยคได้ถูกต้องตามหลักภาษาและการเลือกใช้ระดับภาษาที่เหมาะสม กับบริบทของภาษาและผู้รับสารในภาษาปลายทาง มะค่อมองว่าตัวเองยังต้องปรับปรุงเรื่องการตัดคำ เมื่อจบบรรทัดและการสะกดคำที่บางครั้งยังผิดพลาด ดังนั้น เขาจึงอยากพัฒนาทักษะการพิสูจน์อักษร ของเขาเอง ถึงแม้ว่าจะมีคนที่ทำตำแหน่งพิสูจน์อักษรทำหน้าที่นี้ต่อจากนักแปลอีกทีก็ตาม

“สิ่งหนึ่งที่ขาดคือทักษะการ Proofread (พิสูจน์อักษร) ตอนนี้ เวลาให้ Proof ดูให้เรา เรายังเจอจุดที่เรายังมีคำถามว่า เอ้า ต้องอย่างนี้หรือ เช่น การตัดบรรทัด ตัวสะกดคำบางคำซึ่งเราเข้าใจผิดมาตลอด เขาแม่น กว่าเรา เขาจบเอกไทย แต่หลัง ๆ เวลาเราเห็นงาน Proofread ที่ทำให้ เราเรื่อย ๆ เราเริ่มเข้าใจแล้วว่าเราควรทำยังไง ควรตัดบรรทัดที่คำไหน เพื่อให้อ่านง่ายขึ้น ซึ่งพอเราได้เห็นงานของ Editor คนอื่น ก็เอามา พัฒนางานของเราเอง เป็นการลักจำมากกว่า” (มะค่อม, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

นนทรีเป็นกรณีตัวอย่างที่ให้ความสำคัญกับการเลือกใช้ภาษาให้ตรงกับ ความเหมาะสมของงานและคำนึงถึงการใช้งานของลูกค้าเป็นหลัก

“การเลือกใช้ภาษา ไม่จำเป็นต้องเลือกใช้ภาษาสวยหรูหรือใช้คำศัพท์ ยากอะไร แต่เราต้องใช้คำให้ถูกกับงาน งานนักศึกษาเบื้องต้น ปี 1-2 ก็ ควรใช้ภาษาที่เขาอ่านได้ เข้าใจง่าย สื่อสารต่อได้ ไม่จำเป็นต้องใช้ศัพท์ที่ ยากเกินความสามารถของผู้อ่าน แต่ถ้าเป็นงานที่สูงขึ้น ควรจะใช้ภาษาที่ มีระดับมากขึ้นไปอีกให้เหมาะสมกับงาน” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

(3) ด้านวัฒนธรรม

ความรู้ความเข้าใจด้านวัฒนธรรมในภาษาต้นทางและความสามารถในการเลือกและปรับให้เหมาะสมกับบริบทในภาษาปลายทางเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจคือทักษะที่นักแปลอิสระต้องมี นอกเหนือจากทักษะด้านการถ่ายทอดความหมายตรงตัวของภาษาที่อยู่ในตัวบท เหมือนอย่างที่คุณบอกไว้

“เพราะภาษาเป็นเรื่องของการถ่ายทอดความหมายให้เข้ากับวัฒนธรรมนี้ บางที คุณจะถ่ายทอดได้ดีที่สุดก็ต่อเมื่อคุณเข้าใจวัฒนธรรมของคนที่คุณพูดจริงๆ ขณะเดียวกัน คุณเอามาพูดแบบนั้นไม่ได้ คุณต้องเอามาแปลให้เข้ากับวัฒนธรรมของคนอ่านอีก เป็นเรื่องวัฒนธรรมของภาษาด้วย ไม่ใช่แค่ถ่ายทอดคำแปลภาษาอย่างเดียว แต่เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้วย อย่างมุกบางอย่าง คุณหยิบมาไม่ตลกเลย ต้องเอามาแปลงเป็นตลกของไทย บางคนยึดติด มุกเรื่องหมา แต่เอามาแปลเป็นหมาในไทย มันอาจไม่ตรงเลย เราอาจเปลี่ยนไปเลย เราอาจพูดเรื่องอาหาร ผลไม้เลย เพื่อสื่อสาร ตรงนี้ นักแปลมือใหม่ทำไม่ได้ ไม่ลืกพอ” (พฤษชัย, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

อินทนิลยังพูดถึงผลิตภัณฑ์หนึ่งที่เขารับผิดชอบเป็นหัวหน้าทีมแปลซึ่งต้องปรับภาษาต้นทางให้ผู้ใช้นักไทยเข้าใจในบริบทของคนไทย เช่น การแปลงมุกตลกหรือวัฒนธรรมต่าง ๆ

“ก็เป็นหน้าที่ที่เราต้อง Transcreate ขึ้นมา บริบทอะไรที่ Source (ต้นทาง) มาแบบอเมริกันปีศาจ ๆ เลย ซึ่งดูแล้วคนไทยไม่เข้าใจแน่ ๆ เราก็ต้องมานั่งปรับให้มันเข้ากับคนไทย มุกบางอย่าง ก็ต้องมาดู มุกฝรั่งที่คนไทยไม่ Get (เข้าใจ) เราก็ต้องมานั่งแก้ นั่งแปลให้มันเข้ากับภาษาปลายทาง” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“เราต้องอ่านระหว่างบรรทัดให้ออกด้วย เราต้องรู้ว่าอันนี้ เขาต้องการสื่อถึงอะไร บางทีเขาไม่ได้หมายความว่าโดยตรง แต่มีนัยซ่อนอยู่ ถ้าเราไม่ละเอียด เราจะจับตรงนี้ได้และงานแปลของเราจะผิดพลาด โดยที่ไม่รู้ตัว” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“จำเป็นอย่างมาก เป็นอะไรที่อยู่ใน Subconscious (ระดับจิตใต้สำนึก) เรา อยู่แล้ว การรู้ Culture (วัฒนธรรม) ช่วยให้เราเข้าใจ Context (บริบท) มากขึ้น มันเป็นเรื่องเดียวกับตัวระหว่างบรรทัด บางครั้ง เราเห็นคำนี้ ขึ้นมาใน Text เราควรเข้าใจว่าเขาสื่ออะไร อารมณ์ไหน และเขา ต้องการเล่นกับอะไร เราต้องการเทียบเคียงว่า คำนี้ ถ้าแปลไทยมา ไม่มี นะ หรือคำนี้ แปลมาแล้วไม่เข้า ไม่ Make Sense ไม่ตลก เราเลยต้อง เลือกว่า ถ้าภาษาไทย ต้องใช้คำนี้ดีกว่า ถึงจะเข้าใจ” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“นักแปลต้องเป็นคนขี้ติ คนช่างสังเกต ต้องมีลักษณะเป็น Proof ในตัว เราต้องอ่าน Text ติความมากกว่าตัวหนังสือ เป็นความหมายระหว่าง บรรทัด เป็นความหมายที่คนเขียนสื่อให้เราเข้าใจ ซึ่งเป็นปัญหาที่เวลา ตรวจงาน มีนักแปลที่ไม่ได้ทำงานแปลต่อเนื่อง บางคนเป็นเลขาฯ บางคนรับแปลเป็นจ๊อบ บางคนเป็นอจ. ไม่ได้ทำงานแปลตลอด เราตรวจงาน เขา เรารู้สึกว่าเขาแปลตามตัวอักษร เขาไม่เข้าใจว่าคนเขียนพยายามสื่อ อะไรให้คนอ่านเข้าใจตรงนั้น” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

(4) ด้านการค้นคว้าข้อมูล

กรณีศึกษาว่าครึ่งให้ความสำคัญกับทักษะการค้นคว้าข้อมูลมากเพื่อให้งานแปลออกมาถูกต้องและมีคุณภาพ โดยสามารถแบ่งความต้องการเรียนรู้ด้านการค้นคว้าข้อมูลเป็น 2 ด้านย่อย ได้แก่ การหมั่นค้นหาข้อมูล การวิเคราะห์และเลือกแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

การหมั่นค้นหาข้อมูล

นักแปลต้องรู้จักประเมินว่าเมื่อใดตนจำเป็นต้องค้นคว้าข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของคำแปลในภาษาปลายทาง ดังที่กรณีศึกษาได้กล่าวว่า

“สิ่งที่เราต้องมีคือต่อมเหี้ยเราทำงานตลอดเวลา ต่อมเหี้ยเราต้อง Sensitive เจออะไรแล้วรู้สึกว่ามันไม่น่าใช่แปลวะ ต้องหาข้อมูลทันที จะไม่ตัดสินใจด้วยการทักทักเอาเอง ไม่คิดเอาเองว่าเป็นแบบนี้ แบบนั้น ถ้าติดอะไรนิดหนึ่ง เราต้องหาข้อมูลเพื่อหาสมมติฐานยืนยันว่าถูกหรือผิด การแปลทุกวันนี้ที่เราเจอคือต่อมเหี้ยของคนไม่ทำงาน อ่านไปรู้เลยว่าอันนี้ไม่ Logic แต่ก็ยังปล่อยผ่าน เพราะต่อมเหี้ยไม่เคยฝึกให้มีความไวหรือ

เฉียบคม ถ้าเราไม่เป็นคนช่างสงสัย ช่างจับผิด เราจะเป็นคนที่ต่อมเอ๊ะซ้ำ แพลอะไรไปก็อ่านไม่ค่อยเข้าใจ แต่ช่างมันเถอะ แล้วก็ปล่อยให้ไป คน ๆ นี้ จะไม่มีทางก้าวมาเป็นนักแปลที่ดีได้ เขาจะเป็นแค่คนแปลได้ ถ้าเราจะข้าม Barrier ตรงนี้ ต่อมเอ๊ะเราต้องไวมาก คือเราต้องอ่าน อ่านปุ๊บแล้ว เราจะรู้แล้วว่าอันนี้แปลผิดแน่นอน โดยที่ยังไม่ทันอ่าน Source ภาษาอังกฤษเลย แต่เราอ่านไปปุ๊บ Logic ไม่ได้ เราก็ค่อยไปดู Source ภาษาอังกฤษ แล้วก็เห็นว่ามันผิดจริง ๆ ด้วย เป็นอย่างที่คุณคิดไว้” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“แต่สิ่งที่ต้องทำจริง ๆ คือ Research (ค้นคว้า) เป็น เวลาที่เราไม่รู้เต็ม 100% เราเจอ Text (ข้อความ) การแพทย์ เราก็ต้องไปนั่งอ่านบทความ วิชาการแพทย์ซึ่งเราอาจไม่เคยรู้มาก่อน พอเห็นภาพ เราเคยทำงานแปล บทความ IT Blockchain เราก็ต้องไปอ่านว่า Blockchain คืออะไรซึ่ง กลายเป็นว่าเราได้รู้อะไรใหม่ ๆ ตลอดเวลาจากการทำงาน การแปลเกม ที่มีทีม เราแปลเกมตีดาวอังคาร ตีมหาวิทยาลัย เราต้องไปนั่งอ่านว่า ดาวอังคารมีสภาพเป็นยังไง มีพื้นที่ที่เรียกว่าอะไรเพื่อจะได้ไปแปลให้ถูก ตามข้อมูล เราแปลเกมที่เกี่ยวข้องกับนก เราต้องไปเปิดดูว่านกพันธุ์นี้เดิน ยังไง ถึงได้ชื่อว่านกเด้าดิน มันมี Text ว่านกตัวนี้ได้ชื่อตามท่าเดินของมัน เราไปเปิดดู กลายเป็นว่า มันเป็นทักษะที่นักแปลควรมีอยู่แล้ว ไม่ใช่แค่ อ่าน text แต่เราต้องไปหาข้อมูลให้เห็นภาพว่ามันคืออะไร ทำงานยังไง ก็ สนุกนะ” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“นักแปลควรเป็นคนที่ชอบเรียนรู้ ถ้านักแปลไม่ชอบอ่าน จบเลยนะ ถ้า คุณเจอ Text คำหนึ่ง แล้วคุณไม่ชวนขวยเปิด Google ว่าเขาเขียนยังไง หรือเจอชื่อตัวละคร เซอส์ลือคโค เรสแลต แต่คุณไม่ไปเปิด คุณเขียนไป เรสเทต ถ้าเป็นแฟน เซอส์ลือคชื่อหนังสือเล่มนี้ไป เขาก็จะด่าคุณว่า เห็น ไม่เคยรู้ว่า ... เขาพูดกันยังไงหรือ...ต้องเป็นคนที่ต้องหาข้อมูลให้สุด คิด เอง ดีความเองไม่ได้” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

การวิเคราะห์และเลือกแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

นอกจากการหมั่นค้นคว้าข้อมูลแล้ว อีกทักษะที่สำคัญตามมาคือการรู้จักเลือกใช้ ประเมินและตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ รวมถึงเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อ ความถูกต้องสมบูรณ์

“Google ต้องเก่งครับ ต้องรู้วิธีหาข้อมูลใน Google ให้ได้ข้อมูลที่ ต้องการ แล้วเราต้องมีวิธี Verify (ตรวจสอบความถูกต้อง) ว่าข้อมูลที่หา เจอน่าเชื่อถือแค่ไหน ต้องรู้วิธีหา ดู Reference (แหล่งอ้างอิง) ทักษะ พวกนี้จำเป็นมาก เพราะบางคน Search (ค้นหา) ความหมายขึ้นมา ก็ใช้ เลย โดยที่ไม่ได้ดูเลยว่าอันนี้ เช่น Longdo มีส่วนที่ทางบ้านสามารถเพิ่ม เองได้ เป็นความหมายของคำที่ไม่ได้ผ่านการตรวจสอบรับรอง คือทาง บ้านเพิ่มเองจากการใช้งาน ที่รู้สึกว่ายากสนับสนุน อยากเสนอแนะคำ แปลนี้ไป บางคนไม่ตรวจเลย เจอปั๊บใช้เลย ไม่ได้ดูว่าอะไรใช้ได้ไม่ได้ หรือบางทีเว็บฝรั่งก็มีหลาย Level ตามความน่าเชื่อถือ ก็ต้องมานั่งดูว่า ข้อมูลเชื่อถือได้ไหม อย่างที่บอกว่าทุกวันนี้ ข้อมูลในเน็ต ไม่ว่าจะข้อมูลอะไรก็ ตามมีของปลอมหมดเลย เจอปั๊บอาจจะต้องไป Crosscheck หรือ Track กลับไปว่ามีแหล่งข่าวอื่นที่ยืนยันในเรื่องนี้เหมือนกันไหม หรือมีแหล่งที่ น่าเชื่อถือมากกว่านี้ ไม่ใช่ว่าเจอเว็บหนึ่งก็มาแปลตามเขาไปเป็นตุเป็นตะ ต้องตรวจสอบข้อมูล ต้องเก่งเรื่องการหาข้อมูล ซึ่งพี่ก็มองว่าแทบจะ ครอบคลุมทุกอย่างเพราะการแปลเป็นเรื่องการหาข้อมูล” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“ทักษะการรู้จักแหล่งข้อมูล เป็นเรื่องสำคัญนะ การรู้ว่าจะหาข้อมูลจาก อินเทอร์เน็ตยังไง สมัยนี้ เราคงเปิดจากอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก เช่น การหา ความหมายของแต่ละคำ เคยบอกรุ่นน้องที่มาทำงานด้วยกัน การหา ข้อมูลไม่ใช่แค่การเปิด Dictionary ไม่ใช่การเปิด Wiki ว่าแปลว่าอะไร ส่วนตัวเวลาหาข้อมูลบางคำที่เป็นสิ่งของ เราจะเปิดรูปภาพ เปิด Image ว่ามันคืออะไร เราจะไม่ดูว่ามันแปลว่าอะไร เราไม่สนคำแปลมันละ เรา มาอธิบายเอง เทียบเคียงได้ บางที ภาษาไทยไม่มีคำนี้ แต่พอเปิดคำแปล ปั๊บ มันกลายเป็นอะไรที่อ่านแล้วไม่เข้าใจว่ามันคืออะไร ก็เปิดรูปแล้วมา ดีความเอาเองดีกว่า Source อีกอย่างนี้นักแปลควรรู้จักคือ Corpus นักแปลบางคนไม่รู้จัก เป็นคลังประโยค ไม่มีความหมาย เอา Text จาก

หนังสือพิมพ์ Journal รวบรวมใส่เข้ามาในคลัง มีเป็นล้าน ๆ ประโยค สิ่งที่เราใช้ประโยชน์จากมันได้คือ เวลาเราต้องการ Search คำ ๆ หนึ่ง เช่น ต้องการ Search คำว่า Suspicious เราอยากรู้ว่าใช้ยังไง ประโยคขึ้นมาเลย 150,000 ประโยค เรามานั่งไล่ดูว่าเขาใช้นำหน้าคำนามยั้งจี้ หรือใช้ในประโยคแบบนี้ หรือ Suspicious of คือมันเป็นอะไรที่ทำให้เรามีตัวอย่าง ยิ่งเวลาเราแปลภาษาที่ 2 ไม่ใช่ภาษาแม่ ส่วนมากอยู่ใน Website บางส่วนเป็น Corpus เปิดแบบ Public ที่ใครก็ใช้ได้ แล้วก็มีส่วนที่ต้องสมัครสมาชิกเข้าไป เช่น ของ Cambridge Corpus ภาษาไทยมีของจุฬาฯ ของอจ. วิโรจน์” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“คุณต้องรู้แหล่งค้นหาคำแปลที่เข้าเป้า ถูกต้อง เหมาะสม บางที คำ ๆ หนึ่ง คุณต้องตรวจสอบกับ Dictionary หลายเล่ม คำพื้น ๆ อาจจะได้ละ แต่บางคำที่ไม่คุ้นชิน อย่ารีบเร่ง คุณอาจต้องดู Dictionary 3 เล่ม บางทีดูแล้ว คุณอาจเอา 3 อย่างมารวมกันเลยก็ได้ หรือบางที่อ่านแล้ว คุณ Get อะไรบางอย่างทำให้คุณประดิษฐ์คำใหม่ขึ้นมาเลยเพื่อให้เข้าเป้า” (พฤษ, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

(5) ด้านเทคโนโลยี

ทักษะการใช้งานเทคโนโลยีที่ช่วยในการกระบวนการผลิตงานแปลเป็นองค์ประกอบสำคัญของนักแปลที่ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อินทนิลบอกว่าตนอยากพัฒนาทักษะการพิมพ์สัมผัสเพื่อที่จะได้พิมพ์ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วมากขึ้น

“พิมพ์ดีด พี่เป็นคนพิมพ์สัมผัสได้จากการทำงานเยอะ ไม่ได้จากการเรียน ฉะนั้น พี่ใช้แค่ 2 นิ้วในการพิมพ์ พี่ไม่ได้ใช้นิ้วนางกับนิ้วก้อย พี่ใช้นิ้วโป้งเคาะ Space Bar อย่างมากเลย ฉะนั้น มันจึงเป็นการพิมพ์สัมผัสที่ผิดพลาดค่อนข้างเยอะ... ก็รู้สึกว้าวถ้าพิมพ์สัมผัสได้เร็วกว่านี้ งานจะทำได้ไวกว่านี้” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

มะค่าเป็นนักแปลที่ไม่ได้ใช้เครื่องมือมากมายในการทำงานแปล เครื่องมือหลักที่ใช้คือซอฟต์แวร์ Microsoft Word สัมผัสพิมพ์คำแปล แต่เมื่อต้องทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ที่มีหน้าที่ต่อจากเขา เช่น บรรณาธิการจัดหน้า นักพิสูจน์อักษร ฯลฯ มะค่าจึงเปลี่ยนมาใช้

เครื่องมือที่ใหม่ ๆ ที่อำนวยความสะดวกต่อคนอื่น ๆ ในวงจรการทำงานมากขึ้น ไม่ว่าจะป็นซอฟต์แวร์ InDesign หรือการทำงานร่วมกันหลายคนผ่านเอกสารบนคลาวด์ (Cloud)

“เราก็เลยใช้วิธีแปล Manual มาตลอด...ตอนแรกใช้ Word หลัง ๆ เรา รู้สึกว่า Word วุ่นวายที่ถ้าเรามีแก้งานต้องส่งไปมา วุ่นวาย เราเลยหันไปใช้ตัวที่เป็น Cloud ของ Google Doc/Sheet ซึ่งพอส่ง Link ไปให้คนที่ เป็น Editor อย่างเอนิ บางทีงานรีบ เอนิก็เข้าไปทำได้เลย ไม่ต้องรอ จะ เป็นการกระตุ้นว่าทำถึงไหนแล้ว หลัก ๆ จะใช้ตัวนี้ หลัง ๆ จะมีการใช้ InDesign ซึ่งเมื่อก่อนเราคิดว่าให้คนที่ เป็น Type Setter จัดการไป เรา ไม่อยากยุ่ง จนถึงจุดที่มันวุ่นวาย เขาไป Typeset ส่งให้เรา Proof แล้ว ต้องมานั่ง Comment/Mark ใน PDF มันวุ่นวาย เพิ่ม Process เสียเวลา โดยใช้เหตุ เราก็เลยบอกว่าขอ InDesign เป็น Adobe Suite อยู่แล้ว Account หนึ่งใช้ได้ 2 เครื่อง บอกเอนิว่า ขอแชร์ Account เดียวทำ InDesign เอง งานก็ไวขึ้นเพราะเราเป็นคนนั่งเคาะ เว้นบรรทัดเอง” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“เราจะคุยกับเขายังไง วางระบบ เช่น เปิด Google Sheet ให้แปลเป็น Cloud พร้อมกัน จะได้รู้ว่าใครทำถึงไหนยังไง เราจะได้ไม่ต้องขอไฟล์ อัปเดต หลัง ๆ ทำงานผ่าน Cloud ตลอด และเป็น Editor ด้วย” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“เราก็ใช้ Tools ประมาณนี้ ลูกค้าส่วนใหญ่ไม่ได้ Demand ให้เราทำ มากกว่า Text” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

(6) ด้านความรู้เฉพาะทาง

กรณีศึกษาส่วนหนึ่งมีพื้นฐานด้านภาษาศาสตร์เป็นทุนเดิมมาอยู่แล้ว แต่ พวกเขาคิดว่าจำเป็นต้องมีความรู้เฉพาะทางในเนื้อหาที่แปลเพราะช่วยให้ทำงานแปลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในเวลาที่สั้นลงและคุ้มค่ากับค่าตอบแทนเมื่อต้องแข่งขันกับนักแปลในตลาดคนอื่น ๆ โดยในระยะแรกของการประกอบอาชีพ นักแปลอาจเปิดรับงานแปลทุกประเภทเพื่อค้นหาและพัฒนา ความถนัดเฉพาะทางไปก่อน

“เราจะรู้สึกว่า ด้วยความที่จบภาษาอังกฤษ ภาษาศาสตร์ พอเราจบ Grammar (ไวยากรณ์) เราอัดโครงสร้างประโยคได้ แต่เราต้องเสียเวลา

เยอะมากในการค้นข้อมูลว่าศัพท์ตัวนั้นในวงการเรียกว่าอะไร ทำให้เวลาเราทำงานในวงการที่ใช้ศัพท์เฉพาะมาก ๆ เช่น เครื่องยนต์ วิศวกรรมศาสตร์ ที่แบบโอ้โฮ วงการมีศัพท์เยอะแยะไปหมด เราใช้เวลามาก เลยรู้สึกว่าเราไม่ถนัดพวกนั้น มันเสียเวลาในการทำมาหากินของเรา มากเกินไป” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“ก็เปิด เขาให้เราทำอะไร เราก็คิดว่าน่าจะทำได้หมด ก็ทำได้จริงด้วยความรู้ Linguistics (ภาษาศาสตร์) ที่เรามี แต่พอระยะเวลาที่ใช้ในการทำ อย่างเมื่อก่อน เราเริ่มด้วยค่าละ 50 สตางค์ เราทำงานวันหนึ่งได้พันกว่าค่าสำหรับงานทั่วไป แต่พอมาเป็นงานวิศวะฯ มันลดลง วันหนึ่งเหลือ 4-5 ร้อยค่า ใช้เวลาค้นแทบจะทุกค่า ว่าอะไรขึ้นนี้เรียกว่าอะไร ทำงานยังไง ทำให้มันเสียเวลามากเลย รู้สึกว่าถ้าปฏิเสธได้ก็ปฏิเสธดีกว่า แต่ช่วงแรก ๆ ก็เป็นธรรมดาของคนที่ไม่มียานเยอะ เราก็พยายามไม่เลือกงาน ให้เราทำอะไร ก็ทำหมด แต่พอทำไปมาก ๆ ขึ้น แต่มันก็คืนะครับ การได้ทำงานหลากหลาย เราจะได้รู้ว่าเราถนัดหรือไม่ถนัดอะไร มันจะมีประโยชน์กับการที่เราไปเลือกงานที่หลัง ทั้งการเลือกงานและการคิดราคาด้วย เพราะการคิดราคาขึ้นอยู่กับ Workload (ปริมาณงาน) ที่เราทำได้ มันไม่จำเป็นที่เราต้องเรียกราคาทุก Field ในราคาเดียวกัน แต่ในตลาด เขาจ่ายอย่างนั้นนะ จ่ายทุก Field (สายงาน) ราคาเดียวกัน ในตลาดจะไม่ค่อยแยก เขาจะทำให้เท่ากันทุก Field (สายงาน) ซึ่งพื้มองว่ามันไม่ควร เพราะใช้เวลาทำไม่เท่ากัน อะไรที่เราใช้เวลาเยอะ เราก็จำเป็นต้องคิดแพงกว่าเพราะมันไม่คุ้มกับเวลาที่เรานำเสีย ซึ่งถ้าเขาอินดีจ้าง ก็ทำกัน แต่ถ้าเขาไม่จ้าง เราก็ไปทำอย่างอื่น ดีกว่า” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“อะไรที่เราถนัดและทำได้เร็ว เราก็ทำราคาให้ต่ำเพื่อรับลูกค้าให้มากขึ้น เป็น Strategy (กลยุทธ์) ในการตั้งราคาหาลูกค้าในอนาคต ถ้าให้เทียบ พี่เป็นเด็กมนุษย์ฯ รับงาน General (ทั่วไป) งานการตลาด เทียบกับเด็กวิศวะฯ ที่ทำงานแปล เขามีสิทธิ์คิดราคาวิศวะฯ ถูกกว่าตลาด แต่แต่ละคนก็มีจุดแข็งของตัวเอง เพราะไม่มีใครเลยที่ทำได้ดีเท่ากันทุก Field (สายงาน)

เพราะเป็นศาสตร์เฉพาะทางมาก ๆ” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

นนทรีเป็นกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวว่าเขาจำเป็นต้องเปิดรับข้อมูลเกี่ยวกับศาสตร์ในเนื้อหาของงานแปลเพื่อซึมซับการใช้คำศัพท์และการใช้ภาษาในศาสตร์นั้น ๆ ก่อนลงมือแปล

“ตอนเริ่มต้นไม่ได้รู้ทุกศาสตร์ ต้องศึกษาควบคู่ แต่ก็ไม่ได้นั่งศึกษาเอง ตั้งแต่แรก เช่น ผมรับงานด้านเศรษฐศาสตร์ ผมต้องไปศึกษาเทียบความรู้ในเศรษฐศาสตร์เรื่องนั้นก่อน สมมติผมได้ Paper มาชิ้นหนึ่งเกี่ยวกับการคลัง ผมต้องไปอ่าน Paper เกี่ยวกับการคลังก่อนเพื่อซึมซับตัว Technical Terms ศัพท์ การใช้ภาษาด้านการคลัง ค่อยนำมาแปล Paper ให้เข้ากันกับภาษาเกี่ยวกับการคลัง ต้องทำแบบนี้กับทุก ๆ ศาสตร์” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

สอดคล้องกับมะค่า นักแปลบอร์ดเกมที่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าคนที่จะมาแปลผลิตภัณฑ์นี้ควรเป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์มาก่อนอยู่แล้ว โดยบอกว่าผลงานแปลของนักแปลที่เล่นและไม่เล่นบอร์ดเกม “ต่างมาก ถ้าเป็นคนที่ไม่เล่นเกมอยู่แล้ว มาแปล ดีกว่า” ผู้ว่าจ้างมะค่าซึ่งเคยว่าจ้างนักแปลที่ไม่เล่นบอร์ดเกมมาก่อนมาแปลผลิตภัณฑ์ในช่วงแรกที่เพิ่งก่อตั้งบริษัทและเปลี่ยนมาใช้บริการมะค่าซึ่งเป็นนักเล่นเกมด้วยก็เห็นด้วยเช่นกัน “คิดว่าที่สำคัญมาก ๆ คือต้องเป็นคนเล่นเกมก่อน ไม่ใช่แค่เล่นเพื่อให้รู้ว่าคืออะไร แต่เป็นคนที่อยู่กับบอร์ดเกมจริง ๆ เพราะมีศัพท์บางอย่างที่ใช้แล้วไม่เหมือนกับที่อื่น ค่อนข้างเยอะ มีศัพท์เฉพาะที่ไม่มีคำแปลภาษาไทย พี่ก็มาปรึกษากับทางทีมว่าใช้เป็นคำนี้ดีไหม บางทีเขามีคำให้เลือกหลายคำ” (เจ้าของบริษัทบอร์ดเกม, ผู้ว่าจ้างมะค่า)

นอกจากนี้ นนทรีผู้มีความสนใจด้านไอทีและธุรกิจ อีกทั้งยังมีอาชีพเป็นผู้ประกอบการยังรับงานแปลตามเนื้อหาที่ตนถนัดด้วยเหตุผลด้านคุณภาพและปริมาณ “เวลารับงาน ผมก็จะรับในเรื่องที่ผมรู้เยอะที่สุด ก็เลยเป็นอะไรที่ทำได้ดีและทำได้เร็ว น่าจะมีคุณภาพมากกว่าทั่วไป เพราะทำเรื่องที่เราชำนาญ”

(7) ด้านจิตสำนึกวิทยา

นอกจากทักษะและความรู้ในด้านที่กล่าวข้างต้น กรณีศึกษากล่าวถึงองค์ประกอบด้านจิตสำนึกหรือลักษณะนิสัยและทัศนคติที่นักแปลอิสระควรมีควบคู่กัน ซึ่งประกอบด้วย 7 หัวข้อ ได้แก่ การทำงานเป็นทีม ความใฝ่รู้ การลดอัตตา รู้จักวิพากษ์ผลงานตนเอง และรับฟังคำวิจารณ์ของผู้อื่น ความรับผิดชอบ การพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ตลอดเวลาและความอดทน

การทำงานเป็นทีม

ถึงแม้ว่าในระหว่างกระบวนการแปล นักแปลทำงานตามลำพังเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ที่จริงแล้ว นักแปลต้องสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของกระบวนการผลิตงานแปล เช่น หัวหน้าโครงการ (Project Manager) บรรณาธิการ (Editor) และผู้ตรวจทาน (Reviewer) เป็นต้น ดังนั้น ทักษะการทำงานเป็นทีมจึงเป็นทักษะที่นักแปลอิสระมองว่าจำเป็นต่อการทำงานให้ออกมามีคุณภาพและราบรื่น ทั้งกับตัวนักแปลเองและผู้ที่ต้องทำงานต่อหรือร่วมกับตนเอง

“การทำงานเป็นทีมต้องมีการติดต่อสื่อสารตลอดเวลา แต่ส่วนใหญ่ผ่านตัวหนังสือ ไม่ได้ใช้ปากพูดหรือกรอก นอกจากอะไรที่เร่งด่วนจริง ๆ ถึงจะโทรศัพท์พูดกัน เช่น ส่งเมลไป 10 นาทีแล้ว ทำไม่ไม่เปิดอ่าน โทรมาก็ว่าห่วย เปิดเมลอ่านได้แล้วนะ รออยู่ ถ้าด่วนก็จะพูดคุยกัน แต่ส่วนใหญ่จะผ่านอีเมลกับแชทแค่นั้น” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“เมื่อเราได้ทำงานนอกเหนือจาก Loop (วงจร) ของเราเอง ทำให้เราเข้าใจคนอื่น เราก็จะระวังในการทำงานของเรามากขึ้น คิดเพื่อคนอื่นว่าคนที่ทำต่อจะได้ยากขึ้น ง่ายขึ้นอย่างไรบ้าง มันจะไม่ใช้การทำงานที่คิดถึงแต่ตัวเองอย่างเดียวละ จากที่เมื่อก่อน เอ้า ก็แปลจบ ไม่สนใจ พอแปลเสร็จ เราไปเป็น Editor เวลากลับมาทำงานแปล เราก็นี้ก้อออกว่าอันนี้ Editor ต้องเจออะไร ถ้าเราทำแบบนี้ เขาจะทำงานยากหรือง่ายขึ้น อะไรที่อำนวยความสะดวกให้คนที่ทำงานต่อจากเราได้ง่ายขึ้น เราก็จะทำอย่างเราเป็น Editor หลุดตรวจงานง่าย ๆ พวกนี้ Reviewer ต้องไปเจออะไร เราจะคิดเพื่อ Role (ตำแหน่ง) อื่น ๆ ที่ต้องมาทำงานต่อจากเรา เราจะเป็น Team Player มากขึ้น เราจะไม่ใช่คนที่สนใจแค่งานหน้าตัดเราอย่างเดียว” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากนี้ นักแปลอิสระที่มีทักษะการทำงานเป็นทีมสูงเพิ่มโอกาสที่จะได้รับมอบหมายความรับผิดชอบเพิ่มเติมและเกิดเป็นข้อได้เปรียบในหมู่นักแปลคนอื่น ๆ หรือแม้กระทั่งปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่เชื่อว่าอาจเข้ามาทำงานแปลบางส่วนในอนาคต

“ตอนที่ไปทำ (ชื่อตำแหน่งงานในโครงการหนึ่ง) จริง ๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นที่คนเดียวที่เขาจะเอาไปช่วย คือจะเป็นใครก็ได้ในทีม Editor แต่พอเขาได้ลองหลายคน เขาพบว่าคนอื่นคุยยาก ไม่พยายามทำความเข้าใจเขา เหมือนพี่ หลัง ๆ มา เขาก็จะ Request พี่คนเดียว ถ้าอินทนิลไป ขอเป็น

อินทนิลเท่านั้นนะ น่าจะเป็นเรื่องบุคลิก เราพยายามทำงานให้คนที่ทำงานกับเราไม่มีปัญหา ใครก็อยากทำงานด้วย แต่ถ้าเราไปแล้วไม่แคร์คนอื่น สนใจของตัวเองอย่างเดียว ใครก็ทำงานด้วยยาก ไม่มีใครอยากทำงานกับเรา พี่ว่ามันเป็นธรรมชาติ” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“แล้วแต่บุคลิก บางคนไม่ชอบทำงานกับใครเลย อยากสันโดษ ไม่อยากคุยกับใครเลย ชีวิตนี้ ฉันทิ้งอยู่กับคอมพิวเตอร์ จบ โดยไม่มีการติดต่อสื่อสารกับใคร ก็อาจไม่ชอบตรงนี้ อาจไม่ชอบในการแก้ปัญหา ซึ่งพี่เป็นคนชอบจัดการปัญหา ก็เลยรู้สึกว่ามันสนุก มันได้ใช้สมองด้านอื่น ๆ ด้วย ไม่ใช่แค่แปลก็จบ ไม่ได้ใช้ทักษะพวก Soft Skills ต่าง ๆ เลย พี่คิดว่ามันเป็นทักษะที่จำเป็น เพราะอะไรที่เป็น Hard Skills AI มันต้องทำได้ แทนเราได้ในวันหนึ่ง แต่ Soft Skills เขาศึกษากันมาแล้วว่ายังไง AI ก็ไม่มีทางทำได้ ฉะนั้น เราก็ควรต้องเสริมตัวนี้ไว้ การได้คุย ประสานงานกับคนทำให้อะไรที่มันยากง่ายขึ้นได้ พี่มองเป็นบวก เราควรมีทักษะตรงนี้ส่งใครก็คนไม่เคยสำเร็จเลย แต่ส่งไอนี้ไป ได้ พี่มองว่านี่คือจุดขายของเรา ใครก็อยากใช้เราในอนาคต” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

ความใฝ่รู้และการเรียนรู้ตลอดเวลา

กรณีตัวอย่างเห็นว่าการใฝ่รู้เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของนักแปลเพราะนักแปลต้องทำงานกับเนื้อหาที่ไม่เคยพบมาก่อน ต้องปรับตัวเรียนรู้ให้ทันกระแสและต้องพัฒนาทักษะที่ตนเองมีอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้อยู่รอดในอาชีพนี้

“สำคัญเลย คนเป็นนักแปลต้องมีความใฝ่รู้ การเป็นนักแปล เราไม่รู้เลยว่าวันหนึ่ง เราต้องไปเจอกับศาสตร์ด้านอะไร ไม่รู้เลยว่า Topic (ประเด็น) ที่ต้องเจอในอนาคตจะเป็นเรื่องอะไรบ้าง เพราะฉะนั้น เราต้องมีความเปิดกว้าง เราต้องไม่ปิดตัวเอง ต้องเป็นน้ำที่ไม่เต็มแก้วตลอดเวลา มีอะไรมาให้เรารู้ เราศึกษาเท่าที่เรามีเวลา เราควรเปิดกว้าง รับรู้ข่าวสารปัจจุบัน Trend (กระแส) ของปัจจุบันว่าโลกเขาไปถึงไหนกันแล้ว เรื่องอะไรมีความเป็นมาอย่างไรบ้าง เพราะมันมีผลกับการแปลหมดเลย” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“ธรรมชาติของการทำงานเป็นนักแปลต้องเรียนรู้ตลอดเวลา” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“จริง ๆ ทุกอาชีพ ไม่จำเป็นต้องเป็นนักแปล ทุกอาชีพอยู่เฉย ๆ ยังไงก็ไม่รอด ทุกคนควรต้องขยับตัวอยู่เรื่อย ๆ ฉะนั้น มันย้อนกลับไปที่โจทย์แรกว่า ถ้าคุณเรียนรู้อยู่เรื่อย ๆ ทุกวัน ยังไงคุณก็ไม่ตาย เพราะคุณจะรู้ว่ากำลังจะเกิดอะไรขึ้น และคุณจะหาช่องว่างหรือใช้ประโยชน์จากเรื่องพวกนั้นยังไงบ้าง” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

“พี่อยากปรับปรุงเรื่องศักยภาพการทำงานของตนเอง ทุกอย่างทีพี่ปรับปรุงมา พี่ก็ยังปรับปรุงเหมือนเดิม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภาษา ความรับผิดชอบ หรือเรื่องเวลาในการทำงาน ความอดทน มันไม่ใช่ว่าแบบมันคงที่นะ คือมันต้องบอกตัวเองไว้ตลอดเหมือนกัน ให้ทำให้มันเป็นรูทีน แล้วมันจะเข้าใจมาก ถ้าเราเคยชินกับมันบางทีเราก็อลล่ลวมไป” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

การลัดอัตรารู้จักวิพากษ์ผลงานตนเองและรับฟังคำวิจารณ์ของผู้อื่น

กรณีศึกษาเห็นว่าการลัดอัตราดูตนเองเพื่อประเมินผลงานของตนเองอย่างเป็นกลางและเปิดรับความคิดเห็นหรือการวิพากษ์ผลงานจากคนอื่นเป็นทักษะที่นักแปลจำเป็นต้องมีในการพัฒนาตนเอง

“พี่คิดว่าไม่เข้าข้างตัวเอง ยกตัวอย่างเช่นที่วันนั้นพี่กระทิง (กรณีตัวอย่างที่ 2) ยกมาว่า ‘ผมไม่เข้าใจเลยว่าทำไมผมไม่ผ่าน’ ที่เอาตัวอย่างแบบทดสอบมาให้ดู โห ความผิดพลาดมันเยอะแยะไปหมดเลย คือถ้าเขาเป็นคนไม่เข้าข้างตัวเอง เขาจะมองเห็นความผิดพลาดของตัวเอง แต่คนเรามี Ego (อัตร) เราชอบคิดว่าเราเก่ง เราดี เราแน่ เราจะมองไม่เห็นความผิดพลาดตรงนี้เลย พี่คิดว่า Ego (อัตร) ไม่ควรมีในการเป็นนักแปล เราต้องคิดไว้เสมอว่าเราคือคน งานแปลเป็นงาน Handmade (ทำมือ) ฉะนั้น หลีกเลียง Human Errors (ความผิดพลาดโดยมนุษย์) ไม่ได้ เราต้องบีบให้อยู่ใน Range (ปริมาณ) ที่เรารับได้ ไม่มีข้อผิดพลาดอะไรที่ปล่อยไ้ หรือพลาดอะไรที่ไม่ควรพลาด” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบคือคุณลักษณะที่กรณีศึกษาพบว่าเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ทำงานและปริมาณ อย่างที่กระทิงบอกว่า “น่าจะเป็นความรับผิดชอบและการจัดการงานมากกว่าที่แตกต่าง จากเดิมอาจจะไม่เคยลากหรืออัดงานเป็นหมื่นหรือแสนคำ” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562) ซึ่งสอดคล้องกับแก้วที่บอกว่า “ความรับผิดชอบ คือหลัก ๆ ที่เราเปลี่ยนไป คือช่วงที่เราทำงานแรก ๆ จะมีช่วงที่เราเกรง ส่งงานเลทบ้างหรือเทลูกค้าบ้าง มันแบบยากเกินความสามารถเราเทคนิคลูกค้าเค้าไปอย่างนี้ พอทำงานมาถึงจุดอิมตัวสักพักนึงแล้วอะ คือปัญหาพวกนี้มันจะไม่เกิดขึ้นเลยนะ เรื่องการแบ่งเวลา เรื่องความรับผิดชอบอะไรต่าง ๆ เนี่ย มันก็จะดีขึ้นและก็ Skill ในการแก้ปัญหาเนี่ย จะไม่ต้องโกหกลูกค้า บอกลูกค้าตามความเป็นจริงเลย เค้าจะมีวิธีแก้ปัญหาร่วมกับเรา เนี่ยถือว่าสำคัญ” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562) นนทรีซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่มีอายุงานน้อยที่สุดในบรรดากรณีศึกษาทุกคนก็เห็นด้วยเช่นกัน “ควรรอบคอบและไม่ควรใช้นิสัยผัดวันประกันพรุ่ง จะสัมพันธ์กับความตรงต่อเวลาในการส่งงานด้วย” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

อาชีพนักแปลเป็นหนึ่งในอาชีพที่เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานมากขึ้นอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีที่เอื้อให้นักแปลทำงานทางไกลจากคนละที่ เทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น อีเมล โทรศัพท์ หรือแอปส่งข้อความที่เชื่อมนักแปลและผู้ร่วมงานคนอื่น ๆ เข้าด้วยกัน รวมถึงเทคโนโลยีการทำงาน เป็นต้น แต่กรณีศึกษาไม่กังวลต่อการเข้ามาของเทคโนโลยี แต่กลับมองว่าต้องพร้อมปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง อย่างที่กระทิงบอกว่า “ผมว่าอะไรก็ตามที่ถูก Disrupt ไป ผมไม่เห็นว่ามันมีอะไรที่หายไป ยิ่งไงมันก็ไม่หาย โอเค มันอาจจะรายได้ไม่เท่าเดิม สัดส่วนงานอาจจะน้อยลง แต่ในเมื่อโลกเปลี่ยน เราก็ต้องเปลี่ยน ไปยืนฝืนก็ไม่ได้อะไร ผมว่างานแปลไม่ได้หาย อาจจะเปลี่ยนรูปแบบไปเป็นอย่างอื่นที่ใกล้เคียง ฉะนั้น เรื่องพวกนี้ ผมไม่ได้สนใจ ไม่ได้กลัวด้วย” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

อดทน

นอกจากคุณสมบัติและทัศนคติต่าง ๆ ข้างต้น กรณีศึกษาคนหนึ่งบอกว่านักแปล “ต้องมีความอดทน....แล้วก็เข้าไปอยู่ท่ามกลาง High Ego ต่าง ๆ นา ๆ แล้วก็จะฝ่าฟันเยอะหน่อย แล้วก็ที่นอกเหนือจากพื้นความรู้แล้วก็คือความอดทน แล้วก็ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ถ้าไม่มีตรงนี้ก็อยู่ไม่ได้” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

4.2.1.2 ทรัพยากรการเรียนรู้

ทรัพยากรการเรียนรู้หมายถึงทรัพยากรทุกชนิดที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน ในที่นี้ ผู้วิจัยศึกษาทรัพยากรการเรียนรู้ของกรณีศึกษาที่ประกอบอาชีพนักแปลอิสระ โดยสามารถจัดประเภททรัพยากรการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทบุคคลและทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทสื่อ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทบุคคล

ในกระบวนการทำงานแปล นักแปลต้องทำงานกับบุคคลที่หลากหลาย ตั้งแต่ต้นจนจบงาน บุคคลจึงเป็นทรัพยากรการเรียนรู้ที่สำคัญต่อของกรณีศึกษาที่ประกอบอาชีพนักแปลอิสระ โดยสามารถแบ่งประเภทของทรัพยากรบุคคล ได้ดังนี้

บุคคลที่เป็นเพื่อนร่วมงานหรือผู้ร่วมเรียนรู้

ได้แก่ ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่รับงานต่อจากนักแปลเพื่อประเมินหรือปรับปรุงความถูกต้องของงานแปลก่อนนำไปใช้ต่อในกระบวนการ ได้แก่ บรรณาธิการ (Editor) ผู้ตรวจแปล (Reviewer) เป็นต้น บุคคลเหล่านี้จะเป็นคนที่ให้ความเห็นต่อคุณภาพของงานแปล โดยนักแปลอาจต้องเป็นฝ่ายริเริ่มในการขอให้บุคคลเหล่านี้ประเมินงานของตนเองและต้องนำไปปรับปรุงพัฒนาการทำงานของตนเอง นอกจากนี้ ผู้ร่วมเรียนในชั้นเรียนก็เป็นทรัพยากรที่กรศึกษาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้และตรวจทานกันเอง

“ปกติ ชั้นตอนระหว่าง Reviewer กับ Editor ซึ่งไม่มานั่งบอกว่าเขาแก้ไขอะไรเราบ้างเพราะไม่ใช่หน้าที่ แต่พี่ชอบขอ ดูไม่ต้องให้เขามานั่งบอกเราขอ ดูเพราะอยากรู้ว่าเราโดนแก้ไขอะไรบ้าง มานั่งดูว่าเราบกพร่องตรงไหน” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

บุคคลที่เป็นผู้ว่าจ้างหรือผู้ใช้งานแปลโดยตรง

กรณีศึกษาเรียนรู้และพัฒนาการทำงานแปลของตนเองผ่านการรับฟังความคิดเห็นของผู้ว่าจ้างซึ่งอาจเป็นลูกค้าตรงหรือบริษัทรับแปล รวมถึงความคิดเห็นของลูกค้าหรือผู้ใช้งานแปลนั้นจริง

“คอมเมนต์จากคนที่ให้งานเรา ก็คือแบบคอมเมนต์ค่อนข้างโหดร้ายต่อจิตใจนะ แต่ว่าถ้าเค้าไม่ได้ใส่อารมณ์จริง ๆ อะ เราจะมองเห็นจุดบกพร่องของตนเอง” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“คนในบริษัทที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ หรือหุ้นส่วน 3-4 คนมาช่วยดูว่ามีตรงไหนไหมที่เราช่วยปรับให้ Smooth (อ่านลื่น) ได้ ลองประโยคนี้ไหม เราก็ไปลองพูดคุยกับเขา (มะค่า – ผู้วิจัย) ดูว่าตรงนี้ฟังแล้ว โอเคกว่า

ใหม่” (มะขวิด, ผู้ให้ข้อมูลรองของกรณีศึกษามะค่าและเจ้าของบริษัทบอร์ดเกมผู้ว่าจ้าง, สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2562)

ครูหรือวิทยากร

กรณีศึกษาบางราย เช่น อินทนิล มะค่า และแก้วที่เรียนรู้ผ่านวิธีการเรียนแบบเป็นทางการ ทั้งการเรียนหลักสูตรการแปลระดับปริญญาโท การเข้าร่วมหลักสูตรอบรมด้านการแปลระยะสั้น และการสมัครเข้าคอร์สสอนแปลออนไลน์มีอาจารย์ในหลักสูตรและวิทยากรการอบรมเป็นทรัพยากรการเรียนรู้ของตนเองที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้คำแนะนำและการประเมินผล

(2) ทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทสื่อ

สื่อเพื่อความรู้และความบันเทิง

กรณีศึกษาจำนวนมากรับสื่อต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ ทั้งการได้รับทักษะด้านภาษาและวัฒนธรรม สื่อที่กรณีศึกษาใช้เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ ได้แก่ หนังสือ ภาพยนตร์ เพลง เว็บไซต์ออนไลน์ เช่น YouTube และโซเชียลมีเดีย เป็นต้น

สื่อเพื่อการค้นคว้า

หนึ่งในความต้องการเรียนรู้ที่สำคัญที่กรณีศึกษาอ้างถึงคือด้านการค้นคว้าข้อมูล ดังนั้น เครื่องมือในการค้นคว้าข้อมูลจึงเป็นสื่อเพื่อการค้นคว้าที่จำเป็นในการทำงานและพัฒนาอาชีพ ซึ่งประกอบด้วย แหล่งค้นหาข้อมูลออนไลน์อย่างเว็บไซต์ Google พจนานุกรม และแหล่งคลังคำศัพท์ (Corpus)

4.2.1.3 วิธีการเรียนรู้

วิธีการเรียนรู้คือวิธีการหรือรูปแบบกิจกรรมที่กรณีศึกษาใช้หรือเข้าร่วมเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะหรือเจตคติที่จำเป็นในการประกอบอาชีพนักแปลอิสระ ผู้วิจัยพบว่ากรณีศึกษามีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายแตกต่างกันตามลักษณะนิสัยในการเรียนรู้ แต่ในภาพรวมกรณีศึกษามีวิธีการเรียนรู้ 6 รูปแบบ ได้แก่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทำงานจริง การรับและปรับปรุงผลงานจากคำวิจารณ์ติชม การทบทวนและประเมินตนเอง การอ่าน การรับสื่ออื่น ๆ และการเรียนรู้แบบเป็นทางการ

(1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ทำงานจริง

กรณีศึกษาส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าการแปลคือทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนผ่านการลงมือทำงานจริงจนเกิดความเชี่ยวชาญ โดยความเชี่ยวชาญจะมีระดับเพิ่มขึ้นตามปริมาณงานที่ต้องแปล ระยะเวลาที่ใช้แปลหรืออายุงานที่ประกอบอาชีพ

อินทนิลเป็นกรณีศึกษาเพียงคนเดียวที่เคยทำงานเป็นพนักงานประจำในบริษัทแปลเล็ก ๆ ในประเทศตอนเริ่มเข้าสู่วงการซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เขาได้เรียนรู้การทำงานแทบทุกอย่าง ตั้งแต่กระบวนการทำงานและการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ เขาบอกว่า “แต่ครั้งแรกที่ได้เป็นเหมือนแบบ เป็นบริษัทเล็ก ๆ ในประเทศ เจ้าของก็เป็นคนแปลเอง ก็ไปเริ่มจากที่แรก เริ่มเรียนรู้ใหม่ทุกอย่าง การทำงานพวกนี้คืออะไร แปลคืออะไร ใช้ CAT Tools เขาก็สอนให้หมด...เป็นจุดที่ทำให้เราได้เริ่มเรียนรู้ว่าวงการ Localization มันเป็นอย่างไง” อินทนิลเริ่มจากการรับงานหลากหลายจนกระทั่งรู้ว่าตนถนัดและไม่ถนัดอะไรในที่สุดและเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นนักแปลอิสระอย่างเต็มตัว อินทนิลเชื่อในการลงมือทำซ้ำ ๆ เป็นเวลานานจนทำให้เกิดความเชี่ยวชาญ

“ถ้าอยู่กับอะไรอย่างหนึ่งเกิน 10,000 ชั่วโมง เราจะเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น พี่ว่ามันจริง ถ้าเทียบทุกวันนี้กับตอนที่เข้ามาเป็นนักแปลใหม่ ๆ ต่างกันระดับฟ้ากับเหว พี่เชื่อในเรื่องการทุ่มเทให้เวลากับมัน แล้วพออยู่กับมันมากพอ เราก็จะเชี่ยวชาญกับมันจริง ๆ มันเป็นศาสตร์ที่บางอย่างเราใช้ใช้สันทัดคิดได้เลย ไม่ต้องมานั่งไร้อ้อ หรือบางทีตรวจงาน ก็ใช้ใช้สันทัดจับเลยว่ายอันนี้ผิด มันก็ผิดอย่างนั้นจริง ๆ...มันคือการที่เราทุ่มเทกับอะไรอย่างหนึ่งมากพอ เราให้เวลากับอะไรอย่างหนึ่งมากพอ เราจะมี ความชำนาญกับศาสตร์นั้น” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

อินทนิลเชื่อว่า “พรแสวงสำคัญกว่าพรสวรรค์เยอะ” และทักษะการแปลฝึกฝนและเรียนรู้ได้ แม้จะต้องลงมือลงแรงเยอะในช่วงเริ่มแรก แต่นี้เป็นวิธีที่ทำให้นักแปลอยู่รอดและ มีงานทำต่อไปได้

“มันจะเสียเวลาเยอะเฉพาะช่วงแรกเท่านั้น เหมือนเราพยายามเข็นอะไรใหญ่ ๆ หนัก ๆ ช่วงแรก ไม่มีอะไรมาเสริม Momentum มันจะหนักจะเหนื่อย แต่ถามว่าพอ Momentum มันได้แล้ว มันจะสบาย ฉะนั้น ถ้าเราไม่ยอมออกแรงช่วงแรก เราจะไม่มีความพัฒนาได้แบบฉิวได้เลย ฉะนั้นเราต้องอดทน ต้องยอมเหนื่อย ต้องให้เวลากับมัน พี่มองว่าชีวิตไม่เคยมีทางลัด ไม่มีใครที่แบบ เกิดมาแล้ว ฉันทำอันนี้ได้เลยตั้งแต่เกิด โดยเฉพาะที่เป็นภาษา โอเค ทุกคนเร็วช้าต่างกัน แต่ทุกคนต้องผ่านเส้นทางที่เหนื่อยเหมือนกัน พรแสวงสำคัญกว่าพรสวรรค์เยอะ ทุกคนต้องสู้ ต้องเชื่อในตัวเอง ถ้าคุณไม่ให้อ่อน คุณไม่มีทางได้กลับมา จะหวังว่าอ้อ งานนี้สบาย ทำงานอยู่บ้าน ฉันทำอยากทำงานอยู่บ้านสบาย ๆ บ้าง กระดิกเท้าจิบชา ทำงานแปล โดยไม่ได้ทุ่มเทกับมัน มันก็จะมีแค่ภาพสวย ๆ ไว้

ถ่ายรูปลงเน็ตไม่กี่วัน แล้วคุณก็จะพบว่า คุณเอาตัวรอดจากอาชีพนี้ไม่ได้ เพราะไม่มีใครอยากจ่ายเงินให้กับงานที่ไม่ดี ทุกคนจ่ายเงิน ทุกคนคาดหวังคุณภาพหมด” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

สัก (ชื่อสมมติ) เพื่อนรุ่นน้องจากหลักสูตรปริญญาโทด้านการแปลจากมหาวิทยาลัยเดียวกับอินทนิลและเคยรับงานแปลจากอินทนิลมาบ้างเล็กน้อยมองเห็น “ประสบการณ์” ที่ว่าในตัวอินทนิลอย่างชัดเจนเช่นกัน โดยเล่าว่า “พี่มาเขาน่าจะเก่งมาอยู่แล้ว เขาแปลมาก่อนที่เขาจะมาเรียนแปล...เขาจะเสนอค่าแปลในห้อง สิ่งที่เขาแปลมาก็เป็นค่าแปลที่ดีเหมาะสม มีคำอธิบาย สะท้อนให้เห็นว่าเขามีประสบการณ์...พี่ว่าเขาเป็นคนที่มีความรู้ที่ค่อนข้างกว้าง อาจจะช่วยทำมานาน ไม่น่าจะแก้ว่าเราก็ปี อาจจะทำหลายปี น่าจะมีประสบการณ์มานาน...พี่อินทนิลรับมาหมดทุกอย่างแล้ว เขาทำมาเยอะ กฎหมายหรืออย่างอื่นก็เคยแปล แปล Subtitle อะไรก็ทำมาหมด” (สัก, ผู้ให้ข้อมูลรองและเพื่อนร่วมหลักสูตรปริญญาโทการแปลของกรณีศึกษาอินทนิล, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

กรณีศึกษาคนอื่น ๆ ก็เห็นว่าการลงมือทำงานจริง ๆ ปริมาณการทำงานที่มากขึ้น ระยะเวลาทำงานที่มากขึ้น การทำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ช่วยทำให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพ และผลงานมีคุณภาพมากขึ้น

“ทักษะการแปลคงเพิ่มเรื่อย ๆ ตามจำนวนคำที่แปล” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

“พี่มองว่ามันเหมือนงานศิลปะ เหมือนคนวาดรูป พอสายเส้นมันดีขึ้น มันก็ไปเรื่อย ๆ ของมันเอง แล้วกระทั่งมันใช่ อยู่ตัวมากกว่า” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“แล้วก็อีกอันนึงนอกจากคอนเมนต์ ก็คือทำเยอะ ๆ เพราะภาษามันเป็นทักษะ มันต้องฝึกตลอดเวลา ถ้าหยุดเราก็จะไม่ได้เรียนรู้ศัพท์ใหม่ เราจะไม่ได้รู้อะไร” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“เป็น Pattern การทำงาน พอทำซ้ำ เรามีกระบวนการทำงานแบบเดิม ทำให้เราลด Process ที่เสียเวลาไปได้เยอะ” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

(2) การรับและปรับปรุงผลงานจากคำวิจารณ์ติชม

นอกจากการเรียนรู้ ปรับปรุง พัฒนาการทำอาชีพนักแปลด้วยการลงมือทำงานจริงแล้ว กรณีศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการรับฟังเสียงสะท้อน (Feedback) จากแหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานแปลอย่างเปิดกว้าง กรณีศึกษาพูดถึงแหล่งที่มาของเสียงสะท้อน 2 แหล่งหลัก ๆ ได้แก่ คำวิจารณ์จากผู้ว่าจ้างหรือผู้ตรวจทาน (Reviewer) และคำวิจารณ์หรือเสียงสะท้อนจากผู้ใช้งานผลิตภัณฑ์การแปลโดยตรง

การรับฟังการประเมินจากผู้ว่าจ้างหรือผู้ตรวจทาน

การได้รับฟังหรือขอติเสียงสะท้อน การแก้ไขหรือการปรับปรุงจากผู้รับงานแปลจากกลุ่มตัวอย่างไปเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำมาพิจารณาหาจุดบกพร่องของตนเอง และแก้ไขคือวิธีการเรียนรู้ปรับปรุงการทำงานแปลให้ดีขึ้น

กรณีศึกษาอย่างอินทนิลทำหน้าที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่ารับงานจากเอเจนซีหรือทำให้กับลูกค้าเจ้าใด ในงานที่เขาทำหน้าที่เป็นนักแปล เขามักขอคำแนะนำหรือขอติชมแก้ไขของคนที่ทำหน้าที่ตรวจทานบทแปลของเขาเสมอ แม้จะไม่ได้ระบุไว้ในหน้าที่ของนักแปลหรือผู้ตรวจงานแปลก็ตาม “ปกติ ขั้นตอนระหว่าง Reviewer กับ Editor ซึ่งไม่มานั่งบอกว่าเขาแก้ไขอะไรบ้าง เพราะไม่ใช่หน้าที่ แต่พี่ชอบขอติ ไม่ต้องให้เขามานั่งบอก เราขอติเพราะอยากรู้ว่าเราโดนแก้ไขอะไรบ้าง มานั่งดูว่าเราบกพร่องตรงไหน การแก้ไขนี้เป็นการแก้ไขที่ทำงานดีขึ้นจริงไหมหรือเป็นแค่เรื่องของรสนิยม ก็มานั่งทำการบ้าน คนที่ไม่สามารถทำตรงนี้ได้” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562) นอกจากนี้ เมื่อต้องสวมหมวกเป็นผู้ตรวจทานนักแปลคนอื่น เขาก็ยังใช้วิธีการนี้สอนนักแปลที่ทำงานด้วยให้ปรับปรุงพัฒนาเช่นกัน “เราจะจับจุดสังเกตได้ว่าการตรวจงานคนอื่นต้องเจออะไร มีจุดให้จับเยอะ ยิ่งประสบการณ์มาก ปวดตาตุ เราก็รู้เลยว่าคนนี้อ่อนเรื่องนี้ แล้วเราก็จับจุดที่เขาอ่อนออกมา มันตะตาเราเลย เราจะรู้ว่าคน ๆ นี้มีข้อบกพร่องอะไร ไปคุยกับเขาได้ ถ้าเราคุยได้ว่านี่ต้องไปเพิ่มตรงนี้นะ ตรงนี้ยังไม่ใช่เนะ อธิบายให้เขาฟัง ถ้ามีโอกาสได้คุยกัน อย่างพี่ทำงานเป็น Reviewer พี่ก็พยายามอธิบายให้นักแปลที่พี่ตรวจว่า งานที่ทำบกพร่องยังไงและเขาควรพัฒนาตรงไหน ก็จะทำงานเราพัฒนาขึ้น พอเขาพัฒนาปุ๊บ การตรวจเราก็จะเบาขึ้น เราจะไม่เหนื่อย เราให้แล้วเราไต่กลับมา” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

แม้จะใช้ “คอมเมนต์” จากผู้ว่าจ้างมาปรับปรุงงานแปลของตนเองเช่นกัน แต่ให้ความระมัดระวังกับท่าทีหรือทัศนคติของผู้ให้ “คอมเมนต์” รวมถึงท่าทีของตนเองที่ตอบสนองกลับไปในลักษณะ “พร้อมที่จะเรียนรู้” และปราศจาก “อีโก้”

“มันมีสองอันที่สำคัญที่ช่วยในการพัฒนา คือหนึ่ง คอมเมนต์จากคนที่ให้งานเรา ก็คือแบบคอมเมนต์ค่อนข้างโหดร้ายต่อจิตใจนะ แต่ว่าถ้าเค้าไม่ได้ใส่อารมณ์จริง ๆ อะ เราจะมองเห็นจุดบกพร่องของตนเอง เพราะฉะนั้น

ก่อนที่จะรับคอมเมนต์ที่เราต้องมั่นใจก่อนว่าเราพร้อมที่จะเรียนรู้จริง ๆ เพราะบางคนรับไม่ได้ก็ตำลึงค่าเสีย ๆ ก็มี... ใช้ ๆ ต้องเป็นคนแบบนั้น (ไม่มีอีโก้) อยู่แล้ว เพราะไม่จ้องอยากมากที่จะอดทนต่อคำคอมเมนต์ต่าง ๆ นานา ๆ คือพี่พูด ตรง ๆ คนที่ทำงานนักแปลเนี่ย หลายคนนะอีโก้ค่อนข้างสูง เพราะฉะนั้นคนคอมเมนต์ก็อีโก้สูงเหมือนกัน แค่ว่าคาดหวังจากเรา แล้วตัวเราก็ออกรับไปอีโก้สูงใส่เค้าอีโก้ โอกาสที่เราจะต่อยอดพัฒนาตนเอง มันไม่มี” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

มะขวิด (ชื่อสมมติ) เจ้าของบริษัทบอร์ดเกมซึ่งเป็นผู้ว่าจ้างมะค่าให้แปลตัวบทในเกมภาษาอังกฤษให้เป็นภาษาไทยพูดถึงบทบาทที่เขาและทีมงานคนอื่น ๆ ในบริษัทแสดงความคิดเห็นต่อบทแปลของมะค่าในบางครั้งเพราะต้องการให้ผลงานมีคุณภาพดีขึ้น แต่มะค่ามีสิทธิ์นำไปพิจารณาและตัดสินใจว่าจะปรับแก้หรือไม่ เพราะเหตุใด

“หลัก ๆ คือรวบรวม Comment/ความคิดเห็น บางที พี่มะค่าแปลมา คนในบริษัทที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ หรือหุ้นส่วน 3-4 คนมาช่วยดูว่ามีตรงไหนใหม่ที่เรายังช่วยปรับให้ Smooth (อ่านลื่น) ได้ ลองประโยคนี้ใหม่ เราก็ไปลองพูดคุยกับเขาดูว่าตรงนี้ฟังแล้ว โอเคกว่าไหม พี่มะค่าก็ไปดูอีกทีว่าจะใช้ไหม แต่ถ้าเขาไม่ใช้ เขาก็จะกลับมาพร้อมกับเหตุผลเสมอว่าเพราะอะไร เขาถึงคิดว่าของเดิมดีกว่า หลัก ๆ น่าจะเป็น Common Sense กับความรู้สึกมากกว่าเวลาอ่าน เราเลยลองถามไปดู” (มะขวิด, ผู้ให้ข้อมูลรองของกรณีศึกษามะค่าและเจ้าของบริษัทบอร์ดเกมผู้ว่าจ้าง, สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2562)

การรับฟังคำติชมจากผู้ใช้งานตรง

นอกจากเสียงสะท้อน คำแนะนำ การแก้ไขจากผู้ว่าจ้างและผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจประเมินงานแปลแล้ว คำติชมจากผู้ใช้งานผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีบทแปลเป็นส่วนประกอบก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่กรณีศึกษาเปิดรับและนำมาปรับปรุงผลงานแปลของตนเอง

มะค่าคือกรณีศึกษาที่ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของผู้ใช้มาตั้งแต่เริ่มต้นการทำงาน เขามีช่องทางการรับรู้ความคิดเห็นเหล่านี้ผ่านทางกลุ่มชุมชนคนเล่นบอร์ดเกมบนเฟซบุ๊กซึ่งเขาเองก็เป็นสมาชิกอยู่ในนั้น มะค่าบอกว่า “เป็นวงการที่มีคนเล่นไม่เยอะหรอก คนเล่นจริงจังไม่กี่ร้อยคน แล้วเขาจะมีกลุ่มในเฟซบุ๊กที่ให้คนเล่นมาคุยกัน” เขาปรับปรุงผลงานแปลบอร์ด

เกมที่ทำมาเรื่อย ๆ จากทั้งคำชื่นชมและเสียงวิจารณ์ของผู้ใช้ที่อยู่ในสังคมออนไลน์นี้ โดยเฉพาะในช่วงที่เกมเพิ่งออกจำหน่ายใหม่ ๆ เขาจะเข้าไป “ส่อง” ความคิดเห็นของคนเล่นในกลุ่มเฟซบุ๊กนี้

นั่นทำให้เขาได้รับรู้ว่า เมื่อครั้งที่เริ่มแปลบอร์ดเกมใหม่ ๆ คำวิจารณ์ที่เขาได้รับรู้คือ “คนเล่นเกมบอกว่า เกมแปลไทยทำไมชอบซื้อมาแปลอย่างเดียว ทำไมไม่ยอมเขียนใหม่ให้อ่านง่ายขึ้น” ในขณะที่ผู้เล่น “บางคนคอมเมนต์ว่า ‘เกมไทยไม่ซื้อหรือซื้อมาก็อ่านไม่รู้เรื่อง’”

ความคิดเห็นเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นให้มะค่าปรับเปลี่ยนวิธีการแปลของตนเอง จากที่เคยแปลให้ตรงกับภาษาอังกฤษต้นทางให้มากที่สุด กลายเป็นแปลเพื่อการสื่อสารให้ผู้เล่นเกมคนไทยอ่านแล้วเข้าใจง่าย “มันเป็นอะไรที่จุดประกายว่า เออวะ เราไม่ได้แปลอะไรที่ต้อง faithful (ยึดติดกับภาษาต้นทาง - ผู้วิจัย) ขนาดนั้นเพราะคนเขียนบอร์ดเกมไม่ได้เป็นคนเขียนที่มีชื่อเสียงถึงขนาดที่ทุกคนต้องรอฟังภาษาเขา มันต่างจากคนที่แปลวรรณกรรม...เราเลยคิดว่าเราจะ Rephrase (เรียบเรียงใหม่ - ผู้วิจัย) ทุกอย่าง อะไรที่เขียนมาห่วย เราด่ามันแล้ว Rephrase ใหม่เป็นภาษาไทย บางอันเขียนมาไม่ครบ เรา Make Sense (ทำความเข้าใจ - ผู้วิจัย) ในหัวเรา เขียนใหม่บางอันเขียนเว้นแ้ว เราอ่านแล้วงง เราตัด ขอให้จุดประสงค์ปลายทางคือ คนอ่านอ่านแล้วเล่นถูกเข้าใจง่าย” จนกระทั่งช่วงหลัง ๆ ความคิดเห็นของผู้ใช้เปลี่ยนไปในเชิงบวกมากขึ้น “คนจะติตภาพว่าเกมไทยจะอ่านลำบาก พอ (ชื่อบริษัทบอร์ดเกม) ออกมา คนก็ anti จนกระทั่งช่วงหลัง ๆ เราเริ่มได้ Feedback ดีว่าของค่ายนี้ อ่านง่าย ซึ่งมันเกิดจากความพยายามที่เราปรับภาษา แรก ๆ เรายังคิดว่ามันต้อง Faithful เขาเขียนมาอย่างนี้ เราจะไปพลิกคำ ก็เดี๋ยวจะผิดความ จะหาว่าเราแปลผิด จนกระทั่งมี Comment ที่บอกว่าทำไมเกมแปลไทยซื้อมา เอามาแปลอย่างเดียว ไม่เอามาเขียนใหม่เราก้เลย เออวะ มันน่าจะเขียนใหม่ บางจุด เขาไม่ได้เขียน เราใส่วงเล็บให้เข้าใจง่ายขึ้นด้วยซ้ำ เป็นหน้าที่ของเราที่ต้องทำให้คนอ่านเข้าใจ” หรือ “บางเกมแปลดี เขาก็เข้ามาชม เราก้ โอเค แปลว่าแนวทางนี้ เขาต้องการแบบนี้” ซึ่งสอดคล้องกับที่มะยมบอกว่า “Feedback เรื่องภาษาดีขึ้นเยอะ อ่านแล้วเข้าใจง่ายมากขึ้น แต่ปกติ ตอนแรกพี่มะค่าเขาแปลโดยยึดโครงสร้างภาษาอังกฤษเป็นหลัก ทำให้ภาษาไทยที่ออกมายังไม่เคลียร์ 100% ให้คนเข้าใจได้ขนาดนั้น”

คุณสมบัติที่ต้องมีในการจะเป็นนักแปลที่เปิดรับความคิดเห็นและปรับปรุงตนเองได้คือการมี “อีโก้” ให้ต่ำเข้าไว้ อย่างที่มะขวัญพูดถึงมะค่าว่า “เขาเป็นคนที่รับฟัง Feedback ค่อนข้างเยอะและตัวเขาเองค่อนข้างใส่ใจ Feedback และ Adapt ตัวเองให้เข้ากับสภาพงานค่อนข้างเยอะ...ตอนที่พี่มะค่าไม่ว่าง มะยมเคยทำงานร่วมกับคนอื่นนิด ๆ หน่อย ๆ บางคนไม่ค่อยยอมรับความคิดเห็นของเราซึ่งพี่มะค่าไม่มี Ego ในส่วนนี้เลย บางทีเขาเป็นฝ่ายเข้าหาก่อนด้วยซ้ำว่า มะยมคิดว่าประโยคตรงนี้อ่านแล้วเข้าใจง่ายไหม เขาพร้อมปรับตัวกับเราในทุกเรื่อง เขาขอความเห็นทางเราซึ่งรับ Feedback โดยตรงมาจากลูกค้า ทั้งจากเพจและจากการออกอีเว้นท์แล้วได้รับ Feedback ลูกค้ามา” อย่างไรก็ตาม มะค่าก็เคยประสบกับเสียงวิจารณ์ที่ “หนัก” จนกระทั่งกระทบ

กับความรู้สึกภายในเช่นกัน “ที่โดนเกม (ชื่อเกม) ชุดแรก งานแต่ง ไม่มีเวลา Proof คนมาด่าสนุก ปากมาก... มี Comment หนึ่งเจ็บใจมาก เขาเขียนว่า ‘คนแปลเคยเล่นการ์ดเกมไหมเนี่ย’ แล้วแบบ ภูเล่นมาก็เกมแล้ว การ์ดเกม ด่าเราแปลผิดไม่เจ็บเท่าเราไม่เคยเล่นการ์ดเกม แล้วซ้ำ ๆ ใหม ช่วงนั้น คือดาวนเหมือนกันนะ”

การรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์และการแปลที่เน้นวัตถุประสงค์ การใช้งานเป็นหลักคือหัวใจของการพัฒนาและปรับปรุงงานของมะค่า และเป็นวิธีการเรียนรู้พัฒนา งานที่ได้ผลกว่าวิธีอื่น ๆ

“เรารู้สึกว่าการฝึกการแปลจากอย่างอื่น เช่น นั่งอ่านหนังสือ หรือนั่งฟัง สัมมนา ไม่ได้ผลเท่าการทำงานและรอฟัง Feedback...การอ่านหนังสือ ก็ดี อ่านหนังสือสอนแปลก็ดี ไม่ช่วยเท่ากับการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ส่วนตัว รู้สึกอย่างนั้น แล้วก็ต้องฟัง Feedback เพราะบางที เราเอาสิ่งที่เรียนมาใช้ คนไม่ชอบ มันก็เท่านั้น เรารู้สึก มั่นใจว่าอ่านไม่เข้าใจ มันอ่านยาก แปลก เราต้องเอาใจเป้าหมายมากกว่า เลยรู้สึกว่ามันเป็นกระบวนการที่ พัฒนาไปเรื่อย ๆ จากการทำงาน การเรียนปริญญาโทเป็นแค่รากฐาน เราเอามาต่อยอดเองของแต่ละคน...หลังจากมีคนมาคอมเมนต์ในบอร์ด สยามอย่าง ชื่อเกมค่านี แปลดีที่สุดแล้วคะ เราฟังแล้วทุกคนชื่นใจเพราะ เราพยายามเพิ่มคุณภาพเอง โดยพอรู้ว่ามิจุดผิดเยอะ เราพยายามตรวจ หลายคนเยอะขึ้น พยายามแบ่งสัดส่วนงานให้ง่ายขึ้น” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

(3) การทบทวนและประเมินตนเอง

นอกจากการเปิดรับคำติชม ความคิดเห็นหรือคำวิจารณ์จาก บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ว่าจ้าง ผู้ตรวจทานคำแปลหรือลูกค้าหรือผู้ใช้คำแปลโดยตรงแล้ว กรณีศึกษายังให้ความสำคัญกับการทบทวน พิจารณาและประเมินตนเองอยู่เสมอ โดยเปรียบเทียบ ผลงานที่เคยทำกับผลงานปัจจุบันเพื่อพัฒนาคุณภาพงานขึ้นต่อ ๆ ไปของตนเองให้ดีขึ้น

มะค่าเปรียบเทียบผลงานแปลของตนเองเหมือน “รูปวาด” และบทบาท นักแปลของตนเองเหมือน “จิตรกร” ซึ่งนำผลงานเก่า ๆ ของตนเองมาเปรียบเทียบกับผลงานปัจจุบัน ของตนเพื่อสำรวจพัฒนาการของผลงานตนเอง เขาพบว่าจากที่เมื่อก่อนเคย “Faithful” (ยึดติด – ผู้วิจัย) กับต้นฉบับมาก แต่ปัจจุบันเขาใช้วิธีการเรียบเรียงประโยคใหม่ โดยไม่ยึดติดกับโครงสร้าง ประโยคของต้นฉบับมากนักเพื่อให้ผู้รับสารปลายทางเข้าใจและเป็นธรรมชาติมากที่สุด

“พื้มองว่าสำหรับผลงานแปล เราเหมือนเป็นจิตรกรวาดรูป เราารู้สึกว่าเรา กลับไปดูรูปเก่า ๆ ของเราเทียบกับรูปปัจจุบันที่เราวาด เราจะเห็นความ แตกต่าง เราชอบงานปัจจุบันเรามากกว่า พอกลับไปอ่านงานที่เราแปล เมื่อ 3-4 ปีก่อน ที่เราเคยเก็บไว้เป็นพอร์ตโฟลิโอเป็นตัวอย่งงานให้คน อื่นดู พอเปิดดูตอนนี้บูบ เมื่อก่อนเราแปลอย่างนี้หรือ อะไรแบบนี้ ซึ่งเรา ก็เห็นพัฒนาการของตัวเอง” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

มะค่ามองว่าพัฒนาการของนักแปลอาจประเมินอย่างชัดเจนเหมือนการ เข้ารับการอบรมทักษะบางอย่างที่ถูกจัดขึ้นสำหรับพนักงานประจำในสังกัดองค์กรไม่ได้ แต่เป็นสิ่งที่ ตัวนักแปลต้องประเมินเอง และในบางครั้งก็อ้างอิงจากความคิดเห็นของคนอื่น

“เรื่องพัฒนาตัวเอง เป็นเรื่องที่เราารู้สึกเอง เป็นอะไรที่เรามองว่าเราทำ อะไรได้เพิ่มขึ้น เหมือนกับพนักงานบริษัทแบบนี้ไม่ได้ เช่น เราไปเรียนรู้ โปรแกรมเพิ่ม พอทำงานแบบนี้บูบ เราจะรู้แค่ ว่า เหี้ย ภาษาเราดีขึ้น โดย ที่เราอิงจาก Feedback คนที่เห็นหรือคนใน SBG เขาอาจจะบอกว่า เอ้อ ชอบภาษาในเกมนี้นมากกว่า อ่านแล้วลื่นดี เราก็รู้สึก ว่า โอเค นี่คือนี่สิ่งที่เขา คาดหวัง” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

เช่นเดียวกับอินทนิลที่แสวงหาแนวทางการตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ เขา บอกว่า “พยายามใฝ่รู้ พยายามตรวจสอบตัวเอง พยายามดูว่าข้อบกพร่องของเราคืออะไร เวลาไป Test (ทดสอบ) งานแล้วไม่ผ่าน ก็พยายามขอเขาดูงานหน่อย ว่าคนตรวจแก้งานมายังไง เราถึงไม่ผ่าน พยายามหาข้อบกพร่อง แล้วก็พัฒนาไปเรื่อย ๆ” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“เราหวังพึ่งใครไม่ได้ นอกจากตัวเราเอง ฉะนั้น ถ้าไม่มีใครมาพัฒนาเรา เราต้องพัฒนาตัวเอง ถ้าเราใจดีกับตัวเองมาก เราก็จะพัฒนาช้า แต่ถ้า เราเข้มงวดกับตัวเองหน่อย เราก็จะพัฒนาได้เร็ว ถ้าเราเข้าข้างตัวเอง เรา ทำงานดีแล้ว งานฉันทิ ใครแก้งานฉันทิไม่ได้เลยนะ ฉันทิจะโมโห เราจะไม่มี ทางได้รับรู้อะไรที่ทำให้เราไปข้างหน้าเลย เราจะย่ออยู่กับที่ตลอดไปและ ทุกคนจะแซงเราไปเรื่อย ๆ ในขณะที่ถ้าเราอยากมั่นคงในอาชีพนี้ เราก็ ต้องเข้มงวด เขียนตัวเอง ไม่มีใครเขียนเรา เราต้องเขียนตัวเอง ลงสั ตัวเอง ว่าเอ้ย ทำไมทำไม่ดี สอบตัวเองว่างานนี้พลาดอะไรบ้าง เสียสละ เวลา” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากการประเมินผลงานที่ทำเสร็จสิ้นลงไปแล้วของตนเอง การทบทวนและประเมินงานที่ตนเองกำลังทำอยู่ก็เป็นเรื่องที่กรณีศึกษาอย่างพุกษ์ให้ความสำคัญอย่างมาก เขาต้องทบทวนตรวจทานงานแปลจนรู้สึกว่ามี “ดีที่สุด” แล้วเสมอก่อนส่งงาน

“การให้สิ่งที่ดีที่สุดกับคนอ่าน อย่าแค่ ผ่าน 80% โอเคละ 90% เวลาที่ทำงาน พึ่งตั้งเป้าไว้ 100% จริง ๆ ไม่ได้พูดให้เท่ ตรวจสอบแล้ว ตรวจสอบอีก แก้แล้ว แก้อีก บางที ส่งงานสำนักพิมพ์แล้ว พึ่งยังแก้อีก 2-3 ครั้ง ส่ง Revised ไปขอแก้ตรงคำนี้ มันเป็นที่ศรัทธาที่เราเรียนรู้มาว่า เวลาเราทำงาน เราต้องทำแบบเคารพตัวเอง ให้สิ่งที่ดีที่สุดจากตัวเราเอง มันอาจจะไม่ดีที่สุด แต่ดีที่สุดของเรา เรารู้แค่นี้ เราให้มันหมด ไม่ใช่เหนียวแล้ว เอาแค่นี้ เราต้องทำให้ดีที่สุด มันจะมี 5% สุกท้าย ทำให้งานระดับดีกลายเป็นระดับขึ้นหิ้งเลย มันเคยมีงานบางชิ้นเกือบจะดีแล้ว เกือบจะ Perfect แล้ว ถ้าคุณแต่ละตรงนี้อีกนิดเดียว แต่บางคน ไม่ พอละ พี่ตรวจเป็น 10 รอบ อย่าง 700 หน้า (ชื่อหนังสือเล่มหนึ่งที่พุกษ์แปล) เท่ากับพี่ต้องอ่าน 7,000 หน้า อ่านไปแล้ว เราก็เจออีกอะ อีกนิดหนึ่ง แล้วเรารู้สึกดี เราเรียบเรียงใหม่ คำนี้ขึ้นก่อน มันดีขึ้น มันก็เป็นความภูมิใจของเราด้วย” (พุกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

(4) การอ่าน

กรณีศึกษาจำนวนหนึ่งบอกว่าการอ่านช่วยให้พวกเขาทำงานแปลได้ดีขึ้น บางคนสังเกตว่าการอ่านเป็นอุปนิสัยส่วนตัวที่ชอบทำมาตั้งแต่เด็กอยู่แล้ว และจึงเป็นเหมือนการสะสมต้นทุนด้านเนื้อหา การใช้ภาษาและการเรียนรู้วัฒนธรรมไปในตัวและเป็นวัตถุดิบของการทำแปลในเวลาต่อมา

กระทั่งมองว่าการแปลไม่ใช่เรื่องซับซ้อนเหมือนงานอื่น ๆ เขาเพียงชอบอ่านหนังสือด้านไอทีและธุรกิจที่สนใจมาตั้งแต่เด็กอยู่แล้ว แต่การอ่านของเขากลายเป็นการสะสมความรู้ที่เอื้อให้เขาทำงานแปลในสายงานที่ถนัดด้านไอทีและธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพในเวลาต่อมา ดังนั้น การอ่านของเขาจึงเป็นการอ่านเพื่อสะสมเนื้อหาเฉพาะทางสำหรับการทำงานไปโดยปริยาย

“อ่านหนังสือที่เราสนใจ ก็ไม่ได้เรียกว่าตอบโจทย์งานแปล คือผมชอบอ่านหนังสือธุรกิจและไอทีอยู่แล้วเพราะฉะนั้นเวลารับงาน ผมก็จะรับในเรื่องที่ผมรู้เยอะที่สุด ก็เลยเป็นอะไรที่ทำได้ดีและทำได้เร็ว น่าจะมี

คุณภาพมากกว่าทั่วไป เพราะทำเรื่องที่เราชำนาญ” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

“งานแปลไม่ได้ซับซ้อนเหมือนงานอื่น ๆ จริง ๆ พื้นฐานมันก็งานแปลก็แปลได้ ถ้าจะแปลได้ก็ต้องรู้เรื่องให้ดี ถ้าจะรู้เรื่องให้ดี มานั่งรอการแปลไม่ใช่ นั่นคือไปเจอหน้างานละ มันคือต้องสะสมความรู้ตัวเองก่อนที่จะไปเจองาน มันคือการเตรียมตัวมาเรื่อย ๆ ผมก็อ่านอะไรพวกนี้มาตั้งแต่อายุ 13-14 แล้ว เราก็ถมตัวเองมาเรื่อย ๆ กับเรื่องธุรกิจอะไรพวกนี้” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

“ถ้าไม่รู้หรือไม่เข้าใจเนื้อหา เวลาแปลจะทำได้ไม่ดี เพราะฉะนั้นผมจะอ่านหนังสืออยู่เรื่อย ๆ” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

“ผมจะจดไว้ว่าแต่ละอาทิตย์ ผมจะอ่านหนังสือกี่ครั้ง เดือนหนึ่งจะได้กี่เล่ม มันคือ Goal ที่เราต้องทำให้ได้ มันคือความรับผิดชอบในการทำงานอย่างหนึ่ง” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากนี้ กระทิงยังมองว่าการอ่านหนังสือเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนที่ชอบใช้ชีวิตและทำงานคนเดียวอย่างเขา “เนื่องจากผมเป็นฟรีแลนซ์และผมไม่ได้คบค้าสมาคมกับคน ผมจะอยู่คนเดียว ก็เรียนคนเดียว ทำคนเดียว ไม่ได้มี Way อะไรพิเศษ อ่านหนังสือไปเรื่อย ๆ” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

การอ่านหนังสือของมะค่าก็เป็นส่วนหนึ่งของนิสัยที่ชอบทำอยู่แล้วเช่นกัน เขาจึง “ไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการเรียนรู้อะไร” เขาสะสมความรู้ด้านเนื้อหาและวัฒนธรรมจากการอ่านสิ่งรอบตัว

“ส่วนเรื่องของ Culture (วัฒนธรรม – ผู้วิจัย) ด้วยความที่เป็นคนแปลก ชอบอ่านนั่นนี่ไปเรื่อย ๆ เวลาเราเห็นเรื่องอะไรน่าสนใจ เราจะเปิด Google อ่านเอง อะไรที่มันไร้สาระ บางที อยากรู้แล้วว่าทำไมปฏิทินชื่อ Greekorian เราไปเปิดอ่าน Greekory มาจากไหน อ่านเล่น ๆ สนุก ๆ มันเป็นนิสัยของเราอยู่แล้ว” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

พฤษภก็เป็นอีกหนึ่งกรณีศึกษาที่ชอบอ่านหนังสือเป็นชีวิตจิตใจมากตั้งแต่เด็ก ๆ เขาบอกว่า “พี่ว่ามาจากพื้นภูมิ เป็นคนชอบอ่านหนังสือ อ่านนิยายเยอะมากสมัยเด็ก ๆ เป็นเล่ม ๆ เลยนะ แม่เรียกกินข้าวก็ไม่กินเพราะเราชอบอ่านหนังสือ พี่ชายก็มีหนังสือติดบ้าน เราก็อ่านตามพี่ชาย” พฤษภมองว่าสิ่งสำคัญของการเรียนรู้ที่จะเป็นนักแปลคือ “ต้องอ่านหนังสือเยอะ ๆ คนที่รักจะเป็นนักแปลต้องอ่านหนังสือเยอะ ๆ ไม่ใช่ อยากรู้จะเป็นนักแปลแล้วก็แปลเลย คุณก็จะจำกั้ตมาก” แต่การบังเอิญได้อ่านผลงานเขียนของนักเขียนรุ่นใหม่อย่างเสกสรร ประเสริฐกุลคือจุดที่ทำให้พฤษภปรับปรุงวิธีการแปลของตนเองครั้งใหญ่และทำให้เขารู้สึกพอใจกับผลงานหลังจากนั้นของเขามาก พฤษภถึงกลับเรียกนักเขียนคนนี้เป็น “ไอดอล”

“ก่อนหน้านี้ พี่ก็แปลของพี่ไป ใช้ภาษาเชิงบรรยายเยอะ ส่วนตัว จนมีวันหนึ่งได้อ่านหนังสือของป่าเสก เสกสรร ประเสริฐกุล โอ้โห พออ่านเท่านั้น เหมือนเปิดโลกใหม่ ภาษาเขาไม่เหมือนใคร ภาษาเขากระชับมาก เขาบอกว่าเขาได้มากจากนายผี อัศนี พลจันทร อะไรสักอย่าง สมัยที่เขาเข้าป่าแล้วได้ไปอยู่ในค่ายเดียวกัน เหมือนเป็นไอดอล ของเขาสมัยที่เป็นนักเขียนใหม่ อัศนีก็ช่วยตรวจแก้เรื่องสั้นให้และแนะนำว่า คำไหนที่ไม่จำเป็นก็ตัดทิ้งได้ เออ มันเปิดโลกเรา เมื่อก่อน เราคิดว่าเติมเข้าไปมันเท่าที่ มันเก้ แต่บางทีมันเยิ่นเย้อ หลังจากนั้นก็เอาใหม่เลย ปรับรูปแบบภาษาใหม่ เล่มแรกที่ใช้คือทฤษฎีบทพีทาคอร์มอร์นของนานมีบุ๊คส์ เล่มนี้คือจุดเริ่มเปลี่ยนของพี่ถ้าเทียบกับก่อนหน้านี้ เล่มนี้ พี่พยายามใช้ภาษาให้กระชับที่สุด เอาสองคำมาชนกัน บางทีก็เป็นคำที่ไม่มีใครใช้มาก่อน เอามาเจอกัน มันได้ Feeling (อารมณ์ความรู้สึก – ผู้วิจัย) อย่างเช่น ช่วงหลังพี่ใช้คำว่า ‘แล้งไร่’ พี่คิดว่าไม่มีคนใช้ มันให้ความรู้สึกว่ามันไม่มีอะไรจริง ๆ พี่ใช้บ่อยมาก เอาไว้แต่งกลอน อะไรประมาณนี้ ก็เลยต้องบอกว่าขอบคุณป่าเสกที่เปิดโลกเรา” ทั้ง ๆ ที่ตอนเขาซื้อหนังสือมาจากงานหนังสือ พฤษภ “ไม่ได้ตั้งใจว่าจะเอามาปรับปรุงงานของเรา ไม่เลย” (พฤษภ, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

ที่บอกว่าการอ่านช่วยให้พฤษภพัฒนาการทำงานแปลของตนเองแบบ “บังเอิญ” หรือไม่ได้ตั้งใจเพราะเขา “เกิดมาไม่เคยทำอะไรเพื่อการเรียนรู้ จริง ๆ ไม่เคยแบบว่า หนังสือเล่มนี้มีอะไรให้เราสกัดออกมาได้บ้าง ไม่เคย แต่อ่านไปแล้วชอบ ถูกชะตา แล้วไม่เคยจดออกมาด้วยนะ ทุกอย่างอยู่ในหัวหมด แล้วบางอันก็ลืม ยอมรับว่าลืมจริง ๆ เลยไม่ได้เอามันมาใช้ประโยชน์จริง ๆ อันไหนที่มันค้างอยู่ก็เอามาใช้” (พฤษภ, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

นนทรีพูดถึงการอ่านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ที่รับงานแปล ด้วยความที่ลูกค้าของเขาเป็นกลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัยจากหลากหลายคณะและสาขาวิชา นนทรีจึงต้องอ่านเนื้อหาเพื่อทำความเข้าใจกับคำศัพท์และการใช้ภาษาของสาขาวิชานั้น ๆ และเทียบเคียงระหว่างภาษาต้นทางและปลายทาง เขาบอกว่า “อ่านคู่มือภาษาครับ ในไทยจะมาหนังสือคล้ายคลังหรือทับซ้อนกันอยู่กับ Paper (บทความ – ผู้วิจัย) ภาษาอังกฤษซึ่งเราต้องอ่านควบคู่กันเพื่อดึง Technical Terms (ศัพท์เฉพาะทาง – ผู้วิจัย) ไว้ เราต้อง Get (เข้าใจ – ผู้วิจัย) ก่อนว่าธรรมชาติภาษาไทยในศาสตร์นั้น ๆ เป็นยังไง ต้องอ่านคู่กัน”

(5) การรับสื่ออื่น ๆ

นอกจากการอ่านหนังสือแล้ว กรณีศึกษายังเห็นว่าการรับสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ สื่อออนไลน์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ ยังเป็นการสะสมคลังภาษาและความรู้ด้านวัฒนธรรมไปในตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรับสื่อสมัยใหม่ทำให้กรณีศึกษาตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่ “ดัดได้” ตลอดเวลา นอกจากนี้ การรับสื่ออื่น ๆ ที่ “กระทบใจ” ยังสร้างแรงบันดาลใจให้กรณีศึกษาปรับปรุงงานให้ดีขึ้นตามแบบสารที่รับมาผ่านสื่ออื่น ๆ

“เราเล่นเกมเยอะและชอบดูรายการบ๊อบอใน YouTube นิ่งคูชีรีส์แบบ Friends อะไรแบบนี้ เราคิดว่าเราถนัดภาษาที่เป็น Colloquial ศัพท์แสลงอะไรแบบนี้มาก” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“เด็ก ๆ นี่อ่านประชาธิปไตยบนเส้นขนาน ปฏิวัติในจีน อ่านนิยาย ตอนหลังก็ซื้อเอง อกาธา คริสตี้ (Agatha Christie) แล้วก็ชอบดูหนัง ก็เลยได้ภาษาจากหนัง ภาษาพูด การสื่อสาร การฟังเพลง มันก็ประกอบกันหมด เป็นเรื่องการสื่อสาร” (พฤษ, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

“การเรียนรู้ไม่ใช่แค่หนังสือด้วยซ้ำไป คุณเรียนรู้ได้หมด คุณเรียนรู้ผ่านโฆษณา เรียนรู้ผ่านหนัง หนังสือดีมาก เพลง เพราะพวกนั้นผ่านการกลั่นกรองด้านภาษา ความคิด บางครั้งเป็นการใช้สัญลักษณ์เปรียบเทียบอุปมาอุปไมย แล้วคุณจะคมขึ้นเหมือนลับคมภาษา ต้องเรียนรู้ตลอด... รับสื่อหลายด้าน อยากรับด้านเดียว ต้องตามยุคสมัยให้ทันเพราะภาษาดีได้ เปลี่ยนตลอดเวลา คำที่คุณเคยใช้อาจต้องไม่ใช่แล้ว คุณอาจต้องปรับเปลี่ยนให้คนยุคนี้อ่านเข้าใจ คุณอย่าไปยึดติดว่าอันนี้เคยดีมากก่อนแต่ยุคนี้คนไม่เข้าใจแล้ว ถ้าคุณเขียนให้เขาอ่านแล้วเขาไม่เข้าใจ ไม่ Get อารมณ์ความรู้สึกแบบนั้น คุณจะเขียนเพื่ออะไร จะไปยึดติดเป็นทิวเพื่อ

อะไร คุณต้องปรับ อย่างเช่นในยุคนี้ คุณอาจต้องใช้คำทันสมัยที่อยู่ใน Social เราต้องเอาตัวเองเข้าไปอยู่ในบริบท แต่ไม่ต้องทำตัวเพ้อหรือทันสมัยแบบเขา เพียงแต่ว่าต้องเข้าใจบริบทของสังคมยุคนี้ ว่าถ้าคุณจะสื่อถึงบริบทความเหงาของคนยุคนี้ คุณต้องใช้คำนี้แล้วเขาจะเข้าใจว่า มันเหงา” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

“รับสื่อบางอย่างแล้วมากระทบใจ ทำให้เรารู้สึกกับมันว่าใช่ มันดีกว่า เราเลยอยากจะทำให้ได้ดีแบบนั้นบ้าง เหมือนตอนอ่านหนังสือป่าเสก แล้วเราอยากมีภาษาที่ดีแบบเขา ที่คม บรรยายแบบนี้ไม่เอาแล้ว หรือสมมติเราฟังเพลงบางเพลง มันใช้รูปประโยคบางอย่างหรือภาษาที่กระทบใจ ทำให้รู้สึกว่ามันเท่ หรือคำพูดบางคำในหนังสือ มันเท่ มันใช่ มันกินใจ เราก็รู้สึกว่าจะอยากใช้คำแบบนี้บ้าง ประโยคคม ๆ แบบนั้นบ้าง” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

“อย่างเราอ่าน Social ทุกวัน เราก็ได้ทุกวัน คนเราเรียนรู้ไม่เหมือนกัน บางคนเรียนรู้จากการเรียนจริงจัง สกัดออกมา” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

“อาจจะต้องเปิดกว้างหลายด้านหน่อย พวกคู่มือ อ่านหนังสือ หรือดูพวกรายการของ Youtuber จะมีศัพท์ใหม่ต้องใช้ ศัพท์วัยรุ่นอย่างงี้มันต้องมี ก็เอามาแทรกลงบ้าง จริง ๆ มันมีอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน ว่าตัวพี่ค่อนข้างโชคดีตรงที่ว่าชีวิตประจำวันของพี่มันคืองานไง ลูกค้าให้งานที่พี่ต้องการจะเรียนรู้มาพอดี” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

(6) การเรียนรู้แบบเป็นทางการ

นอกจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ทำงานจริง กรณีศึกษายังใช้วิธีการเรียนรู้แบบเป็นทางการซึ่งได้แก่ การศึกษาด้านการแปลระดับปริญญาโทและการเข้าฝึกอบรมหลักสูตรการแปลต่าง ๆ

การศึกษาด้านการแปลระดับปริญญาโทเพื่อปูพื้นฐานการแปลสำหรับการประยุกต์ใช้ในการทำงานจริง

จากกรณีศึกษาทั้ง 6 กรณี มีกรณีศึกษา 2 กรณีซึ่งได้แก่ อินทนิลและมะค่าซึ่งเคยผ่านการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรการแปลด้วยกันมาก่อน ทั้งคู่มองว่าการศึกษาระดับปริญญาโทนั้นสำคัญและมีประโยชน์เพราะทำให้ผู้เรียนได้รู้หลักการแปลพื้นฐาน ทั้งด้านหลักคิด หลักภาษาศาสตร์และทักษะการใช้ภาษา กรณีศึกษาบางคนเห็นพัฒนาการตนเองในบางด้านดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่มีคนคอยชี้แนะ ตรวจสอบงานและให้คำติชม คำแนะนำเพื่อให้ปรับปรุงงาน และยังได้ถกเถียงกับผู้เรียนคนอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวทางการแปลซึ่งหาไม่ได้ในบริบทการทำงานจริง

“พี่เลยบอกว่าการเรียนโทสำคัญเพราะมีคนตรวจการบ้านให้เรา ทำให้เรารู้ว่างานของเราบกพร่องตรงไหน ทำให้เรารู้ว่าเราจะไปพัฒนาตรงไหน ต่อ พี่ก็เลยแนะนำว่าคนยังไม่มีจุดจบและไหวเรื่องค่าใช้จ่าย การเรียนโทเรื่องการแปลมีความสำคัญมาก ทำให้เรามีคนมาจิบบอกเราโดยตรงว่าคุณอ่อนตรงไหน ตรงนี้ พัฒนาตรงนี้ ซึ่งการมาทำงานในอาชีพจริง ๆ ไม่มีใครมานั่งชี้ให้เรา ทุกคนตัวใครตัวมัน Editor แค่ประเมินว่านักแปลคนนี้ได้ไม่ได้เรื่อง อย่างส่งงานให้มันอีก เราก็จะเป็นแบบนี้ ถ้าเราแปลไปโดยไม่ยั้งดูตัวเองเลย เราก็จะกลายเป็นคนที่ ทำไมเราไม่ได้แต่ลูกค้าใหม่เรื่อย ๆ เลยวะ ลูกค้าเก่าไม่มีเลย ต้องมานั่งหาลูกค้าใหม่ตลอดเวลา” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“เรื่องภาษาอังกฤษ ได้ Upgrade ตัวเองครั้งใหญ่จากการเรียนป.โท เพราะลงเรียนวิชาแปลไทย-อังกฤษกับอาจารย์ไมเคิล ทำให้ได้ Modify ตัวเองครั้งใหญ่ว่า เห็น สิ่งที่ต้องระวังในการแปลเป็นภาษาอังกฤษมีอะไรบ้าง มากขึ้น จากที่คิดว่า เราแปลได้ แปลถูก Grammar แต่ถามว่า ฝรั่งใช้อย่างนั้นไหม เขาไม่ได้ใช้อย่างนั้น ทำให้เราเข้าใจเรื่องพวกนี้มากขึ้น เวลาคิดหรือทำงาน ก็จะระมัดระวังมากขึ้น เพราะฉะนั้น เรื่องการเขียน เราก็เห็นว่ามีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“มีประโยชน์นะ หลัก ๆ เราได้ Mindset ของนักแปลที่ควรจะมี ควรมองอะไรใน Text ควรหาอะไร มีสิ่งไหนที่ต้องระวัง ซึ่งไม่ใช่เรื่องของภาษาที่

ได้มาหรือ เป็นเรื่องของแนวคิดที่ว่าเรารู้ว่า นักแปลต้องมองภาษาแบบนี้ และเราไม่ได้แปลว่าอันนี้แปลว่าอันนี้ แต่เรารู้กระบวนการคิดของหลายทฤษฎี ของนักแปล นักวิชาการ เขามองว่านี่คือ Bundle ของ Meaning เราต้องดูว่าคำ ๆ หนึ่ง แปลว่าอะไรได้บ้าง ความหมายสื่ออะไร มันประชิดไหม น้ำเสียงเป็นยังไง ถึงจุดหนึ่ง ซึมซับมา เราสามารถ Reflect เอง โดยไม่ต้องคิดถึงทฤษฎี แต่ถามว่ามีผลกับการแปลไหม มีผล เป็นรากฐานที่สำคัญว่าเราควรทำยังไงกับ Text แบบนี้ ถ้าเราไม่เคยเรียนมาก่อน เราจะไม่เข้าใจว่ามี Text แบบ Informative Narrative ซึ่งภาษาที่เขาต้องการก็ไม่เหมือนกัน จุดประสงค์ของคนอ่านกับคนเขียนไม่เหมือนกัน” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

แม้แต่กรณีศึกษาที่ไม่ได้ผ่านการเรียนปริญญาโทด้านการแปลก็เห็นประโยชน์และความสำคัญของหลักสูตร “คือไปเรียนก็ดี ก็จะได้หลักการ หลักคิดอะไรต่าง ๆ ทำให้เราคิดหรือหาเป้าหมายได้เร็วขึ้น แต่ผมไม่ได้ทำเป็นอาชีพหลัก ฉะนั้นผมไม่ได้มีความสนใจที่อยากเรียนมันมากขนาดนั้น เช่น ป.โทแปล ผมก็อยากเรียน แต่มันแพง ก็เลยไม่เอา ฉะนั้น ถ้าค่าเรียนถูก ผมอาจจะไปเรียน แต่ต้องมองว่าของผมคืองานอดิเรกแค่นั้น ไม่ได้จริงจังมากขนาดนั้น” (กระตัง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

อย่างไรก็ตาม มะค่าย้ำว่าการศึกษาระดับปริญญาเป็นการเรียนรู้เชิงทฤษฎีที่ต้องนำมาประยุกต์กับการทำงานในชีวิตจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องปรับให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานหรือวัตถุประสงค์ของงานแปล ไม่นับการยึดทฤษฎีหรือหลักการจากห้องเรียนมาใช้โดยตรง

“จากประสบการณ์ที่เรียนปริญญาโทมา มันเป็นเชิงทฤษฎี ทำงานจริงคือสิ่งที่ตกผลึกในหัวเรา มันไม่ใช่สิ่งที่เราจะมายึดเป็นว่า หี้ย เนี่ย ทฤษฎีว่าแบบนี้ ให้ทำแบบนี้ ไม่ใช่ ชีวิตจริงต้องประยุกต์เองว่าอันไหนเหมาะสมจริง ๆ มันคือ Purpose วัตถุประสงค์ในการแปลที่สำคัญที่สุดคือเป้าหมายที่จะเอาไปใช้ ถ้าเรารู้ Purpose เราแปล Text มันแปลได้หลายอย่าง แต่เราจะเลือกแบบไหน เพราะคนอ่านเป็นคนนี้ กลุ่มนี้ เราก็เลือก Text ที่เขาเข้าใจ เราจะแปลคำนี้ใช้ภาษาไทยหรือทับศัพท์วงการที่เขาใช้กันให้เข้าใจง่าย เราก็มองเป้าหมายเป็นหลัก เช่น การแปลเกมบางอย่าง เราต้องรู้ว่าคนเล่นจะพูดคำนี้ไหม ถ้าเขาอ่าน Text เรา ถ้าเราแปลแล้ว รู้สึกว่าการพัฒนาทักษะการแปล การอ่านหนังสือก็ดี การไปเรียนก็

ดี ไม่ช่วยเท่ากับการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ส่วนตัวรู้สึกยังไง บางที เราเอาสิ่งที่เราเรียนมาใช้ แพลเสร็จ คนไม่ชอบ มันก็เท่านั้น เราารู้สึกว่ามันคือถูก แต่คนซื้อไปบอกว่าอ่านยาก อ่านไม่เข้าใจ มันประหลาด เราก็รู้สึกว่าเป็นเราต้องเอาใจเป้าหมายมากกว่า มันคือกระบวนการที่เราพัฒนาไปเรื่อย ๆ จากการทำงาน การเรียนป.โทเป็นแค่รากฐาน เราเอามาต่อยอดของแต่ละคนเอง” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากนี้ ผลพลอยได้อีกอย่างการเรียนปริญญาโทคือการได้เครือข่ายผู้เรียนที่ประกอบอาชีพสายงานแปลซึ่งทำให้กรณีศึกษาบางคนได้รับงานจากเครือข่ายเหล่านี้ “อีกอย่างที่ได้คือ Connection จากการเรียนป. โท พอเรามีเพื่อนในห้องเป็นนักแปลด้วยกัน ต่างคนต่างทำงาน บางคนทำงาน Office ส่งงานมา ก็ได้งาน” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

การเข้าร่วมหลักสูตรอบรมด้านการแปล

การเข้าร่วมอบรมหลักสูตรด้านการแปลต่าง ๆ อาจไม่ใช่วิธีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการประกอบอาชีพนักแปลอิสระโดยตรง แต่กรณีศึกษาที่เคยเข้าร่วมมองว่ามีประโยชน์ทางอ้อม ได้แก่ ช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานเมื่อได้พบปะพูดคุยกับนักแปลคนอื่น ๆ ได้สร้างเครือข่ายกับนักแปลหรือคนในวงการซึ่งทำให้กรณีศึกษาได้รับงานเพิ่มเติม และได้วุฒิบัตรซึ่งมีประโยชน์ต่อการได้รับว่าจ้างให้ทำงานเช่นกัน

อินทนิลเป็นทั้งผู้ที่เคยเข้าร่วมอบรมลักษณะนี้และเป็นผู้ร่วมบรรยายรับเชิญตามโอกาสต่าง ๆ เพราะเขาเชื่อว่าการร่วมอบรมช่วยสร้างแรงบันดาลใจในหมู่คนประกอบอาชีพนักแปล

“เคยไปเข้า Workshop สั้น ๆ พิจารณาว่า Workshop เป็นตัวสร้างแรงบันดาลใจมากกว่า เป็นตัวที่ทำให้เรารู้สึกว่า เราควรทำอะไรสักอย่างกับชีวิตแล้วนะ เราไม่สามารถทำให้เวลา 3-4 ชั่วโมงพลิกชีวิต ไม่มีทาง มันเป็นแค่ตัวจุดประกาย หลังจากนั้น เราต้องต่อยอดเอาเอง อย่างที่พี่ไปวันนั้น ก็หวังว่าจะเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ใครบางคนทีไรรู้สึกว่า ถ้าเราตั้งใจทำ เรามีอะไรอยู่ปลายทางนะ ถ้าเราทุ่มเทกับมันมากพอ หวังว่าจะเอา Case ของพี่ไปเป็นแรงบันดาลใจให้คนอื่น แต่ถ้าถามว่ามันจะเปลี่ยนเราไปเลย เราไม่ควรมั่งง่ายขนาดนั้น การเข้า Workshop ต่อให้เป็นอาทิตย์ก็ตาม เป็นเดือน พี่ว่ามันก็ยังไม่พอ แต่ถ้าเป็นหลักสูตรป.โท พี่ว่ามันก็นาน เพราะมัน 2 ปี มันมากพอที่จะทำให้เราอยู่กับอะไร สร้างซึมซับให้มันเป็นนิสัยจริง ๆ พี่เลยสนับสนุนการเรียนป.โท มันเปลี่ยนชีวิต

ของพี แต่ถ้าเป็น Workshop สั้น ๆ พยายามเข้าไปเข้าไว้สร้างไฟให้ตัวเอง
ไปทำความรู้จักกับคนในแวดวงเดียวกัน ไปแชร์ความรู้สึก แชร์ปัญหา ไป
ดูว่าคนอื่นเขาดีกว่าเรา แย่กว่าเราอย่างไร แล้วก็ตั้งประสบการณ์มาปรับใช้
กับตัวเอง” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“การไปคอร์สพวกนี้เป็นการสร้าง connection เพราะอย่างพีไป บาง
คอร์สเอาคนที่ในระดับผู้เชี่ยวชาญจากด้านนั้น ๆ เช่น บก. จากสนพ.
ต่าง ๆ มีโอกาสคุยกันถูกคอแล้วจะได้ทดสอบงาน ได้งานทำในอนาคต
อย่างพีไป Workshop หนึ่ง เจอบก. นิตยสาร Hello ที่ปิดไปแล้ว เขาก็
ให้ทดสอบงานดู ก็ได้งานมาเหมือนกัน ทำนานพอสมควร แล้วเขาก็ปิด
ตัวไป ก็เป็นโอกาสได้สร้าง Connection” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25
พฤศจิกายน 2562)

แก้วไม่เคยเข้าร่วมหลักสูตรอบรมในประเทศไทยเพราะไม่สะดวกเรื่อง
การเดินทางเพราะคอร์สอบรมส่วนใหญ่มักจัดในเมือง และบางครั้ง เธอก็ไม่สามารถจัดสรรเวลาที่ได้
เพราะปริมาณงานที่ได้รับแบบคาดเดาไม่ได้ “งานที่มันเข้ามาถ้าไกล ไม่ได้กลับได้นอนอะ เพราะฉะนั้น
เราเลือกคอร์สไม่ได้อะ” อย่างไรก็ตาม แก้วเคยสมัครเข้าร่วมคอร์สหลักสูตรการแปลออนไลน์ที่จัดโดย
มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในอเมริกาเป็นเวลา 60 ชั่วโมง เธอบอกว่าเนื้อหาการเรียนเป็นพื้นฐานหลักการ
ใช้ภาษาทั่วไปที่ค่อนข้างยาก ลักษณะการเรียนการสอนคือมีอาจารย์สอนเนื้อหาตามโครงสร้าง
หลักสูตรและให้ผู้เรียนได้ขอคำแนะนำหรือพูดคุยผ่านอีเมล แต่เหนืออื่นใดคือหลักสูตรนี้มอบ
ประกาศนียบัตรให้เธอซึ่งทำให้เธอได้ลูกค้าและหารายได้เพิ่มเติมได้ เธอบอกว่า

“ตอนนั้นจ่ายประมาณ 100 หรือ 300 เหรียญ แล้วเค้าก็ให้ใบประกาศ
มา เพียงแต่ว่าเมืองไทยก็ไม่ได้ใช้อะนะ เวลาที่เรารับงานจากเอเจนซี่จาก
ต่างประเทศอะ อันนี้ต้องใช้...คือมีไว้มันก็ดี เพราะคนส่วนใหญ่มันก็
ต้องการใบการันตี มันก็เหมือนเรียนเมืองไทยต่อให้สมัครงานแปล
สุดท้ายเค้าไม่ได้สนใจด้วยซ้ำว่าเราจบที่ไหน แต่วามันก็ต้องใช้อยู่ดี...แต่
มันเป็นคอร์สระยะสั้นอะนะ ใบประกาศก็เป็นกะโหลกกะลาทั่วไป แต่
พอใช้งานได้อยู่ แต่ว่าพอได้ออกมาแล้ว รู้สึกว่าหาเงินจากมันได้ค่อนข้าง
เยอะ มันอยู่ที่ว่าได้เอเจนซี่ไหนด้วยนะ พีไปได้ของอินเดียไง งานกระจุก
เลย ราคาต่ำหน่อยก็ไม่มีไร ไม่ซีเรียส แต่ถือว่าได้ improve ภาษาของ
ตนเอง” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

มะค่าไม่เคยเข้าร่วมหลักสูตรเหล่านี้ แต่มองว่าไม่น่าจะต่างจากการเรียน หลักการทฤษฎีในห้องซึ่งต้องนำไปปรับใช้ในการทำงานให้ตรงกับลูกค้าและวัตถุประสงค์ของงานอยู่ดี เขาจึงมองว่าหลักสูตรเหล่านี้อาจจะเหมาะกับคนที่ไม่ได้อยู่ในสายอาชีพ แต่สนใจอยากเข้ามาทำงาน ด้านนี้มากกว่า โดยบอกว่า “สัมมนาเหมาะกับคนที่สนใจอยากเป็นนักแปลมากกว่าคนที่ทำงานแปล เป็นอาชีพอยู่แล้ว ไม่รู้เราจะไปฟังทำไม แต่สิ่งที่น่าสนใจที่ (ชื่อผู้วิจัย) ไปฟังมา เช่น การทำ Agency ต่างชาติอะไรยังไง อันนี้น่าสนใจมากกว่าการแปล นอกเหนือจากทักษะ พวกการหาลูกค้า การทำงาน กับต่างชาติ เป็นสิ่งที่โอเค น่าจะไป แต่ส่วนตัว ไม่ค่อยว่างไป” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

ในขณะที่กรณีศึกษาอย่างพลกษผู้ออกตัวว่าไม่ชอบวิธีการเรียนรู้แบบเป็นทางการก็บอกว่าเขาไม่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมหลักสูตรการอบรมแบบนี้เลย “ไม่มีทาง ไม่เคยเข้า อบรมที่ไหนเลย อบรมนักแปลรุ่นที่ 1 รุ่นที่ 2 ไม่เคยได้เงินพี่ ฟรีก็ไม่ไป เป็นคนแบบนี้ เป็นคนสาย บันเทิง เป็นคนไม่ชอบอะไรจริงจัง วิชาการ ทำงานก็ต้องมีบรรยากาศมาก่อน” (พลกษ, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

4.2.2 ความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย

ความท้าทายของกรณีศึกษานักแปลอิสระไทยหมายถึงอุปสรรค ปัญหาหรือความ ยากลำบากที่พวกเขาต้องเผชิญระหว่างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะนักแปลของตนเอง จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเผชิญที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความ ท้าทายในการเรียนรู้ประเภทปัจจัยภายในและความท้าทายในการเรียนรู้ประเภทปัจจัยภายนอก

4.2.2.1 ความท้าทายในการเรียนรู้ประเภทปัจจัยภายใน

ความท้าทายในการเรียนรู้ประเภทปัจจัยภายในแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การจัดสรรเวลาเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพ ปัญหาสุขภาพ และอายุ

(1) การจัดสรรเวลาเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพ

การจัดสรรเวลานอกเหนือเวลางานเพื่อการเรียนรู้พัฒนาตนเองเป็นความ ท้าทายหลักของกลุ่มตัวอย่างหลายคน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นหลักจน ไม่มีเวลาว่างเหลือสำหรับการทำกิจกรรมพัฒนาทักษะของตนเอง ทั้ง ๆ ที่พวกเขาเห็นว่าเป็นเรื่อง จำเป็นและขาดไม่ได้สำหรับการประกอบอาชีพนี้อย่างยั่งยืน

การทำงานอิสระที่ออกแบบตารางเวลาการทำงานของตนเองได้เองอาจ เป็นอิสรภาพทางเวลาของใครหลาย ๆ คน แต่สำหรับมะค่า การบริหารจัดการเวลาให้มีประสิทธิภาพ กลายเป็นอุปสรรคเพราะเขามีนิสัยชอบทำงานตอนที่มีอารมณ์และชอบทำงานในช่วงเวลากลางคืนซึ่ง ตรงกันข้ามกับกิจกรรมการเรียนรู้ทั่วไปที่มักจัดขึ้นในช่วงกลางวัน

“พอเราไม่ได้ทำงานประจำ อุปสรรคหลัก ๆ คือการบริหารเวลา ส่วนตัวพอเป็นงานที่ต้องใช้ Mood (อารมณ์ – ผู้วิจัย) ในการทำงาน เวลาเมื่อไรมากวน เช่น มีเกมต้องรีบเล่น เราก็จะโยนงานไว้ก่อน เรารู้สึกว่าเราจะทำเวลาที่เรารู้สึกว่าตอนนี้ต้องทำงาน แต่พองานมี Deadline มีเวลาเหลือ เราจะโยนมันไปก่อนแล้วค่อยมาปั่นทีหลัง ปัญหาของฟรีแลนซ์อยู่ที่วินัยของคน บางคนก็มองว่าทำทันทีจบ แต่คำว่าทำทันทีจบ ทำให้คุณภาพลดลง อย่างเราก็เป็น ถ้างานเร่งมาก เราก็ไม่มีเวลามานั่งอ่านทวนเวลาพิมพ์ไปแล้ว” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“เราทำงานตอนกลางคืน กิจกรรมตอนกลางวันที่มีมนุษย์โลกเขาทำกัน เราก็จะขี้เกียจ เพื่อนนัดเล่นเกม เราก็นอนเวลาปกติแล้วค่อยไป แต่ถ้างานสัมมนา 9 โมงเช้า ต้องเดินทางตั้งชั่วโมงหนึ่ง จัดที่จุฬาฯ ไกลจัง เราจจะรู้สึกแบบ ไม่เอา ไม่คุ้ม แต่จริง ๆ เราไปได้ ถ้าเราอยากไป ถ้าเราต้องใช้เวลาไป ไหน มันคือเวลาทำงานได้ คนทำงานปกติรู้สึกว่านั้นคือเวลาทำงานของเขา ถ้าเขาได้ไปข้างนอก ไปนั้นคืออู่งานได้ด้วย ไปทำอย่างอื่นไปอบรม สบายมาก แต่เรารู้สึกว่า เราเสียเวลาหนึ่งวันไปอบรม นั่นคือเราไม่ได้ทำงาน 8 ชม. ที่เราไม่ได้ทำงาน งานเรา 5-8 หน้า เงินหายไปเท่าไร บางทีเราคิดอย่างนั้นจริง ๆ ถ้ามีงานค้างอยู่ เราจะออกไปไหน บางทีมันเสียเวลา บางทีนอนดึกว่าไหม แล้วค่อยมาทำงาน พนักงานประจำ ได้เงิน แถมยังได้อบรมฟรี ส่วนถ้าเป็นเรา เราต้องออกเงินอบรมเอง แถมยังเสียเวลาทำงาน เรารู้สึกว่าไม่ต้องก็ได้มั้ง บางทีเราอยากไปสนใจนะ แต่ขี้เกียจ กลายเป็นอย่างนั้นไป” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

แม้มะค่าจะไม่ใช่คนที่ชอบไปเข้าร่วมอบรมหรืองานสัมมนาอาชีพต่าง ๆ เป็นปกติ แต่เขาบอกว่าถ้าเป็นงานในหัวข้อที่นอกเหนือจากทักษะการแปล เช่น ทักษะการหาลูกค้า หรือทำงานกับกระบวนการทำงานกับบริษัทต่างชาติก็เป็นเรื่องที่เขาสนใจ แต่เขามัก “ไม่ค่อยว่าง” เพราะลักษณะของงานที่มักจะเข้ามาอย่างเร่งด่วนและต้องรีบทำให้เสร็จเสมอ “ไม่ค่อยว่าง บางทีงานมัน ASAP ตลอด มีสัมมนานะ แต่ต้องรีบส่งวันนี้อะไรอย่างนี้ ธรรมชาติงาน” (มะค่า) คล้ายกันกับแก้วที่อาศัยอยู่ต่างอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ไม่สะดวกในการเดินทางไปเข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้ที่มักจัดขึ้นในตัวเมืองเชียงใหม่ ประกอบกับปริมาณงานที่เข้ามาจำนวนมากเช่นกัน “คือ

จริง ๆ นะ มันต้องเดินทางอะ คอร์สในเชียงใหม่ มันชอบมาจัดช่วงที่แบบงานที่มันเข้าถ้าโหมไม่ได้กลับได้นอนอะ เพราะฉะนั้นเราเลือกคอร์สไม่ได้อะ” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

อินทนิลคือกรณีศึกษาอีกรายที่มีประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการเวลาจนกระทั่งไม่สามารถสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการแปลมาได้ตามกรอบเวลาที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนด แม้เขาจะลงเรียนครบทุกรายวิชาแล้วก็ตาม ปัจจัยหลักคือการจัดการงานและการเรียนปริญญาโทที่ต้องทำไปควบคู่กัน

“จุดนั้นงานเริ่มแน่น พี่ก็ต้องเลือกระหว่างงานหรือป. โท พี่ก็มองว่าจุดที่พี่ไปเรียนป. โทคือพี่ต้องการความรู้ พี่ก็คิดว่าเต็มทีตลอดเวลาที่มีเพราะพี่ลงทุกตัวที่เรียนได้ พี่ไม่เคยมองว่าจะเลือกลงเพราะเกรดสวย ฉะนั้นต้องจบเกรดดี ๆ พี่ลงทุกตัวที่เปิด ส่วนใหญ่เขาลง 3 ตัวต่อเทอม พี่ลง 4 ตัวทุกเทอมตลอด 4 เทอมที่ลงได้ ก็มองว่าตั้งใจเรียน ทำเต็มที่ทุกอย่าง ได้ความรู้ ก็ขาดแค่ปริญญาบัตรอย่างเดียว พี่ก็มองว่าไม่น่าใช่สิ่งจำเป็นปะโนเมื่อเราก็ตั่งใจมาเอาความรู้ เราก็ได้ความรู้แล้ว ก็เลยตัดสินใจว่า พี่ทิ้งอันนั้นแล้วไปทำงาน” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

แม้ว่าตัวเขาและนักแปลหลายคนบอกว่าวุฒิปริญญาบัตรจะไม่ได้จำเป็นต่อการสมัครงานด้านนี้ในประเทศไทย แต่อินทนิลมองว่าหากต้องไปลงสนามใหญ่ระดับนานาชาติหรือต้องหาลูกค้าใหม่ในตลาดที่กว้างและมีการแข่งขันกว่าเดิม วุฒิการศึกษาก็เป็นใบเบิกทางขั้นดี “การที่เรามีวุฒิ ปริญญาด้านการแปลโดยเฉพาะ น่าจะเป็นตัวดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาโดยเฉพาะ พี่ก็มองว่ามีประโยชน์ ไม่ใช่ไม่มีเลย คือถ้าเรียนแล้ว ทำได้ ก็จบดีกว่า อย่างน้อยก็เอาไปให้แม่ดูว่ามาเรียนจริงนะแม่” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากนี้ เขายังมองว่าตนเองควรพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้มากกว่านี้ แต่ปัจจุบัน เขายังขาดวินัยและยังไม่เข้มงวดกับตัวเองเพียงพอที่จะจัดสรรเวลาที่นอกเหนือจากการทำงานไปทำกิจกรรมเสริมความรู้หรือทักษะ

“พี่มองว่า ถ้าเราพอใจกับอะไร เท่ากับเราถอยหลัง พี่รู้สึกว่พี่ควรพยายามไปข้างหน้ามากกว่านี้ แต่ก็ติดอะไรหลาย ๆ อย่างที่ทำให้เราไม่ได้เข้มงวดกับตัวเองมากขนาดนั้นเพราะคิดว่าเราทำงานก็เครียดแล้ว แต่ถามว่ามันเป็นสิ่งที่ควรทำใหม่ ก็ควรทำแหละ... พี่มองว่าขยันกว่านี้ได้ พี่เป็นคนค่อนข้างขี้เกียจ บางทีทำงานเสร็จเร็ว เอาเวลาไปทำอย่างอื่นไร้สาระ เล่นเกม เล่นเน็ต โทเฟชบุ๊ก ดูนั่นดูนี่ และด้วยความที่เราอยู่กับตัวหนังสือเยอะ ทำให้เราอ่านหนังสือน้อยลงมาก... เราคิดว่าเราก็อ่านเยอะแล้ววัน ๆ เราอ่านงานแปล อ่านบทความในอินเทอร์เน็ต หาข้อมูล

หลังงาน เราจะไม่อยากยุ่งกับตัวหนังสือ เราจะไปทำอะไรอย่างอื่น ถ้าแบ่งเวลาดีกว่านี้ จะทำให้พัฒนาตัวเองมากกว่านี้ อย่างถ้าแบ่งเวลาจริง พี่อาจจะได้ภาษาที่สามไปนานแล้วก็ได้ ก็กลายเป็นพอเราทำงานนาน ๆ เราก็จะมีข้ออ้างให้ตัวเอง เช่น พอละ ปวดตา ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ ไปนั่งเล่นเกมก็ไม่ดีกับสายตาเลยนะ (หัวเราะ) ก็จะเป็นข้ออ้างให้เราเข้าข้างตัวเอง ให้คะแนนตัวเองไม่สูงมากเพราะมีช่องให้เราได้พัฒนาตัวเอง” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

ส่วนนันทรีซึ่งเป็นนักศึกษาที่ทำงานพาร์ทไทม์หลายงานควบคู่กันไปด้วยก็เผชิญกับอุปสรรคด้านเวลา “คะแนนการเรียนรู้ในด้านการแปล ผมให้แค่ 7 เพราะผมไม่ได้ทำแค่แปล แต่ผมต้องแบ่งไปทำอย่างอื่นด้วย ทำให้ผมไม่สามารถทุ่มไปทางไหนได้สุดทาง ไม่ได้มี Moment แบบว่าง ๆ ไปนั่งศึกษา ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นแบบนี้ ไม่ได้มีเวลาว่างด้วยซ้ำ” (นันทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

กระทั่งไม่มีอุปสรรคในด้านการบริหารจัดการเวลาเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนาอาชีพ แต่เขาตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องนี้มาก โดยเฉพาะการสร้างนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การจัดสรรเวลาเพื่อเรียนรู้โดยไม่ติดกับดักงานตรงหน้า

“จริง ๆ ทุกอาชีพ ไม่จำเป็นต้องเป็นนักแปล ทุกอาชีพอยู่เฉย ๆ ยังไงก็ไม่รอด ทุกคนควรต้องขยับตัวอยู่เรื่อย ๆ ฉะนั้น มันย้อนกลับไปที่โจทย์แรกว่า ถ้าคุณเรียนรู้อยู่เรื่อย ๆ ทุกวัน ยังไงคุณก็ไม่ตาย เพราะคุณจะรู้ที่อยู่กำลังจะเกิดอะไรขึ้น และคุณจะหาช่องว่างหรือใช้ประโยชน์จากเรื่องพวกนั้นยังไงบ้าง มันไม่ต่างหรอก แต่หลายคนจะเหนื่อย ถ้า Nature (ธรรมชาติ) ไม่ชอบการเรียนรู้หรือติดกับดักการทำงานที่อยู่ตรงหน้าจนไม่มีเวลาที่จะเรียนรู้ จริง ๆ แล้ว การเรียนรู้มันต้องถูกจัดสรรเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งในชีวิตมากกว่า อย่างผม ผมจะจดไว้ว่าแต่ละอาทิตย์ ผมจะอ่านหนังสือกี่ครั้ง เดือนหนึ่งจะได้กี่เล่ม มันคือ Goal (เป้า - ผู้วิจัย) ที่เราต้องทำให้ได้ มันคือความรับผิดชอบในการทำงานอย่างหนึ่ง” (กระทั่ง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

(2) สุขภาพ

การรับงานแปลจำนวนมากส่งผลต่อสุขภาพของกรณีศึกษาบางคน แก้วเป็นกรณีศึกษาที่ทำงานอยู่ที่บ้าน เส้นแบ่งระหว่างกิจวัตรประจำวันทั่วไปและการทำงานแปลไม่ค่อย

ซัด เธอจึงเหมารวมว่าทำงาน 18 – 20 ชั่วโมงต่อวันและแทบไม่มีวันหยุด หรือ “บางวันก็ไม่ได้นอนเลย” การทำงานหนักส่งผลกับสุขภาพร่างกายของเธอที่เริ่มเจ็บป่วย

“ปัจจัยของพีเองก็คงจะเป็นเรื่องร่างกาย ถ้าปัจจัยของคนอื่นก็จะเป็นเรื่องอารมณ์ ร่างกายนี้หมายถึง ด้วยความที่พีทำงานแบบ Full Time เลยใช้ไหม สมมติเวลาเปลี่ยนซีรี่ย์เรื่องนึงพีจะได้พักสักวันสองวัน มีงานแต่ว่าทำน้อย แต่ปีนี้น่าจะเป็นปีที่พีพักผ่อนเลยอะ ตั้งแต่เมษายนนี้ยังไม่ได้หยุดเลย คือไม่มีวันหยุดเลยนะ ต้องแบบหักดิบลาไปเลย แบบวันนี้จะลาวันนี้จะลา อุปสรรคของพีก็คือเวลาทำงานเยอะ ๆ มันก็จะป่วยไข้... พออายุเยอะแล้วมันเสื่อมไปหมดเลยอะ แล้วก็ถ้าไม่ได้นอนสักสองวันจะคิดงานไม่ออกแล้ว ยังไงก็ต้องนอน คือในหนึ่งวันต้องงีบ” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

คล้ายคลึงกันกับทุกข์ที่พูดถึงประสบการณ์ของนักแปลคนอื่นที่เขาเคยพบเห็นมา นักแปลบางคนต้องทำงานหามรุ่งหามค่ำเพื่อให้ได้รายได้เป็นกอบเป็นกำจนกระทั่งกระทบกับสุขภาพและการใช้ชีวิตที่ “พัง” ไปหมด

“จริง ๆ นักแปลจะมีพวกหนึ่งที่ชีวิตพังไปเลย เนื่องจากบางทีงานแปลพวกนี้ล้นตลาดมาก บางที มันก็รับหมดเลย ได้เงินเยอะ ๆ ตั้งเป้าว่าเดือนหนึ่งกูได้เงิน 200,000-300,000 มันก็ทุ่มชีวิตทั้งชีวิตลงไป ทุกอย่างพังหมดเลย ครอบครัว เพื่อนฝูง และสุขภาพ บางคนนอนไม่หลับเลย แปลได้รุ่ง สุขภาพทรุดโทรมซึ่งมันไม่ได้ เคยเจอ บางคนนี้ออกไปแล้ว คาโต๊ะอันตราย รายได้ดีมาก แปลคืนหนึ่ง บางทีได้ 20,000-30,000 บาท พีเพิ่งแปลงานวันหนึ่ง วันเดียวได้ 14,000 บาท” (ทุกข์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

(3) อายุ

อายุที่มากขึ้นถูกมองว่าเป็นอุปสรรคสำหรับนักแปลที่มีอายุและประสบการณ์ทำงานมานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุกข์ที่มองว่าเขามีอายุมากเกินไปกว่าที่จะเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ แล้ว ไม่ว่าจะเป็นอย่างนี้หรือเทคโนโลยีช่วยทำงานแบบใหม่ ๆ ที่จำเป็นต้องใช้หากต้องการรับงานบางประเภท เช่นเดียวกับแพงพวยภรรยาของทุกข์ที่มองว่าการเรียนรู้พัฒนาตนเองในสายอาชีพมีแนวโน้มที่จะอยู่ในความสนใจของนักแปลที่มีอายุน้อยกว่าที่มีประสบการณ์ทำงานไม่เยอะและยังคงเรียนรู้อยู่ พักข์บอกว่าตนอยากรู้ด้านหลักภาษาศาสตร์มากขึ้นเพราะคิดว่ามีประโยชน์ในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานร่วมกับบรรณาธิการในการปรับปรุงต้นฉบับ

แปล แต่เขาบอกว่า “แต่ถ้ามันจะทำจริงไหม ก็คงไม่ อายุปูนี่แล้ว เบื่อ ไม่เอาแระ ไม่อยากศึกษา ก็ปล่อยให้มันเป็นหน้าที่บก. (หัวเราะ) เป็นงานเขาใจ งานเรา แปลให้ดีที่สุดก็พอ”

พฤกษ์ยังพูดถึงอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เขาไม่ได้เปิดรับมากเท่าไรหรอก

“ไม่ได้ใช้เลย อย่างมากก็ Google ที่มีฐานอยู่ อุปสรรคน่าจะเป็นเพราะบางทีเราเป็นคนรุ่นเก่า บางทีเราไม่ค่อยเปิดรับเทคโนโลยีมาก ซี้เกียจเรียนรู้ บางคนเขารับสมัครคนที่ใช้เครื่องมือได้ พวก CAT Trados ไม่สมัครเลย ข้าม (หัวเราะ) นี่ก็เป็นอุปสรรคทำให้เราได้งานน้อยลง คนที่อยากได้งานเยอะ ๆ ก็ต้องเรียน บางทีต้องซื้อ ต้องยอมจ่าย แต่เราโอเคละ เพราะเราไม่ได้แปลอย่างเดียว เราขายของออนไลน์ด้วย” (พฤกษ์, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2562)

“(หัวเราะ) ถ้าอยาก Focus เรื่องนี้ พี่ว่าต้องเป็นนักแปลอายุ 20-30 ปี อะไรแบบนี้ Point (ประเด็น - ผู้วิจัย) นี้อาจจะไม่ได้จากพี่เขา เขาก็ประสบการณ์เยอะพอสมควรแล้ว...คนรุ่นใหม่เขาอยากพัฒนาอะแหละ เพราะประสบการณ์เขายังน้อย พี่พฤกษ์เขาก็ทำมาหมดแล้ว ทั้งหนังสือ Subtitle” (แพงพวย, ผู้ให้ข้อมูลรองและภรรยาของกรณีศึกษาพฤกษ์, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากนี้ พฤกษ์ยังสะท้อนว่าอายุและประสบการณ์ที่มากกว่าเท่ากับ ความเก่งหรือความเชี่ยวชาญที่มากกว่า นั้นทำให้ในครั้งหนึ่งที่เขาต้องสมัครเข้าทำงานแปลในบริษัท อุตสาหกรรมบันเทิงแห่งหนึ่งที่เขาต้องการเข้าไปอย่างมาก แต่บริษัทกลับเลือกนักแปลที่มีอายุน้อยกว่า เขาจึงรู้สึกแปลกใจ “เราก็อิจฉาเขา ก็ไปตามดูว่า ตอนนี่ แปลเรื่องอะไรอยู่ เราก็ตัดพ้อว่าทำไมเราไม่ได้ ซึ่งมันน่าสงสาร รุ่นน้องเราอะ ประสบการณ์น้อยกว่าเรา แต่มันได้เข้าไป พุดง่าย ๆ เราเก่งกว่า”

อินทนิลมีความต้องการอยากพัฒนาทักษะหลาย ๆ อย่าง ทั้งความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้ใกล้เคียงเจ้าของภาษา การพิมพ์สัมผัสเพื่อให้ทำงานได้เร็วขึ้น และการฝึกภาษาที่สาม แต่เขาบอกว่า “แต่ก็อย่างว่านะ แก่แล้ว ไม่ได้เริ่มซะที (หัวเราะ)” แต่สำหรับอินทนิลในวัย 39 ปี เขามองว่าอายุที่เพิ่มขึ้น “ส่วนหนึ่ง อาจจะเรียนรู้ช้าลงด้วย” แต่อีกมุมหนึ่งคืออายุที่เพิ่มขึ้นมาพร้อมกับความรับผิดชอบที่มากขึ้น ทั้งด้านการงานและครอบครัว จนทำให้ไม่มีเวลาเหลือไปทำกิจกรรมอื่น ๆ “ความรับผิดชอบเรามากขึ้น พอทำงานในระดับที่สูงขึ้น เรามีความรับผิดชอบมากขึ้น แทบไม่มีเวลาเหลือไปทำอย่างอื่นแล้ว แค่งานให้หมดแต่ละวัน ก็แทบไม่ว่าง

แล้วก็มีครอบครัว มีลูกต้องดู ทำให้ค่อนข้างเป็นอุปสรรคในการเปิดรับอะไรใหม่ ๆ อย่างตอนนี้ พี่ก็เห็นนะ คอร์ส Online อะไรก็มี แต่แค่นี้ก็แทบไม่เหลือเวลาแล้ว”

4.2.2.2 ความท้าทายในการเรียนรู้ประเภทปัจจัยภายนอก

ความท้าทายในการเรียนรู้ประเภทที่จัดว่าเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกไม่ใช่ประเด็นแรก ๆ ที่กรณีศึกษาหยิบมาพูดถึงเมื่อถูกถามเกี่ยวกับความท้าทายหรืออุปสรรคในการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพนี้ แต่เป็นปัจจัยที่ถูกกล่าวถึงตามมาเมื่อพูดถึงสิ่งที่อยากได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนหรืออยากให้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของคนในวิชาชีพนักแปล ความท้าทายที่เป็นปัจจัยภายนอกประกอบด้วย 2 ประเด็น ได้แก่ การขาดการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพแปลโดยภาพรวมในประเทศไทยและการขาดความเข้าใจวิชาชีพนักแปลแก่สาธารณชน

(1) การขาดการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพแปลโดยภาพรวมในประเทศไทย

กรณีศึกษาเห็นว่าประเทศไทยยังขาดหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ยกระดับมาตรฐานของวิชาชีพนักแปลในประเทศไทยให้อยู่ในระดับที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการประกอบวิชาชีพ ทั้งด้านการสอบวัดระดับมาตรฐานวิชาชีพเพื่อการประกันค่าแรงและคุณภาพงาน การจัดการเรียนรู้สำหรับคนในวิชาชีพที่ทั่วถึง และการเผยแพร่ความรู้ที่จำเป็น กรณีศึกษาบางคนพูดถึงสมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทยที่พวกเขาต้องการให้ส่งเสริมและสนับสนุนวิชาชีพนี้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

“พี่เป็นสมาชิกในเฟซบุ๊ก (ของสมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทย - ผู้วิจัย) แต่ไม่ได้สมัครสมาชิกตลอดชีพหรือรายปี พี่ยังไม่เห็นประโยชน์อะไรของสมาคม นอกจากการขายคอร์ส คือการสมัครสมาชิกไปได้ ส่วนลดคอร์สแค่นั้นเอง สมาคมก็ยังไม่ทำหน้าที่ของตัวเองมากพอ พี่ว่าสมาคมควร Defend ให้ผู้ร่วมวิชาชีพ เช่น การกำหนดราคากลาง การกำหนดสอบมาตรฐานว่าคนจะทำงานแปลได้ ต้องสอบใบให้เป็นเรื่องเป็นราวเหมือนต่างประเทศ ทำให้เรามีความเป็นมืออาชีพมากขึ้นในวงการ ไม่ใช่ทุกวันนี้คือ ของไทย ใครจะเป็นนักแปลก็ได้ トラประทับ ไปร้าน ก็ทำได้ทุกคน สิ่งทำได้หมดเพราะไม่มีใครควบคุมเลย ทุกคนรับรองเอกสารได้หมด ไม่ได้มีพวก Sworn Translator เหมือนต่างประเทศ” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“ผมว่าอาจจะไม่ค่อยมีบทบาทสักเท่าไร เพราะเดี๋ยวคนจัดในสมาคม น่าจะมาจากวงการนักเขียน นักแปลหนังสือที่เป็นนิยายซะมากกว่า แต่จริง ๆ ในพาร์ทที่ผมทำ เป็นงานแปลคนละประเภท มันคืองานแปล เอกสาร แปลธุรกิจ แปลเว็บ ก็ยังไม่น่าจะตอบโจทย์ แต่เขาก็มีจัดอบรม แต่ผมว่าจริง ๆ ยังทำอะไรได้มากกว่านี้ เช่น นักแปลหลายคนเป็น ฟรีแลนซ์ อาชีพฟรีแลนซ์มันไม่มีความมั่นคงขนาดนั้นอยู่แล้ว ผมอยากให้ มีวิธีการเพิ่มความมั่นคงมากขึ้น อย่างที่ผมแชร์ใน Page จริง ๆ ควรเป็นเรื่องที่ควรจะทำออกมาจากสมาคมฯ แต่ก็พูดไม่ได้ เพราะสมาคมฯ อาจจะสร้างมาด้วย Objective อีกแบบหนึ่งก็ได้ แล้วก็พอเป็นรูปแบบสมาคม อาจจะไม่ได้มีรายได้เข้ามาให้ทำอะไรได้มากนัก” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

“อยากให้มืองค์กรรับรองคุณภาพนักแปลในไทย เหมือนที่ออสเตรเลีย ถ้ามีสอบวัดระดับ เหมือนภาษาญี่ปุ่น การเจรจาจะง่ายขึ้นว่าเขา ต้องการความสามารถหรือทักษะระดับไหน ถ้าเป็นนักแปล มันก็ไม่เหมือนสอบภาษาเนาะ ต่อให้บางคนได้ TOEIC/TOEFL เกือบเต็ม ก็ไม่ได้แปลว่าเขาแปลได้ ถ้าเกิดมีองค์กรที่จัดมาตรฐานขึ้นมา น่าจะง่ายขึ้น แต่ วุฒิที่จบการแปลมา ป. โท ก็ถือเป็นใบเบิกทางเหมือนกัน พอลูกค้าเห็น ป. โทการแปลโดยตรง เขาจะเชื่อใจเรามากกว่าจะไปจ้างคนอื่นที่ไม่มีวุฒิ ตรงนี้” (มะค่า, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2562)

“ไม่ค่อยมีการจัดอบรม ไม่ค่อยมีการบรรจุเป็นอาชีพที่ Official ไม่มีใบเซอร์ ใบรับรองว่าสามารถรับงานได้ ควรมีหน่วยงาน เช่น ศึกษานิเทศก์ อาจทำเป็นหลักสูตรขึ้นมาก็ได้ จัดอบรม จัดสอบ เป็น Workshop อะไร” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

(2) การขาดความเข้าใจวิชาชีพนักแปลแก่สาธารณชน

นนทรีเป็นกรณีศึกษาเพียงคนเดียวที่พูดถึงความท้าทายในเรื่องการขาด การยอมรับและความเข้าใจในวิชาชีพในหมู่ลูกค้าและคนทั่วไป หลายคนมองว่างานแปลเป็นงานที่ทำ ได้ง่ายและไม่สมควรจ่ายค่าจ้างในจำนวนสูงซึ่งทำให้นนทรีเกิดความรู้สึกอัดอั้นจนกระทั่งอยากบอกไป “หยาบ ๆ ก็คือ ‘ก็ไปแปลเองดิอะ’”

“เวลามีคนถามว่าเราทำอาชีพอะไร เวลาบอก ทุกคนก็จะงง ๆ ว่าอาชีพอะไรวะ พอบอกเป็นนักแปล ก็จะแปลอะไรวะ นักพิสูจน์อักษร คืออะไรวะ มันไม่ได้แพร่หลายหรือเป็นอาชีพที่คนรู้จักเท่าไร แต่ผมมั่นใจว่ามีคนทำอาชีพนี้อยู่ไม่น้อยเลยนะ.... เราอยากทำให้ลูกค้าเปลี่ยนความคิดสักชนิดหนึ่ง แต่ว่าอาจจะไม่จ้ำงก็ได้ แต่อยากให้ลูกค้า Get” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

อย่างไรก็ตาม กรณีศึกษานักแปลอิสระคนอื่น ๆ ซึ่งมีอายุและประสบการณ์ในอาชีพนี้มากกว่านนทรีไม่ได้พูดถึงประเด็นนี้แต่อย่างใด กรณีศึกษาที่มีประสบการณ์สูงอย่างอินทนิลยังบอกอีกว่ายิ่งยกระดับอาชีพของตัวเองให้เป็น “คนที่แปลดี” ได้ ลูกค้าจะยอมรับและพร้อมจ่ายค่าแรงในราคาที่เรียกออกไป “คนที่แปลดีมีเยอะแยะเต็มไปหมดในวงการ แต่คนที่แปลดีจะเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่ลูกค้าพร้อมจะไปหาคนกลุ่มนี้และพร้อมจ่ายในราคาที่เขาเรียกร้อง เขาเรียกเท่าไร ลูกค้าก็จะจ่ายให้เพราะเขาต้องการงานแปลที่ดี” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

(3) การถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี

กรณีศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้กังวลว่างานจะถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ในอนาคตเพราะรู้สึกว่าคุณค่าที่พวกเขาตั้งรับและปรับตัวได้กับการเปลี่ยนแปลง แต่มีกรณีศึกษาบางคนอย่างอินทนิลที่เริ่มไม่แน่ใจกับความเชื่อมั่นที่ตนเคยมีเกี่ยวกับประเด็นนี้

“อาชีพเรามองไกลมากไม่ค่อยได้ เราไม่มีทางรู้เลยว่าอาชีพนักแปลจะโดน AI Disrupt เมื่อไหร่ ก่อนหน้านี้ที่มั่นใจมากนะว่า อู๋ย ไม่มีทางหรอก แต่พอมีข่าวว่า Quantum คอมพิวเตอร์จะประสบความสำเร็จ มันจะทำให้การเรียนรู้ในหลักหมื่นปีเสร็จได้ในระดับชั่วโมง ซึ่งผมมองว่า ถ้าทำได้ขนาดนั้น งานแปลเราไม่รอด ทำได้แน่นอน แต่ปัจจุบัน มันยังแก้ไม่ได้ เพราะคอมพิวเตอร์ไม่สามารถแยกได้ โดยเฉพาะภาษาไทยที่มีการละมุนนี่เต็มไปหมด ต้องตีความหลายอย่าง พูดแบบเดียวกัน ตีความได้แล้วแต่จินตนาการของผู้พูด คำ/ประโยครูปแบบเดียวต้องตีความเจตนาผู้พูดให้ออก ซึ่งคอมฯ ตีความไม่ได้ แต่ถ้าวันหนึ่งมันพัฒนาได้ มันก็เป็นภัยคุกคามอาชีพเหมือนกัน เลยไม่กล้าคิดไกล ขนาด 20 ปีข้างหน้าจะไปอยู่ตรงไหน ว่ากันปีต่อปีละกัน ปีนี้ยังดีอยู่ก็ถือว่าโอเค ปีหน้าถ้าเริ่มมีแนวโน้มว่าไม่ค่อยโอเค ก็ค่อยมาดูกันว่าจะยังไง” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“ผมว่าอะไรก็ตามที่ถูก Disrupt ไป ผมไม่เห็นว่ามันมีอะไรที่หายไป ยิ่งว่ามันก็ไม่หาย โอเค มันอาจจะรายได้ไม่เท่าเดิม สัดส่วนงานอาจจะน้อยลง แต่ในเมื่อโลกเปลี่ยน เราก็ต้องเปลี่ยน ไปยืนฝั่งที่ไม่ได้อะไร ผมว่างานแปลไม่ได้หาย อาจจะเปลี่ยนรูปแบบไปเป็นอย่างอื่นที่ใกล้เคียง ฉะนั้นเรื่องพวกนี้ ผมไม่ได้สนใจ ไม่ได้กลัวด้วย” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

4.2.3 การจัดการและรับมือต่อความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย

จากผลการวิจัยความท้าทายในการเรียนรู้ที่กลุ่มตัวอย่างนักแปลอิสระไทยต้องเผชิญ ผู้วิจัยพบว่ากรณีศึกษาเพียงบอกคนมีวิธีการจัดการและรับมือกับความท้าทายดังกล่าวที่ชัดเจน โดยมากมุ่งเน้นการจัดการและการรับมือกับความท้าทายที่เกิดจากปัจจัยภายนอกซึ่งได้แก่การขาดการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพในประเทศไทย การขาดความเข้าใจและยอมรับวิชาชีพและการถูกอาชีพแทนที่ด้วยเทคโนโลยี ผู้วิจัยสามารถแบ่งกลวิธีการรับมือกับความท้าทายดังกล่าวได้ 2 กลวิธี ได้แก่ การเรียนรู้และพึ่งพาตนเอง และการแบ่งปันความรู้ให้กับคนในวิชาชีพ

(1) การเรียนรู้และพึ่งพาตนเอง

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพของตนเองเป็นหลัก ไม่ว่าจะไม่ได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากปัจจัยภายนอกหรือไม่ก็ตาม

“สมาคมก็เป็นปัจจัยเล็ก ๆ นะ แต่เอาเข้าจริงพี่ว่าทุกคนควรต้องพยายามทำอะไรด้วยตัวเอง การมีสมาคมก็ดี มีเชือกให้พึ่งเวลาเรามีปัญหา แต่ถามว่าถ้าไม่มี ทุกคนก็ต้องดิ้นรนต่อสู้ด้วยตัวเอง ต่อให้มีหรือไม่มีสมาคมฯ หรือไม่ก็ตาม คือสมาคมฯ เป็นสิ่งที่ถ้ามีก็ดี แต่ถ้าไม่มีทุกคนก็ต้องพยายามดิ้นรนด้วยตัวเอง คือเอาเข้าจริง ๆ ก็ไม่มีใครช่วยเราได้ นอกจากเราช่วยตัวเอง พี่ก็เห็นคนที่ทำอาชีพนักแปลด้วยกันมา มีหลายคนที่น่าจะไปได้ไกลกว่านี้ แล้วเขายังย่ออยู่กับที่ ก็อาจจะเป็นหลายปัจจัย เช่น บางคนอายุมากกว่าพี่ก็ยังทำงานในราคาค่าละ 80 สตางค์ - 1 บาท เพราะเขาไม่มีลูกค้าที่ดีกว่านี้ อาจจะเป็นเรื่องการขวนขวายส่วนตัว ถ้าเขาขวนขวายมากกว่านี้ เขาอาจจะได้ดีกว่านี้ก็ได้ ถามว่ามีความสามารถไหม ก็มีนะ เป็นรุ่นพี่ที่อยู่ในวงการมานาน มีความสามารถ พี่รู้สึกว่าการที่เราทำได้ทำ ทำให้เรามองอะไรได้ต่างกัน พี่คนนี้อาจเป็นคนทำงานแปลอย่างเดียว แต่พอพี่เป็น Editor พี่ก็จะเห็นว่าเขายังมีจุดบกพร่องที่มันง่าย ๆ ไม่ควรหลุด ก็เลยมานั่งคิดว่าอะไรทำให้เขายัง

หลุดอย่างนี้อยู่ อาจเพราะเขาไม่เคยตรวจงานคนอื่น เราก็จะเป็นคน fixed idea แต่เราตรวจคนอื่น ได้ทำอะไรหลากหลายมากขึ้น มุมมองของเราจะเปิดกว้าง เราจะคิดอะไรไม่อยู่ในจุดเดียว...เลยคิดว่าอาจเป็นเรื่องส่วนบุคคล เรื่องขวนขวายส่วนตัว” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

“จุดที่แยกระหว่างคนที่ทำงานแปลได้ดีกับไม่ดี คนที่แปลได้ดีกับแปลดีต่างกันนะ คนที่แปลได้มีเยอะแยะเต็มไปหมดในวงการ แต่คนที่แปลดีจะเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่ลูกค้าพร้อมกันไปหาคนกลุ่มนี้และพร้อมจ่ายในราคาที่เขาเรียกร้อง เขาเรียกเท่าไร ลูกค้าก็จะจ่ายให้เพราะเขาต้องการงานแปลที่ดี แต่ในขณะที่คนที่แปลได้ก็แปลได้แกน ๆ ถ้ามัวผัดไหม ก็ไม่ผิต แต่ถ้ามัว Happy ก็ไม่ได้ Happy มาก ถ้ามีคนอื่นที่ดีกว่าก็อยากจะไป เราก็ต้องพยายามขยับตัวเอง ก่อนจะเป็นนักแปลได้ เราต้องแปลไม่เป็นที่มาก่อนอยู่แล้ว พอเราขยับมาเป็นนักแปลได้ เราก็ต้องขยับตัวเองต่อไปให้เป็นคนแปลดี ซึ่งแต่ละขั้นตอนในการกระโดดข้าม ก็มี Process ในการเรียนรู้ ต้องพยายาม ต้องศึกษา” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

เมื่อถามแล้วว่าเธอต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาเรียนรู้ในอาชีพนักแปลอิสระหรือไม่ เธอตอบอย่างไม่ลังเลว่าคงไม่หวังพึ่งพาอะไร นอกจากพึ่งพาและทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด

“ไม่รู้สิ อันนี้เป็นคำถามในอุดมคติของคนหลายคนเลย สิ่งที่เราอยากได้และเรามักจะไม่ได้เสมอ...พี่ก็เลยไม่ได้คาดหวังอะไรตรงนี้เลย ตัวพี่คิดแค่ว่าตัวเองว่าโอเคเราผ่านไปทุกวันให้มันโอเค ทำงานให้มันตามระบบก็พอ พี่อาจจะคิดถึงคนอื่นน้อยหน่อยนะ คือวิธีการทำงานที่ดีที่สุด สำหรับพี่คือการโฟกัสที่งานของตนเอง แค่ว่าทุกคนทำแค่นี้ สังคมนักแปลสงบสุข” (แก้ว, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562)

นันทรีคือกรณีศึกษาที่เผชิญความท้าทายกับการไม่เป็นที่ยอมรับหรือความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของนักแปลในสายตาของลูกค้าหลักที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย ลูกค้าไม่เข้าใจต้นทุนการทำงานแปลและมีแนวโน้มที่จะไม่ยอมจ่ายค่าแปลในราคาที่สูง อีกทั้ง ยังไม่มีการสอบวัดระดับหรือรับรองมาตรฐานวิชาชีพนักแปลเพื่อประกันคุณภาพและราคา นอกจากนี้จะตัด

พอในเรื่องนี้แล้ว นนทรีลุกขึ้นมาแก้ปัญหาด้วยการสร้างความน่าเชื่อถือของตนเองด้วยการสร้างเพจบุกเพจเพื่อประชาสัมพันธ์และเป็นช่องทางการตลาดและรับงาน โดยสร้างฐานลูกค้าเป็นหลักหมื่น

“เพจผมเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดในการตอบ ในเมื่อไม่มีไบเซอร์ เราก็สร้างฐานขึ้นมาเอง ง่ายกว่า สมมติผมเป็นนักแปล ที่จะเชื่อรีเปล่าว่าผมเป็นนักแปล ที่จะเอาข้อมูลมาจากไหนว่าผมแปลได้จริง แต่พอพี่ไปดูเพจ พี่ก็เกิดความสนใจขึ้นมาว่าฐานคนที่สนใจเพจมีอยู่ ถ้า Quality (คุณภาพ – ผู้วิจัย) ไม่ดีจริง คงไม่มีคนสนใจเลย เช่น ถ้ามี 2 เพจของผม 20,000 อีกคน 200 มันก็เกิดมาตรฐานขึ้นมาแล้วว่าทำไมเพจอื่น 200 เพจผม 20,000 ถ้าเราไม่ยอมรับทาง official เราก็สร้างความน่าเชื่อถือมาตรฐานขึ้นมาเอง ง่ายกว่า” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากนี้ความท้าทายด้านการขาดการรับรองมาตรฐานอาชีพ การขาดการยอมรับและความเข้าใจในวิชาชีพแล้ว ประเด็นเรื่องการถูกเทคโนโลยีเข้ามาแย่งงานแปลยังเป็นเรื่องที่น่าแปลกรู้กันดี แต่ทำที่ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีต่อความท้าทายนี้เป็นไปในเชิงรุกด้วยการรู้จักปรับตัวและเรียนรู้พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังเพิ่มจุดแข็งของทักษะความเป็นมนุษย์ที่เทคโนโลยียังไม่สามารถเข้ามาแทนที่ได้

“ผมว่าอะไรก็ตามที่ถูก Disrupt ไป ผมไม่เห็นว่ามันมีอะไรที่หายไป ยิ่งไงมันก็ไม่หาย โอเค มันอาจจะรายได้ไม่เท่าเดิม สัดส่วนงานอาจจะน้อยลง แต่ในเมื่อโลกเปลี่ยน เราก็ต้องเปลี่ยน ไปยืนฝืนก็ไม่ได้อะไร ผมว่างานแปลไม่ได้หาย อาจจะเปลี่ยนรูปแบบไปเป็นอย่างอื่นที่ใกล้เคียง ฉะนั้น เรื่องพวกนี้ ผมไม่ได้สนใจ ไม่ได้กลัวด้วย” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

“จริง ๆ ทุกอาชีพ ไม่จำเป็นต้องเป็นนักแปล ทุกอาชีพอยู่เฉย ๆ ยังไงก็ไม่รอด ทุกคนควรต้องขยับตัวอยู่เรื่อย ๆ ฉะนั้น มันย้อนกลับไปที่โจทย์แรกว่า ถ้าคุณเรียนรู้อยู่เรื่อย ๆ ทุกวัน ยิ่งไงคุณก็ไม่ตาย เพราะคุณจะรู้เลยว่ากำลังจะเกิดอะไรขึ้น และคุณจะหาช่องว่างหรือใช้ประโยชน์จากเรื่องพวกนั้นยังไงบ้าง มันไม่ต่างหรอก แต่หลายคนจะเหนื่อย ถ้า Nature ไม่ชอบการเรียนรู้หรือติดกับดักการทำงานที่อยู่ตรงหน้า จนไม่มีเวลาที่จะเรียนรู้ จริง ๆ แล้ว การเรียนรู้มันต้องถูกจัดสรรเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งในชีวิตมากกว่า อย่างผม ผมจะจดไว้ว่าแต่ละอาทิตย์ ผมจะอ่านหนังสือกี่ครั้ง เดือนหนึ่งจะได้กี่เล่ม มันคือ Goal ที่เราต้องทำให้ได้

มันคือความรับผิดชอบในการทำงานอย่างหนึ่ง” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

“ผมจะไม่ตั้งเป้า เพราะถ้าตั้งเป้าเรื่องการทำงาน มันจะมีความกดดันเกิดขึ้น ผมแค่รู้อย่างเดียวว่า ถ้าย้อนกลับไปทีแรก ถ้าเราไม่หยุดนิ่ง ยังไงมันเดินหน้าอยู่แล้ว แล้วผมใช้หลักการ Micro Habit เหมือนกัน คือเราขยับไปที่ละนิด เราก็เดินหน้าไปได้เรื่อย ๆ หรือถ้าย้อนกลับมาคือทำยังไงก็ได้ให้พรุ่งนี้ดีกว่าวันนี้ และวันนี้ดีกว่าเมื่อวาน เราคิดแค่นี้ก็พอแล้วมันจะเดินหน้าของมันเอง” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

(2) การแบ่งปันความรู้ให้กับคนในวิชาชีพ

ผู้วิจัยพบว่านอกจากการรับมือด้วยการพึ่งพาตนเองและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแล้ว กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่งมีกลวิธีแบ่งปันและเผยแพร่ความรู้ของตนให้กับบุคคลทั่วไปที่อยู่ในสายวิชาชีพนี้ โดยมากเป็นองค์ความรู้ ทักษะหรือประสบการณ์ที่ยังไม่มีหน่วยงานใดรวบรวมเผยแพร่เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับบุคคลในวิชาชีพ

กระทิงเปิดเพจเฟซบุ๊กชื่อ ‘เพจนี้เพื่อนักแปล’ ขึ้นมาเพราะไม่อยากเก็บความรู้ไว้เพียงคนเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ที่นักแปลส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงหรือยังไม่มีหน่วยงานอื่น ๆ เผยแพร่ เช่น การหาลูกค้า การสร้างรายได้จากการทำงานแปล ฯลฯ อย่างที่เขาบอกว่า “ในเพจผมไม่ได้สอนเรื่องแปล ผมพูดถึงวิธีที่ผมหาตั้งค์ซึ่งหลาย ๆ คนยังไม่รู้”

“ผมกลัวตาย และรู้สึกว้าว ไอ้ที่ผมรู้มา อาจจะหายไป ก็แค่อยากแชร์ต่อ เรื่องที่สองคือ ผมเจอคนบ่นว่านักแปลรายได้ไม่ดี แต่อย่างผม ทำงานแปลเป็นงานอดิเรก ไม่ต้องเอาเยอะเท่าผมก็ได้ ถ้าทำบ้าง แล้วได้รายได้ 3-4 หมื่นต่อเดือน ผมว่าเขาก็น่าจะอยู่รอดละ อีกอย่างคือ 6 ปีที่ผมมาทำกับพวก Global Agency รายได้ขยับเยอะ อย่างปีนี้ รายได้ประมาณ 1.6-1.7 ล้าน หมายถึง เดือนหนึ่งประมาณแสนกว่า ถ้าไปเดินผิดทางหรือเดินทางที่ผมเดินมาเป็น 10 ปีก่อนหน้านี้ ยังไงรายได้ก็อยู่เท่านั้น อีกอย่าง งานแปลมีเยอะมาก ในมุมของผม มนุษย์ทำไม่ทันอยู่แล้ว มันถึงต้องมีหุ่นยนต์มาช่วย ฉะนั้น การที่ผมจะส่งต่อ ก็ไม่น่ามีผลเสียอะไร ผมเองไม่ชอบอะไรที่เป็นความลับ แล้วให้ Inbox เข้ามา ผมจะเกลียดมาก ทำไม่ต้อง Inbox มันไม่เปิดเผย ในมุมผมคือเป็นคนเปิดเผย ใคร

อยากรู้อะไร ถามมา เดี่ยวผมจะตอบ ทั้งหมด เก็บไว้คนเดียวก็หายไป ตั้งแต่ที่ผมรถชนมาหนัก ๆ หลังจากนั้น ผมก็เปิดเพจ ไปรอบหนึ่งแล้วก็ มาเปิดอีกรอบหลังจากเคลียร์เรื่องหมาเสร็จ” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

“ส่วนใหญ่คนที่เข้ามาก็เป็นนักแปลหรือคนที่อยากทำงานแปล ส่วน Feedback หรือการตอบรับ ผมไม่ได้สนใจ ผมไม่รู้จะตอบยังไง ผมมีหน้าที่เขียน ผมเขียน ผมก็ไม่ได้สนใจคนอื่นละ ที่เหลือก็อยู่หน้าเพจ คุยกัน ตอบคำถามกัน ผมไม่ได้ดู Feedback เลย ผมมีหน้าที่ว่าผมอยากแชร์อะไร ผมแชร์ เขียนไป ถ้ามีใครถามอะไรมา ผมมีหน้าที่ตอบ ผมไม่สนใจว่ามันจะออกมาดีหรือไม่ดี มันคืองานที่ผมอยากจะทำ” (กระทิง, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากนี้ เขายังจัดกิจกรรมเวิร์คช็อป สัมมนา หรือเปิดคอร์สสอนทักษะต่าง ๆ เช่น การใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ช่วยแปล (CAT Tools) ให้กับบุคคลทั่วไป รูปแบบกิจกรรมลักษณะเปิดโอกาสให้เขาได้แบ่งปันความรู้ได้สะดวกและมีปฏิสัมพันธ์มากกว่า “เวลาอยู่หน้าเพจ มันพูดอะไรไม่ได้เยอะ ผมใช้เวลานานในการเขียน แต่การพูด พูดได้เยอะกว่า พูดได้เรื่อย ๆ Interact ได้ ผมแคร์รู้สึกว่าคนที่มาฟัง มีคำถาม แล้วผมตอบ ตอบเสร็จ ถามกลับมาอีก เขาได้อะไรมากกว่า ถึงจัดขึ้นมา”

อินทนิลก็เป็นอีกคนที่เคยไปเป็นวิทยากรรับเชิญในงานสัมมนานักแปลที่กระทิงจัดขึ้น โดยไม่ขอรับค่าจ้าง เขาต้องการแบ่งปันประสบการณ์และสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนในวิชาชีพ อินทนิลบอกว่า “อย่างที่พี่ไปวันนั้น ก็หวังว่าจะเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ใครบางคนารู้สึกว่า ถ้าเราตั้งใจทำ เรามีอะไรอยู่ปลายทางนะ ถ้าเราทุ่มเทกับมันมากพอ หวังว่าจะเอา Case ของพี่ไปเป็นแรงบันดาลใจให้คนอื่น” (อินทนิล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2562) สอดคล้องกับสิ่งที่เล่าว่าอินทนิลมักจะไปเข้าร่วมการบรรยายในฐานะวิทยากรรับเชิญ เช่น ครั้งหนึ่ง อินทนิลเคยเล่าว่าเขาอยากเข้าไปบรรยายให้นักศึกษาจบใหม่เพื่อที่จะไม่ต้องออกมาทำงานราคาต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อที่นักศึกษาเหล่านี้ “จะได้รู้ราคาและคุณค่าวิชาชีพ” และจะได้ไม่ต้อง “เสียเปรียบอย่างที่เราเคยโดนมา”

แม้ว่าจะมีอายุน้อยที่สุดในบรรดากลุ่มตัวอย่างทุกคนและยังเป็นนักศึกษาที่เรียนไปด้วย ทำงานไปด้วย แต่นั่นหมามีความตั้งใจถ่ายทอดความรู้และทักษะด้านการประกอบธุรกิจบริการแปลให้กับรุ่นน้องเสมอ

“ผมก็ให้ความรู้และ Discuss กับนักศึกษาที่เป็นรุ่นน้องในเอกและ นักศึกษาคณะอื่นอยู่บ่อย ๆ ว่าลักษณะและกระบวนการทำงานนี้เป็น ยังไง ก็ไม่ได้หวังวิชาเลย รุ่นน้องเอกอังกฤษก็จะเข้าใจว่าเราเป็นรุ่นพี่รับ งานแปล รุ่นน้องมาศึกษาจากผมก็บ่อยซึ่งถ้าเป็นสายอาชีพอื่นก็จะ ก๊ก ๆ นิดหนึ่ง ไม่บอก แต่ถ้าเป็นผม ผมบอกหมด เชิญชวนให้มาทำ เหอะ อาชีพนี้ เมิงมาทำเหอะ ภูจะเลิกแล้ว ก็จะชวนน้องในเอกมาทำ ก็ จะสอนงานเบื้องต้น ไม่ได้สอนแค่ตัวงานแปล แต่จะสอนกระบวนการ ตั้งแต่แรกเริ่ม ตั้งแต่คุยกับลูกค้า กระบวนการรับงาน ส่งงาน การรีวิว ทุกอย่างจะบอกน้อง ลูกศิษย์หมด เพราะผมต้องการให้ในศ. เอก ภาษาอังกฤษทำตัวนี้ให้มากที่สุด ให้มาสนใจทำงานเพราะตรงกับที่เรียน ที่สุดแล้ว โอกาสในการทำงานง่ายสุด เทียบกับอาชีพอื่น ๆ” (นนทรี, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2562)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง ‘กระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของนักแปลอิสระ: พหุกรณีศึกษานักแปลอิสระไทยที่รับแปลด้วยบทเฉพาะทางจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย’ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย ความท้าทายที่เผชิญในกระบวนการเรียนรู้และกลวิธีการรับมือและจัดการกับความท้าทาย โดยศึกษาแบบกรณีศึกษาแบบพหุกรณี (Multiple Case Study) ซึ่งเป็นนักแปลอิสระไทยจำนวน 6 คนที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกตามอายุและความถนัดเนื้อหาเฉพาะทาง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลวิจัยตามหัวข้อวัตถุประสงค์ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อสรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็นศึกษา ได้แก่ (1) กระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ ความต้องการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และทรัพยากรการเรียนรู้ (2) ความท้าทายที่เผชิญในกระบวนการเรียนรู้และ (3) การจัดการและรับมือกับความท้าทาย

5.1.1 กระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย

กระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยคือหมายถึงกระบวนการที่กรณีศึกษาผู้ประกอบอาชีพนักแปลอิสระไทยใช้เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะหรือเจตคติที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพนักแปลอิสระในบริบทประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยความต้องการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และทรัพยากรการเรียนรู้

5.1.1.1 ความต้องการเรียนรู้

จากการศึกษากรณีศึกษานักแปลอิสระไทย 6 รายและผู้ให้ข้อมูลรอง ผู้วิจัยค้นพบข้อสรุปว่าความต้องการเรียนรู้ของกรณีศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการแปล ด้านภาษา ด้านวัฒนธรรม ด้านการค้นคว้าข้อมูล ด้านเทคโนโลยี ด้านความรู้เฉพาะทาง และด้านจิตสรีรวิทยา โดยมีข้อสรุปในรายละเอียด ดังนี้

ด้านการให้บริการการแปล

กรณีศึกษาให้ต้องการเรียนรู้ทักษะในการให้บริการการแปล ซึ่งประกอบด้วยทักษะการเป็นผู้ประกอบการการคัดเลือกและตรวจสอบลูกค้า การสื่อสารกับลูกค้า การส่งเสริมการตลาดและการบริการลูกค้า

ด้านภาษา

กรณีศึกษาเห็นว่าทักษะการใช้ภาษาต้นทาง ภาษาปลายทาง ความรู้ด้านหลักภาษาศาสตร์และหลักการใช้ภาษาคือสิ่งที่นักแปลอิสระไทยควรมี

ด้านวัฒนธรรม

กรณีศึกษาเห็นว่าต้องมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของภาษาต้นทาง และสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของภาษาปลายทาง

ด้านการค้นคว้าข้อมูล

ประกอบด้วยทักษะการหมั่นค้นคว้าข้อมูลอยู่เสมอเมื่อเจอกับภาษาต้นทางที่ไม่เข้าใจหรือไม่คุ้นเคยเพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของฉบับแปลในภาษาปลายทาง นอกจากนี้ นักแปลยังต้องรู้จักวิเคราะห์และเลือกใช้แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

ด้านเทคโนโลยี

การทำงานแปลต้องใช้อุปกรณ์หรือเทคโนโลยีรูปแบบหลากหลายในการผลิตงานตั้งแต่ต้นจนสมบูรณ์ กรณีศึกษาต้องการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้เป็น เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ที่เอื้อในการทำงาน เช่น Microsoft Word, InDesign, Cloud เป็นต้น

ด้านความรู้เฉพาะทาง

ซึ่งหมายถึงความถนัดและเชี่ยวชาญในศาสตร์เนื้อหาที่ตนแปล เช่น ด้านธุรกิจ ด้านการตลาด ด้านวิชาการ ด้านอุตสาหกรรมบันเทิง เป็นต้น

ด้านจิตสำนึกวิทยา

คือลักษณะนิสัยหรือเจตคติที่ควรมีควบคู่กับทักษะและความรู้อื่น ๆ ข้างต้น ซึ่งประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม ความใฝ่รู้ การลดอัตตา รู้จักวิพากษ์ผลงานตนเองและรับฟังคำวิจารณ์ของผู้อื่น ความรับผิดชอบ การพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ตลอดเวลา และความอดทน

5.1.1.2 วิธีการเรียนรู้

กรณีศึกษามีวิธีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพการแปลอิสระของตนเองแตกต่างกันไปตามบริบทและรูปแบบการเรียนรู้ของกรณีศึกษาแต่ละคน แต่สามารถสรุปรวมได้เป็น 6 รูปแบบ ได้แก่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทำงานจริง การรับและปรับปรุงผลงานจากคำวิจารณ์ติชม ซึ่งประกอบด้วย การประเมินจากผู้ว่าจ้างหรือผู้ตรวจทานงานแปลและผู้ใช้งานตรง การทบทวนและ

ประเมินตนเอง การอ่าน การรับสื่ออื่น ๆ การเรียนรู้แบบเป็นทางการซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้วิชาการแปลระดับปริญญาโทและการเข้าร่วมหลักสูตรอบรมด้านการแปล กรณีศึกษาบางรายใช้วิธีการเรียนรู้หลากหลายวิธีผสมผสานกัน ในขณะที่กรณีศึกษาบางคนใช้เพียงไม่กี่วิธี

5.1.1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ของกรณีศึกษานักแปลอิสระแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ประเภทบุคคลซึ่งประกอบด้วยเพื่อนร่วมงานหรือผู้ร่วมเรียนรู้ ผู้ว่าจ้างหรือผู้ใช้งานแปลโดยตรง และครูหรือวิทยากร และทฤษฎีการเรียนรู้ประเภทสื่อซึ่งประกอบด้วยสื่อเพื่อความรู้และความบันเทิง เช่น หนังสือ ภาพยนตร์ เพลง โฆษณาลมเดียว ฯลฯ และสื่อเพื่อการค้นคว้า เช่น พจนานุกรมเล่ม พจนานุกรมออนไลน์ คลังศัพท์ (Corpus) เว็บไซต์เพื่อการค้นหา เช่น Google เป็นต้น

5.1.2 ความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย

ความท้าทาย อุปสรรคหรือปัญหาที่นักแปลอิสระไทยมองว่าส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ความท้าทายในการเรียนรู้ประเภทปัจจัยภายในและความท้าทายในการเรียนรู้ประเภทปัจจัยภายนอก โดยความท้าทายประเภทปัจจัยภายในคือความท้าทายที่เกิดขึ้นจากตัวกรณีศึกษาเองซึ่งประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ ความท้าทายในการบริหารจัดการเวลาระหว่างการทำงานและการแบ่งเวลาสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพตนเอง ปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการรับงานปริมาณมากและควบคุมความเร่งด่วนของงานไม่ได้ และอายุที่มากเป็นอุปสรรคต่อการเปิดรับการเรียนรู้ใหม่ ๆ ทั้งนี้ ความท้าทายซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกหรืออยู่นอกเหนือการควบคุมของกรณีศึกษามี 3 ประการ ได้แก่ การขาดมาตรฐานวิชาชีพนักแปลโดยรวมในประเทศไทย เช่น การไม่มีการสอบวัดระดับคุณภาพนักแปลและออกใบประกาศรับรองคุณภาพ การขาดการประกันราคาแปล การส่งเสริมความมั่นคงทางอาชีพ และการส่งเสริมการเรียนรู้ของวิชาชีพนักแปลที่เพียงพอ ประการถัดมาคือกรณีที่คนทั่วไปยังขาดความเข้าใจในวิชาชีพนักแปลและการที่เทคโนโลยีเข้ามาทำงานแทน

5.1.3 การจัดการและรับมือของนักแปลอิสระไทย

ผู้วิจัยพบกรณีศึกษาบางรายเท่านั้นที่มีวิธีการและรับมือกับความท้าทายที่เจอ โดยมากวิธีการรับมือเหล่านี้จะเป็นวิธีที่มุ่งรับมือกับความท้าทายประเภทที่เป็นปัจจัยภายนอกทั้งสิ้น โดยกรณีศึกษามีกลวิธีการจัดการและรับมือกับความท้าทาย 2 รูปแบบ ได้แก่ การเรียนรู้และพึ่งพาตนเอง และการแบ่งปันความรู้ของตนเองให้กับคนในวิชาชีพอื่น

ตารางที่ 5.1

แบบสรุปลักษณะการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของนักแปลอิสระไทย

การเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย					
กระบวนการเรียนรู้			ความท้าทาย		วิธีการรับมือ
ความต้องการเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	ทรัพยากรการเรียนรู้	ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก	
1) ด้านการให้บริการการแปล 2) ด้านภาษา 3) ด้านวัฒนธรรม 4) ด้านการค้นคว้าข้อมูล 5) ด้านเทคโนโลยี 6) ด้านความรู้เฉพาะทาง 7) ด้านจิตสำนึกวิชาชีพ	1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ทำงานจริง 2) การรับและปรับปรุงผลงานจากคำวิจารณ์ตีชม 3) การทบทวนและประเมินตนเอง 4) การอ่าน 5) การรับสื่ออื่น ๆ 6) การเรียนรู้แบบเป็นทางการ	1) ทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทบุคคล 2) ทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทสื่อ	1) การบริหารจัดการเวลา 2) ปัญหาสุขภาพ 3) อายุ	1) การขาดมาตรฐานวิชาชีพนักแปล 2) การขาดความเข้าใจในวิชาชีพนักแปลของคนทั่วไป 3) การแทนที่ของเทคโนโลยี	1) การเรียนรู้และพึ่งพาตนเอง 2) การแบ่งปันความรู้ของตนเองให้กับคนในวิชาชีพอื่น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาองค์ความรู้ที่ช่วยเติมเต็มศาสตร์การแปลประยุกต์ที่เน้นเรื่องการอบรมและพัฒนา นักแปลในฐานะบุคลากรที่ผลิตงานแปลซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ยังมีน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยซึ่งมีงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงอาชีพและการเรียนรู้ของผู้ประกอบอาชีพ นักแปลอิสระจำนวนน้อย ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการอภิปรายผลเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

5.2.1 กระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย

5.2.2 ความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย

5.2.3 การจัดการและรับมือของนักแปลอิสระไทย

5.2.1 กระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย

จากการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยมีรูปแบบการเรียนรู้ตาม อัจฉริยะ (Informal Learning) กล่าวคือ การเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการทำงานแปลเป็นหลัก ผ่านวิธีการเรียนรู้ที่พึ่งพาตนเอง ไม่เป็นทางการ ไม่มีโครงสร้างตายตัว เน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และไม่ได้เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษาเท่านั้น นักแปลมีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เป็นบุคคลและสื่อที่ดำรงอยู่ในบริบทการทำงานและการใช้ชีวิต อาทิ นักแปลร่วมทีม ผู้ตรวจทานงานแปล ผู้ว่าจ้าง ฯลฯ สื่อการค้นคว้าหาข้อมูลระหว่างการทำงาน และสื่อบันเทิงที่รับเพื่อผ่อนคลายหรือศึกษาหาความรู้ในชีวิตประจำวัน ลักษณะการเรียนรู้ตามอัจฉริยะสอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่อยู่ในวัยทำงานที่ประกอบอาชีพและสามารถเรียนรู้ผ่านการทำงานได้ทุกวันและตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวหลักการการแปล-การปรับแก้-การซึมซับซึ่ง Robinson (2012) ประยุกต์หลักการริเริ่ม-การคัดเลือก-การคงไว้ของ Karl Weick มาอธิบายวิธีการทำงานและการเรียนรู้ของนักแปลซึ่งเป็นวงจรที่เริ่มจากการลงมือทำงานแปลไปเรื่อย ๆ ปรับปรุงการทำงานผ่านการลองผิดลองถูกและเลือกเก็บเฉพาะวิธีการที่ได้ผลเพื่อนำไปใช้ในการทำงานครั้งต่อไป ดังนั้น นักแปลจึงดำรงทั้งสถานะนักแปลอาชีพ (A Professional) และนักเรียน (A Learner) อยู่ตลอดกระบวนการ

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระ น่าจะสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (SDL) มากที่สุด การศึกษาค้นคว้านี้ทำให้ผู้วิจัยพบว่า การเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยเป็นวิธีการเรียนรู้แบบ SDL ที่เน้นปัจเจกบุคคล ไม่ได้เน้นที่ตัวผู้สอนเนื่องจากนักแปลอิสระมีลักษณะการเรียนรู้ตามอัจฉริยะที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานจริงเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม นักแปลอิสระไทยไม่ได้มีองค์ประกอบของการเรียนแบบ SDL ครบทุกองค์ประกอบ นักแปลอิสระไทยสามารถระบุความต้องการเรียนรู้ของตนเอง แหล่งการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ได้

แต่ไม่แสดงให้เห็นการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนรู้ และการประเมินผลสำเร็จการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างชัดเจน นักแปลอิสระไทยยังไม่ได้มีลำดับการเรียนรู้แบบ SDL ตามลำดับขั้นเป็นเส้นตรงแบบตายตัว ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่านักแปลอิสระไทยเรียนรู้แบบ SDL โดยไม่ครบองค์ประกอบซึ่งอาจเป็นประเด็นที่นักแปลอิสระและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปพิจารณาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของอาชีพนี้ให้ดียิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไปในส่วนข้อเสนอแนะ

5.2.1.1 ความต้องการเรียนรู้

ในด้านความต้องการเรียนรู้ ผู้วิจัยพบว่าความต้องการเรียนรู้ที่นักแปลอิสระไทยระบุสอดคล้องกับหลักการสมรรถนะนักแปลหลายทฤษฎี โดยจัดประเภทได้ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการการแปล ด้านภาษา ด้านวัฒนธรรม ด้านการค้นคว้าข้อมูล ด้านเทคโนโลยี ด้านความรู้เฉพาะทาง และด้านจิตสำนึกวิเทศ โดยความต้องการเรียนรู้ 6 ด้านแรกนั้นตรงกับหลักสมรรถนะนักแปลที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ EMT นำเสนอสำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาการแปลในหลักสูตรระดับปริญญาโทในทวีปยุโรป โดยปรับให้ตอบสนองความต้องการทางตลาดมากขึ้น (Eszenyi, 2016 อ้างถึงใน Horváth, 2016) นอกจากนี้ สมรรถนะด้านที่ 7 หรือด้านจิตสำนึกวิเทศยังสอดคล้องกับองค์ประกอบสมรรถนะตามหลักการที่เสนอโดยกลุ่ม PACTE ที่ว่าด้วยสมรรถนะด้านปัญญา ทักษะคิดและทักษะ ทั้งนี้ ความต้องการการเรียนรู้ของนักแปลอิสระทั้ง 7 ด้านยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์พันธุ์ เวสสะโกศล (2546) ที่ศึกษาคุณสมบัติพึงมีของนักแปลในประเทศไทยจากวรรณกรรม โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถด้านภาษาต้นฉบับและฉบับแปล ความรู้ด้านหลักวิธีการแปล ความรู้เกี่ยวกับต้นฉบับ ลักษณะนิสัยที่ส่งเสริมการแปล และความรู้ด้านภาษาศาสตร์และวรรณคดี

ข้อค้นพบข้างต้นแสดงให้เห็นว่าความต้องการเรียนรู้และสมรรถนะนักแปล ทั้งนักแปลประจำที่มีองค์กรสังกัดและนักแปลอิสระอาจไม่แตกต่างกันนัก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ผู้วิจัยพบว่ามีความต้องการเรียนรู้ 2 ด้านซึ่งมีลักษณะเฉพาะเจาะจงสำหรับนักแปลอิสระโดยเฉพาะ นั่นคือ (1) ด้านการให้บริการการแปล ซึ่งได้แก่ ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ การคัดเลือกและตรวจสอบลูกค้า การสื่อสารกับลูกค้า การส่งเสริมการตลาด และการบริการลูกค้า ความต้องการเรียนรู้ประเภทย่อยเหล่านี้สะท้อนรูปแบบวิธีการทำงานแปลของนักแปลอิสระที่ต้องประกอบการโดยพึ่งพาตนเป็นหลัก โดยต้องทำหน้าที่เหมือนเป็น “องค์กร” หรือผู้ประกอบการที่ต้องทำหลากหลายหน้าที่ ตั้งแต่คัดเลือกตรวจสอบลูกค้า สื่อสาร บริการและประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการตลาด ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับนักแปลประจำที่สังกัดองค์กร นักแปลประจำอาจไม่มีความต้องการเรียนรู้ด้านนี้หรือต้องการเรียนรู้ด้านอื่น เนื่องจากรูปแบบการทำงานที่พึ่งพานายจ้างเพียงรายเดียว โดยไม่ต้องเสาะหาหรือให้บริการลูกค้ารายอื่น ๆ ไม่ว่าจะลูกค้าโดยตรงหรือลูกค้าที่รับผ่านบริษัท

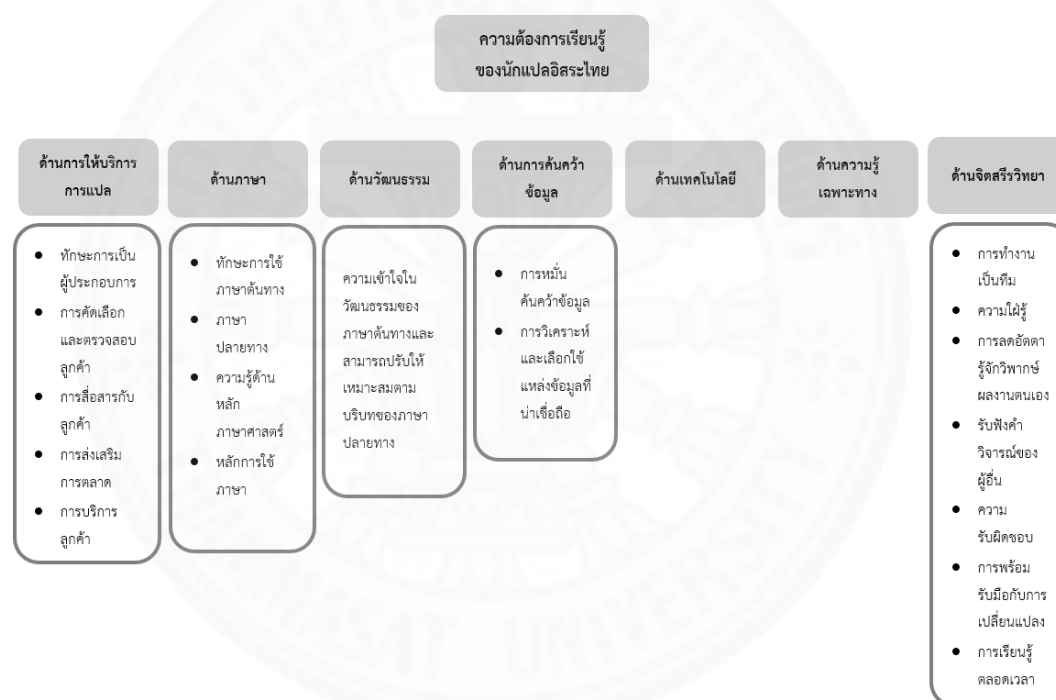
หรือเอเจนซีที่แปลเหมือนกับนักแปลอิสระที่ต้องให้บริการแบบครบวงจร ความต้องการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงสำหรับนักแปลอิสระอีกด้านคือ (2) ด้านจิตสรีรวิทยา ได้แก่ การทำงานเป็นทีม ความสำเร็จ การลดอัตรา รู้จักวิพากษ์ผลงานตนเองและรับฟังคำวิจารณ์ของผู้อื่น ความรับผิดชอบ การพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ตลอดเวลา และความอดทน ผู้วิจัยพบว่าลักษณะการทำงานของนักแปลอิสระที่ต้องพบปะและร่วมงานกับผู้คนหลากหลาย ทั้งลูกค้าผู้ว่าจ้าง นักแปลในทีมหรือผู้ตรวจทานงานแปลในทีมทำให้นักแปลอิสระเห็นความสำคัญของทัศนคติและทักษะที่ช่วยปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพเมื่อต้องทำงานกับหลากหลายบุคคล

ผู้วิจัยพบว่านักแปลอิสระแต่ละคนให้ความสำคัญกับความต้องการเรียนรู้ไม่เท่ากันและไม่ได้ระบุครบถ้วนทั้ง 7 ด้าน ในบรรดากรณีศึกษาทั้งหมด ผู้วิจัยพบว่านักแปลอิสระที่เริ่มประกอบอาชีพนักแปลอิสระด้วยแรงจูงใจภายนอกอย่างชัดเจน เช่น ค่าตอบแทน รายได้หรือความจำเป็นในการใช้ทักษะที่ “ทำได้” อย่างเช่นการแปลมาหาเลี้ยงชีพ อย่างกรณีศึกษากระซิงและนนทรินั้น ให้ความสำคัญกับความต้องการเรียนรู้ด้านการให้บริการแปลและด้านจิตสรีรวิทยามากกว่ากรณีศึกษาที่เริ่มต้นอาชีพด้วยแรงจูงใจภายใน เช่น ความชื่นชอบ ความภาคภูมิใจ และความถนัดในทักษะเป็นหลัก ความต้องการเรียนรู้ทั้งสองด้านที่ว่าไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพงานแปล แต่ส่งผลโดยอ้อมต่อการประกอบการและดำเนินอาชีพนักแปลอิสระอย่างยั่งยืนยาว

นอกจากนี้ ข้อสังเกตที่น่าสนใจคือความต้องการเรียนรู้ด้านการให้บริการแปลและด้านจิตสรีรวิทยานั้นเป็นความต้องการเรียนรู้ที่วรรณกรรมหลายชิ้นให้ความสำคัญค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับทักษะด้านการแปลโดยตรงที่ได้รับความนิยมในหมู่นักวิชาการในอดีต Henter (2016) ให้ความสำคัญกับทักษะการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กเพราะนักแปลอิสระต้องดำเนินงานหลาย ๆ อย่างด้วยตนเองและต้องเผชิญหลากหลายทักษะ เช่น การตลาด การผลิตงาน การบริการ การใช้เทคโนโลยี การเงิน เป็นต้น ในขณะที่ Farser (2001 อ้างถึงใน Fulford & Zafra, 2008) เห็นว่านักแปลต้องปรับทัศนคติให้เข้ากับสภาพการทำงานที่เปลี่ยนไป ต้องยืดหยุ่นและพร้อมปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานคนอื่น ๆ (Marczak, 2018) นอกจากนี้ วรรณกรรมเกี่ยวกับสมรรถนะหรือความสามารถของผู้ประกอบอาชีพอิสระทั่วไปซึ่งไม่ได้เจาะจงวิชาชีพนักแปลยังสอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกับผลการศึกษาที่พบในหมู่นักศึกษานักแปลอิสระไทย งานวิจัยหนึ่งชื่อว่า ผีมือ (Craft) และความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Self) คือปัจจัยแห่งความสำเร็จและการได้รับงานของผู้ประกอบอาชีพอิสระ โดยงานผีมือประกอบด้วยคุณลักษณะเช่น ความมุ่งมั่น ความอดทน ความหลงใหล ทักษะทางเทคนิคและสุนทรียะในขณะที่ความเป็นผู้ประกอบการด้วยคุณลักษณะเช่นการทำงานหนัก การทำงานเป็นทีม การเป็นนักเรียนรู้ตลอดเวลา การรู้จักบริหารจัดการความสัมพันธ์ การบริหารเวลา การสร้างเครือข่าย ความรู้และการจัดการสัญญา การเข้าใจกฎ

กติกาหรือมารยาททางวิชาชีพและการทำการตลาดของตนเอง เป็นต้น (Bound, Rushbrook, Waite, Evans, Lin, Karmel, . . . Seng, 2013)

โดยสรุป ความต้องการเรียนรู้ของนักแปลอิสระ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการการแปล ด้านภาษา ด้านวัฒนธรรม ด้านการค้นคว้าข้อมูล ด้านเทคโนโลยี ด้านความรู้เฉพาะทางและด้านจิตสรีรวิทยาสอดคล้องกับวรรณกรรมที่ว่าด้วยสมรรถนะของนักแปล (Translator Competence) ส่วนใหญ่ที่สะท้อนว่านักแปลอิสระต้องมีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะหลากหลายด้านประกอบกัน โดยสมรรถนะสำหรับนักแปลอิสระไม่ได้แตกต่างจากสมรรถนะสำหรับนักแปลทั่วไปมากนัก ยกเว้นความต้องการเรียนรู้ด้านการให้บริการแปลและด้านจิตสรีรวิทยาซึ่งมีความเฉพาะเจาะจงสำหรับนักแปลอิสระ และสอดคล้องกับสมรรถนะของผู้ประกอบอาชีพอิสระโดยรวม

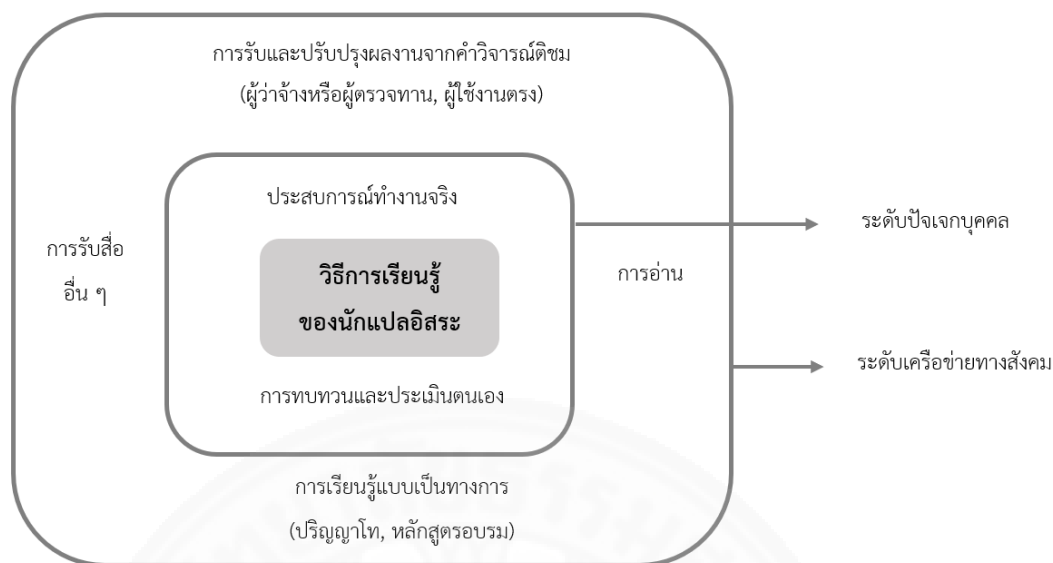
ภาพที่ 5.1 โมเดลความต้องการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย (ที่มา: ผลการวิจัย)

5.2.1.2 วิธีการเรียนรู้

รูปแบบวิธีการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยสะท้อนทั้งการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) และการเรียนรู้ที่เป็นทางการ (Formal Learning) แต่มีแนวโน้มไปทางการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าวิธีการเรียนรู้ 5 ใน 6 วิธีซึ่งได้แก่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทำงานจริง การรับและปรับปรุงผลงานจากคำวิจารณ์ตีพิมพ์ซึ่งประกอบด้วย การประเมินจากผู้ว่าจ้างหรือผู้ตรวจทานงานแปลและผู้จัดการงาน การทบทวนและประเมินตนเอง

การอ่านและการรับสื่ออื่น ๆ จัดเป็นวิธีการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และมีวิธีการเรียนรู้วิธีเดียวเท่านั้นที่จัดเป็นการเรียนรู้แบบเป็นทางการ นั่นคือการศึกษาวิชาการแปลระดับปริญญาโทและการเข้าร่วมหลักสูตรอบรมด้านการแปล

เมื่อพิจารณารูปแบบการเรียนรู้ของนักแปลอิสระผ่านทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectivism) ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านการเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนหรือติดต่อสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายภายในหรือความรู้ส่วนตัวของปัจเจกบุคคลและเครือข่ายสังคมภายนอก ผู้วิจัยอาจแบ่งวิธีการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้ได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ (1) วิธีการเรียนรู้ระดับปัจเจกบุคคลซึ่งหมายถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นผ่านการสะสม ประมวลและคงไว้ภายในนักแปลแต่ละคนนั้น ประกอบด้วยวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ทำงานจริง และการทบทวนและประเมินตนเอง (2) วิธีการเรียนรู้ระดับเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงกับบุคคลหรือองค์กร หรือปัจจัยที่ดำรงภายนอกภายนอก ซึ่งประกอบด้วยวิธีการเรียนรู้ 4 วิธี ได้แก่ การรับและปรับปรุงผลงานจากคำวิจารณ์ติชม ทั้งจากผู้ว่าจ้าง ผู้ตรวจทาน หรือผู้ใช้งานตรง การอ่าน การรับสื่ออื่น ๆ และการเรียนรู้แบบเป็นทางการผ่านการเรียนหลักสูตรการแปลระดับปริญญาโทหรือการเข้าอบรมวิชาแปลต่าง ๆ โดยการเชื่อมโยงผ่านเครือข่ายเหล่านี้อาศัยการเคลื่อนย้ายข้อมูลที่ต้องเชื่อมโยงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น นักแปลอิสระจะต้องเชื่อมโยงผ่านเครือข่ายทั้งภายในระดับปัจเจกบุคคลและระดับเครือข่ายสังคมอยู่ตลอดเวลาเพื่อเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีการเชื่อมโยงให้ความสำคัญกับพื้นที่การเรียนรู้ออนไลน์เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ก็ริเริ่มขึ้นมาจากความท้าทายที่นักแปลในปัจจุบันต้องเผชิญ หนึ่งในประเด็นสำคัญคือรูปแบบการทำงานและวิธีการทำงานของนักแปลยุคปัจจุบันที่พึ่งพาเทคโนโลยีและการเชื่อมต่อสื่อสารออนไลน์ค่อนข้างเยอะ ไม่ว่าจะเป็นการทำงานทางไกล (Remote Working) กับเพื่อนร่วมงานทั่วโลก เทคโนโลยีการช่วยแปลและการสื่อสารระหว่างทีม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยกลับไม่พบว่าเทคโนโลยีและการมีอยู่ของโลกออนไลน์มีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระสักเท่าไร นักแปลอิสระยังพึ่งพาการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ทำงาน การแลกเปลี่ยนความเห็นและคำวิจารณ์จากบุคลากรในที่เกี่ยวข้องในสายอาชีพ การเรียนในระบบการศึกษา เป็นต้น เทคโนโลยีดูเหมือนจะเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตามวิธีเหล่านี้เท่านั้น เช่น เทคโนโลยีการสื่อสารที่เป็นแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในทีม เทคโนโลยีที่เพิ่มทางเลือกในการเสฟสื่อ ทั้งผ่านการอ่านเพื่อซึมซับข้อมูลหรือการรับสื่อออนไลน์รูปแบบอื่น ๆ เพียงเท่านั้น

ภาพที่ 5.2 โมเดลวิธีการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย
(ที่มา: ผลการวิจัย)

ทั้งนี้ รูปแบบวิธีการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยดังกล่าวคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ Albin (2014) ที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างนักแปลจำนวนประมาณ 400 คนในประเทศโปแลนด์ และพบว่าแหล่งที่มาของสมรรถนะนักแปล 5 อันดับแรก ได้แก่ การวิเคราะห์ตนเอง การอาศัยอยู่ที่ต่างประเทศ ความสัมพันธ์ส่วนตัว การสังเกตนักแปลคนอื่น และการศึกษาในระดับปริญญาโท งานวิจัยสะท้อนว่านักแปลกลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) เพื่อพัฒนาวิชาชีพการแปลของตนเองเป็นหลัก แต่ระบุว่าการศึกษาระดับปริญญาโทนั้นไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควรเนื่องจากหลักสูตรยังไม่สามารถสร้างนักแปลที่มีทักษะและความสามารถพร้อมทำงานจริงในตลาดได้ โดยเห็นได้จากการให้ลำดับแหล่งที่มาเป็นอันดับที่ 5 งานวิจัยอีกส่วน (Katan, 2011; Henter, 2016) ที่สำรวจความคิดเห็นของนักแปลนานาชาติสะท้อนความคิดเห็นของนักแปลกลุ่มตัวอย่างว่าหลักสูตรการแปลในมหาวิทยาลัยมีบทบาทน้อยมากในการประกอบอาชีพเมื่อเทียบกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเน้นการฝึกฝนปฏิบัติและการพัฒนาตนเองและเสนอให้หลักสูตรเพิ่มทักษะในการทำงานจริงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม นักแปลอิสระไทยส่วนใหญ่กลับเห็นว่าการศึกษาปริญญาโทการแปลเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์และมีผลเชิงบวกต่อการทำงานจริง โดยมองว่าการเรียนระดับปริญญาโทมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งการให้คำแนะนำและคำวิจารณ์งานของอาจารย์ผู้สอน และการอภิปรายกับเพื่อนร่วมชั้น และมอบหลักการความรู้พื้นฐานให้ต่อยอดและปรับใช้ในการทำงานจริง แม้หลักสูตรจะเน้นการสอนเชิงทฤษฎีมากกว่าการฝึกใช้เครื่องมือในทางปฏิบัติ เช่นเดียวกับที่ Fulford (2016) กล่าวไว้เช่นกัน

รูปแบบการเรียนรู้ของนักแปลอิสระยังสอดคล้องกับผลสำรวจการเปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์และพนักงานในองค์กรซึ่งพบว่า ฟรีแลนซ์มีแนวโน้มในการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและไม่เป็นทางการ (Non-Formal Learning) มากกว่าพนักงานในองค์กร ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เช่น การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำงาน การปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การเรียนรู้จากการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำงาน เช่น อินเทอร์เน็ต (Kitching, 2016)

วิธีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ทำงานจริงและการฝึกฝนทำซ้ำยังสอดคล้องกับหลักการ Traid ของ Charles Sanders Peirce ซึ่ง Robinson, D. (2012) นำมาอธิบายกระบวนการแปลของนักแปล โดยเริ่มจากขั้นสัญชาตญาณหรือการแปลตามความรู้สึกสัญชาตญาณของนักแปลเมื่อเห็นต้นฉบับ การลงมือแปลในขั้นประสบการณ์และการซึมซับวิธีการแปลที่เคยผ่านมา ก่อนจนเป็นนิสัยหรือความถนัดในการแปล อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Robinson ที่นำมาเทียบเคียงกับกระบวนการแปลที่เริ่มจากการที่นักแปลลงมือแปล (ขั้นริเริ่ม) ปรับแก้บทแปลเรื่อย ๆ จนได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้องเหมาะสม (ขั้นคัดเลือก) และซึมซับหรือเก็บการแปลที่ทำเป็นนิสัยหรือสัญชาตญาณไว้ใช้ในการแปลครั้งต่อไป (ขั้นคงไว้) โดยขั้นตอนทั้งหมดดำเนินซ้ำแล้วซ้ำเล่าเหมือนเป็นวงล้อแห่งประสบการณ์ของนักแปล (The Wheel of Experience) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการแปลและการเรียนรู้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน

นอกจากนี้ ผลวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดการสร้าง (Emergence) ของ Kiraly (2013) ที่มองว่ากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลค่อย ๆ เกิดขึ้นภายในเครือข่ายสมรรถนะที่มีองค์ประกอบหลากหลายซึ่งควบคุมและคาดเดา ๆ ไม่ได้ ทั้งองค์ประกอบภายใน เช่น ความรู้ ความจำ และสัญชาตญาณของนักแปลที่อยู่ในหัว หรือองค์ประกอบภายนอก เช่น ทรัพยากรคน เครื่องมือต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ค่อย ๆ พัฒนาขยายขึ้นตามเวลา ดังที่นักแปลกลุ่มตัวอย่างคนหนึ่งกล่าวว่า “ถ้าอยู่กับอะไรอย่างหนึ่งเกิน 10,000 ชั่วโมง เราจะเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น” นอกจากนี้ ประสบการณ์ทำงานจริงยังได้รับความสำคัญในหลักสูตรการสอนวิชาแปลในระบบอีกด้วย โดยหลักสูตรเน้นให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ในการทำงาน นักศึกษาต้องสะสมประสบการณ์ให้ครบ 10,000 ชั่วโมงหรือ 5 ปีแรกเพื่อประกอบอาชีพนักแปลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gamal, M. Y.) สอดคล้องกับงานของ Katan (2009) ซึ่งพบว่านักแปลที่ผ่านการเรียนหลักสูตรการแปลให้มีความสำคัญกับทฤษฎีอย่างมากเมื่อเทียบกับนักวิชาการ นอกจากนี้ สมาพันธ์นักแปลและล่ามอาชีพแห่งกาตาลูญญา (Professional Association of Translators and Interpreters of Catalonia - APTIC) ยังให้ความสำคัญกับประสบการณ์ทำงานแปลจริงด้วยออกแบบและทดสอบโครงการพี่เลี้ยงนักแปลร่วมกับมหาวิทยาลัย 2 แห่งในประเทศสเปน โดยจัดให้นักเรียนวิชาแปลและล่ามได้เรียนรู้ร่วมกับนักแปลและล่ามอาชีพอิสระหนึ่งวันต่อสัปดาห์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการแปล การล่าม การพิสูจน์อักษร อัตราค่าจ้าง

จริยธรรมอาชีพ การบริหารโครงการ การตลาด เครื่องมือคอมพิวเตอร์ช่วยแปล ฯลฯ งานวิจัยพบว่า นักเรียนวิชาแปลผู้เข้าร่วมโครงการนำร่องรู้สึกว่าคุณมีความพร้อมมากขึ้นในการเผชิญกับความท้าทายในตลาดแรงงานสำหรับฟรีแลนซ์ (Olalla-Soler, 2019) นอกจากนี้ งานวิจัยชิ้นเรียนของ Kiraly (2000) ที่นำร่องจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้สอนและนักเรียนมีส่วนร่วมเชิงประสบการณ์และพบว่า ผู้เรียนในชั้นมีแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้นเนื่องจากได้รับผิชอบการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น ทั้งการเรียนวิชาการแปลและการทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านการอภิปรายและถกเถียงกัน ชั้นเรียนลักษณะนี้เกิดขึ้นจากพื้นฐานทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่เชื่อว่าความรู้และการเรียนรู้เกิดจากการสร้างขึ้นของบุคคลและสังคม รวมถึงกระจายอำนาจในชั้นเรียนให้เท่ากันซึ่งได้รับเสียงตอบรับเชิงบวกจากผู้เรียนในกลุ่มนำร่อง

วิธีการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยตรงส่วนใหญ่มุ่งตรงกับกับรูปแบบการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีที่คนเราเรียนรู้ที่จะทำงานหรือหน้าที่ด้วยวิธีที่ไม่เป็นทางการ ไม่ได้วางแผนหรือกำหนดไว้อย่างตายตัว อาจเกิดขึ้นโดยที่ผู้เรียนตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้และเป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด ตัวอย่างของการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ได้แก่ การสังเกต การลองผิดลองถูก การขอความช่วยเหลือ การสอบถามคนใกล้เคียง การท่องเที่ยวไปในที่ใหม่ ๆ การอ่าน การสนทนากับคนอื่น การทบทวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงซึ่งสอดคล้องกับที่ Garrick, J. (2001) นำเสนอว่าเป็นรูปแบบการเรียนรู้ของคนทำงานในยุคปัจจุบันที่พัฒนาจากการเรียนรู้ระดับบุคคลมาเป็นการเรียนรู้ภายในบริบทการใช้ชีวิตและการทำงาน มนุษย์เรียนรู้ในเครือข่ายสังคมผ่านการสร้างและรักษาการเชื่อมโยงกับเครือข่าย การเรียนรู้สำหรับคนทำงานประกอบด้วยพนักงานเองและระดับที่สนับสนุนการเรียนรู้โดยรวม โดยคนทำงานมีหน้าที่ทั้งรับและมอบให้กับคนอื่น เครือข่ายเหล่านี้อาจประกอบด้วยครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนบ้าน ผู้ร่วมงานในองค์กร ทีมงาน กลุ่มผู้ใช้ กลุ่มสมาชิกสมาคม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับเครือข่ายที่นักแปลอิสระเชื่อมโยงเพื่อเรียนรู้และพัฒนาตนเองในวิชาชีพ ซึ่งได้แก่ ผู้ว่าจ้าง ผู้ตรวจทางงานแปล หรือผู้ใช้งานผลงานแปลโดยตรง อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับทฤษฎีเครือข่าย (Connectivism) ของ George Siemens

นอกจากนี้ วิธีการเรียนรู้ของนักแปลกลุ่มตัวอย่างผ่านการรับฟังคำวิจารณ์ติชมของผู้ว่าจ้าง ผู้ตรวจทางงานแปลหรือผู้ใช้งานเพื่อพัฒนาผลงานแปลของตนเองอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับแนวคิดของ Kiraly ที่เสนอว่ากระบวนการเรียนรู้ของนักแปลเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักแปลและผู้อื่น เช่น นักแปลคนอื่น ๆ ลูกค้ำ ผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ ซึ่งสร้างอิทธิพลต่อกันและกัน Kiraly (2014) ยังแบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัวในฐานะนักแปลอิสระว่าเขาพัฒนาสมรรถนะนักแปลอิสระด้วยเสียงสะท้อนทั้งด้านบวกและลบจากลูกค้ำ นักเขียนและผู้อ่าน คำแนะนำผ่านการร่วมงานกับนักแปลที่มีประสบการณ์มากกว่าซึ่งช่วยให้นำวิธีการและกฎเกณฑ์การแปลต่าง ๆ ไปใช้ในงานของเขาและจากผลิตงานแปลสู่สังคม โดยปัจจัยในการพัฒนาสมรรถนะนักแปลจาก

ประสบการณ์ส่วนตัวของ Kiraly คือพื้นฐานสำคัญเสนอหลักการเชื่อมโยงกับสังคมที่เป็นส่วนหนึ่งของ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่เขาเสนอให้นำมาปรับใช้กับการเรียนการสอนวิชาแปล นอกจากนี้ Süß & Becker (2012) ยังสะท้อนว่าสมรรถนะด้านเครือข่ายมีหน้าที่เหมือนการสนับสนุนจากองค์กรที่มี โครงสร้างที่พนักงานในองค์กรได้รับจากการทำงานในแต่วันซึ่งคนที่ทำอาชีพฟรีแลนซ์ไม่มี ดังนั้น การ สร้างเครือข่ายจึงทำหน้าที่ในการเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการทำงานที่เป็น ประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ เช่น การได้งานเพิ่ม ในขณะที่งานวิจัยชิ้นหนึ่งพบว่าเครือข่ายส่วนบุคคลแบบเห็นหน้ากันจริง ๆ ในหมู่นักแปลฟรีแลนซ์คือเครือข่ายสังคมหลักที่นักแปลพึ่งพาและให้ ความสำคัญ ไม่ใช่เครือข่ายออนไลน์อย่างที่ตั้งสมมติฐานไว้เพราะมีเพียงนักแปลเพียง 1 ใน 10 คน เท่านั้นที่ระบุว่าพึ่งพาเครือข่ายชุมชนออนไลน์เป็นหลัก (Groß, 2014) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ วิธีการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยที่น้ำหนักไปทางเครือข่ายการเรียนรู้ที่เป็นบุคคลมากกว่าพื้นที่ ออนไลน์เช่นกัน

นอกจากวิธีการเรียนรู้ตามอธยาศัยแล้ว นักแปลอิสระไทยมากกว่าครึ่ง ยังให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบเป็นทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับปริญญาโท โดย กรณีศึกษา 2 ใน 6 คนเข้าศึกษาวิชาการแปลระดับปริญญา ในขณะที่อีก 2 คนมีความสนใจและเห็น ความสำคัญของการเข้าศึกษาระดับปริญญาโทหากปัจจัยอื่น ๆ เช่น เวลา อายุและค่าใช้จ่าย เอื้ออำนวย การเรียนรู้แบบนี้ถูกกำหนดไว้ตามหลักสูตร มีลักษณะการส่งต่อความรู้จากบนลงล่าง ผู้เรียนจะถูกประเมินวัดผลและมีการรับรองการผ่านการเรียนรู้ เช่น ปริญญาบัตร ประกาศนียบัตร ผลการเรียน เป็นต้น ตัวอย่างการเรียนรู้แบบเป็นทางการเกิดขึ้นในโรงเรียน คอร์สอบรม ห้องเรียน หรือเวิร์คช็อป (Garrick, 2001) กรณีศึกษานักแปลอิสระไทยคนหนึ่งสะท้อนถึงความต้องการร่วมเข้า อบรมโดยมีแรงจูงใจเป็นใบประกาศนียบัตรเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษากลุ่มฟรีแลนซ์สายงาน ไอทีกลุ่มหนึ่งซึ่งมากกว่าครึ่งเข้าร่วมกิจกรรมอบรมเพราะต้องการใบประกาศนียบัตรซึ่งเป็นการยืนยัน คุณสมบัติต่อลูกค้าหรือผู้ว่าจ้าง ไม่ใช่เพราะเนื้อหาจากการอบรมเพราะพวกเขาเห็นว่าเนื้อหา เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอยู่แล้ว ในขณะที่ฟรีแลนซ์จากสายงานสื่อไม่เห็นความจำเป็นของการเข้าร่วม อบรมเพราะเนื้อหาไม่เปลี่ยนแปลงมาก อีกทั้ง ค่าใช้จ่ายในการอบรมและการขาดรายได้ระหว่าง การไปอบรมก็เป็นเหตุผลที่ทำให้พวกเขาไม่สนใจ (Süß & Becker, 2012)

กล่าวโดยสรุป วิธีการเรียนรู้ของนักแปลอิสระประกอบด้วยการเรียนรู้ ตามอธยาศัย สอดคล้องกับแนวการเรียนรู้แบบ SDL โดยขาดองค์ประกอบด้านการตั้งเป้าหมาย การ วางแผนและการประเมินผลการเรียนรู้ อีกทั้ง ยังสามารถแบ่งได้ตามทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectivism) เป็น 2 ระดับ ได้แก่ วิธีการเรียนรู้ระดับปัจเจกบุคคล และ วิธีการเรียนรู้ระดับ เครือข่ายทางสังคมซึ่งต้องเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดการส่งผ่าน แลกเปลี่ยนและเพิ่มพูนความรู้ตลอดเวลา

5.2.2 ความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทย

ความท้าทายหลัก ๆ ของนักแปลอิสระไทยกลุ่มตัวอย่างคือความท้าทายในการบริหารจัดการปริมาณงานและรักษาสมาดุลระหว่างการทำงานและการเรียนรู้พัฒนาตนเอง กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าตนเองต้องเผชิญกับปริมาณงานที่มากและเข้ามาอย่างไม่สามารถควบคุมได้และมักให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นหลักเนื่องจากเป็นแหล่งรายได้เหมือนดังที่ McKay (2016) เปรียบเทียบปริมาณงานแปลกับฤดูกาลที่มีทั้ง “ฤดูแล้ง” และ “ฤดูกาลแห่งการเฉลิมฉลอง” งานสำรวจความคิดเห็นเชิงปริมาณของนักแปลอีกชิ้นพบว่านักแปลเผชิญกับความเครียดที่มีจากการปฏิบัติของเอเจนซีและลูกค้าที่ไม่เป็นธรรม การหารายได้เลี้ยงตัวเอง ความไม่แน่นอนในอนาคตและกำหนดส่งงาน กระชั้น โดยระดับความเครียดขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการให้ทำงานส่งตามกำหนดและการรู้จักปฏิเสธไม่รับงานเกินตัว (Courtney & Phelan, 2019) งานวิจัยของ Fenwick (2004) ที่สำรวจความท้าทายในการเรียนรู้ของคนประกอบอาชีพฟรีแลนซ์หรือพอร์ตโฟลิโอ (Portfolio Worker) จำนวน 28 คนซึ่งมีอาชีพพยาบาลอิสระและนักการศึกษาอิสระที่ทำงานหรือให้บริการลูกค้าหลาย ๆ เจ้าพร้อมกันพบความท้าทายที่ใกล้เคียงกับนักแปลอิสระในเมืองไทยซึ่งได้แก่การบริหารจัดการปริมาณงานที่รับมาจากลูกค้า โดยอธิบายว่าลูกค้าสั่งงานเหมือนกับฟรีแลนซ์ทำงานให้กับเขาเพียงคนเดียว ในขณะที่ฟรีแลนซ์ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้ลูกค้าเข้าใจว่าเขาตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ให้กับลูกค้าคนเดียวเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปริมาณงานที่ไม่สามารถกำหนดหรือคาดเดาได้ล่วงหน้า ฟรีแลนซ์มีภาวะกังวลเรื่องรายได้ต่ำหรือไม่มีรายได้เลยจนทำให้พวกเขาต้องตอบรับงานส่วนใหญ่ที่เข้ามา แม้ว่างานจะทับซ้อนจนทำให้พวกเขาทำงานหนักเกินไปก็ตาม พวกเขายังใช้ทรัพยากรส่วนตัวของตัวเองทั้งเวลาและเงินในการลงทุนกับการเรียนรู้ของตนเองไม่ต่างจากนักแปลอิสระไทย Kitching (2016) สังเกตเห็นการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบเป็นทางการของฟรีแลนซ์ซึ่งมีสัดส่วนต่ำกว่าเมื่อเทียบกับพนักงานประจำในองค์กรเพราะฟรีแลนซ์ไม่สามารถหรือไม่เต็มใจเข้าร่วมการอบรม ซึ่งอนุมานได้ว่านายจ้างอาจไม่รวมกลุ่มพนักงานฟรีแลนซ์เป็นส่วนหนึ่งของแผนการฝึกอบรมเพราะต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายหรือฟรีแลนซ์ไม่มีเวลาเข้าร่วมด้วยเพราะความกดดันในการทำงาน ทั้งนี้ ทำให้เกิดคำถามต่อมาว่าฟรีแลนซ์เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะและความสามารถในการประกอบอาชีพของตนหรือไม่ เช่นเดียวกับ Fraser & Gold (2002) ที่ศึกษานักแปลสังกัดองค์กรที่เปลี่ยนมาเป็นนักแปลอิสระพบว่าการเปลี่ยนมาทำงานฟรีแลนซ์ทำให้การสนับสนุนจากองค์กรน้อยลงและทำให้พวกเขาต้องพึ่งพาทรัพยากรของตนเองมากขึ้น ทั้งทักษะ เครือข่าย และทักษะด้านการเป็นผู้ประกอบการ โดยทรัพยากรเหล่านี้ต้องอาศัยการหล่อเลี้ยงจากต้นทุนความปลอดภัย เช่น เงิน การสนับสนุนของคู่สมรสและเครือข่ายคนรู้จักส่วนตัว อย่างไรก็ตาม นักแปลอิสระมีมุมมองต่อความยืดหยุ่นในการทำงานแตกต่างกัน งานวิจัยของ Fraser & Gold (2001) พบว่านักแปลอิสระที่สามารถพึ่งพาตนเองและมีอำนาจควบคุมมากกว่าซึ่งมักเป็นนักแปลที่มีความเชี่ยวชาญและ

ประสบการณ์มากกว่ามองว่าความยืดหยุ่นในการทำงานเป็นข้อดี แต่นักแปลที่มีอายุน้อยกว่าหรือยังไม่มีประสบการณ์มากพอมากกว่าความยืดหยุ่นในงานทำให้พวกเขาตามใจตัวเองและไม่สามารถบริหารจัดการงานและเวลาของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไม่พบเห็นความแตกต่างของกลุ่มนักแปลที่มีอายุงานต่างกันมากนัก

ความท้าทายอีกประการคือการขาดมาตรฐานวิชาชีพนักแปลโดยรวมในประเทศไทย ทั้งด้านการสอบวัดคุณภาพวิชาชีพ การประกันราคาและความมั่นคงในวิชาชีพและการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Ali (2013) ได้เสนอว่าสมาคมวิชาชีพจะมีประโยชน์ต่อสมาชิกรายบุคคลและต่อวิชาชีพโดยรวม ตั้งแต่การส่งเสริมการยอมรับจากสังคม การเป็นพื้นที่ในการสร้างเครือข่ายติดต่อสื่อสารกับคนในแวดวงวิชาชีพเดียวกัน การสร้างมาตรฐานทางทักษะความสามารถและจริยธรรมของวิชาชีพและให้การศึกษาและเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับสมาชิก เพราะฉะนั้น การเป็นสมาชิกของสมาคมนักแปลอิสระจึงจำเป็นต่อการพัฒนาอาชีพ โดยในด้านการสร้างเครือข่ายและสื่อสาร สมาคมอาจจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมที่สร้างการแลกเปลี่ยน โครงการพี่เลี้ยง กลุ่มในสื่อต่าง ๆ เช่น LinkedIn เฟซบุ๊กเพจ ทวิตเตอร์และบอร์ดงานเพื่อส่งเสริมสมาชิกช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนและอภิปราย โดยทำให้คนในวิชาชีพไม่รู้สึกโดดเดี่ยว นอกจากนี้ สมาคมสามารถสร้างมาตรฐานวิชาชีพมาตรฐานทางจริยธรรมและแนวทางการดำเนินงานที่พึงปฏิบัติเพื่อปกป้องสิทธิ์ของคนในวิชาชีพและมอบการศึกษาและข้อมูลแก่ผู้ประกอบวิชาชีพเพราะการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ไม่ได้ในการพัฒนาอาชีพ สมาคมอาจจัดการศึกษาผ่านการจัดฝึกอบรมที่ได้ประกาศนียบัตรหรือไม่ได้ การจัดอบรมรูปแบบต่าง ๆ เช่น อบรมออนไลน์ อบรมแบบตัวต่อตัวหรือเว็บินาร์ หรือเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ผ่านสื่อของสมาคม เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ ฐานข้อมูลบริษัท ข่าวสาร และงานวิจัยที่ช่วยสร้างมาตรฐานค่าแรงและสิทธิประโยชน์ของคนในวิชาชีพ ในขณะที่ Chan (2010) เห็นว่าผู้ว่าจ้างหรือบริษัทแปลทุกขนาดมองว่าประกาศนียบัตรด้านการแปลช่วยทำให้ภาพลักษณ์วิชาชีพการแปลดีขึ้น นั่นคือช่วยให้นักแปลได้รับประโยชน์ เช่น มีงานแปลเพิ่มขึ้น มีความนับถือตัวเองมากขึ้นและได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน แต่ค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินจากใบประกาศนียบัตรเหล่านี้ถือว่าน้อย อีกทั้ง บริษัทแปลให้การยอมรับใบประกาศนียบัตรเหล่านี้เพราะบ่งบอกว่านักแปลที่มีใบประกาศนียบัตรมีทักษะด้านภาษาและทำให้ผ่านขั้นตอนการสมัครงานง่ายกว่าเดิม ผู้วิจัยพบว่าในประเทศไทย สมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทยก่อตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์และดำเนินการในลักษณะที่สอดคล้องกับสมาคมวิชาชีพนักแปลตามที่ Ali เสนอ อย่างไรก็ตาม กรณีศึกษานักแปลอิสระไทยยังมองว่าประเด็นนี้ยังเป็นความท้าทายในวงการในประเทศ ชณัณกร เพ็ชรวัฒนา (2016) เห็นว่าหน่วยงาน องค์กรและกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและเครือข่ายสังคม ควรมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาและรับรองคุณภาพนักแปลและงานแปลเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนางานอย่างยั่งยืนต่อไป

นอกจากนี้ แม้ว่าปัญหาการขาดการยอมรับหรือความเข้าใจในอาชีพนักแปลของ คนทั่วไปในมุมมองของกรณีศึกษาไม่ได้มีสัดส่วนที่มากนักเมื่อเทียบกับประเด็นความท้าทายอื่น ๆ แต่ ผู้วิจัยพบว่าปัญหานี้สอดคล้องกับงานศึกษาของต่างประเทศจำนวนมาก Chan & Liu (2013) พบว่า สถานะของนักแปลยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำเนื่องจากขาดการรับรองมาตรฐานวิชาชีพ การสำรวจ ความคิดเห็นเชิงปริมาณของนักแปลของ Courtney & Phelan (2019) ระบุว่านักแปลรับรู้ว่าคุณค่าตนเอง เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีทักษะสูง แต่ได้รับการยอมรับจากสังคมในระดับต่ำ ในขณะที่ Dam & Zethsen (2011) เปรียบเทียบการรับรู้สถานะของนักแปลกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศเดนมาร์ก ได้แก่ นักแปลสังกัด บริษัท นักแปลสังกัดบริษัทหรือเอเจนซีแปลและนักแปลอิสระ โดยพิจารณาทั้งรายได้ การศึกษาและ ประสบการณ์ ตัวตนในสังคม และอิทธิพลและพลัง การวิจัยพบว่านักแปลเห็นว่าอาชีพนี้ต้องอาศัย ความสามารถและชำนาญในระดับสูง แต่เป็นอาชีพที่ได้รับการยอมรับจากสังคมหรือมีสถานะที่ต่ำ โดยนักแปลอิสระเป็นกลุ่มที่รับรู้สถานะต่ำที่สุด รองจากนักแปลสังกัดบริษัทและนักแปลเอเจนซี ตามลำดับ Katan (2011) พบว่าล่ามและนักแปลเป็นกลุ่มอาชีพที่มองว่าตนเองมีสถานะทางสังคม แต่ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ต้องการปรับเปลี่ยนเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พึงพอใจในอาชีพนี้อยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพียงแค่ 1 คนจาก 6 คนที่มองว่าประเด็นนี้คือความท้าทาย โดย เป็นกรณีศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยที่สุดในขณะเดียวกัน สมาคมวิชาชีพสามารถทำหน้าที่ใน การช่วยเสริมสร้างการยอมรับจากสังคมเนื่องจากหากอาชีพใดไม่เป็นที่รับรู้ของสังคม คนที่ประกอบ อาชีพนั้นจะรู้สึกไม่เป็นที่ยอมรับ ไม่ได้รับความเคารพ ได้ค่าจ้างต่ำ รู้สึกเสียกำลังใจในการประกอบ อาชีพและไม่จูงใจให้คนรุ่นใหม่เข้ามาประกอบอาชีพ (Ali, 2013)

5.2.3 การจัดการและรับมือของนักแปลอิสระไทย

จากผลการวิจัย ถึงแม้ว่านักแปลอิสระจะระบอบุอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายในของ ตัวนักแปลเองขึ้นมาก่อน แต่วิธีการจัดการและรับมือดูเหมือนพุ่งเป้าไปที่อุปสรรคหรือความท้าทายที่ เกิดจากปัจจัยภายนอก กรณีศึกษานักแปลอิสระไทยมีวิธีการจัดการและรับมือกับความท้าทายในการ เรียนรู้พัฒนาอาชีพโดยภาพรวม 2 วิธีหลัก นั่นคือการพึ่งพาและเรียนรู้ด้วยตนเอง และการแบ่งปัน ความรู้และประสบการณ์ให้กับคนในวิชาชีพอื่น ๆ ผ่านการเป็นวิทยากรในชั้นเรียนหรือคอร์สต่าง ๆ การเปิดช่องทางสื่อสารออนไลน์และการจัดกิจกรรมพบปะนักแปล ผู้วิจัยสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างนั้น รับมือและจัดการกับความท้าทายที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ทั้งการขาดมาตรฐานวิชาชีพ การไม่ได้รับการยอมรับในวิชาชีพและการเข้ามาของเทคโนโลยี แต่กลุ่มตัวอย่างไม่มีแนวทางที่มุ่งจัดการความ ท้าทายที่เกิดจากปัจจัยภายในซึ่งได้แก่ การบริหารจัดการเวลา อายุและปัญหาสุขภาพของตนเอง

ผู้วิจัยพบว่าวิธีการรับมือกับความท้าทายลักษณะนี้สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) ซึ่งผู้เรียนระบุปัญหา ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ กำหนด

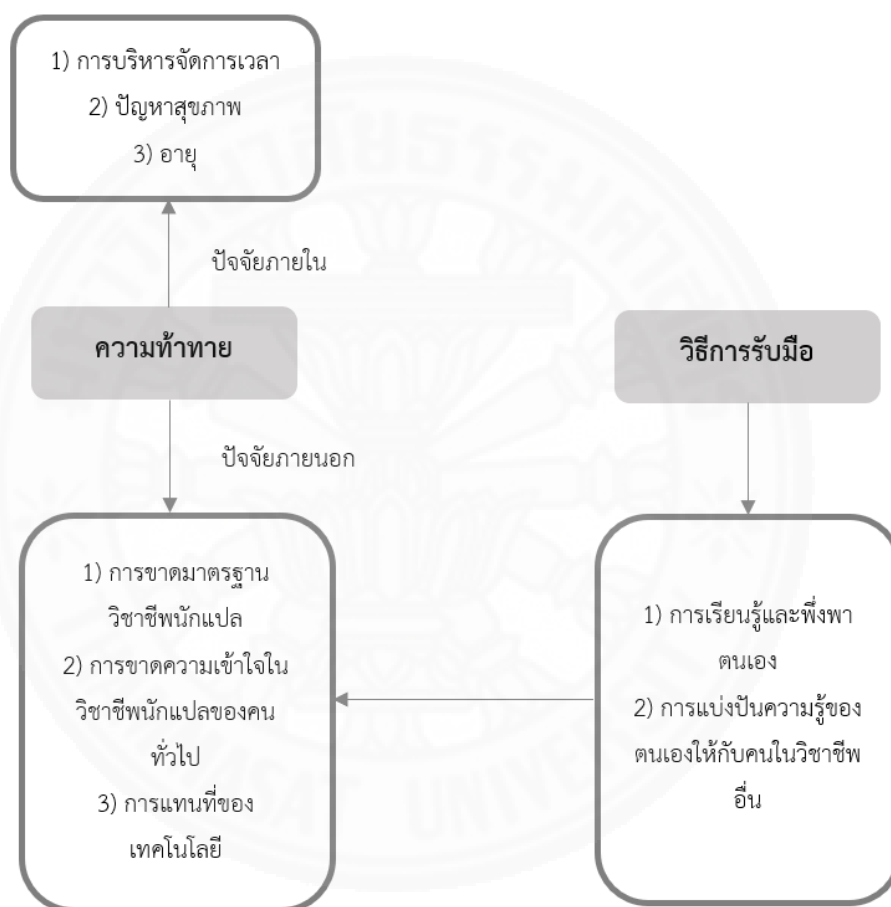
ความต้องการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ วิธีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ของนักแปลที่มีประสบการณ์สูงยังเป็นส่วนหนึ่งการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้กับระบบวิชาชีพนักแปลโดยรวม

Brookes (2017) มองว่านักแปล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เริ่มต้นประกอบอาชีพต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องรู้จักวิเคราะห์ความต้องการเรียนรู้และวิธีการพัฒนาตนเอง นักแปลไม่สามารถมองว่าตนเองรู้ทุกอย่างเมื่อเรียนจบ แต่ต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ด้วยตัวเองอยู่เสมอ (Henter, 2016) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ด้านภาษาซึ่งจัดเป็น “สิ่งที่มีชีวิตที่ต้องการสิ่งหล่อเลี้ยงตลอดเวลา” นักแปลจึงต้องฝึกฝนเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์อยู่เสมอ (สัญญาวิ สายบัว, 2525) Peter Newmark (อ้างถึงใน ปัญญา บริสุทธิ์, 2533) ก็เห็นว่าการแปลเป็นงานที่ต้องอาศัยทักษะที่ต้องฝึกฝนและต้องเรียนรู้ข้อผิดพลาดของตนเองตลอดเวลา และสอดคล้องกับนักวิจัยอีกหลายคนที่มีมองว่าผู้ประกอบอาชีพอิสระ รวมถึงนักแปลอิสระต้องมีทักษะการเป็นนักเรียนสำหรับหลากหลายทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพ (Bound, et al., 2013, Henter, 2016 & Kiraly, 2000) นอกจากนี้ Fraser & Gold (2002) ระบุว่านักแปลฟรีแลนซ์ไม่ได้มองว่าการได้รับการเลื่อนตำแหน่งหรือได้ค่าตามโครงสร้างองค์กรหรือการได้ค่าแรงเพิ่มขึ้น แต่กลับเห็นว่าอัตลักษณ์ทางวิชาชีพคือตัวชี้วัดความสำเร็จซึ่งต้องอาศัยหลักการจัดการ (Organizing Principles) ในการรักษาอัตลักษณ์ดังกล่าว ซึ่งได้แก่ ความรู้ด้านวิชาชีพ ความเป็นมืออาชีพ ความยืดหยุ่นและการพึ่งพาตนเอง ในสายอาชีพอิสระหรือฟรีแลนซ์อื่น ๆ อย่างเช่น ช่างภาพอิสระก็เป็นอีกหนึ่งอาชีพที่เผชิญกับการจ้างงานที่เปลี่ยนไป บริษัทหรือองค์กรจ่ายค่าตอบแทนสำหรับช่างภาพ แต่เมื่อรูปแบบการจ้างงานเปลี่ยนไปเป็นการจ้างงานช่างภาพอิสระมากขึ้น ช่างภาพเหล่านี้ต้องรับผิดชอบการพัฒนาอาชีพของตนเองและมองว่าการพัฒนาตนเองเป็นเรื่องสำคัญเพราะตลาดงานมีการแข่งขันสูงซึ่งสะท้อนแนวทางการเรียนรู้ตามแนวการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เช่น การจ่ายเงินเข้าร่วมเวิร์คช็อปเพื่อรับฟังคำแนะนำและปรับปรุงงานหรือจ่ายค่าที่ปรึกษาให้กับคนแต่งภาพ ดังนั้น การเรียนรู้ของช่างภาพส่วนใหญ่จึงเกิดขึ้นผ่านการทำงาน โดยการศึกษาแบบเป็นทางการเป็นเพียงหนึ่งในตัวเลือกการเรียนรู้เท่านั้น (Thompson, 2018)

แนวทางการจัดการและรับมือกับความท้าทายในการเรียนรู้ของนักแปลอิสระไทยรูปแบบที่สองคือการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของนักแปลที่มีประสบการณ์สูงกว่าให้กับนักแปลคนอื่น ๆ ในวงกร กรณีศึกษาที่มีประสบการณ์สูงใช้ช่องทางต่าง ๆ ในการเผยแพร่ความรู้ของตนเอง เช่น เปิดเฟซบุ๊กเพจ จัดกิจกรรมพบปะแลกเปลี่ยนระหว่างนักแปล การเป็นวิทยากรตามคอร์สอบรม งานพบปะหรือรายวิชาในหลักสูตรการแปล หรือการอาสาแบ่งปันให้กับรุ่นน้องที่มีแนวโน้มที่จะเข้ามาทำงานเป็นนักแปลฟรีแลนซ์ แนวทางการรับมือนี้สอดคล้องกับแนวทางที่มหาวิทยาลัยในประเทศออสเตรเลียใช้เพื่อเพิ่มองค์ประกอบที่เป็นประสบการณ์ด้านวิชาชีพ

ของนักแปลเพื่อเชื่อมโยงหลักการทฤษฎีกับสภาพความเป็นจริงในโลกธุรกิจอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเหล่านี้มีโครงการจ้างนักแปลหรือล่ามมาสอนเป็นครั้งคราว โดยเฉพาะในช่วงที่เป็น ชั่วโมงภาคปฏิบัติหรือที่เรียกว่า “อาจารย์ชั่วคราว” (Casual Teacher) อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยพึงต้องคัดเลือกและว่าจ้างบุคคลในวิชาชีพมาสอนอย่างรอบคอบเพราะนักแปลหรือล่ามส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้ที่ประกอบอาชีพ (Practitioner) ทั่วไปที่สนใจค่าจ้าง การทำงานหรือผู้ว่าจ้างที่ให้เงินหรือเงื่อนงำที่ดีกว่าเท่านั้น สถาบันการศึกษาควรมองหาคนที่ เป็น “ผู้เชี่ยวชาญด้านการแปล” ซึ่งถือเป็นคนส่วนน้อยของวงการวิชาชีพเท่านั้น คนเหล่านี้คือคนที่หมั่นฝึกฝน ทบทวนการทำงาน มีประสบการณ์สูงและสนใจในการจัดการโครงการ นโยบายการแปล ตั้งคำถามและหาคำตอบที่เกี่ยวข้องกับวงการ เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ติดต่อกับบุคลากรในวงการ รวมถึงแบ่งปันความรู้ความสามารถให้กับองค์กรและหน่วยงานในหลาย ๆ ประเทศ พวกเขาอาจเป็น นักแปลหรือล่ามที่เป็นผู้จัดการโครงการ หัวหน้าทีม หรือนักแปลเฉพาะทาง แน่แน่นอนว่าพวกเขาคือกลุ่มที่สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตนำไปสู่ความชำนาญ “ความชำนาญเช่นนี้ทำให้พวกเขาสามารถประกอบอาชีพหรือแสดงให้คนอื่นเห็นวิธีการทำงานจริง” (Gamal) ลักษณะผู้เชี่ยวชาญด้านการแปลเหล่านี้ค่อนข้างสอดคล้องกับลักษณะของกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลซึ่งเป็นผู้ที่พูดถึงแนวทางสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพของคนในวงการแปลประเทศไทย นอกจากช่องทางการเผยแพร่ความรู้ตามที่กรณีศึกษาระบุ Gamal ยังยกตัวอย่างช่องทางอื่น ๆ ในการเผยแพร่ความรู้ของล่ามและนักแปล เช่น บันทึกส่วนตัวหรืออัตชีวประวัติของนักแปลและล่ามที่จะเปิดเผยแง่มุมที่ไม่ได้บรรจุอยู่ในหลักสูตรวิชาการ อาทิ เส้นทางการเรียนรู้เติบโตในวิชาชีพ จุดเปลี่ยน ทักษะส่วนบุคคล งานอดิเรก ความสนใจ ความผิดพลาดในวิชาชีพ การเป็นพี่เลี้ยง แรงบันดาลใจ นิสัยที่ดี การสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการฝึกฝน ค้นคว้า และบทเรียนในการใช้ชีวิต อีกหนึ่งช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลและความรู้ของนักแปลที่มีประสบการณ์คือการเขียนบล็อก (Blog) ดังที่ Dolmaya (2014) ได้ศึกษาบล็อกจำนวน 50 บล็อกที่นักแปล นักวิชาการและผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับภาษาเขียนเกี่ยวกับสภาพการทำงาน เทคโนโลยีใหม่ ๆ ความท้าทายด้านจริยธรรมและแง่มุมต่าง ๆ ของอาชีพนี้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติและทัศนคติของบุคลากรในอาชีพนี้ได้ดี นอกจากนี้ อีกหนึ่งช่องทางการเผยแพร่ความรู้ที่กรณีศึกษาผู้มีประสบการณ์สูงใช้เป็นแหล่งกระจายความรู้คือเพจเฟซบุ๊ก ซึ่งจัดเป็นชุมชนนักแปลออนไลน์ งานวิจัยหนึ่งของ Risku & Dickinson (2009) ศึกษาชุมชนนักแปลออนไลน์หลักแห่งหนึ่งอย่าง ProZ.com และเปิดเผยเหตุผลที่นักแปลสมัครเป็นสมาชิกและเข้าร่วมซึ่งได้แก่ การแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ส่วนบุคคล การทำความรู้จักและติดต่อทางสังคมและทางวิชาชีพ และเหตุผลเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ ยังช่วยให้คนในวิชาชีพไม่รู้สึกละโดดเดี่ยว โดยความรู้ที่ร่วมแลกเปลี่ยนมีตั้งแต่ความรู้ภาษา ภาษาศาสตร์ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ ดังนั้น เราจึงเห็นได้ว่าช่องทางการเผยแพร่ความรู้เหล่านี้มีประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักแปลอย่างชัดเจน

ถึงแม้ว่าแนวทางการรับมือและจัดการกับความท้าทายในการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพนักอิสระไทยจะเน้นการสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองและแบ่งปันความรู้ให้กับคนอื่นที่สะท้อนแนวทางการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นหลัก แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพระดับชาติเพื่อยกระดับการยอมรับและการตระหนักถึงวิชาชีพนักแปลในประเทศและตอบสนองความท้าทายในด้านต่าง ๆ ทั้งการเป็นวิชาชีพที่ขาดการยอมรับ การไม่มีกำหนดราคาบริการมาตรฐาน การขาดการรับรองวุฒิวิชาชีพและการขาดการส่งเสริมการเรียนรู้และเติบโตด้านวิชาชีพ

ภาพที่ 5.3 ความท้าทายและวิธีการรับมือของนักแปลอิสระไทย

5.3 ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบอาชีพนักแปลอิสระไทย

นักแปลอิสระควรฝึกเป็นผู้ควบคุมการเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพของตนเองด้วยการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ กำหนดความต้องการการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ กำหนดกลยุทธ์หรือวิธีการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยวิธีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพมี

2 ระดับ ได้แก่ ระดับปัจเจกบุคคล และระดับเครือข่ายทางสังคม ดังนั้น นักแปลอิสระควรเชื่อมโยงกับตนเองและเครือข่ายภายนอกอย่างสม่ำเสมอเพื่อการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรตระหนักถึงอุปสรรคหรือความท้าทายทางอาชีพที่แตกต่างกันไปตามบริบทของปัจเจกบุคคล รวมถึงเตรียมพร้อมรับมือต่อความท้าทายดังกล่าวโดยการพึ่งพาตนเอง เครือข่ายหรือแม้กระทั่งริเริ่มส่งต่อประสบการณ์และความรู้ในวิชาชีพของตนต่อสมาชิกในวิชาชีพต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับภาคการศึกษา ภาครัฐและภาคสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้ประกอบอาชีพนักแปลอิสระไทย

เนื่องจากความต้องการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้และความท้าทายของนักแปลอิสระมีความแตกต่างและมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากนักแปลประจำทั่วไป ดังนั้น ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญกับเงื่อนไข ข้อจำกัดและความต้องการของนักแปลอิสระซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในตลาด ดังนี้

1. จากผลการวิจัย ภาคการศึกษา ภาครัฐและภาคสังคมที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการเรียนรู้ของนักแปลอิสระตามแนวทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพ กล่าวคือ ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้นักแปลอิสระหรือนักศึกษาที่กำลังเรียนด้านการแปลเพื่อออกมาประกอบอาชีพนักแปลเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ อาจรวมถึงการส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพนี้สามารถควบคุมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพของตนเอง ผ่านการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ กำหนดกลยุทธ์การเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้

2. ภาคการศึกษาควรนำความต้องการการเรียนรู้ในรูปแบบเฉพาะของนักแปลอิสระซึ่งได้แก่ ด้านการให้บริการการแปลและด้านจิตสำนึกวิชาชีพไปพิจารณาไว้ในหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการเรียนรู้ด้านดังกล่าวที่อาจแตกต่างจากนักแปลทั่วไปที่เคยมี

3. ภาคการศึกษาพิจารณากระบวนการทำงานแปลในบริบทการทำงานจริงของนักแปลมาประกอบการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรเพื่อเน้นทำความเข้าใจและพัฒนาบุคลากรด้านการสร้างงานแปลอย่างเช่นนักแปล นอกเหนือไปจากกระบวนการแปลที่เน้นพัฒนาคุณภาพชิ้นงานแปลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

4. ภาคการศึกษาและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรคิดค้นแนวทางในการจัดการรับมือกับอุปสรรคหลักในการพัฒนาวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านการบริหารจัดการเวลาและการเรียน โดยอาจมุ่งแสวงหาแนวทางที่ช่วยจำกัดข้อจำกัดของนักแปลอิสระด้านเวลา สถานที่ที่ตั้งของสถาบันการศึกษาและที่พักของนักแปลอิสระที่อยู่กระจายทั่วประเทศ รวมถึงปริมาณงานที่ไม่สามารถคาดเดาได้ด้วยการนำเสนอพื้นที่การเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับลักษณะการประกอบอาชีพของนักแปลอิสระ อาทิ หลักสูตรออนไลน์ที่มีความยืดหยุ่นด้านพื้นที่การเรียนรู้และระยะเวลาการ

เรียนรู้ หรือการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักแปลมากขึ้น เป็นต้น

5. จากผลการวิจัยพบว่า นักแปลจำนวนมากมีศักยภาพในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ดีต่อสายวิชาชีพ ภาคการศึกษาและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรทำหน้าที่ในการสร้างหรือส่งเสริม การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างนักแปลในประเทศ ภาคการศึกษาในระบบ ภาคการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคสังคมและภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและเป็น ประโยชน์ต่อวิชาชีพโดยรวมมากกว่าเดิม

6. ภาคสังคม อาทิ สมาคมการแปลและการล่ามแห่งประเทศไทยฯ ควรพิจารณา นำประเด็นความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดมาตรฐานทางวิชาชีพและการไม่ได้รับการยอมรับ ในวิชาชีพจากสังคมเพื่อช่วยยกระดับมาตรฐานของวิชาชีพนักแปลอิสระให้ดีขึ้น

5.4 ข้อจำกัดในการทำวิจัย

1. เนื่องจากผู้วิจัยทำงานเป็นนักแปลอิสระและมีเครือข่ายนักแปลที่รู้จักเป็นการส่วนตัว จำนวนหนึ่ง ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีการหากลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเน้นจากการสอบถามจาก คนรู้จัก ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้มาในตอนแรกนั้นมีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน ทั้งด้านอายุ พื้นเพ การศึกษา แรงจูงใจการประกอบอาชีพ และความถนัด ผู้วิจัยจึงปรับการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยสร้าง แบบสอบถามเพื่อคัดกรองกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้เป็นตัวแทนประชากรที่หลากหลาย ทั้งด้านอายุและ ความชำนาญเฉพาะทาง และนำไปเผยแพร่ในชุมชนนักแปลต่าง ๆ ซึ่งหลัก ๆ จะเป็นกลุ่มเฟซบุ๊กหรือ เฟซบุ๊กเพจซึ่งมีนักแปลรวมตัวอยู่เป็นจำนวนมาก ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยจึงอาจหลีกเลี่ยงการหา กลุ่มตัวอย่างจากเครือข่ายส่วนตัวเพราะอาจได้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่หลากหลาย

2. เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาในการทำงานวิจัย ผู้วิจัยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน ซึ่งอาจไม่สามารถเป็นตัวแทนกลุ่มอายุและความถนัดเฉพาะทางได้ครอบคลุมมากนัก การศึกษาครั้ง ต่อไปอาจเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ครอบคลุมความหลากหลายมากขึ้น

3. นักแปลอิสระเป็นอาชีพที่ทำงานคนเดียวเป็นส่วนใหญ่ กลุ่มตัวอย่างบางคนไม่สามารถระบุผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นบุคคลที่ทำงานหรือเห็นการทำงานของกลุ่มตัวอย่างแบบใกล้ชิดได้ หรือผู้ให้ข้อมูลบางรายติดต่อปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลักน้อยจนไม่สามารถให้ข้อมูลได้อย่าง เพียงพอ ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยอาจคำนึงถึงเครื่องมือเก็บข้อมูลชนิดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่บุคคล เพื่อที่จะสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างรอบด้านและครบถ้วนมากขึ้น

4. ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการเรียนรู้ มุมมองต่อความท้าทายและการจัดการรับมือกับ ปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง อย่างเห็นได้ชัด กลุ่มตัวอย่าง

ที่เริ่มทำงานเป็นนักแปลด้วยแรงจูงใจภายในเช่นความสามารถในการทำงานแปล ความภาคภูมิใจหรือความชอบมีแนวโน้มที่จะสนใจการพัฒนาเรียนรู้ในอาชีพนี้มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีแรงจูงใจภายนอกในการเริ่มทำงาน เช่น เงินค่าตอบแทน เป็นต้น งานวิจัยของ Jong (1999) พบว่านักแปลที่มีทั้งแรงจูงใจภายในและภายนอกมีแนวโน้มที่จะยึดมั่นผูกพันกับอาชีพมากกว่า นักแปลที่มีแรงจูงใจภายในจะมีความยึดมั่นในอาชีพ โดยเฉพาะนักแปลผู้หญิงและนักแปลที่มีประสบการณ์น้อย แต่นักแปลที่มีแรงจูงใจทั้งสองประเภท โดยเฉพาะนักแปลผู้ชายและนักแปลประสบการณ์สูงมีแรงจูงใจทั้งสองประเภทเพื่อยึดโยงกับความยึดมั่นในอาชีพ ดังนั้น การวิจัยในอนาคตอาจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระเพิ่มเติม

รายการอ้างอิง

- กรมการจัดหางาน. (2559). *การจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย)*. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/vgnew_th/3f3080c71f6ebbe05c1f0b52fbd5448c.pdf
- กองวิจัยตลาดแรงงาน. (2559). *ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของอาชีพ ปี 2558 – 2562*. สืบค้นจาก เว็บไซต์หน่วยงาน https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/bkk_th/a8b1450c699bf90745de2cf8221447b6.pdf
- กุหลาบ บุริสาร. (2556). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology)*. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. 3(1), (8-22).
- ข้อบังคับสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการให้คุณวุฒิวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132 ตอนพิเศษที่ 126 ง (29 พฤษภาคม 2558)
- จามรี ศิริรัฐนิคม. (2548). *การพัฒนาทักษะการแปลของนิสิตที่เรียนวิชาการแปลเบื้องต้น มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณ, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ภาควิชาภาษาตะวันตก.
- ชนันกร เพ็ชรวัฒนา. (2016). การแปลของไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารการแปลและการล่าม*, 1(1). 16-49.
- ชาย โพลิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งฯ.
- เดือนจิตต์ จิตต์อารี. (2549). เรื่องแปลเรื่องใหญ่...จริงหรือ. *ศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 1(1). 35-43.
- ปัญญา สุนันดา และ สายพิน รุ่งวัฒนะกิจ. (2562). ทักษะการแปลที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในยุค 4.0. *Journal of Mahachula Phrae Campus*, 14(1). 119-126.
- ปัญญา บริสุทธิ์. (2533). *ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปล*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ปัทมา พัฒนินบูลย์ (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งทางใจการรับรู้ความสำเร็จในอาชีพ ความเชื่อในความสามารถของตนเอง และความตั้งใจในการคงอยู่ในอาชีพนักแปลอิสระ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, ภาควิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.
- ปราณี กุลลวงนิษฐ์. (2547). การแปลกับสมรรถนะในการแข่งขันระดับโลก. *วารสารอักษรศาสตร์*. 33(1), (111-118)

- พิมพ์พันธุ์ เวสสะโกศล. (2546). การศึกษาสำรวจคุณสมบัติของนักแปล. *ศิลปศาสตร์*, 3(1). 79-94.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136
ตอนที่ 57 ก (1 พฤษภาคม 2562).
- มณีรัตน์ สวัสดิ์รัตน์ ณ อยุธยา. (2548). *การแปลและหลักการวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2010). การศึกษาแบบกรณีศึกษา : Case Study. *Journal of Education
Khon Kaen University*. 33(4), (42-50).
- วรรณมา แสงอร่ามเรือง. (2545). *ทฤษฎีและหลักการแปล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาสนา สังข์พุ่ม. (2554). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีเชื่อมโยงนิยม. *วารสารการ
อาชีวและเทคนิคศึกษา*. 1(2), 50-56.
- ศศิ อินทโกสม. การประเมินงานแปลในการเรียนการสอนแปล. *รวมคำแห่ง ฉบับมนุษยศาสตร์*. 3(1).
- สัญญาวี สายบัว. (2560). *หลักการแปล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สิทธิา พินิจภูวดล. (2543). *คู่มือนักแปลอาชีพ*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน). (2557). *มาตรฐานอาชีพ*. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก
<http://www.tpqi.go.th/standard.php>
- สุทธิรัตน์ รุจิเกียรติ์กำจร. (2541). การผสมผสานการเรียนรู้ด้วยตนเองในการจัดการเรียนการสอน
ภาษาอังกฤษ. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มข.* 15(2), (61-70).
- สมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทย*. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://www.thaiiat.org>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก
<http://www.royin.go.th/dictionary/>
- สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. (2549). *แนวคิดสู่การปฏิบัติ : การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง
สำหรับผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.

การสัมภาษณ์

- กระทิง (ชื่อสมมติ). กรณีศึกษาที่ 2. (26 พฤศจิกายน 2562). สัมภาษณ์.
- แก้ว (ชื่อสมมติ). กรณีศึกษาที่ 5. (25 พฤศจิกายน 2562). สัมภาษณ์.
- นนทรี (ชื่อสมมติ). กรณีศึกษาที่ 6. (23 พฤศจิกายน 2562). สัมภาษณ์.
- แพงพวย (ชื่อสมมติ). ผู้ให้ข้อมูลรองและภรรยาของกรณีศึกษาพฤกษ์. (23 พฤศจิกายน 2562).
- พฤกษ์ (ชื่อสมมติ). กรณีศึกษาที่ 4. (19 พฤศจิกายน 2562). สัมภาษณ์.
สัมภาษณ์.

- มะขวิด (ชื่อสมมติ). ผู้ให้ข้อมูลรองของกรณีศึกษามะค่าและเจ้าของบริษัทบอร์ดเกมผู้ว่าจ้าง. (27 พฤศจิกายน 2562). สัมภาษณ์.
- มะค่า (ชื่อสมมติ). กรณีศึกษาที่ 3. (18 พฤศจิกายน 2562). สัมภาษณ์.
- สัก (ชื่อสมมติ). ผู้ให้ข้อมูลรองและเพื่อนร่วมหลักสูตรปริญญาโทการแปลของกรณีศึกษาอินทนิล. (26 พฤศจิกายน 2562). สัมภาษณ์.
- อินทนิล (ชื่อสมมติ). กรณีศึกษาที่ 1. (25 พฤศจิกายน 2562). สัมภาษณ์.
- Agafonova, L. I., Abrosimova, N. A. & Vatskovskaya I. S. (2019). The use of MOOCs for professional development of translators. In: Anikina Z. (eds) *Going Global through Social Sciences and Humanities: A Systems and ICT Perspective*. GGSSH 2019. *Advances in Intelligent Systems and Computing*, (907). DOI no.: https://doi.org/10.1007/978-3-030-11473-2_28
- Albin, J. (2014). *The reflective translator : strategies and affects of self-directed professionals*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH.
- Ali, L. C. C. (2013). Your professional association: A great way to expand your skills and advance your career. *The European Medical Writers Association*, 22(1), DOI no.: 10.1179/204748012X13560931063717
- Alowedi, N. A. (2015). *Developing a translator career path: A new approach to in-house translator development evaluation*. (Doctoral Dissertation). Ohio. Kent State University.
- Artsmiti, W. (2004). *The demand for translation in Thai SMEs*. (Master's Thesis). Bangkok, University of the Thai Chamber of Commerce, English for business and technology.
- Atkinson, D. P. (2012). *Freelance translator success and psychological skill*. (Master's Thesis). University of Auckland. Centre for Translation Studies and Interpreting. School of European Languages and Literatures.
- Aula.int. (2005). Translator training and modern market demands. *Perspectives: Studies in Translatology*. 13(2), (132-142).
- Ayob, L. (2009). The visibility of translators and interpreters in Malaysia. *The 12th International Conference on Translation 2009 : The Sustainability of the Translation Field*. (P. 272-280), Kuala Lumpur.

- BLT. (13 กุมภาพันธ์ 2562). ตลาดงานฟรีแลนซ์บูม เหตุคนยุคใหม่รักอิสระมากขึ้น. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <https://www.bltbangkok.com/article/info/8/1001>
- Borodo (Eds.), *Global trends in translator and interpreter training mediation and culture*. (p. 30-44). Boomsbury Academic.
- Bound, H., Rushbrook, P., Waite, E., Evans, K., Lin, M., Karmel, A., . . . Seng, A. (2013). *The entrepreneurial self: Becoming a freelancer in Singapore's Film and Television industry Centre for Work and Learning*. DOI no.: 10.13140/2.1.2229.0561.
- Bureau of Labor Statistics. (2019, April 12). *Occupational outlook handbook: Interpreters and translators* [Website]. Retrieved from <https://www.bls.gov/ooh/media-and-communication/interpreters-and-translators.htm#tab-1>
- Chan, A. (2010). Perceived benefits of translator certification to stakeholders in the translation profession: A survey of vendor managers. *Across Languages and Cultures*. 11(1), DOI no.: 100..11555566//Accrr..1111..22001100..11..6
- Chan, A. L. J. & Liu, C. F. M. (2013) The translator status, the translation market and developing economies: A preliminary study of ASEAN countries, *Southern African Linguistics and Applied Language Studies*, 31(4), 435-450, DOI no. : 10.2989/16073614.2013.864441
- Conradie, P. W. (2014). Supporting self-directed learning by connectivism and personal learning environment. *International Journal of Information and Education Technology*. 4(3), (254-249).
- Courtney, J. & Phelan, M. (2019). Translators' experiences of occupational stress and job satisfaction. *The International Journal for Translation & Interpreting Research*. 11(1), 100-113. DOI no.: DOI: 10.12807/ti.111201.2019.a06
- Craig, D. *Changing theories of learning*. Retrieved from https://www.academia.edu/2667821/Changing_Theories_of_Learning
- CSA Research. The Largest Language Service Providers: 2019. [Website]. Retrieved from <https://csa-research.com/More/Global-Market-Study/Top-100-LSPs>
- Díaz, M. T. V. & González, M. G. Usability of Free and Open-Source Tools for Translator Training OmegaT and Bitext2tmx.

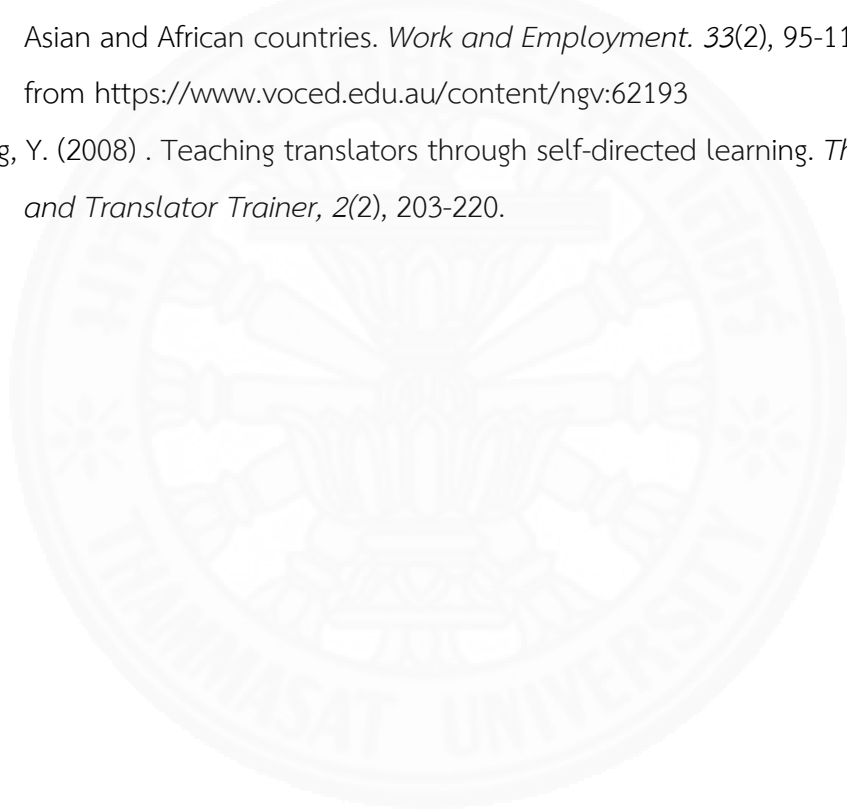
- Dam, H. V. & Zethsen, K. K. (2011). The Status of Professional Business Translators on the Danish Market: A Comparative Study of Company, Agency and Freelance Translators. *Meta*, 56(4), 976–997. DOI no.: <https://doi.org/10.7202/1011263ar>.
- Dolmaza, J. M. (2014). A Window into the Profession What Translation Blogs Have to Offer Translation Studies. *The Translator*. 17(1), 77-104, DOI no.: 10.1080/13556509.2011.10799480.
- Duke B., Harper G. & Johnson M. (2013). Connectivism as a digital age learning theory. *The International HETL Review*.
- Ellinger, A. D. (2016). The concept of self-directed learning and its implications for human resource development. *Advances in Developing Human Resources*. 6(2). (158-177). DOI no.: 10.1177/1523422304263327.
- Escaireira, M. L. N. (2016). What does it take to be a translator? Macao (China) Case Study. *Cadernos de Tradução*. 36(2). Retrieved from <http://dx.doi.org/10.5007/2175-7968.2016v36n2p180>
- Fenwick, T. J. (2004). Learning in portfolio work: anchored innovation and mobile identity. *Studies in Continuing Education*. 26(2), 229-245.
- Fictumova, J. *Technology-enhanced Translator Training*. Retrieved from <https://www.aclweb.org/anthology/W04-1405>
- Fraser, J. & Gold, M. (2001). 'Portfolio Workers': Autonomy and Control amongst Freelance Translators. *Work, Employment & Society*, 15(4), (679-697).
- Fraser, J. & Gold, M. (2002). Managing self-management: successful transitions to portfolio careers. *Work, employment and society*. 16(4), 579-597.
- Fulford, H. (2016). *Freelance translators and machine translation: An investigation of perceptions, uptake, experience and training needs*. Business School Loughborough University.
- Fulford, H. & Zafra, J. G. (2008). The Internet and the freelance translator. *International Journal of Translation*, 20(1-2), 5.
- Gaballo, V. *Language and translation competence in networked learning: a collaborative pedagogical approach*.
- GALA. Translation and localization industry facts and data. [Website]. Retrieved from <https://www.gala-global.org/industry/industry-facts-and-data#fn3>

- Gamal, M. Y. Examining translation experience. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Muhammad_Gamal2/publication/263848301_Examining_translation_experience/links/00b4953c0ce1cbd664000000/Examining-translation-experience
- Garrick, J. (2001). *Informal learning in the workplace : unmasking human resource development*. New York: Taylor & Francis e-Library.
- Gibbons, M. (2002). *The Self-Directed Learning Handbook*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Groß, M. (2014). *The impact of the social web on the support networks of freelance translators*. (Dissertation). University of Vienna.
- Grugylis, I. & Stoyanova, D. (2011). The missing middle: communities of practice in a freelance labour market. *Work, Employment and Society*. 25(2), 342-351. DOI no. : 10.1177/0950017011398891.
- Henter, S. (2016). How Happy are Translators with their Studies? *Current Trends in Translation Teaching and Learning*, 3, 24–66.
- Horváth, I. (2016). *The modern translator and interpreter*. Budapest, Eötvös University Press.
- Hussein, A. S. (2007). The impact of translation market on translator training. *Al-Mustansiriya Journal of Arts*, Retrieved from <https://www.iasj.net/iasj?func=fulltext&ald=31295>
- Jong, E. (1999). The impact of motivation on the career commitment of dutch literary translators. *Poetics*, 26(5-6), 423-437). DOI no.: /10.1016/S0304-422X(99)00010-8.
- Katan, D. (2009). Translation Theory and Professional Practice: A Global Survey of the Great Divide. *Journal of Language and Communication Studies*. 42, 112-153.
- Katan, D. (2011). *Occupation or profession: A survey of translators' world*. In R. Sela-Sheffy & M.
- Kitching, J. (2016). *Exploring the UK Freelance Workforce in 2015*. London: Kingston University.
- Kiraly, D. (2000). Towards a constructivist approach to translator education, *Quaderns. Revista de traducció*. 50-53.

- Kiraly, D. (2013). *Towards a view of translator competence as an emergent phenomenon: thinking outside the box(es) in translator education*.
- Kiraly, D. (2014). *A social constructivist approach to translator education: Empowerment from theory to practice*. New York, Routledge.
- Knowles, Malcolm. (1975). *Self-Directed Learning: A Guide for Learners and Teachers*, Englewood Cliffs: Prentice Hall Regents.
- Mallon, M. & Walton, S. Career and learning: the ins and the outs of it. *Personnel Review*. 34(4), 468-487. DOI no.: 10.1108/00483480510599789.
- Marczak, M. & Krajka, J. (2016). *Translator education in the cloud: students' perceptions of telecollaborative experiences*. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/6c9b/7e657c6abbb5fbaba4cc16d74c9c486fa6ad.pdf>
- Marczak, P. M. (2018). *Translation pedagogy in the digital age*. Retrieved from <http://angles.saesfrance.org/index.php?id=1556>
- McKay, C. (2006). *How to succeed as a freelance translator*. Two Rat Press.
- Nakoenchan, A. (2017). The organization of future translators' self-directed learning at US universities. *Comparative Professional Pedagogy*, 7(1), 87-94. DOI no: 10.1515/rpp-2017-0013.
- Newswire. (2018, June 15). Global market for outsourced translation and interpreting services and technology to reach US\$46.52 billion in 2018. [Website]. Retrieved from <https://www.newswire.com/news/global-market-for-outsourced-translation-and-interpreting-services-and-20524608>
- Nokdee, S. (2007). *Self-Directed Learning among Thai Nurses in Clinical Practice*. (Doctoral Thesis). Victoria University, Faculty of Art, Education and Human development.
- Olalla-Soler, C. (2019). Bridging the gap between translation and interpreting students and freelance professionals. The mentoring programme of the Professional Association of Translators and Interpreters of Catalonia. *The Interpreter and Translator Trainer*, 13(1). 64-85. DOI no.: 10.1080/1750399X.2018.1540741

- PACTE (2003). "Building a Translation Competence Model". In: Alves, F. (ed.). *Triangulating Translation: Perspectives in Process Oriented Research*, Amsterdam: John Benjamins.
- Poonlarp T. & Leenakitti N. (2016). "What do employers want?" A study of online job advertisements for translators in Thailand. *Journal of Language and Culture*. 35(2), 7-33.
- Risku, H. & Dickinson, A. (2009). Translators as Networkers: The Role of Virtual Communities. *Journal of Language and Communication Studies*. 42, 50-70.
- Robinson, D. (2012). *Becoming a translator*. Oxon: Routledge.
- Sanchez, M. (2017). The pragmatics of translator training in the 21st century. *International Journal of English Language & Translation Studies*. 5(2), (81-85).
- Siemens, G. (2004). Connectivism: a learning theory for the digital age. Retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download;jsessionid=8D460AB5C0BF9F0A2C29E810049750CF?doi=10.1.1.87.3793&rep=rep1&type=pdf>
- Schäffner, C. (2014). *Translation competence: training for the real world*. In S. Davidson & M. Shlesinger (Eds.), *Identity and status in the translational professions* (p. 65-87). Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Siemens, G. (2006). *Knowing knowledge*.
- Siemens, G. (2009). What is Connectivism? Week 1: Cck09. Course Handout for Cck09. Retrieved from https://docs.google.com/document/d/14pKVPO_ILdPty6MGMJW8eQVEY1zibZO_RpQ2C0cePlgc/edit
- Song, L. & Hill, J. R. (2007). A Conceptual Model for Understanding Self-Directed Learning in Online Environments. *Journal of Interactive Online Learning*. 6(1), 26-42. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/250699716>
- Süß, S. & Becker, J. (2012). Competences as the foundation of employability: a qualitative study of German freelancers. Retrieved from www.emeraldinsight.com/0048-3486.htm

- Thompson, T.J. (2018). Freelance Photojournalists and Photo Editors Learning and adapting in a (mostly faceless) virtual world, *Journalism Studies*, 19(6), 803-823. DOI no.: 10.1080/1461670X.2016.1215851
- Tullier, D. (2011). *SDL Emerging Trends and Themes*. Retrieved from <http://sdlearning.pbworks.com/w/page/1899143/SDL%20Emerging%20Trends%20and%20Themes>
- Wood, A. J, Lehdonvirta, V. & Graham, M. (2018). Workers of the Internet unite? Online freelancer organisation among remote gig economy workers in six Asian and African countries. *Work and Employment*. 33(2), 95-112. Retrieved from <https://www.voced.edu.au/content/ngv:62193>
- Zhong, Y. (2008) . Teaching translators through self-directed learning. *The Interpreter and Translator Trainer*, 2(2), 203-220.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

แนวคำถามสัมภาษณ์สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลส่วนตัว

1. อายุ
2. วุฒิการศึกษา
3. เพศ
4. ที่อยู่
5. ประวัติการทำงานที่ผ่านมา

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนักแปลอิสระ

1. อายุงาน
2. แนวทางการแปลที่ถนัด
3. ลักษณะการรับงาน/ ผู้ว่าจ้าง
4. อธิบายกระบวนการทำงาน
5. อาชีพอื่น ๆ (ถ้ามี)

ส่วนที่ 3 : กระบวนการเรียนรู้

- ทักษะคิดที่มีต่อความสำคัญ/จำเป็นของการเรียนรู้ของอาชีพนักแปลอิสระ
- ทักษะและความรู้ที่ใช้/จำเป็นในการประกอบอาชีพนักแปลอิสระ
- ทักษะคิดที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพนักแปลอิสระ
- ทักษะและความรู้ที่ยังขาดหรือต้องการเพิ่มเติม
- เป้าหมายในการเรียนรู้
- การวางแผนการเรียนรู้
- กิจกรรม วิธีการและกลยุทธ์การเรียนรู้
- ทรัพยากร สถานที่ เครือข่ายหรืออุปกรณ์การเรียนรู้
- เปรียบเทียบจุดเด่น – จุดด้อยของแต่ละกิจกรรม/วิธีการ/กลยุทธ์การเรียนรู้
- ประเมินผลการเรียนรู้ตนเอง
- เปรียบเทียบกระบวนการเรียนรู้ของนักแปลอิสระและนักแปลที่เป็นพนักงานประจำ
- ความแตกต่างของกระบวนการเรียนรู้ของนักแปลยุคปัจจุบันกับอดีต

ส่วนที่ 4 : ความท้าทายในกระบวนการเรียนรู้

- อุปสรรค/ความท้าทายในการเรียนรู้ของอาชีพนักแปลอิสระ
- ผลกระทบของอุปสรรค/ความท้าทาย

ส่วนที่ 5 : แนวทางการรับมือกับความท้าทาย

- แนวทาง/วิธีการรับมือกับความท้าทาย
- การสนับสนุน/ความช่วยเหลือที่ต้องการ

.....

แนวคำถามสัมภาษณ์สำหรับผู้ให้ข้อมูลรอง

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลส่วนตัว

1. อายุ
2. ที่อยู่

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนักแปลอิสระ

1. ตำแหน่ง
2. ความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก
3. อายุงาน
4. ระยะเวลาที่ทำงานร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก
5. อธิบายลักษณะการทำงานร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

ส่วนที่ 3 : กระบวนการเรียนรู้

- ทักษะที่มีความสำคัญ/จำเป็นของการเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก
- ทักษะและความรู้ที่ผู้ให้ข้อมูลหลักเรียนรู้เพิ่มเติม
- การพัฒนาหรือความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นหลังการเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก
- เป้าหมายในการเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก
- การวางแผนการเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก
- กิจกรรม วิธีการและกลยุทธ์การเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก
- ทรัพยากร สถานที่ เครือข่ายหรืออุปกรณ์การเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก
- ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก
- การมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ส่วนที่ 4 : ความท้าทายในกระบวนการเรียนรู้

- อุปสรรคหรือความท้าทายในการเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก
- ผลกระทบของอุปสรรค/ความท้าทายต่อผู้ให้ข้อมูลหลัก

ส่วนที่ 5 : แนวทางการรับมือกับความท้าทาย

- แนวทาง/วิธีการรับมือกับความท้าทายของผู้ให้ข้อมูลหลัก
- การมีส่วนร่วม/ช่วยเหลือในการรับมือที่ผู้ให้ข้อมูลหลักเผชิญ

สมรรถนะ

(1) สมรรถนะด้านการให้บริการการแปล (translation service provision competence)

- ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal)
- ด้านการผลิต (production)

(2) สมรรถนะด้านภาษา (language competence)

(3) สมรรถนะด้านวัฒนธรรม (intercultural competence)

(4) สมรรถนะด้านการทำเหมืองข้อมูล (information mining competence)

(5) สมรรถนะด้านเทคโนโลยี (technological competence)

(6) สมรรถนะด้านความรู้เฉพาะทาง (thematic competence)

(7) องค์ประกอบด้านจิตสรีรวิทยา (Psycho-physiological components)

- ปัญญา เช่น ความจำ ความตั้งใจ การรับรู้และอารมณ์
- ทักษะคิด เช่น ความกระหายใคร่รู้ ความอดทน ความเข้มงวด การคิดวิเคราะห์ ความรู้และความมั่นใจในความสามารถของตนเอง แรงจูงใจ เป็นต้น
- จิตวิทยา เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ เป็นต้น

ภาคผนวก ข
แบบสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง

วันที่.....

เวลา.....

สถานที่.....

ประเด็น/ คำถาม	ข้อสังเกต

ภาคผนวก ค

แบบฟอร์มรับสมัครกลุ่มตัวอย่างออนไลน์

ลิงก์แบบฟอร์มรับสมัครกลุ่มตัวอย่างออนไลน์

<https://docs.google.com/forms/d/1UF7ASwLAyhGeQUtsbvKHg4vHmJO1epkIDSM-lzvQdY/prefill>

แบบฟอร์มสมัครกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยประเด็นการเรียนรู้ ของ "นักแปลอิสระไทย"

กรุณากรอกข้อมูลต่อไปนี้เพื่อคัดกรองกลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บข้อมูลเพื่อทำวิจัยเรื่อง "กระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายและการรับมือของนักแปลอิสระ : พหุกรณีศึกษานักแปลอิสระไทยที่รับแปลด้วยตนเองเฉพาะทางจาก ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย" ซึ่งเป็นโครงการวิจัยวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโทสังกัดคณะวิทยาการ เรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หากคุณมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยมองหา ผู้วิจัยขออนุญาตติดต่อเพื่อสอบถามและชี้แจงข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป

หากมีข้อสงสัย โทร 087-698-3663 (เอ็ง)

* Required

1. ชื่อ-สกุล *

2. อายุ *

3. เพศ *

Mark only one oval.

ชาย

หญิง

Other: _____

4. ระยะเวลาการทำงานแปลอิสระ (ปี) *

5. ระดับการศึกษา *

Mark only one oval.

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

Other: _____

6. โปรดระบุชื่อคณะ-สถาบันที่จบการศึกษาระดับ
สูงสุด

7. คู่ภาษาแปล เช่น อังกฤษ-ไทย, ไทย-อังกฤษ ฯลฯ

8. ประเภทงานแปลที่หาอยู่ *

Check all that apply.

- งานวรรณกรรม
 งานที่ไม่ใช่วรรณกรรม

9. ความถนัดเฉพาะทางด้านการแปล *

10. ประเภทของผู้ว่าจ้าง *

Check all that apply.

- สำนักพิมพ์
 บริษัทรับแปล
 องค์กร
 ลูกค้ารายย่อย
 Other: _____

11. หากประกอบอาชีพอื่น ๆ ควบคุมไปด้วย โปรดระบุ

Mark only one oval.

- ไม่
 Other: _____

12. ตัวอย่างผลงานแปล (ที่สามารถเปิดเผยได้)

13. คุณคิดว่าสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการเรียนรู้ของอาชีพนักแปลอิสระ ความท้าทายและการรับมือได้ดีมากน้อยแค่ไหน *

Mark only one oval.

- น้อย
 ปานกลาง
 มาก

14. หากคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์กลุ่มตัวอย่างที่มองหา คุณยินดีและสะดวกสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล 1 ครั้ง โดยใช้เวลาไม่เกิน 2 ชม. หรือไม่ (ไม่เปิดเผยชื่อจริงในการแสดงผลวิจัย) *

Mark only one oval.

- ได้
 ไม่ได้

15. เบอร์โทรติดต่อ *

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางบุญนุช เนจาด ชมแป้น
วันเดือนปีเกิด	7 มีนาคม 2532
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2554: อักษรศาสตรบัณฑิต (อ.บ.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่ง	นักแปลอิสระ
ทุนการศึกษา	2560: กองทุนเพื่อการศึกษาธรรมศาสตร์ – น้ำมันพืช ไทย
ประสบการณ์ทำงาน	2554 - ปัจจุบัน: นักแปลอิสระ 2559 – 2562: รองผู้จัดการด้านการสื่อสาร บริษัทอิกาน์ ประเทศไทย จำกัด 2558: รองผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ 2556 – 2557: กระบวนกรด้านภาษาและวัฒนธรรม หน่วยสันติภาพสหรัฐอเมริกา 2554 – 2556: ล่ามและผู้ช่วยโครงการ บริษัทเอก-ชัย ดิสทริบิวชั่น ซิสเทม จำกัด